

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2010

Utgiftskapitler: 300–342

Inntektskapitler: 3300–3342, 5568

DET KONGELIGE
KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2010

Utgiftskapitler: 300–342

Inntektskapitler: 3300–3342, 5568

*Tilråding fra Kultur- og kirkedepartementet av 25. september 2009,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning

1 Kulturløftet gjennomføres

Kunst, kultur, idrett og frivillighet gjør samfunnet rikere og er avgjørende for menneskers livskvalitet, fellesskap og utvikling. Gjennom målrettede tiltak og en generell styrking av kunst-, kultur- og frivillighetsformål på statsbudsjettet gjennomfører Regjeringen Kulturløftet. Bevilgningene til kunst- og kulturformål gis et betydelig løft også i 2010. Målet er at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014. Med det framlagte budsjettet er vi i rute med opptrappingen av Kulturløftet.

Kulturløftet hever kulturens status som samfunns- og politikkområde. Regjeringen har en visjon om at Norge skal være en ledende kulturnasjon som legger vekt på kultur i alle deler av samfunnslivet. Kunst og kultur har stor verdi i seg selv. Samtidig har satsing på kultur stor betydning for andre samfunnsområder som næringsutvikling og arbeidsplasser, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet.

1.1 Innholdet i Kulturløftet II og hovedsatsinger i 2010

I 2005 gikk det rødgrønne regjeringsalternativet AP, SV og SP til valg på at det skulle gjennomføres et Kulturløft fram til 2014. De fleste av løftene er nå gjennomført og nedenfor presenteres derfor et oppdatert Kulturløft, Kulturløftet II, for perioden 2010-2014.

Hovedinnholdet i Kulturløftet II omfatter følgende satsinger fram til 2014:

1. *1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kultur innen 2014*
Økningen skal komme alle kunstformer og sjangre til del. Det skal tilstrebes en jevnere fylkesvis fordeling av kulturmidlene. Stortingsmeldinger og handlingsplaner fra perioden 2005-2009 skal følges opp. Vi vil styrke kulturforskningen.
2. *Kulturskole for alle barn som ønsker det*
Det skal gjennomføres et kulturskoleløft slik at alle barn som ønsker det får et kulturskoletilbud av god kvalitet til en rimelig pris. Dette skal sikres ved statlige stimuleringsmidler og en solid kommuneøkonomi. Utvikling av et mer omfattende kulturskoletilbud i tilknytning til SFO/skole skal utredes. Det skal være rom for ulik organisering av kulturskolen. Det skal leg-

ges til rette for synliggjøring av kulturskolen, og for talentutvikling.

3. *Gi frivilligheten et løft*
Satse 1 mrd. kroner på momskompensasjon for frivilligheten og sikre forutsigbare rammebetingelser gjennom Norsk Tipping og grasrotandelen. Gjøre det enklere for frivillige organisasjoner å skaffe egne inntekter. Vi vil samarbeide med de frivillige organisasjonene om inkludering og folkehelsearbeid. Det frivillige kulturlivet skal styrkes. Antall frivilligsentraler skal økes vesentlig.
4. *Styrke bibliotekene og norsk språk*
Styrke bibliotekene som arenaer for leselyst, læring og kulturopplevelser. Bidra til et kvalitets- og kompetanseløft i bibliotekene gjennom utviklingstilskudd og modellbibliotek og bruk av ny teknologi. Innkjøpsordningene for litteratur skal styrkes. Etablere en norsk Språkbank. Sikre nynorsken gode kår. Gjøre 2010 til et nasjonalt leseår.
5. *Støtte opp om den norske filmsuksessen*
Målet er at Norge skal bli ledende i Norden på film, TV-drama og dokumentar, og at 25 pst. av kinomarkedet skal bestå av norske filmer. Norsk film skal hevde seg internasjonalt. Det skal satses på filmmiljøer i regionene. Målet er at kvinner skal inneha minst 40 pst. av nøkkelposisjonene i norsk film.
6. *Satsing på norsk musikk i alle sjangre*
Sikre et godt og variert konserttilbud over hele landet. Bidra til at det utgis mer norsk musikk. Støtteordningene for musikk skal styrkes og utvikles. Det skal etableres en digital innkjøpsordning som gjør musikk tilgjengelig via bibliotekene. Vi skal styrke orkestrene og ensemblene og fullføre etableringen av Nordnorsk Symfoniorkester. Styrke kor og korps, bl.a. gjennom dirigentutvikling.
7. *Satse på dans*
Støtte opp om den positive utviklingen i norsk dans bl.a. gjennom å styrke tilskuddsordningen for dans. Det skal satses på talentutvikling innen dansekonsten. Det skal være en bred satsing på mange ulike danseuttrykk over hele landet. Nasjonalballetten skal styrkes.
8. *Et godt teater og operatiltbud i hele landet*
Vi vil sikre et godt teatertilbud, bl.a. gjennom å

- styrke institusjonsteatrene, den frie scenekunsten og teaterfestivalene. Barne- og ungdomsteater og amatørteater skal få et løft. Region- og distriktsoperaene skal styrkes. Den Norske Opera skal ha internasjonal kvalitet og bidra til et operatilbud i hele landet.
9. *Satse på arkitektur, billedkunst og kunsthåndverk*
Styrke norsk arkitektur og stedsutvikling ved å følge opp den nasjonale handlingsplanen for arkitektur. Satse på billedkunst og kunsthåndverk bl.a. gjennom å utvikle visningsarenaene. Styrke stipendordningene og legge særlig til rette for unge kunstnere. Det skal satses på kunst i offentlige rom.
 10. *Ta vare på norsk kulturarv*
Styrke kulturformidlingen gjennom museene, bl.a. ved digitalisering av kulturarven. Sørge for at folkemusikk, folkedans og håndverkstradisjonene har gode vilkår. Formidlingen av kirkekultur skal styrkes. Kultur skal stå sentralt i Grunnlovsjubileet 2014.
 11. *Kultur hele livet*
Tredoble satsingen på den kulturelle spaserstokken og gjøre satsingen permanent. Styrke den kulturelle skolesekken og sette i gang et pilotprosjekt med et profesjonelt kulturtilbud i barnehagen. Innføre kulturkort for ungdom i alle fylker som ønsker det. Gi flere et tilbud om kultur på arbeidsplassen.
 12. *Sikre mangfold, likeverd og likestilling*
Legge til rette for at kunst og kulturlivet gjen-speiler mangfoldet i det norske samfunnet og følge opp erfaringer og tiltak fra Mangfoldsåret. Arbeide for likestilling på alle områder i kulturlivet. Motarbeide sjangersjåvinisme og sørge for likeverd mellom kunstformer og sjangre.
 13. *Samisk kultur*
Samisk kultur skal bevares og videreutvikles. Gjennomføre et samisk kulturloft ved å øke kulturbevilgningen til Sametinget. Samisk språk skal styrkes.
 14. *Bedre kunstneres levekår*
Vi vil bedre kunstneres levekår, med hovedvekt på inntektsvilkår og velferdsordninger. Forbedre stipendsystemet og støtte etableringen av en danse- og teaterallianse. Sikre kunstneres rettigheter til egne åndsverk. På basis av dette bruke mulighetene som ny teknologi gir.
 15. *Øke den lokale kulturinnsatsen*
Vi vil være pådrivere for lokal innsats på kulturområdet, bl.a. gjennom fortsatt styrking av kommuneøkonomien. Sørge for gode kulturarvarenaer i hele landet, gjennom å øke bevilgningen til kulturbygg. Bidra til at kulturlovens forpliktelser følges opp. Desentralisere beslutninger og redusere byråkrati slik at mer penger går til aktivitet.
 16. *Internasjonal kulturinnsats*
Legge til rette for økt kulturutveksling mellom Norge og andre land. Det skal støttes opp om kulturarbeidet i nordområdene og om den norsk-russiske kultursamarbeidet. Kultur skal brukes aktivt i norgesprofilering.
 17. *Satse på næringsutvikling og kultureksport*
Det skal stimuleres til kultur- og næringsprosjekter og økte private bidrag til kultur. Utvikle potensialet i koblingen mellom kultur, næring og reiseliv. Legge til rette for at flere kunstnere skal kunne leve av egen kunst. Det skal legges til rette for at mer av norsk kultur kan eksporteres til utlandet.
- Kultur- og kirkedepartementets budsjetttramme foreslås økt med 790,3 mill. kroner, eller 9,3 pst. i forhold til saldert budsjett for 2009.
- Det foreslås en samlet nominell økning på 812,0 mill. kroner til oppfølging av Kulturloftet. Dette inkluderer 40,0 mill. kroner til kulturskolesatsing under Kunnskapsdepartementet, 25,0 mill. kroner til prosjektering av nytt bygg til Nasjonal-museet for kunst, arkitektur og design under Fornyings- og administrasjonsdepartementet og en økning i bevilgningen til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål under Utenriksdepartementets budsjett på 8,0 mill. kroner. Dette innebærer at kulturbudsjettet er økt med om lag 2,7 mrd. kroner i perioden 2006-2010.
- Hovedsatsinger og oppfølgingen av Kulturloftet i 2010 er:
- 200,0 mill. kroner til ny momskompensasjonsordning for frivillig sektor
 - 40,0 mill. kroner til kulturskoler under Kunnskapsdepartementet
 - 58,0 mill. kroner i økning til språk, litteratur og bibliotek
 - 50,5 mill. kroner i økning til film
 - 91,0 mill. kroner i økning til musikk
 - 93,2 mill. kroner i økning til teater og dans
 - 61,2 mill. kroner i økning til opera
 - 22,8 mill. kroner i økning til samfunns- og frivillighetstiltak
 - 18,4 mill. kroner i økning til billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.
 - 14,4 mill. kroner i økning til kunstnerformål
 - 75,8 mill. kroner i økning til museer og kulturvern
 - 22,2 mill. kroner i økning til arkiv
 - 16,1 mill. kroner i økning til nasjonale kulturbygg
 - 10,0 mill. kroner til Holmenkollen nasjonalanlegg

- 25,0 mill. kroner til prosjektering av nytt bygg til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design under Fornyings- og administrasjonsdepartementet
- 8,0 mill. kroner i økning til kultur-, norgesfremme- og informasjonstiltak under Utenriksdepartementet

I tillegg har regjeringen flere andre endringer som øker rammen for kultur og frivillighet, bl.a. gjennom skatteendringer. I budsjettet for 2010 legges det opp til endringer i momsreglene som har stor betydning for museene og idretten. Samlet betyr dette en satsing på godt over 1 mrd. kroner.

1.2 Kulturløftet hittil

Regjeringen har økt kulturbudsjettet med om lag 2 mrd. kroner i perioden 2006-2009. I tillegg kommer sentrale kulturmidler som kanaliseres utenfor Kultur- og kirkedepartementets budsjett, bl.a. gjennom overføring av midler fra Norsk Tipping og Fond for utøvende kunstnere og bedre rammebetingelser gjennom skatteendringer. Økningene kommer til uttrykk gjennom store satsinger innenfor et bredt spekter av kulturlivet.

Oppfølgingen av Kulturløftet i perioden 2006-2009 kan oppsummeres slik:

1. 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kultur

Kulturløftet er i perioden 2005-2009 gjennomført i samsvar med Soria Moria-erklæringen. Bærebjelken i Kulturløftet er målet om at kulturbudsjettet i 2014 skal utgjøre 1 pst. av statsbudsjettet. Med den rødgrønne regjeringen er satsing innen kultur og frivillighet for første gang like forpliktende og håndfast som satsingen på andre samfunnssektorer. I denne perioden er kultursatsingen økt med nær 2 mrd. kroner. Det innebærer at kulturbevilgningenes andel av statens utgifter er økt fra 0,78 pst. i Bondevik-regjeringens siste budsjettforslag til 0,86 pst. i 2009. I budsjettforslaget for 2010 fortsetter opptrappingen.

2. Innføring av kulturlov

Kulturlov ble innført fra 1. august 2007. Det er en generell lov som stadfester statens, fylkeskommunens og kommunens ansvar for kulturvirksomhet og gjør det til en plikt å sikre at flest mulig har adgang til et mangfoldig kulturtilbud. Departementet har i 2009 bevilget prosjekttilskudd til Norsk kulturforum, som i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund vil gjennomføre informasjons- og veiledningsarbeid om loven.

3. Bedre levekår for kunstnere

Den økte kultursatsingen på nær 2 mrd. kroner

har gitt flere oppdrag til både fast ansatte og frilanskunstnere og derfor resultert i bedre levekår. Telemarksforskning i Bø har gjennomført en bredt anlagt undersøkelse av kunstneres aktivitet, arbeids- og inntektsforhold. Rapporten forelå i juni 2008 og er senere sendt på høring. Som oppfølging av rapporten opprettet departementet i 2009 15 nye arbeidsstipend, og stipendets størrelse ble økt med kr 10 000 til kr 186 000. På oppdrag fra Norsk Skuespillerforbund og Norske Dansekunstnere har Rambøll Management i mars 2009 utarbeidet "Utredning om opprettelse av en skuespiller- og en danseallianse i Norge etter svensk modell" – med tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet. I utredningen ble det foreslått å opprette en skuespiller- og danseallianse som skal gi faste ansettelsesforhold til erfarne og etablerte skuespillere og dansere.

4. Kulturskole for alle barn som ønsker det

Målet er at tilbudet skal bygges ut, og at alle barn i Norge som ønsker det, skal få tilbud i kulturskolen med rimelig egenbetaling. Kommuneøkonomien er vesentlig styrket i perioden. Regjeringen mener det likevel er vanskelig å se for seg at målet om kulturskole for alle barn som ønsker det, kan nås uten at noen statlige virkemidler tas i bruk. Det arbeides med ulike modeller for å få til en slik satsning og realisere målet.

5. Støtte opp om den norske filmsuksessen

Kulturløftet var den første konkretiseringen av de store ambisjonene for norsk film. 25 langfilmer i året og 25 pst. markedsandel for norske filmer på kino var blant målene. Kulturløftet innebar det endelige gjennomslaget for filmen som fullverdig og likeverdig kunstområde. Filmsatsingen har vært fulgt opp med konkrete bevilgningsøkninger og tiltak hvert eneste år i regjeringssperioden.

Siden regjeringsskiftet høsten 2005 er budsjett-rammene til film- og medieformål økt med 157 mill. kroner, hvorav økningen til produksjon alene utgjør 113,5 mill. kroner. Samtidig har Film & Kino overtatt en rekke oppgaver som styrker filmsektoren med ytterligere om lag 20 mill. kroner, bl.a. til cinematekene, filmfestivaler og arbeid blant barn og unge.

Det er gjennomført et arbeid med å justere tilskuddsordningene slik at de blir mer effektive og målrettede. Nytt regelverk er godkjent av ESA og vil tre i kraft 1. januar 2010. Regjeringens ambisiøse mål om 25 langfilmer i året og 25 pst. markedsandel er i ferd med bli nådd. Bevilgningene til de regionale filmvirksomhetene har økt med 22,9 mill. kroner siden 2005,

og Film & Kino har avsatt ytterligere 3 mill. kroner til de regionale filmsentrene i 2009. Den kraftige økningen har ført til langt bedre rammer for de regionale filmsentrenes viktige satsing på produksjon av kortfilm og dokumentarfilm i hele landet. Det har også vært en økt satsing på dataspill.

6. *Satsing på norsk musikk*

Samlet er musikkfeltet økt med 318,2 mill. kroner, hvorav 50,7 mill. kroner til tilskuddsordninger under Norsk kulturfond. Rikskonsertenes bevilgning er økt med 45,4 mill. kroner, inkl. kommunenes egenbetaling for skolekonserter og delutfasing av bevilgning til skolekonserter av spillemiddeloverskuddet fra Norsk Tipping. Tilskuddet til orkestrene er samlet økt med 88,1 mill. kroner. For å få et løft for opera og orkestermusikken i Nord-Norge er Nordnorsk Opera og Symfoniorkester etablert med utgangspunkt i opera- og musikkmiljøene i regionen. Det er i perioden gitt knutepunktstatus til fire nye musikkfestivaler. Regjeringen framla i desember 2007 St.meld. nr. 10 (2007–2008) *Knutepunkt. Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget*. Regjeringen har lagt fram St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*. Tilskudd til rytmisk musikk (jazz, rock og folkemusikk) er samlet økt med 47,5 mill. kroner i perioden. I perioden er det arbeidet med etablering av nasjonale scener for jazz og folkemusikk, folkedans og joik. Samlet er det lagt inn 11,9 mill. kroner til disse. Det nasjonale senteret for formidling av norsk pop- og rock-historie etableres i Trondheim. Til investeringer i utstillinger og innhold er det bevilget 90 mill. kroner. Til utvikling og planlegging av senteret er bevilgningen i perioden økt med 22,5 mill. kroner.

7. *Et løft for dansekunsten*

Gjennom Kulturløftet har dansekunsten i Norge fått langt bedre rammebetingelser enn tidligere. I perioden er det en samlet økning på i alt 106,3 mill. kroner. Fra 2006 er det etablert en egen tilskuddsordning for dans under Norsk kulturfond med en bevilgning på 16 mill. kroner, som er økt til 20,3 mill. kroner i 2009. Nasjonalballetten er landets største formidler av klassisk ballett. Den Norske Opera & Ballett har i regjeringsperioden fått en økning på 147 mill. kroner. Om lag 40 pst. av driftsbudsjettet går til Nasjonalballetten. Dansens Hus åpnet vinteren 2008. Tilskuddet til virksomheten, som fra 2003 foregikk på ulike steder i Oslo, økte med 24,1 mill. kroner i perioden 2006–2009. Tilskuddet i 2009 er 30,1 mill. kroner.

8. *Økt satsing på scenekunst – ny støtteordning for faste grupper*

Midler til scenekunstformål, inkludert opera og dans, er i perioden 2006–2009 økt med totalt 430,2 mill. kroner. I juni 2008 ble St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene* lagt fram. I meldingen presenteres et bredt spekter av tiltak med sikte på økt kvalitet og styrket publikumstilbud landet rundt. De nasjonale teatrene er økt med 58,7 mill. kroner i perioden, mens region- og landsdelsteatrene er økt med 75,5 mill. kroner. Nord-Trøndelag teater fikk status som region-/landsdelsinstitusjon fra 2008, og samme år fikk Peer Gynt-stemnet som eneste institusjon på scenekunstfeltet status som knutepunktinstitusjon. Diverse scenekunstformål har i perioden 2006–2009 fått en økning på nærmere 40 mill. kroner. Den Norske Opera & Ballett flyttet inn i nytt operahus i Bjørvika med åpning 12. april 2008. Det er i perioden 2006–2009 lagt inn en økning av driftstilskuddet på 147,3 mill. kroner. Region- og distriktsopera rundt om i landet er styrket med 24,7 mill. kroner.

9. *Økt satsing på det frivillige arbeidet*

Økt satsing og bedre arbeidsbetingelser for frivilligheten har vært et av den rødgrønne regjeringens kjerneprosjekter. Kultur- og kirkedepartementet koordinerer regjeringens frivillighetspolitikk. Mange departementer har gjennomført tiltak på dette området. Frivillighetsformål under Kultur- og kirkedepartementets budsjett har økt med ca. 127 mill. kroner i denne regjeringsperioden, samtidig som det er gjennomført tiltak som reduserer byråkrati, skattebyrde og administrative kostnader for frivilligheten. Det er opprettet 81 nye frivilligsentraler, og tilskuddet til Frifond og Frivillighet Norge er økt. Videre er det etablert et frivillighetsregister, et innsamlingsregister og et forskningsprogram på sivilsamfunn og frivillig sektor. Det er også satt i gang arbeid med utvikling av et satellittregnskap for frivillig sektor samt et forenklingsprosjekt som kartlegger krav til rapportering og informasjon fra frivillige organisasjoner. Det er bevilget tilskudd til Frikanalen og gitt støtte til inkluderings- og fattigdomstiltak for å øke kultur- og organisasjonsdeltakelse blant underrepresenterte grupper. Regjeringen varslet i juni 2009 en ny, rammestyrte moms kompensasjonsordning for frivilligheten. Regjeringen legger opp til at ordningen skal tre i kraft fra 1. januar 2010, og at den skal trappes opp med 1 mrd. kroner fram til 2014. Frivillighet Norge og Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité har deltatt i et utvalg som har arbeidet med detaljene i den nye ordningen.

Denne momskompensasjonen utgjør den største satsingen på frivilligheten over statsbudsjettet noen gang.

Gjennom endringer i skattereglene har en rekke lag og organisasjoner fått lavere skatter og avgifter ved at grensen for hvor mye en enkeltperson kan motta i lønn uten å måtte skatte av det, og grensen for å betale arbeidsgiveravgift, er hevet.

Tippenøkkelen for fordeling av spilleoverskuddet er endret, og utbetalingen fra Norsk Tipping er f.o.m 2009 1 mrd. kroner høyere enn i 2005. I 2008 og 2009 er det videre utbetalt 1,4 mrd. kroner ekstra fra Norsk Tipping som kompensasjon for bortfallet av automatinntekter etter at forbudet mot gevinstautomatinntekter ble innført. F.o.m. 2009 regner man med at lokale lag og foreninger i tillegg vil motta om lag 200 mill. kroner fra den nye grasrotandelsordningen under Norsk Tipping.

10. Utvidet kulturell skolesekk – kulturkort for ungdom

Den kulturelle skolesekken er fra 2003 blitt tilført store midler fra spilleoverskuddet fra Norsk Tipping. Spillemidlene til Den kulturelle skolesekken utgjør i 2009 i alt 167 mill. kroner. Siden opprettelsen i 2001 har ordningen vært rettet mot elever i grunnskolen, men i skoleåret 2007–2008 startet arbeidet med å utvide ordningen til også å gjelde elever i videregående skole. Målsettinger og prinsipper for satsningen er nedfelt i St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skolesekk for framtida* og Innst. S. nr. 200 (2007–2008).

Kulturkort for ungdom er nå på plass som prøveordning i ti fylker. Formålet er å få ungdom til å benytte seg oftere av kulturtilbudene og å rekruttere nye publikummere. Fylkeskommunene forutsettes å medvirke økonomisk i ordningen. De har ansvar for administrasjon, utforming og gjennomføring. Bevilgningen over statsbudsjettet i 2009 er 3,9 mill. kroner. Ordningen er evaluert i 2009, og evalueringen er til høring.

11. Styrking av det norske språk – økt satsing på norsk litteratur

I St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* har regjeringen lagt grunnlaget for en ny og mer offensiv språkpolitikk. Det største enkelttiltaket som skal realiseres, er oppbygging av en norsk språkbank. Innkjøpsordningene for litteratur under Norsk kulturfond er økt med til sammen 27,5 mill. kroner, hvorav 11,5 mill. kroner i 2009. Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa ble opprettet i 2006, og etter prøveperiode på tre år

ble den gjort permanent i 2009, med en bevilgning på nær 14 mill. kroner. Tilskuddet til fengselsbibliotekene er siden 2005 økt med om lag 12,6 mill. kroner. Den internasjonale Ibsenprisen på 2,5 mill. kroner ble første gang delt ut i 2008. I tillegg deles det ut stipendier på til sammen 1 mill. kroner til ulike Ibsen-prosjekter. I perioden 2006–2009 er bevilgningen til Nasjonalbiblioteket økt med 51,2 mill. kroner, herav 25 mill. kroner i 2009, der digitalisering utgjør en vesentlig del, bl.a. til oppbygging av pop- og rockarkiv og til innsamling og bevaring av den nasjonale filmarven som fra 2008 er overført fra Norsk filminstitutt til Nasjonalbiblioteket. Departementet framla i april 2009 St.meld. nr. 23 (2008–2009) *Bibliotek* og St.meld. nr. 24 (2008–2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*.

12. Økt utsmykking av offentlige rom

Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom er samlet styrket med 118,2 mill. kroner i perioden 2006–2009. Bevilgningene til utsmykkingsordningene under KORO – Kunst i offentlige rom er økt med 12,4 mill. kroner fra 2005. Tilskuddet til Norsk Form er styrket med 2 mill. kroner, og det er lagt inn en samlet økning på 4 mill. kroner til tiltak innenfor arkitekturfeltet. Et dokument om arkitekturpolitikken, et samarbeidsprosjekt mellom 13 departementer, ble framlagt i august 2009. Planleggingen av utbyggingsprosjektet for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design har vært en sentral oppgave. Vestbanen blir stedet for et nytt bygg for Nasjonalmuseet. En åpen, internasjonal arkitektkonkurranse ble utlyst 30. mars med innleveringsfrist 12. juni 2009 for fase 1 av konkurransen. Innen primo september 2009 skal juryen velge ut fire til seks forslag som blir invitert til å gå videre til fase 2. Juryen vil kåre vinnere i mars 2010.

13. Gode vilkår for samisk kultur

Statlig støtte til samisk kultur blir i hovedsak overført til og disponert av Sametinget. I 2009 er overføringen til samiske kulturformål på nær 83,6 mill. kroner, en økning på 38 mill. kroner i denne regjeringensperiode. I 2007 ga regjeringen et investeringstilskudd på 20 mill. kroner til Østsamisk museum i Neiden, og i 2009 2,5 mill. kroner til inventar og produksjon av utstillinger. I 2008 og 2009 er det bevilget til sammen 9,7 mill. kroner til prosjektering og byggestart av Aja Samisk Senter. I løpet av 2009 har Samisk arkiv, fra 2005 en avdeling i Arkiverket, flyttet inn i nye lokaler i Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino. Riddu Riđđu Festivála, en internasjonal urfolksfestival med hovedvekt på musikk, fikk fra 2009 status som knutepunktfestival. Tilskud-

det til samiske aviser ble økt med i alt 8 mill. kroner i 2008 og 2009.

14. *Norge som flerkulturelt land*

Mangfoldsåret 2008 markerte det kulturelle mangfoldet som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. I 2008 ble det bevilget 36,2 mill. kroner til tiltak med tilknytning til kulturelt mangfold. Disse midlene er videreført i 2009, og det ble i tillegg lagt inn en økning på 22 mill. kroner til tiltak som fremmer kulturelt mangfold. Departementet har igangsatt et følgeprosjekt der målet er å belyse planleggingen, gjennomføringen og kortsiktige effekter av det norske markeringsåret for kulturelt mangfold. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) er engasjert. Prosjektet startet opp våren 2008, og rapport vil bli avgitt våren 2010.

15. *Satsing på lokale kulturbygg – og en ny kulturbåt*

Budsjettrammen for nasjonale kulturbygg er økt fra 4,3 mill. kroner i Bondevik-regjeringens siste budsjettforslag til 141,7 mill. kroner i budsjettet for 2009. I tillegg er posten økt med 78,4 mill. kroner som en del av regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting. Investeringsmidler til lokale kulturhus gis til nybygg, ombygging og modernisering. Ordningen finansieres av overskuddet fra Norsk Tipping. Spillemidlene utgjorde i 2008 i alt 124,7 mill. kroner, fordelt med 49,7 mill. kroner til den desentraliserte ordningen til kulturhus og 75 mill. kroner til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Prosjektene fordeles seg geografisk over hele landet.

Forslaget om en kulturbåt for hele kysten er utredet. Konklusjonen er at interessen for kulturbåt er begrenset, og at regjeringen derfor ikke går videre med forslaget.

Museums- og andre kulturvernformål og arkiv

Bevilgningen til det nasjonale museumsnettverket er økt med 280 mill. kroner, en økning på 59 pst. fra 2005. Fra tidligere ca. 340 museer er det nå vel 70 konsoliderte enheter som utgjør det nasjonale museumsnettverket. Konsolideringene har gitt en mer robust økonomisk og administrativ basis for det enkelte museet og bredere og sterkere fagmiljøer. En stortingsmelding om endringene i museumssektoren ble lagt fram i august 2009, St.meld. nr. 49 (2008–2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. I Kultur- og kirkedepartementets budsjett ble det avsatt i alt 10,9 mill. kroner i forbindelse med Kulturminneåret 2009. Bevilgningen til Arkivverket har i perioden 2006–2009 økt med 62 mill. kroner til nær 246 mill. kroner.

Internasjonalt samarbeid

Regjeringens satsing på internasjonalt kultursamarbeid har lagt vekt på styrking av samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet og Utenriksdepartementet (Utenriksdepartementets kultursatsing ble styrket med 13,2 mill. kroner), av EU/EØS-arbeid og av bilateralt samarbeid med en rekke land. Kultur- og kirkedepartementet og Utenriksdepartementet samarbeider om å profilere og løfte fram norsk kultur i utlandet. Dette gjør departementene i samarbeid med en rekke organisasjoner, bl.a. OCA, NORLA, MEN og Norsk Form. Bilateralt samarbeid er også styrket, især med det første treårige programmet for norsk-russisk kultursamarbeid 2010-2012, samt norsk-kinesisk og norsk-egyptisk kultursamarbeid. I tillegg ble et kulturutvekslingsfond med Polen etablert i 2008 med ca. 35 mill. kroner, hovedsakelig finansiert av norske EØS-midler. Norges innsats i kultursamarbeid i regi av internasjonale organisasjoner er også intensivert gjennom EUs kultur- og medieprogrammer, Europarådet, UNESCO og når det gjelder eksport og import av kulturgjenstander.

Likestilling

Kultur- og kirkedepartementet har gitt tilskudd til gjennomføring av lederutviklingsprogrammet Kunstens kvinner som er gjennomført i 2008 og 2009. Programmet skal evalueres etter avslutning i september 2009. I tråd med St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*, jf. Innst. S. nr. 157 (2008-2009) vil departementet som en forutsetning for statstilskuddet kreve at scenekunstinstitusjonene utarbeider strategier for å sikre at kvinner og menn får like muligheter til kunstfaglige, tekniske og administrative posisjoner. Departementet vil følge dette opp i forbindelse med tilskuddsbrev for 2010.

Forenkling – mer demokrati, mindre byråkrati

Et utvalg ledet av Lene Løken leverte sin sluttrapport *Forenklet, samordnet og uavhengig – Om behov for endringer i tilskuddsforvaltningen for kunst- og kulturfeltet* i juni 2008. Etter en bred høring arbeider departementet med oppfølging av en rekke forslag. Som ledd i dette ble St.prp. nr. 65 (2008–2009) *Endring av reglene om oppnevning og sammensetning av Norsk kulturråd* lagt fram i mai 2009 med behandling i Stortinget i juni 2009. Det er videre igangsatt et prøveprosjekt for å utvikle felles internettportal for tilskudd fra Norsk kulturråd, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere. Antall statlige styrerepresentanter til regionale institusjoner er redusert. Ellers er en

rekke tilskuddsordninger blitt desentralisert, og på det rytmiske feltet er det opprettet tre nye sjangerovergripende tilskuddsordninger. For symfoniorkestrene i Trondheim, Bergen og Stavanger er det avtalt endringer i overenskomstene som medfører mer fleksibel utnyttelse av ressursene. Departementet vil arbeide videre med den budsjettmessige plasseringen av tiltak som mottar tilskudd fra Norsk kulturfond, fra kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturfond, og fra budsjettpostene 78 Ymse faste tiltak.

1.3 Oppfølging av Kulturmomsubvalgets utredning

Kultur- og kirkedepartementet viser til Prop. 1 S (2009-2010) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, hvor Regjeringens arbeid med oppfølging av Kulturmomsubvalget er omtalt, og en skisse til omlegging av merverdiavgiftsregelverket på kultur- og idrettsområdet er presentert.

Regjeringen legger opp til at det innføres merverdiavgiftsplikt på 8 pst. på inngangspenger til utstillinger i museer og gallerier som samtidig får full fradragrett for inngående merverdiavgift på anskaffelser til bruk i slik virksomhet. Ordningen vil omfatte museer både utenfor og innenfor statsbudsjettet. For museer som får tilskudd over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, har Kulturmomsubvalget basert på 2006-tall anslått at avgiftsplikt med 8 pst. kan innebære en avgiftslettelse på 110 mill. kroner per år. Dette vil utgjøre en lettelse på løpt på vel 50 mill. kroner i 2010 forutsatt at reformen gjennomføres per 1. juli. Det vises også til omtale under kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 70 Det nasjonale museumsnettverket.

Det legges videre opp til at utvidelsen av merverdiavgiftsplikten på 8 pst. skal omfatte inngangspenger til fornøylesparker og opplevelsessentra.

Det er ikke aktuelt å foreslå at billetter til musikkfestivaler, konserter og fri scenekunst som stand-up omfattes av avgiftsplikten. Et viktig premiss for det videre arbeidet er at også annen scenekunst, som etter gjeldende rett er unntatt fra avgiftsplikten, fortsatt skal holdes utenfor merverdiavgiftssystemet, jf. Prop. 1 S (2009-2010) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Når det gjelder idrettsområdet, kjennetegnes dette av at tilbudene er basert på en stor grad av frivillig innsats. Som det fremgår av Finansdepartementets Prop. 1 S (2009-2010), har Finansdepartementet blant annet på grunn av innspill i høringen kommet til at idrettslag som i hovedsak er basert på frivillige/ulønnede aktiviteter, fortsatt bør un-

tas fra merverdiavgiftsplikt. Målet om at den frivillige delen av idretten skal skjermes, nås ikke dersom en minstegrense for registrering settes på et så lavt nivå som kr 300 000 slik Kulturmomsubvalget har foreslått. I arbeidet legges det derfor opp til en særskilt avgrensning for idretten, som skal sikre at bare den mest profesjonelle delen av idretten, blir omfattet av merverdiavgiftsutvidelsen med en sats på 8 pst. Dette gjelder bl.a. aktører som driver treningssentre og golfanlegg samt de deler av idretten som har stor publikumstilstrømning og store billettinntekter. Ulike skjermingsalternativer vil bli vurdert.

Mange idrettslag som har store anleggskostnader, ønsker fradragrett for inngående merverdiavgift. En slik fradragrett vil følge av en avgiftsplikt for omsetning. Det arbeides derfor videre med å utforme et fleksibelt system for idrettslag som vil bli omfattet av skjermingen. En nærliggende løsning kan være å tillate en frivillig registrering som innebærer merverdiavgiftsplikt med 8 pst. for de nye tjenestene og tilhørende fradragrett. Det må imidlertid stilles krav til en eventuell frivillig registreringsordning for å unngå at idrettslag går ut og inn av merverdiavgiftsregisteret fra et år til et annet avhengig av hva som til enhver tid er lønnsomt.

Det legges opp til en ny høringsrunde i saken, og Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med et konkret lovforslag slik at utvidet avgiftsplikt kan innføres fra 1. juli 2010.

På usikkert grunnlag er det foreløpig anslått at forslaget på kultur- og idrettsområdet kan gi et provenytap for staten på om lag 500 mill. kroner på årsbasis. Ved iverksettelse fra 1. juli blir således provenytapet 250 mill. kroner, som motsvares av en tilsvarende gevinst for kultur- og idrettssektoren. Enkelte virksomheter som vil bli avgiftspliktige fra 1. juli 2010, og som skal iverksette utbygginger og store investeringer, vil få fradragrett fra 1. juli. Behovet for overgangsordninger vil bli vurdert. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med et konkret lovforslag slik at utvidet avgiftsplikt kan innføres fra 1. juli 2010.

Kultur- og kirkedepartementet viser for øvrig til Finansdepartementets omtale i Prop. 1 S (2009-2010) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Når det gjelder Regjeringens satsning på frivillig sektor, ble det i St.prp. nr. 1 (2008-2009) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak* varslet at en ønsker å trappe opp støtten til frivillig sektor med opp mot 1 mrd. kroner over noen år. Som ledd i arbeidet varslet Regjeringen i juni 2009 en generell og rammestyrte ordning for merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner. Ordningen skal tre i kraft 1. januar 2010 og skal trappes opp med 1 mrd. kroner fram til 2014.

Kultur- og kirkedepartementets skisse til løsning omtales under programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål og kap. 315 Frivillighetsformål, post 70 Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner.

1.4 Overordnede mål, utfordringer og prioriteringer i budsjettforslaget for 2010

1.4.1 Kulturpolitikken

De 17 punktene i Kulturløftet II, jf. pkt. 1.1, danner grunnlaget for kulturpolitikken i perioden 2010–2014. De overordnede målene for kulturpolitikken vil være å legge til rette for at alle kan få tilgang til et bredt spekter av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet, og å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse. Kunsten og kulturens egenverdi er en grunnleggende premisse for budsjettets innretning. Kulturfeltet skal dessuten speile Norge som et flerkulturelt samfunn.

Kulturpolitikken sin viktigste oppgave er å legge til rette for at alle kan oppleve et mangfold av ulike kulturtilbud og kunstneriske uttrykk og delta i et aktivt kulturliv. Den skapende kunsten bidrar til fornyelse og utvikling for samfunnet og enkeltmennesker ved formidling av et mangfold av kunstopplevelser. Tilgang til kunst- og kulturopplevelser og muligheten til å uttrykke seg gjennom kunst og kultur skal ikke være avhengig av geografi eller sosiale skillelinjer. Markedet alene kan ikke utvikle et godt kunst- og kulturtilbud. Offensivt offentlig engasjement er nødvendig, ikke minst for å sikre bredde og mangfold.

De ulike kunstområdene gir oss personlige opplevelser, gjenkjennelse og nye perspektiver, anerkjennelse og mening, uro og refleksjon, alvor og glede, historisk tilhørighet og ambisjoner for fremtiden. Et mangfold av kunstuttrykk og kunstopplevelse gjør samfunnet rikere. Det er derfor et hovedmål for kulturpolitikken å bidra til gode vilkår for å skape, formidle og oppleve skapende kunst.

Det skal legges til rette for å bedre kunstneres arbeidsvilkår. Det er et mål at flere kan leve av sitt kunstneriske arbeid. En viktig del av dette er å utløse det store næringspotensial som fins innenfor kunst- og kulturfeltet. Det er viktig å sikre opphavsmenns og utøveres rettigheter på kulturfeltet.

De nasjonale og regionale kulturinstitusjonene er viktige kulturformidlere. Det er viktig at disse utvikles og fornyes for å tiltrekke seg publikum. Regjeringen styrker også de frie gruppene på scenekunstheltet. Regjeringen legger til rette for en

satsing på norsk musikk med økt støtte til en rekke tiltak innenfor ulike sjangre. Oppbygging og videreutvikling av regionale kompetansemiljøer på kulturfeltet vil øke mangfoldet og den sjangerovergripende nyskapingen i Norge. Samtidig vil de regionale miljøene kunne skape nye arbeidsmuligheter for kunstnere i distriktene.

Regjeringen legger til rette for at barn og unge skal ha tilgang til et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får. Å forstå kunst og kultur er en læringsprosess. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler kulturforståelse – og står rustet til å møte og mestre utfordringene i samfunnet.

Norge er et lite språkområde, og det norske språket er under konstant press. Det er behov for en offensiv språkpolitikk, slik at norsk forblir det foretrukne språk i alle deler av norsk samfunnsliv. Skriftkulturen er bærebjelken i norsk samfunns- og kulturliv.

Regjeringen vil peke på det verdifulle mangfoldet som ligger i det å ha to norske skriftkulturer. Nynorsk og bokmål er formelt likestilt, men reelt har nynorsk likevel vanskeligere vilkår. Det er derfor særlig viktig å sikre nynorsk gode utviklingsmuligheter. Det er nødvendig med en målrettet utvikling av litteraturpolitikken for å sikre nyskaping, mangfold og geografisk spredning innenfor både fag- og skjønnlitteratur.

Som ledd i å nå målene for kulturpolitikken har regjeringen fremmet flere stortingsmeldinger. Meldingene trekker opp utfordringer på de ulike feltene og peker på en rekke konkrete tiltak. Oppfølging av disse meldingene, som alle er behandlet i Stortinget i 2008 og 2009, er prioritert i budsjettforslagene:

St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, jf. Innst. S. nr. 200 (2007–2008).

St.meld. nr. 10 (2007–2008) *Knutepunkt. Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget*, jf. Innst. S. nr. 168 (2007–2008).

St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill. Et løft for rytmisk musikk*, jf. Innst. S. nr. 295 (2007–2008).

St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene*, jf. Innst. S. nr. 157 (2008–2009).

St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*, jf. Innst. S. nr. 184 (2008–2009).

St.meld. nr. 23 (2008–2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*, jf. Innst. S. nr. 320 (2008–2009).

St.meld. nr. 24 (2008–2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*, jf. Innst. S. nr. 313 (2008–2009).

Kulturarven er en uerstattelig kilde til innsikt, identitetsbygging og opplevelse. Vi forvalter vår kulturarv på vegne av kommende generasjoner. Derfor er det vårt ansvar at den ikke forringes. Det er viktig å sikre en god museumsstruktur som kan ivareta det brede spekteret av faglige oppgaver et museum må dekke, jf. også St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleveling* og Innst. S. nr. 46 (2000-2001).

21. august 2009 la regjeringen fram en stortingsmelding om endringene i museumssektoren, St.meld. nr. 49 (2008–2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. Etter en reformperiode med vekt på restrukturering av museumslandskapet legges det nå opp til satsing på utvikling av kvalitet og profesjonalitet i museene med særlig vekt på museenes samfunnsrolle.

13 departementer har deltatt i et samarbeidsprosjekt, ledet og koordinert av Kultur- og kirkedepartementet, om utforming av et dokument som skal angi hovedutfordringer på arkitekturfeltet, skissere visjoner og målsettinger med arkitekturpolitikken og formulere tiltak som skal være med på å styrke feltet. Et siktemål er også å bedre koordinere arbeidet som utføres i ulike departementer og underliggende etater knyttet til arkitektur. Dokumentet ble framlagt i august 2009.

I budsjettforslaget for 2010 legges det opp til en omfattende satsing på kunst og kultur. Dette omfatter bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 320-329:

Hovedprioriteringer 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 462,2 mill. kroner under programkategori 08.20.

Det er lagt inn økninger bl.a. til følgende kulturformål:

Språk, litteratur og bibliotek: 58,0 mill. kroner

- 10,7 mill. kroner i økning til litteraturtiltak under Norsk kulturfond, herunder 7,3 mill. kroner til oppfølging av bibliotekmeldingen og 1,0 mill. kroner til oppfølging av digitaliseringsmeldingen
- 14,6 mill. kroner til tiltak for oppfølging av bibliotekmeldingen og digitaliseringsmeldingen, i tillegg til økningene under Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, Norsk kulturfond, bibliotekjeneste i fengsel og digitalisering av privatarkiv
- 22,6 mill. kroner i økning til Nasjonalbiblioteket, herunder 10 mill. kroner til oppfølging av digitaliseringsmeldingen og 5,5 mill. kroner til arbeidet med norsk språkbank

- 1,2 mill. kroner i økning til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek jf. bibliotekmeldingen
- 2,5 mill. kroner i økning til bibliotekjeneste i fengsel jf. bibliotekmeldingen
- 2,3 mill. kroner i økning til Språkrådet
- 1,2 mill. kroner i økning til Det Norske Akademi store ordbok
- 0,5 mill. kroner i økning til Noregs Mållag
- 2,4 mill. kroner i økning til andre tiltak innenfor området

Musikk: 91,0 mill. kroner

- 39,0 mill. kroner i økning til orkestrene
- 10,2 mill. kroner i økning til Nordnorsk Opera og Symfoniorkester
- 3,6 mill. kroner i økning til musikkfestivaler som har knutepunktstatus
- 11,3 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond, bl.a. til musikkensembler og innkjøpsordning for musikk
- 2,0 mill. kroner i økning til kompetansesentre for rytmisk musikk
- 13,4 mill. kroner i økning til Riksscene for folke-musikk, joik og folkedans
- 2,9 mill. kroner i økning til profilering av norsk musikk i utlandet
- 8,6 mill. kroner i økning til andre musikktiltak

Scenekunst: 154,4 mill. kroner

- 54,0 mill. kroner i økning til Den Norske Opera & Ballett
- 7,2 mill. kroner i økning til region- og distriktsoperatiltak
- 26,0 mill. kroner i økning til de nasjonale teatrene
- 28,9 mill. kroner i økning til de regionale teatrene
- 2,3 mill. kroner i økning til ymse dansetiltak
- 3,9 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond
- 1,0 mill. kroner i samlet økning til Akershus Teater
- 3,3 mill. kroner i samlet økning til Brageteatret
- 3,0 mill. kroner i samlet økning til Østfold Teater
- 5,4 mill. kroner i økning til Dramatikkens Hus
- 19,4 mill. kroner i økning til andre teatre og scenekunsttiltak

Billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.: 18,4 mill. kroner

- 3,0 mill. kroner i økning til Kunst i offentlige rom

- 4,8 mill. kroner i økning til formål under Norsk kulturfond
- 1,3 mill. kroner i økning slik at det samlet sett foreslås en økning på 4,5 mill. kroner til oppfølging av plandokument om den norske arkitekturpolitikken
- 9,3 mill. kroner i økning til andre kunst- og kunstformidlingstiltak

Kunstnerformål: 14,4 mill. kroner

- 5,0 mill. kroner i økning til kunstnerstipend
- 1,4 mill. kroner i økning til garantiinntekter
- 7,4 mill. kroner i økning til vederlagsordninger
- 0,6 mill. kroner i økning til statsstipendiater og stipend basert på gjennomført kunstutdanning

Museer og kulturvern: 75,8 mill. kroner

- 63,1 mill. kroner i samlet økning til museer i det nasjonale museumsnettverket
- 11,2 mill. kroner i økning til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- 1,5 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Arkiv: 22,2 mill. kroner

- 18,9 mill. kroner i økning til Arkivverket
- 2,0 mill. kroner til digitalisering av privatarkiv, jf. digitaliseringsmeldingen
- 1,3 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Nasjonale kulturbygg: Økning 16,1 mill. kroner. Bevilgningsforslag i 2010: 157,9 mill. kroner, som foreslås fordelt slik:

- 64,0 mill. kroner til teater- og konserthus for Sørlandet
- 39,0 mill. kroner til konserthus i Stavanger
- 15,0 mill. kroner til Hamsunsenteret
- 10,0 mill. kroner til konsert- og teaterhus i Bodø
- 9,5 mill. kroner til Aulestad
- 7,3 mill. kroner til Aja Samisk Senter
- 6,0 mill. kroner til Science Senter i Østfold
- 5,0 mill. kroner til Rockheim
- 2,1 mill. kroner til Norsk Bergverksmuseum

1.4.2 Film- og mediepolitikken

Regjeringen mener at pressefrihet og godt fungerende medier er en avgjørende forutsetning for ytringsfrihet, rettsikkerhet og et levende demokrati. Statens oppgave er å legge til rette for en vel fungerende offentlig dialog. Dette ble i 2004

grunnlovsfestet ved innføringen av det såkalte infrastrukturkravet i ytringsfrihetsbestemmelsen i Grunnloven, jf. § 100, 6. ledd:

”Det paaligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig samtale.”

Regjeringens overordnede målsetting på medieområdet slik det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, er å sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. Dette uttrykkes gjennom følgende overordnede mål:

- mangfold og kvalitet i norske medier
- en sterk allmennkringkasting
- mangfold i medieeierskap
- styrket norsk filmproduksjon
- likestilling på medieområdet
- modernisering av samfunnet gjennom digitalisering

De overordnede målene for mediepolitikken er utdypet i St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid*, jf. også St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*.

For å styrke utvikling av norske dataspill la Regjeringen fram St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Data-spill*. Meldingen inneholder bl.a. forslag om tilskudd til lansering av norske spill og styrking av ordningen for å få utviklet flere norske spill.

Mediene har et klart ansvar for selv å ivareta sin demokratiske funksjon. Dette gjelder spesielt i redaksjonelle spørsmål, der staten av prinsipielle grunner ikke skal gripe inn.

Regjeringen vil stimulere til mangfold og kvalitet i norske medier. Dette er nødvendig for at mediene skal kunne tilby troverdig informasjon som ivaretar behovene til alle grupper i vårt samfunn. Norskprodusert innhold som reflekterer norsk språk, kultur, identitet og norske samfunnsforhold, er viktig i denne sammenhengen. Norge er blitt et flerkulturelt samfunn. Det er derfor viktig at også minoritetene har et godt medietilbud. Funksjonshemmedes behov skal også ivaretas. Det er i tillegg fortsatt en sentral oppgave å beskytte barn og unge mot skadelig medieinnhold og gi dem et attraktivt norskspråklig tilbud.

Regjeringen vil legge til rette for et mangfold i medieeierskap og tilstrekkelige økonomiske rammebetingelser og sørge for at et velfungerende medieetisk system er på plass. Regjeringen la derfor fram Ot.prp. nr. 19 (2007-2008) *Om lov om redaksjonell frihet i media*, som lovfester prinsippene i redaktørplakaten.

På presseområdet vil Regjeringen gjennom pressestøtten bidra til å opprettholde mangfoldet i

avisutgivelser, både når det gjelder verdiforankring, geografi og innhold. Den mest sentrale målsettingen er å sørge for at det blir utgitt dagsaviser, samiske aviser og publikasjoner på minoritetsspråk. Innenfor denne hovedmålsettingen er det et viktig mål å opprettholde grunnlaget for at det blir utgitt lokalaviser og regionale aviser som både kan fungere som lokale/regionale informasjonsmedier, og som samtidig er alternativer til de store riksavisene.

På kringkastingsfeltet er det Regjeringens mål å ha et best mulig allmennkringkastingstilbud i fjernsyn og radio. NRK må sikres som allmennkringkaster. NRKs rolle som formidler av kultur, språk og nasjonal identitet må videreføres. NRKs distriktskontorer skal ha gode utviklingsmuligheter. I lokalradio og lokalfjernsyn bør det være et bredest mulig tilbud, samtidig som disse mediene kan opprettholdes som ytringsmedier også for smale grupper i samfunnet. Det er vesentlig å sikre at hele befolkningen får tilgang til digitale fjernsynssendinger med et bredt og kvalitativt godt tilbud, samtidig som det også gis tilgang til nye tjenester.

Som et ledd i å nå målene på kringkastingsfeltet har regjeringen fremmet to meldinger og en odelstingsproposisjon for Stortinget i 2008 og 2009:

- St.meld. nr. 18 (2008-2009) *NRK-plakaten - deknning av valg*
- St.meld. nr. 6 (2008-2009) *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag*
- Ot.prp. nr. 81 (2008-2009) *Om lov om endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting*

I Kulturløftet II er det slått fast at Regjeringen skal støtte opp om den norske filmsuksessen. Målet er at Norge skal bli ledende i Norden på film, fjernsynsdrama og dokumentar, og at 25 pst. av kinomarkedet skal bestå av norske filmer. Norsk film skal hevde seg internasjonalt. Det skal satses på filmmiljøer i regionene. Videre er det et mål at kvinner skal ha minst 40 pst. av nøkkelposisjonene i norsk film.

Målene for filmområdet ble gjennomgått i St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til disse gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007). Hovedmålet er et mangfold av film- og fjernsynsproduksjoner basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold, og som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskapning, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt. Dette skal nås gjennom styrket produksjon, solid publikumsoppslutning, kvalitet, mangfold og filmkultur for alle.

TV2 har i henhold til konsesjonsvilkårene for perioden 1. januar 2002–31. desember 2009 innbe-

talt et fast årlig beløp til norsk filmproduksjon. Bidraget i 2009 utgjorde 29 mill. kroner.

I St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid* varsler Regjeringen at man fortsatt ønsker en kommersiell kringkaster med allmennkringkastingsprofil, noe som fortsatt kan innebære innbetaling av vederlag. Dette arbeider departementet videre med.

Budsjettforslaget for 2010 inneholder bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 334:

- 40,5 mill. kroner i økning til filmproduksjon over post 50
- 5,0 mill. kroner i økning til regional filmsatsing
- 4,9 mill. kroner i økning til oppgradering av publikumslokaler og kinosaler i Filmens hus

1.4.3 Samfunns- og frivillighetspolitikken

Det frivillige Norge

Regjeringen la i St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* fram en bred gjennomgang av forholdet mellom staten og frivillig sektor og foreslo en ny og helhetlig frivillighetspolitikk. Regjeringen fikk tilslutning fra Stortinget, jf. Innst. S. nr. 104 (2007-2008).

Det overordnede målet for Regjeringens frivillighetspolitikk er å støtte aktivt opp under utviklingen av et levende sivilsamfunn. Regjeringen vil sikre en helhetlig frivillighetspolitikk gjennom:

- bedre rammebetingelser for frivillig sektor
- økt fokus på ressursene til lokal aktivitet og ”lavterskelaktivitet”
- økt oppmerksomhet om inkludering og integrering
- styrket kunnskap og forskning

Frivillighetspolitikken skal bidra til å tydeliggjøre frivillig sektor som en selvstendig sektor i samfunnet. Regjeringen understreker betydningen av at sektoren har en betydelig grad av egenfinansiering slik at frivilligheten kan utvikle seg på egne vilkår, styrt av frivilligheten selv.

For Regjeringen er det viktig å opprettholde et mangfold av frivillige organisasjoner og sammenlutninger for å legge til rette for en bred folkelig deltakelse i det frivillige organisasjonsliv. Frivillige organisasjoner er en nøkkel til sosiale fellesskap og aktiv deltakelse.

Tilskudd til frivillige organisasjoner og sammenslutninger sees i sammenheng med de sektorpolitiske målene de er tenkt å realisere. Derfor er det fortsatt et sektorpolitisk ansvar for frivillig virksomhet i de enkelte departementer, mens Kultur- og kirkedepartementet har det overordnede samordningsansvaret.

Frivillighetsregisteret ble etablert 1. januar 2009 og skal bidra til å spare både organisasjonene og det offentlige for unødig byråkrati og dobbeltarbeid samt gi systematisk informasjon om frivillig sektor til bruk i politikktutforming og forskning.

Det er etablert et forskningsprogram "Virtuelt forskningssenter for sivilsamfunn og frivillig sektor". Programmets mål er å øke og utvikle kunnskapen om frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap. Det legges til grunn en tverrfaglig og helhetlig strategi, et mål om å utvikle kompetanse- og kunnskapsmiljøer og sterk vektlegging av formidling av forskningsresultatene. Det er et særlig behov for økt kunnskap om betydningen av kultur og frivillighet for helse og livskvalitet.

Gjennom en endring av pengespilloven, jf. Ot.prp. nr. 11 (2008-2009), ble det fra 1. mars 2009 åpnet for at spillere hos Norsk Tipping kan gi fem prosent av spillinnsatsen direkte til en lokal frivillig organisasjon. Lokale organisasjoner som skal kunne motta en slik grasrotandel, må være registrert i Frivillighetsregisteret og i tillegg oppfylle kravene i forskrift om grasrotandel. I 2009 regner man med at lokale lag og foreninger vil motta ca. 200 mill. kroner i støtte gjennom grasrotandelsordningen.

Ny momskompensasjonsordning

Regjeringen har besluttet å innføre en ny ordning for momskompensasjon til frivillige organisasjoner. Ordningen trer i kraft 1. januar 2010 og skal trappe opp med en milliard kroner fram til 2014.

Det er nedsatt et utvalg som har arbeidet med forslag til innretning av den nye ordningen. Frivillighet Norge og Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité har deltatt i utvalget, som Kultur- og kirke departementet har ledet, jf. nærmere omtale av ordningen under programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål.

Kultur og næring

De kulturpolitiske målsettingene er basert på kulturens egenverdi. Samtidig arbeider regjeringen på flere områder for å utnytte det potensialet kulturfeltet har til å bidra positivt til utvikling av andre samfunnsområder. I flere sammenhenger kan kulturfeltet bidra til innhold og dynamikk i næringsvirksomhet og næringsutvikling. Kultur næringsene gir viktige bidrag til norsk økonomi. Kulturen er en viktig innsatsfaktor i flere tradisjonelle næringer og kan gi grunnlag for utbytterikt samarbeid

mellom kunstnere, kulturinstitusjoner og bedrifter. Kultur er viktig også i den bredere samfunnsutviklingen, både for lokal og regional utvikling og for profileringen av Norge internasjonalt.

Departementet ser det som viktig å bidra til å utnytte og videreutvikle de mulighetene som ligger i et godt samspill mellom kultur og næring, og tydeliggjør dette i årets budsjettforslag.

Nordområdene

Regjeringens nordområdestrategi fastslår at nordområdene er regjeringens viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. I *Nye byggesteiner i nord* videreutvikles innsatsen. Folk-til-folk-samarbeid har en naturlig plass i denne satsningen og kulturen en sentral rolle.

Departementet har utdypet og konkretisert kulturfeltets rolle og bidrag til regjeringens nordområdestrategi i en handlingsplan for kultur i nordområdene. Handlingsplanen presenterer en rekke ulike tiltak og aktiviteter i Nord-Norge, i det norsk-russiske kultursamarbeidet og i annet internasjonalt kultursamarbeid i nordområdene.

Tro og livssyn

Statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken skal være å styrke og beskytte tros- og livssynsfriheten. I Norge har staten i tillegg en målsætning om å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik og å aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet. Videre er det en målsætning at offentlige myndigheter skal bidra til å fremme dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for ulikheter og for felles verdier som samfunnet skal bygge på.

Budsjettforslaget for 2010 inneholder bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 310, 314 og 315:

- 200,0 mill. kroner i økning til en ny momskompensasjonsordning for frivillig sektor
- 14,8 mill. kroner i økning til trossamfunn m.m.
- 4,0 mill. kroner i økning til nordområdesatsing
- 4,0 mill. kroner i økning til Den kulturelle spaserstokken (i tillegg til 4,0 mill. kroner under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett)
- 10,8 mill. kroner i økning til nye frivilligsentra-ler
- 2,0 mill. kroner i økning til frivillighetsregistret
- 2,0 mill. kroner i økning til forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- 10,0 mill. kroner til Holmenkollen nasjonal-anlegg

2 Kirkepolitikken

Kristen tro og religion har gjennom tusen år vært med på å forme og opprettholde tradisjoner, kultur og verdier i det norske samfunnet. Kirken har hatt en avgjørende betydning for den historiske påvirkningskraften som kristendommen har hatt og fortsatt har i Norge. Den norske kirke er en viktig bærer av den kristne kulturarven og spiller en betydelig rolle som verdiformidler og verdiinstitusjon. Et overordnet mål for kirkepolitikken er å legge til rette for at Den norske kirke kan videreføres og utvikles som en åpen og inkluderende folkekirke. Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke, med plass for ulike religiøse behov og teologiske retninger.

St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*, som bygger på det brede kirkeforliket som de politiske partiene på Stortinget sluttet seg til 10. april 2008, innebærer at det er lagt til rette for å gjennomføre endringer i relasjonene mellom staten og Den norske kirke. Forliket tar hensyn til det økende livssynsmessige mangfoldet som preger det norske samfunnet, samtidig som det er enighet om at Den norske kirke skal ha en særskilt forankring i lovverket. Avtalen inneholder forslag om endringer i grunnlovsbestemmelsene som i dag regulerer statskirkeordningen. Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

Den politiske avtalen bygger på at det skal gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke, som skal sikre kirkens organer sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkens medlemmer. Reformen gjennomføres i forbindelse med de kirkelige valgene i 2009 og 2011. Gjennom forsøk med ulike valgordninger, som bl.a. inneholder etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg, skal det legges til rette for økt deltakelse og engasjement omkring de beslutningsprosesser som angår folkekirkens framtid. Demokratireformen skal bidra til at endringene i statskirkeordningen ikke svekker kirkemedlemmenes tilhørighet til og innflytelse over Den norske kirke.

Båndene som er utviklet mellom folk og kirke, er et resultat av at kirkens trosgrunnlag, verdier og tradisjoner er blitt overlevert til stadig nye genera-

sjoner. Kunnskap om egen tro og religiøs identitet framstår som like viktig i dagens flerkulturelle samfunn som det var i tidligere tider. Ved å fostre barn og ungdom som er trygge på egen identitet, gis det grobunn for respekt og toleranse i møte med de som har en annen tro eller et annet livssyn. Reform av kirkens trosopplæring har de senere år vært et prioritert område i arbeidet med å videreutvikle Den norske kirke som folkekirke. I løpet av de seks årene som er gått siden reformen ble iverksatt, er det i svært mange menigheter lagt ned et betydelig arbeid for å utprøve og utvikle et bredt og systematisk opplæringstilbud. Bl.a. med bakgrunn i erfaringene fra disse menighetene skal Kirkemøtet høsten 2009 ta stilling til en ny plan for trosopplæring i Den norske kirke. Målet er at et slikt opplæringstilbud skal være på plass i alle landets menigheter i løpet av de kommende år.

Kirkepolitikken skal understøtte Kirkemøtets mål og strategier for Den norske kirke. Ved siden av gjennomføringen av demokrati- og trosopplæringsreformen har Kirkemøtet for de nærmeste årene gjort vedtak om særlige satsingsområder for utviklingen av diakoni, kirkemusikk og kultur, gudstjenesteliv og samisk kirkeliv. I møte med et samfunn og en verden i rask endring skal Den norske kirke stimuleres til kontinuerlig fornyelse. Departementet ser den betydelige reformperioden som kirken er inne i, som viktig for å øke engasjementet blant kirkens medlemmer og dermed for kirkens framtid som en åpen og inkluderende kirke.

Kirkens tjenester skal være tilgjengelig i lokalsamfunn over hele landet. Prestetjenesten skal utvikles videre og være tilpasset menighetenes behov for geistlig betjening. Med bakgrunn i den politiske avtalen 10. april 2008 vil finansieringen av kirken fremdeles være basert på offentlige bevilgninger, med hovedfinansiering over kommunebudsjettene. En styrket kommuneøkonomi er det viktigste bidraget for en styrket kirkeøkonomi og for ivaretagelse av kirkebyggene. Organisasjonsutvikling, reformer og forsøks- og utviklingsarbeid skal underbygge Den norske kirke som lokal menighetskirke.

Budsjettforslaget for 2010 inneholder følgende hovedprioriteringer:

- 20,0 mill. kroner i økning til trosopplæringen

- 2,0 mill. kroner i økning til prestedtjenesten for styrket rekruttering
- 5,0 mill. kroner til tiltak for å styrke pilegrims-tradisjonen i Norge, jf. kap. 320, post 84
- 1,0 mill. kroner i økning som følge av utvidelsen av antallet medlemmer til bispedømmerådene og Kirkemøtet
- 1,75 mill. kroner i økning til 5 nye kulturrådgivere i bispedømmene, jf. kap. 320, post 01
- 1,0 mill. kroner i økning i tilskuddet til kirke-musikk, jf. tilskuddsordningen under kap. 323, post 55
- videreføring av 10 mill. kroner til sentrale tiltak for sikrings- og dokumentasjonsarbeid vedrørende kirkebyggene

3 Idrettspolitikken

En hovedutfordring i den statlige idrettspolitikken er å stimulere til økt aktivitet, både innen bredde- og toppidrett. Det er et mål for departementet å legge til rette for at flest mulig kan drive idrett og fysisk aktivitet.

De statlige midlene skal først og fremst komme den frivillige, medlemsbaserte idretten til gode samt stimulere til og legge til rette for utøvelse av egenorganisert fysisk aktivitet. De viktigste virkemidlene er tilskudd til anleggsutbygging og tilskudd til aktivitet i idrettslagene. På denne måten skal departementet bidra til å legge til rette for økt aktivitet både innen bredde- og toppidrett. Primære målgrupper for den statlige idrettspolitikken er barn (6-12 år) og ungdom (13-19 år).

Departementet ønsker videre å bidra til et etisk og faglig kvalifisert toppidrettsmiljø slik at toppidretten fortsatt kan være en kulturell identitetsskaper i det norske samfunnet.

Departementet er opptatt av økt inkludering og deltakelse, og å motvirke alle former for diskriminering innenfor idretten. Det er viktig at alle i størst mulig grad gis muligheter til å delta i organisert idrett, uavhengig av bl.a. kjønn, etnisitet, funksjonsevne, seksuell legning og økonomi. Departementet vil ivareta hensynet til likestilling gjennom både aktivitetstilbud og tilgjengelighet til anlegg.

Tilgjengelighet til idrettsanlegg er en viktig forutsetning for mulighet til å drive fysisk aktivitet. Departementet legger stor vekt på å sikre god planlegging og prioritering innenfor anleggssektoren. Anlegg i lokalmiljøet som stimulerer og tilfredsstillende barns behov for fysisk aktivitet i organiserte eller egenorganiserte former, prioriteres. Når det gjelder ungdom, er det et mål å utvikle anlegg som tilfredsstillende ungdommens behov for utfordringer og variasjon. Ungdom må gis mulighet til å medvirke i utformingen av anlegg. Det er av stor verdi at anleggene fungerer som gode sosiale møteplasser i lokalsamfunnene.

Søknadssummen fra kommunene for 2009 viser at det er vilje lokalt til å prioritere idrettsanlegg. Samspelet mellom idrettslag, kommuner og staten er avgjørende for å få til en vellykket anleggsutbygging. Lokal politisk prioritering er en forutsetning for tilskudd fra spillemidlene.

Departementet har gjennom det anleggspolitiske programmet for 2007-2010 vektlagt bl.a.

anleggsutbygging i pressområder, ekstra tilskudd til kostnadskrevenne anlegg og tilskudd til utstyr.

Som ledd i regjeringens tiltakspakke er det i 2009 fordelt 250 mill. kroner over statsbudsjettet til idrettsanlegg i kommunene, jf. St.prp. nr. 37 (2008-2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*.

I Soria Moria-erklæringen understrekes viktigheten av fri tilgang til natur og bedre tilrettelegging for fysisk aktivitet. Tilskudd fra spillemidlene til idrettsformål til anlegg for friluftsliv i fjellet og tilskuddet til friluftslivstiltak for barn og ungdom, er derfor økt.

Idrett er gitt bred omtale i St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. Her framkommer det bl.a. at det ved hjelp av tilskudd fra spillemidlene til idrettsformål skal sikres fortsatt gode rammebetingelser for den frivillige, medlemsbaserte idretten. Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) har tatt initiativ til en økt satsing på folkehelse og fysisk aktivitet. På denne bakgrunn har NIF mottatt tilskudd til folkehelseprosjekter gjennom fordelingen av spillemidler for 2009 og fra Helse- og omsorgsdepartementet. Det overordnede målet for denne satsingen er å bidra til økt fysisk aktivitet i befolkningen gjennom tilrettelagte og tilpassede tilbud samt å nå inaktive grupper.

Spillemidler til aktivitetsrettede formål blir i første rekke kanalisert gjennom NIF. Medlemstall for 2008 viser at NIF er den største frivillige organisasjonen i Norge. Statens overordnede mål med tilskuddet til NIF er:

- bidra til å opprettholde og utvikle NIF som en frivillig medlemsbasert organisasjon
- bidra til å opprettholde og utvikle et godt aktivitetstilbud gjennom den organiserte idretten
- bidra til å bevare og sikre NIF som en åpen og inkluderende organisasjon og til at idrettslagene framstår som arenaer for meningsdannelse og verdifulle rammer for sosialt fellesskap

De ovennevnte målene er i første rekke knyttet til virksomheten i idrettslagene. Det er lagene som står for idrettsaktiviteter og som er arena for den frivillige innsatsen innenfor idretten. Det er en forutsetning at de organisasjonsledd som mottar til-

skudd, retter sin virksomhet inn mot idrettslagenes behov.

Tildelingen av spillemidler til NIF deles inn i fire rammetilskuddsposter: grunntilskudd til NIF sentralt og regionalt, grunntilskudd til særforbund, tilskudd til aktivitet for barn og ungdom samt tilskudd til toppidrett.

Tilskudd til lokale lag og foreninger er en annen viktig kanal for fordeling av spillemidler til aktivitetsrettede formål. Intensjonen med tilskuddsordningen er å støtte opp om og stimulere til økt aktivitet i den lokale medlemsbaserte idretten. Det er lagenes primæraktiviteter som skal støttes. Tilskuddet blir fordelt av idrettsrådet i den enkelte kommune.

Departementet har utvidet ordningen med tilskudd til inkludering i idrettslag (tidligere Storbyprosjektet).

Kultur- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for å legge til rette for at grupper med spesielle behov gis et tilbud om idrett og fysisk aktivitet. I den forbindelse støtter departementet NIF i det pågående arbeidet med integrering av funksjonshemmede i de enkelte særforbund.

Fra 2008 er hoveddelen av departementets støtte til forskning på idrettsfeltet knyttet til tre sentre med høy kompetanse innenfor sine fagfelt. Det gis grunnstøtte til Senter for idrettsskade-forskning ved Norges idrettshøgskole (NIH), til Forskningscenter for trening og prestasjon ved

NIH og til Senter for idrettsanlegg og teknologi ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Kultur- og kirkedepartementet forde-ler i samråd med aktuelle parter også prosjektmid-ler til forskning, utredning og evaluering knyttet til andre aktuelle forskningsområder og -temaer på idrettsfeltet.

Antidopingarbeid er en sentral oppgave innenfor idrettspolitikken. Den uavhengige stiftelsen Antidoping Norge har som formål å bekjempe doping ved å fremme en ærlig og dopingfri idrett. Antidoping Norge mottar spillemidler til sin virksomhet rettet mot dopingbekjempelse innenfor den organiserte idretten. I samsvar med regjerin-gens mål om å intensivere antidopingarbeidet er tilskuddet til dette arbeidet økt.

Gjennom årlige finansielle bidrag til det inter-nasjonale antidopingorganet World Anti-Doping Agency (WADA) og bidrag til UNESCOs fond for bekjempelse av doping medvirker departementet til en styrking av det internasjonale antidopingar-beidet.

Departementet har også generell internasjonal kontakt på idrettsområdet. Norsk innflytelse og gjensidig utvikling ivaretas gjennom flere bilate-rale samarbeidsavtaler på idrettsområdet samt gjennom representasjon i internasjonale fora som Europarådet og International Anti-Doping Arran-gement (IADA).

4 Forslag til kultur- og kirkebudsjett

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
08.10	Administrasjon m.m.	179 707	178 630	181 273	1,5
08.15	Samfunns- og frivillighetsformål	465 680	537 472	785 266	46,1
08.20	Kulturformål	4 954 430	5 413 834	5 876 811	8,6
08.30	Film- og medieformål	900 444	942 955	978 714	3,8
08.40	Den norske kirke	1 434 097	1 408 637	1 449 808	2,9
	Sum utgifter	7 934 358	8 481 528	9 271 872	9,3

4.1 Programkategori 08.10 Administrasjon m.m.

Programkategorien omfatter departementets administrasjonsutgifter og utgifter til spill- og lotteriforvaltningen.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 181,3 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 2,6 mill. kroner eller 1,5 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

4.2 Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål

Programkategorien omfatter tilskudd til tros- og livssynssamfunn, tilskudd til frivillige organisasjoner og frivillighetsentraler m.m. og tilskudd til ulike kultur- og samfunnsprosjekter.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 785,3 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 247,8 mill. kroner eller 46,1 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

4.3 Programkategori 08.20 Kulturformål

Programkategorien omfatter bevilgninger til billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur, design, kunstnerformål, musikk- og scenekunstformål, språk-, litteratur- og bibliotekformål, museumsformål, kulturvern, arkivformål, kulturbygg samt allmenne kulturformål.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 5 876,8 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 463,0 mill. kroner eller 8,6 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

4.4 Programkategori 08.30 Film- og medieformål

Programkategorien omfatter bevilgninger til filmformål, pressestøtte og midler til drift av statlige virksomheter på film- og medieområdet.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 978,7 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på 35,8 mill. kroner eller 3,8 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

4.5 Programkategori 08.40 Den norske kirke

Programkategorien omfatter driftsbevilgninger til Kirkerådet, bispedømmerådene, prestskapet, Det praktisk-teologiske seminar, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider samt tilskudd til kirkelige formål, bl.a. trosopplæring og Sjømannskirken. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 1 449,8 mill. kroner. Dette er en økning på 41,2 mill. kroner eller 2,9 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

5 Fordeling av spilleoverskudd til kultur- og idrettsformål utenfor statsbudsjettet

Den nye tippenøkkelen for fordeling av spilleoverskuddet fra Norsk Tipping ble iverksatt fra 2009. Spilleoverskuddet fra 2008 til fordeling i 2009 ble fordelt med 45,5 pst. til idrettsformål, 36,5 pst. til kulturformål og 18 pst. til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). Samtlige spillemidler til idrettsformål og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner skal fordeles av Kongen. Av midlene til kulturformål fordeles 2/3 av Stortinget og 1/3 av Kongen. Av midlene som fordeles av Kongen, skal om lag 40 pst. gå til å realisere Den kulturelle skolesekken over hele landet, om lag 30 pst. til Frifond

og om lag 30 pst. til investeringer og vedlikehold av lokale/regionale kulturelle møteplasser.

5.1 Fordeling av spilleoverskudd til kulturformål

Av spilleoverskuddet i Norsk Tipping AS for 2008 er 416,7 mill. kroner i samsvar med Stortingets vedtak avsatt til kulturformål og fordelt ved kongelig resolusjon 29. mai 2009.

Tabellen nedenfor viser fordelingen i 2009 på de tre hovedområdene:

	(i 1 000 kr)
	2008
Den kulturelle skolesekken:	
- lokale tiltak	147 500
- sentrale prosjektmidler	19 500
Sum	167 000
Kulturbygg:	
- desentralisert ordning for tilskudd til kulturhus	49 700
- regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur	75 000
Sum	124 700
Frifond	125 000
Totalt	416 700

Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt program for kunst og kulturformidling til barn og unge og omfatter alle kunst- og kulturuttrykk: musikk, scenekunst, film, litteratur, kulturarv, visuell kunst eller en kombinasjon av disse.

Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida* sluttet Stortinget seg til forslaget om å endre fordelingsmodellen for å finansiere utvidelsen av Den kulturelle skolesekken til videregående opplæring. Overgangen til ny fordelingsmodell er i gang. Over en periode på to-tre år blir de sentrale spillemidlene og den delen av de lokale midlene som har gått til

vitensentrene, overført til fylkeskommunene. Disse midlene samt den delen av de lokale midlene som har gått til en prøveordning i videregående opplæring, skal benyttes til å finansiere utvidelsen av ordningen. Midler til sentrale tiltak og vitensentrene skal sees i sammenheng med de ordinære bevilgningene over statsbudsjettet.

I 2009 vil midlene til Den kulturelle skolesekken i grunnskolen utgjøre 122 mill. kroner. Midlene blir fordelt etter en fordelingsnøkkel der variablene elevtall, avstander og kulturell infrastruktur inngår. En tredjedel av midlene forvaltes av fylkeskommunene til regionale formidlingsordninger, en

tredjedel fordeler fylkeskommunene videre til kommunene etter fordelingsnøkkelen for kvalitetsutviklingsmidler i grunnopplæringen, og den siste tredjedelen fordeles av fylkeskommunene slik det er mest hensiktsmessig i de enkelte fylkene. Fra 2008 er det åpnet for at alle kommuner eller flere kommuner i et interkommunalt samarbeid kan få tildelt hele sin relative andel av fylkets midler. Av midlene til lokale tiltak blir det benyttet 3 mill. kroner til videreføring av satsingen på de regionale vitensentrene.

I 2009 vil midlene til Den kulturelle skolesekken i videregående opplæring utgjøre 25,5 mill. kroner. Midlene fordeles etter søknad fra fylkeskommunene.

I 2009 vil spillemidler til sentrale tiltak og vitensentre utgjøre til sammen 19,5 mill. kroner, og fordelingen av disse midlene tilsvare fordelingen i 2008. Rikskonsertene vil motta 9,5 mill. kroner til skolekonsertordningen, og vitensentrene vil motta 3 mill. kroner. De resterende 7 mill. kroner går til å videreføre satsingen innenfor områdene scenekunst, visuell kunst og film som kunstform.

Kulturbyggmidlene fordeles med 40 pst. til den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturhus og 60 pst. til ordning for tilskudd til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Tilskuddsandelen utgjør for begge ordningene maksimalt 1/3 av prosjektkostnadene. Fylkeskommunene får tildelt rammer for viderefordeling av tilskudd til kulturhus, mens departementet fordeler midler til regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Departementet gir også overordnede premisser for kulturbyggmidlene som delegeres. Fylkeskommunene fastsetter egne retningslinjer, definerer hvilke prosjekter som omfattes av ordningen, og prioriterer prosjekter som får støtte.

Som en del av forvaltningsreformen, jf. St.meld. nr 12 (2006-2007) *Regionale fortrinn – regional framtid*, skal fylkeskommunene fra 2010 få utvidet ansvar for forvaltningen av spillemidler til kulturbygg. Departementet vil likevel etter 1. januar 2010 ha ansvaret for forvaltning av spillemidler til byggeprosjekter som har fått tilsagn før 1. januar 2010 om tilskudd fra ordningen for regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur. Etter hvert som midlene som er knyttet opp til tilskuddsordningen for regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur fristilles fra pågående prosjekter, vil midlene fra 2010 og senere år bli kanalisert inn i den desentraliserte ordningen for kulturhus, slik at fylkeskommunene dermed får det samlede forvaltningsansvaret for spillemidler til kulturbygg.

I 2009 utgjør spillemidler til Frifond til sammen 125 mill. kroner. I tråd med erfaringstall og forslag til fordelingsnøkkel fra de tre paraplyorganisasjonene fordeles midlene med 67,5 pst. til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), 26 pst. til Norsk musikkråd og 6,5 pst. til Norsk teaterråd.

5.2 Fordeling av spilleoverskudd til idrettsformål

Det er for 2009 fordelt totalt 1 558,4 mill. kroner fra Norsk Tipping AS til idrettsformål. I henhold til § 10 i lov om pengespill m.v. skal 45,5 pst. av overskuddet til Norsk Tipping AS gå til idrettsformål. Tabellen nedenfor viser fordelingen av spilleoverskuddet til idrettsformål i 2009, fordelt ved kongelig resolusjon 24. april 2009.

	(i 1 000 kr)		
	Ordinær tildeling 2009	Overgangs- midler 2009	Samlet tildeling 2009
Idrettsanlegg i kommunene	651 600	25 000	676 600
Anleggspolitisk program	25 000	40 000	65 000
Anlegg for friluftsliv i fjellet	11 000		11 000
Nasjonalanlegg	20 700		20 700
Spesielle anlegg	5 700		5 700
Forsknings- og utviklingsarbeid	9 650		9 650
Antidopingarbeid	27 150		27 150
Fysisk aktivitet og inkludering i idrettslag	10 600		10 600
Friluftstiltak for barn og ungdom	10 000		10 000
Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité	354 000	188 000	542 000
Tilskudd til lokale idrettslag og foreninger	125 000	55 000	180 000
Sum	1 250 400	308 000	1 558 400

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Kultur- og kirkedepartementet har en begrenset rolle i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet sammenlignet med flere andre departementer. Det er lite sannsynlig at departementet vil få rollen som lederdepartement i en krisesituasjon, men hvert enkelt departement har et selvstendig ansvar for å utarbeide planer som sikrer at lederdepartementets funksjoner kan ivaretas.

Tilsynet med samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i Kultur- og kirkedepartementet ble utført i oktober 2008 av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap på vegne av Justis- og politidepartementet. Departementet har som et resultat av tilsynet iverksatt nødvendige tiltak for å følge opp funnene og forbedringspunktene i rapporten på en hensiktsmessig måte.

7 Kultur- og kirkedepartementets styring og kontroll av tilskudd

Departementet arbeider løpende med å sikre en effektiv og minst mulig administrativ belastende forvaltning både for tilskuddsforvalter og tilskuddsmottakere. Det er Økonomiregelverket som danner de formelle rammer rundt tilskuddsforvaltningen, og som departementet vil være bundet av i den løpende forvaltningen. Kultur- og kirkedepartementet ba i oktober 2008 Senter for økonomistyring (SSØ) om å gjennomføre en evaluering av departementets administrative opplegg for tilskuddsforvaltningen, herunder spesielt om departementets opplegg for styring, kontroll og oppfølging er tilfredstillende sett opp mot rammene og kravene i Økonomiregelverket. Bakgrunnen for dette var også at styrings- og kontrollopplegget har virket tilnærmet uendret siden det ble etablert i 1997. I forbindelse med fastsettelse av et nytt økonomiregelverk for staten i 1996 foretok Kultur- og kirkedepartementet en gjennomgang av tilskuddsporteføljen og foreslo innført et gradert styrings- og kontrollsystem for tilskuddsforvaltningen, jf. St.prp. nr. 1 (1996-97). Stortinget hadde ingen merknader til dette.

I forbindelse med iverksettingen av det revurderte økonomiregelverket (1. januar 2004) foreslo Kultur- og kirkedepartementet i store trekk å videreføre ovennevnte graderte styrings- og kontrollsystem, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) og St.prp. nr. 1 (2007-2008).

En betydelig del av Kultur- og kirkedepartementets bevilgninger er ikke definert som tilskuddsordninger. Disse bevilgningene disponeres som tilskudd til enkeltinstitusjoner og legges fram for Stortinget i den årlige budsjettproposisjonen. Disse faller derfor ikke inn under normalprosedyren i Økonomiregelverket. Det graderte styringsystemet ble inndelt i følgende tre ulike styringstyper:

Styringstype 1: Tilskudd til institusjoner som inngår i funksjonsdelingssystemet, og aksjeselskaper der staten eier mer enn 50 pst.

Styringstype 2: Tilskuddsordninger

Styringstype 3: Enkelttilskudd som ikke inngår i styringstype 1

Inndelingen av det graderte tilskuddssystemet ble basert på risiko- og vesentlighetsvurderinger

ved at de store tilskuddsbevilgningene til sentrale kulturintitusjoner for gjennomføring av regjerings kulturpolitikk ble plassert i styringstype 1 og undergitt en sterkere styrings- og kontrollintensitet enn de beløpsmessig mindre enkelttilskudd som forvaltes etter styringstype 3. Størrelsen på tilskuddene for denne gruppen varierer, men de fleste tilskuddene er relativt små. For denne gruppen blir det i hovedsak ikke stilt spesifikke resultatmål, og målsettingen med disse tilskuddene er ofte ikke annet enn å gi generell støtte til formålet. Styringstype 2 gjelder tilskuddsordninger der styrings- og kontrollopplegg fastsettes ved egne regelverk for hver enkelt tilskuddsordning.

SSØ avga rapport 15. juni 2009. SSØs vurdering er at departementets administrative opplegg for tilskuddsforvaltning i all hovedsak ivaretar de formelle krav som stilles i Økonomiregelverket.

SSØ peker på noen forslag til forbedringer som kan bidra til en mer effektiv tilskuddsforvaltning. I den forbindelse vises det bl.a. til at det graderte styrings- og kontrollsystemet ble etablert i 1996-97. Risikobildet kan ha endret seg etter dette, og spesielt kommenteres at for styringstype 3 er SSØs inntrykk at det har skjedd endringer både når det gjelder omfang av tilskudd (antall og beløp), antall mottakere og formål/innretning på de tilskudd som forvaltes. SSØ anbefaler derfor at departementet vurderer dagens inndeling i de tre styringstypene basert på en oppdatert risiko- og vesentlighetsvurdering, herunder om det er behov for å gjøre justeringer av hvilke tilskudd/tilskuddsmottakere som er definert i de respektive styringstypene.

Departementet vil foreta en slik gjennomgang av styringstype 3 og komme tilbake til dette i budsjettforslaget for 2011.

SSØ viser også til at tilskuddene i styringstype 3 i hovedsak er øremerkede tilskudd som legges fram for Stortinget i den årlige budsjettproposisjonen. SSØ peker i den forbindelse på at Bestemmelsene i Økonomiregelverket pkt. 6.4.2.a) er tenkt brukt i situasjoner der tilskuddsbevilgningen tar sikte på en eller noen få navngitte tilskuddsmottakere, mens normalprosedyren i regelverket er

ment brukt i situasjoner der en tilskuddsbevilgning skal fordeles til mange søkere.

Bruk av regelverkets normalprosedyre i større grad vil innebære mindre øremerkning av tilskuddsbevilgningene på enkeltinstitusjoner i de årlige budsjettforslag. Departementet mener ut fra kulturpolitiske hensyn at enkelttilskudd innen sty-

ringtype 3 fortsatt bør forelegges Stortinget i de årlige budsjetter.

SSØ tar også opp noen spørsmål knyttet til enkeltordninger under styringstype 2. Departementet vil gjennomgå dette og komme tilbake til saken i forslaget til statsbudsjett for 2011.

8 Oversikt over budsjettforslaget for 2010

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
Administrasjon m.m.					
300	Kultur- og kirkedepartementet	118 207	116 484	118 303	1,6
305	Lotteri- og stiftelsestilsynet	61 500	62 146	62 970	1,3
	<i>Sum kategori 08.10</i>	<i>179 707</i>	<i>178 630</i>	<i>181 273</i>	<i>1,5</i>
Samfunns- og frivillighetsformål					
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.	156 447	158 261	173 027	9,3
314	Kultur og samfunn		25 940	34 276	32,1
315	Frivillighetsformål	309 233	353 271	577 963	63,6
	<i>Sum kategori 08.15</i>	<i>465 680</i>	<i>537 472</i>	<i>785 266</i>	<i>46,1</i>
Kulturformål					
320	Allmenne kulturformål	513 875	594 926	609 687	2,5
321	Kunstnerformål	345 064	363 862	378 236	4,0
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	343 189	378 892	407 799	7,6
323	Musikkformål	708 472	807 070	901 686	11,7
324	Scenekunstformål	1 254 679	1 358 133	1 524 623	12,3
325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	128 651	130 193	137 014	5,2
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	651 284	705 594	755 739	7,1
328	Museums- og andre kulturvernformål	756 494	809 353	873 980	8,0
329	Arkivformål	252 722	265 811	288 047	8,4
	<i>Sum kategori 08.20</i>	<i>4 954 430</i>	<i>5 413 834</i>	<i>5 876 811</i>	<i>8,6</i>
Film- og medieformål					
334	Film- og medieformål	563 442	603 150	627 498	4,0
335	Pressestøtte	299 690	301 895	311 306	3,1
336	Informasjonsberedskap-kringkasting	1 000			
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	36 312	37 910	39 910	5,3
	<i>Sum kategori 08.30</i>	<i>900 444</i>	<i>942 955</i>	<i>978 714</i>	<i>3,8</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
Den norske kirke					
340	Kirkelig administrasjon	539 204	538 984	570 597	5,9
341	Presteskapet	843 967	819 255	828 078	1,1
342	Nidaros domkirke m.m.	50 926	50 398	51 133	1,5
	<i>Sum kategori 08.40</i>	<i>1 434 097</i>	<i>1 408 637</i>	<i>1 449 808</i>	<i>2,9</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>7 934 358</i>	<i>8 481 528</i>	<i>9 271 872</i>	<i>9,3</i>

I tillegg til de midlene som foreslås bevilget under Kultur- og kirke departementets budsjett, blir det også foreslått 40,0 mill. kroner til kulturskolesatsing under Kunnskapsdepartementet, 25,0 mill. kroner til prosjektering av nytt bygg til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design under Fornyings- og administrasjonsdepartementet og en økning til kultur-, norgesfremme- og

informasjonsformål under Utenriksdepartementet på 8,0 mill. kroner.

Det vil også bli fordelt spillemidler til kulturformål på om lag 416,7 mill. kroner og til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner på om lag 616,5 mill. kroner i 2010 utenfor statsbudsjettet. Disse midlene vil, i likhet med spilleoverskuddet til idrettsformål, bli fordelt av Kongen.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-01	Driftsutgifter	2 435 166	2 343 698	2 415 708	3,1
21-23	Spesielle driftsutgifter	125 773	142 382	151 508	6,4
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	24 051	27 277	31 114	14,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	759 195	852 292	915 104	7,4
70-89	Overføringer til private	4 590 173	5 115 879	5 758 438	12,6
	Sum under departementet	7 934 358	8 481 528	9 271 872	9,3

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
	Administrasjon m.m.				
3300	Kultur- og kirke departementet	3 829	63	66	4,8
3305	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser	883 638	881 639	877 899	-0,4
	<i>Sum kategori 08.10</i>	<i>887 467</i>	<i>881 702</i>	<i>877 965</i>	<i>-0,4</i>
	Kulturformål				
3320	Allmenne kulturformål	1 253	98	101	3,1
3321	Kunstnerformål	113			
3322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	97	100	103	3,0
3323	Musikkformål	29 985	32 404	33 441	3,2
3324	Scenekunstformål	34 711	20 000	26 003	30,0
3325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	40 311	36 670	37 843	3,2
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	19 878	7 986	8 241	3,2
3328	Museums- og andre kulturvernformål	29 223			
3329	Arkivformål	20 993	8 700	12 420	42,8
	<i>Sum kategori 08.20</i>	<i>176 564</i>	<i>105 958</i>	<i>118 152</i>	<i>11,5</i>
	Film- og medieformål				
3334	Film- og medieformål	45 067	34 584	33 195	-4,0
	<i>Sum kategori 08.30</i>	<i>45 067</i>	<i>34 584</i>	<i>33 195</i>	<i>-4,0</i>
	Den norske kirke				
3340	Kirkelig administrasjon	54 759	36 693	37 868	3,2
3341	Presteskapet	49 587	18 782	19 383	3,2
3342	Nidaros domkirke m.m.	18 760	17 468	18 027	3,2
	<i>Sum kategori 08.40</i>	<i>123 106</i>	<i>72 943</i>	<i>75 278</i>	<i>3,2</i>
	Skatter og avgifter				
5568	Sektoravgifter under Kultur- og kirke departementet	43 462	42 796	18 404	-57,0
	<i>Sum kategori 08.50</i>	<i>43 462</i>	<i>42 796</i>	<i>18 404</i>	<i>-57,0</i>
	Sum inntekter	1 275 666	1 137 983	1 122 994	-1,3

Oversikt over poster med stikkordet "kan overføres", utenom 30-49 poster:

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Benevnelse	Overført per 01.01.2009	Forslag 2010
305	70	Tiltak mot pengespillproblemer	8 650	
310	75	Tilskudd til private kirkebygg	910	10 118
315	74	Tilskudd til etablering av frivillighetsregister		3 132
320	73	Nasjonale kulturbygg	25 480	157 900
320	74	Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd	3 872	164 581
320	75	Kulturprogram	191	9 346
321	73	Kunstnerstipend m.m.	1 220	112 244
324	21	Spesielle driftsutgifter		66 101
334	71	Filmtiltak m.m.	14 293	24 101
334	75	Medieprogram	3 767	23 351
340	75	Trosopplæring	10 100	170 000
340	76	Tilskudd til forsøks- og utvikl.tiltak i kirken	286	4 000
340	79	Til disposisjon	115	500

Når stipendperioden for enkelte stipendmottakere blir endret bl.a. ved permisjoner, blir bevilgningsbehovet på kap. 321, post 73 redusert i en budsjettermin. Behovet vil øke tilsvarende i senere budsjettermin.

Bevilgningene til kontingenter for departementets deltakelse i EUs kultur- og medieprogrammer bygger på anslag og varierer som følge av valuta-svingninger.

Departementets behov for midler under kap. 340, post 79 er vanskelig å forutsi, og behovet varierer fra år til år.

For de øvrige postene blir det gitt tilskudd til prosjekter og formål som trenger lang planleggings- og gjennomføringstid. Tilskuddene til disse prosjektene blir normalt utbetalt over flere år.

Antall årsverk under Kultur- og kirke departementet per 01.03.2009:

Kap.	Betegnelse	Per 01.03.2009
300	Kultur- og kirke departementet	147
305	Lotteritilsynet	58
320	Allmenne kulturformål	51
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	13
323	Musikkformål	66
324	Scenekunstformål	31
325	Samarbeidstiltak for arkiv, bibliotek og museer	67
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	406
329	Arkivformål	236
334	Film- og medieformål	137
340	Kirkelig administrasjon	243
341	Presteskapet	1 395
342	Nidaros domkirke m.v.	51
-	Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond	47
Sum årsverk		2 948

Del II
Budsjettforslag

Programkategori 08.10 Administrasjon m.m. (kap. 300–305)

Utgifter under programkategori 08.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
300	Kultur- og kirkedepartementet	118 207	116 484	118 303	1,6
305	Lotteri- og stiftelsestilsynet	61 500	62 146	62 970	1,3
	Sum kategori 08.10	179 707	178 630	181 273	1,5

Utgifter under programkategori 08.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-01	Driftsutgifter	176 477	177 814	180 431	1,5
21-23	Spesielle driftsutgifter	3 230	816	842	3,2
	Sum kategori 08.10	179 707	178 630	181 273	1,5

Programkategorien omfatter Kultur- og kirkedepartementets administrasjonsutgifter og utgifter til Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Pengespill- og stiftelsesområdet

Det overordnede målet for norsk lotteri- og pengespillpolitikk er å sikre at pengespill og lotterier avholdes i betryggende former under offentlig kontroll med sikte på å forebygge negative sosiale konsekvenser av lotterier og pengespill, samtidig som det legges til rette for at lotterier og pengespill kan være en inntektskilde for samfunnsnyttig og humanitært arbeid, idrett og kultur.

Det overordnede målet for norsk politikk innen stiftelsesområdet er å skape trygghet og tillit til stiftelser som organisasjonsform. Stiftelsene er samlet sett en betydelig bidragsyter til formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk og annen art.

Tilstandsvurdering

Fra 1. januar 2009 ble Norsk Tippings nye spillterminaler satt i ordinær drift, etter at Kultur- og kirkedepartementet i 2008 vedtok spilleregler og oppstillingsvilkår for terminalene og Norsk Tipping gjennomførte en testperiode, jf. Ot.prp. nr. 44 (2002-2003) og Innst. O. nr. 124 (2002-2003) om enerett for Norsk Tipping til spillterminaldrift.

Den endringen i tippesnøkkelen som Stortinget gikk inn for i 2003, ble iverksatt fra 2009, jf. omtalen under kap. 3305, post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS. Den nye fordelingsnøkkelen innebærer at Norsk Tippings overskudd blir fordelt med 45,5 pst. til idrett, 36,5 pst. til kultur og 18 pst. til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). De organisasjonene som mottok automatinntekter i 2001, får dermed en årlig andel av Norsk Tippings overskudd. Totalt blir 3 425 mill. kroner fordelt til ulike formål via den nye tippesnøkkelen i 2009.

Stortinget vedtok i desember 2008 regjeringens forslag til endringer i pengespilloven § 10 som legger til rette for å gi en andel til et lokalt for-

mål ved spill på Norsk Tippings spill. Denne grasrotandelsordningen ble iverksatt 1. mars 2009, jf. omtalen av denne ordningen under programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål. I 2009 regner man med at lokale lag og foreninger vil motta ca. 200 mill. kroner i støtte gjennom grasrotordningen.

Staten fikk medhold i dom fra Oslo tingrett i oktober 2008, i et søksmål fra en utenlandsk pengespilloperatør om lovligheten av den samlede norske pengespillreguleringen. Dommen er rettskraftig.

Kultur- og kirkedepartementet er i dialog med bl.a. britiske myndigheter for å begrense reklame i utenlandsbaserte TV-kanaler som henvender seg til et norsk publikum, men som er i strid med norske regler. EF-domstolen har i tillegg 8. september 2009, i en dom om portugisisk pengespillregulering, gjort det klart at EU-retten ikke er til hinder for nasjonale regler som forbyr pengespill på Internett uten nasjonal tillatelse.

I mai 2009 vedtok Regjeringen en ny handlingsplan mot spillproblemer, etter evaluering av den forrige handlingsplanen, som gjaldt fra 2005-2009. Hovedmålsettingen er at spillproblemer skal forebygges og at skader som følge av spilleavhengighet skal begrenses. Den nye handlingsplanen skiller seg fra den forrige ved at tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget om avhengighet av dataspill er tatt inn, jf. St.meld. nr.14 (2007-2008) Dataspill.

I henvendelsene til Hjelpelinjen for spilleavhengige er fortsatt poker det spillet som omtales oftest. Poker som pengespill er ikke tillatt i Norge. De fleste henvendelsene om dette spillet er fra personer som spiller det via internettssidene til utenlandske pengespilloperatører. I desember 2008 vedtok Stortinget endringer i lotteri- og pengespillovgivningen som forbyr betalingsformidling for pengespill som ikke har norsk tillatelse, jf. Ot.prp. nr 80 (2007-2008). En forskrift til å presisere dette forbudet ble sendt på høring i april 2009. Lovendringene vil tre i kraft samtidig med forskriftene når de er vedtatt.

Stiftelsestilsynet har i 2009 fortsatt utviklingen av det nye stiftelsesregisteret, som skal være klart for å gjøres offentlig tilgjengelig via Internett i løpet av året. Registeret vil bli et verktøy for å framskaffe statistikk og informasjon om de registrerte stiftelsene. Fra nyttår 2009 har Stiftelsestilsynet utført en rekke stikkprøvekontroller for å forsikre seg om at kapitalen i stiftelsene blir forvaltet forsvarlig og til beste for stiftelsenes formål.

Utfordringer og strategier

Den største utfordringen på lotteri- og pengespillområdet i 2010 vil være å vitalisere Norsk Tippings spillformidling med nye forsvarlige spilltilbud, samt å følge opp forbudet mot privatdrevne bingoautomater som skal iverksettes 1. januar 2010. Norsk Tippings spillterminaler skal fra samme tidspunkt utplasseres i bingohallene, til erstatning for de tidligere bingoautomatene. Dette tiltaket er i tråd med gjeldende pengespillpolitikk, om å sikre et attraktivt, samfunnsmessig forsvarlig og godt kontrollert spilletilbud som ikke medfører negative sosiale konsekvenser.

En rekke land i Europa har økt fokus på spilleavhengighet på grunn av økende forekomst av slike problemer, bl.a. i forhold til spill på Internett. Samtidig har Storbritannia og flere mindre jurisdiksjoner i Europa gjennomført liberale regelverk for slik spillformidling. EU-kommisjonen har åpnet saker mot en rekke EU-land med påstand om at deler av deres pengespillregulering er i strid med EU-retten. Departementet vil fortsette samarbeidet med de andre nordiske landene, samt med spillemyndigheter i andre land, om å følge og vurdere den videre utvikling av EU-retten på dette området.

Stiftelsestilsynet vil i 2010 ha utfordringer med å oppdatere og drive et funksjonelt og offentlig tilgjengelig stiftelsesregister med alle landets stiftelser innregistrert. Arbeidet med tilsyn og kontroller for å sikre at stiftelser drives og forvaltes i tråd med regelverket og stiftelsenes formål vil fortsette.

Kap. 300 Kultur- og kirke departementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	118 207	116 484	118 303
	Sum kap. 300	118 207	116 484	118 303

Budsjettforslag 2010**Post 01 Driftsutgifter**

Departementets hovedoppgaver er knyttet til utvikling og gjennomføring av den statlige politikken på kultur-, medie-, kirke-, idretts- og frivillighetsfeltet.

Bevilgningen skal dekke departementets egne lønns- og driftsutgifter.

Opptrappingen av Kulturløftet er i rute. Arbeidet med oppfølging av ulike stortingsmeldinger under Kultur- og kirke departementets ansvarsområde vil bli videreført i 2010.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som departementet får i merinntekter under kap. 3300, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2008

På kulturområdet var de viktigste administrative arbeidsoppgavene:

- arbeid med oppfølging av kulturløftet med basis i regjeringserklæringen
- arbeid med oppfølging av St.meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt - Kriterium for knutepunktstatus*
- framleggelse og oppfølging av St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill* som ble lagt fram i april 2008
- framleggelse og oppfølging av St.meld. nr. 23 (2007-2008) *Språk bygger broer* som ble lagt fram i mai 2008
- framleggelse og oppfølging av St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* som ble lagt fram i juni 2008
- arbeid med St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek (Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid)* ble igangsatt
- arbeid med St.meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv* ble igangsatt
- arbeid med St. meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidens museum* ble igangsatt

- slutføring av KS1-prosessen og videreutvikling av utbyggingsprosjektet for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- arbeidet med landsvernsplan for hele kultursektoren ble fullført
- løpende behandling av byggesaker på kulturfeltet - husleiefinansierte prosjekter, tilskudd til nasjonale kulturbygg og spillemidler til kulturbygg
- arbeid knyttet til bygg for det nasjonale pop og rock-senteret Rockheim pågikk hele 2008
- arbeid med gjennomføringen av Mangfoldsåret 2008
- Den kulturelle skolesekken ble utvidet til den videregående skole
- videreføring av arbeidet med museumsreformen
- oppfølging av arbeidet med Den internasjonale Ibsenprisen, som ble etablert i 2007
- arbeidsgruppens rapport om endringer i kulturminneloven § 23 om utførsel av kulturgjenstander ble fulgt opp med lovendring, jf Ot.prp. nr. 49 (2007-2008) *Om lov om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner*. Forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstander ble også endret og tilpasset arbeidsgruppens forslag
- arbeid med endring av regelverk for statlig forsikring av gjenstander som lånes fra utlandet til utstillinger i Norge avsluttet
- arbeid med oppfølging av Telemarksforskings-Bøs rapport Kunstnernes aktivitet, arbeids- og inntektsforhold, 2006 og tilhørende høringsrunde
- arbeid med oppfølging av Løken-utvalgets rapport Forenklet, samordnet og uavhengig. Om behov for endringer i tilskuddsforvaltningen for kunst- og kulturfeltet og tilhørende høringsrunde
- videreføring av prøveordningen med kulturkort for ungdom
- behandling av klager over enkeltvedtak fattet av Norsk kulturråd og Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere
- gjennomgang av Rikskonsertene

- forsøksprogrammet for rekruttering av kvinner til ledende stillinger innenfor scenekunst, musikk, film og TV, Kunstens kvinner, ble startet opp.
- nytt Kulturråd er oppnevnt etter nye regler for oppnevning og sammensetning som innebærer at antall medlemmer er redusert til ti med fire numeriske varamedlemmer som i sin helhet oppnevnes av Kongen
- arbeid med oppfølging av forhandlinger om nye overenskomster i orkestreselskapene

De viktigste administrative arbeidsoppgavene på medieområdet var:

- framleggelse av stortingsmelding om dataspill, jf. St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill* og Innst. S. nr. 79 (2008-2009)
- framleggelse av ny stortingsmelding om NRK-plakaten, jf. St.meld. nr. 6 (2008-2009) *NRK-plakaten – NRKs samfunnsoppdrag* og Innst. S. nr. 145 (2008-2009)
- arbeid med forskrift om tilskudd til filmfestivaler - forskriften trådte i kraft 23. mai 2008
- arbeid med utkast til endringer i forskrift om tilskudd til samiske aviser – endringen trådte i kraft 13. juni 2008 med virkning for tildeling av pressestøtte for 2008
- arbeid med utkast til endringer i lov om film og videogram – unntak fra ledsagerregelen og hjemmel til å fastsette regler om plikt til å opplyse om Medietilsynets vurderinger i forbindelse med markedsføring av kinofilm. Høringen ga ikke grunnlag for å følge opp saken videre.
- arbeid med å ta inn en formulering i NRK-plakaten som bl.a. sier at NRKs dekning av politiske valg skal være bred og balansert, jf. St.meld. nr. 18 (2008-2009) lagt fram 13. mars 2009
- arbeid med forslag til endringer i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting om bl.a. økt uavhengighet for Medietilsynet på kringkastingfeltet, forbud mot reklame på NRKs tekst-tv-sider, hjemmel for kontroll av abonnentregistre mot NRKs register over lisensbetalere og forhåndsgodkjenning av NRKs nye medietjenester, jf. Ot.prp. nr. 81 (2008-2009) lagt fram 24. april 2009
- arbeid med EU-programmet Sikrere Internett 2009-2013 og utarbeidelse av stortingsproposisjon om norsk deltakelse i programmet, jf. St.prp. nr. 44 (2008-2009) lagt fram av Utenriksdepartementet 6. mars 2009
- arbeid med utkast til tre forskrifter om tilskudd til filmformål, høringsrunden er avsluttet og forskrift om tilskudd til audiovisuelle produksjoner vil tre i kraft fra 1. januar 2010

- arbeid med forslag om endringer i kringkastingloven og -forskriften om regelen som gjelder abonnentvalg i kabelnett – høringsrunden er avsluttet og saken er under arbeid i departementet
- arbeid med behandling av 34 klager på tildeling av lokalradiokonsesjoner
- deltakelse i internasjonalt arbeid, herunder samarbeid med EU, Europarådet og Wipo

De viktigste administrative arbeidsoppgavene på kirkens område var:

- St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*
- oppfølging av kirkeforliket 10. april 2008 og Bakkevigutvalgets innstilling *Styrket demokrati i Den norske kirke*
- videreføring av trosopplæringsreformen
- videreføring av prostereformen
- Ot. prp. nr. 60 (2007-2008) *Om lov om endring i lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond*

Departementets viktigste oppgaver på idrettsområdet var:

- forvaltning av overskuddet fra Norsk Tipping AS til idrettsformål
- fordeling av tilskudd til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg i kommunene, samt oppfølging av departementets anleggspolitiske program
- dialog med Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) om søknad og rapportering samt om forbundets økonomi
- videreføring av tilskuddsordningen til lokale idrettslags arbeid for barn og ungdom og tilskuddsordningen til inkludering i idrettslag
- arbeid innenfor antidopingfeltet
- forsknings- og utviklingsarbeid
- oppfølging av det elektroniske systemet for idrettsanleggsregistrering
- kvalitetssikring av NIFs søknad om statsgaranti ved eventuelle olympiske og paralympiske leker i Tromsø i 2018

De viktigste administrative arbeidsoppgavene på frivillighetsfeltet var:

- oppfølging av St.meld.nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*
- etablering av Frivillighetsregisteret
- etablering av forskningsprogrammet "Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor"
- ulike tilskuddsordninger og andre løpende saker på frivillighetsfeltet, herunder oppfølging og kontroll av tilskudd til frivillighetssentraler

- arbeid med løpende saker på tros- og livssyns- samfunnsområdet
- tildeling av midler fra Den kulturelle spaser- stokken
- arbeid med saker i tilknytning til kultur og nær- ing og nordområdene

Departementets viktigste oppgaver på lotteri- og pengespillområdet var:

- fastsettelse av spilleregler og oppstillingsvilkår for Norsk Tippings spillterminaldrift
- iverksetting av kostnadsgjennomgang av Norsk Tippings drift
- arbeid med utkast til forskrift om fordeling av andelen av Norsk Tippings overskudd til sam- funnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde automatinntekter i 2001
- framleggelse av lovforslag om at spillere hos Norsk Tipping kan gi inntil 5 pst. av innsatsen

- (grasrotandelen) til en lokal forening eller orga- nisasjon registrert i Frivillighetsregisteret, jf. Ot.prp. nr. 11 (2008-2009)
- oppfølging av søksmål fra en utenlandsk penge- spilloperator mot staten om den samlede nor- ske pengespillreguleringen, jf. Oslo tingretts dom 6. oktober 2008
 - evaluering av Handlingsplanen mot pengespill- problemer
 - fastsettelse av ny regulering for lotterivirkso- mhet om bord på norske skip i rute mellom norsk og utenlandsk havn, jf. forskrift 10. desember 2008 nr. 1531 om lotteri på norske ruteskip, iverksatt 1. januar 2009
 - framleggelse av lovforslag om forbud mot beta- lingsformidling for pengespill uten norsk tilla- telse, jf. Ot.prp. nr. 80 (2007-2008)

Kap. 3300 Kultur- og kirke departementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter		63	66
16	Refusjon av foreldrepenger	2 496		
18	Refusjon av sykepenger	1 333		
	Sum kap. 3300	3 829	63	66

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter i forbindelse med semina- rer, konferanser m.m., jf. kap. 300, post 01.

Kap. 305 Lotteri- og stiftelsestilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	58 270	61 330	62 128
21	Spesielle driftsutgifter	3 230	816	842
	Sum kap. 305	61 500	62 146	62 970

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Lotteri- og stiftelsestilsynet, jf. omtalen under programkategoriinnledningen.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål for Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet:

1. sikre et forsvarlig lotteri- og pengespilltilbud i Norge
2. sikre en forsvarlig fordeling av inntekter fra lotterier og pengespill
3. sikre lovlig forvaltning av stiftelser

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten skal dekke lønns- og driftsutgiftene for Lotteri- og stiftelsestilsynet. Bevilgningen skal også dekke tilsynets utgifter til kjøp av tjenester hos Brønnøysundregistrene, til drift av Hjelpelinjen, Lotterinemnda og utredningstjenester i regi av departementet m.m. Videre skal bevilgningen dekke kostnader til en ekstern gjennomgang og evaluering av tilsynets virksomhet på bakgrunn av at tilsynet i løpet av 2010 har fungert i 10 år.

Utgiftene til lotterirelaterte oppgaver skal i sin helhet dekkes ved refusjon og gebyrer som pålegges driftsleddet i spill- og lotterimarkedet, jf. kap. 3305, postene 02 Gebyr-lotterier og 03 Refusjon. Løsning av arbeidsoppgaver etter stiftelsesloven skal dekkes fullt ut av avgifter og gebyrer etter stiftelsesloven, jf. kap. 3305, post 04 Gebyr-stiftelser og kap. 5568, post 71 Årsavgift-stiftelser.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Lotteri- og stiftelsestilsynet får i merinntekter under kap. 3305, post 03 Refusjon, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene ved Lotteri- og stiftelsestilsynets oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som tilsynet får i merinntekter under kap. 3305, post 07 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2008

Mål 1:

Forvalte det norske lotterimarkedet

Rapport

Fra 2008 overtok Lotteritilsynet de lotterioppgavene som politietaten tidligere håndterte. Dette medførte en stor økning i antallet søknader om lotteritillatelse til tilsynet, bl.a. saker om tillatelse til bingo og lokale lotterier. 2008 var også det første året etter innføring av forbudet mot privatdrevne gevinstautomater i 2007, at Lotteritilsynet fordelte kompensasjon til de samfunnsnyttige og humanitære organisasjonene som tidligere hadde automatinntekter.

Mål 2:

Føre tilsyn og kontroll med det norske lotteri- og pengespilltilbudet

Rapport

I 2008 startet Lotteritilsynet utviklingen av kontrollsystemet for Norsk Tippings spillterminaler, som skal settes i drift fra 2009. Lotteritilsynet har fortsatt arbeidet med å hindre ulovlig markedsføring av pengespill her i landet. Tilsynet har også forhåndsvurdert og stanset flere andre typer ulovlige pengespill, bl.a. sms-konkurranser i ulike medier og ulike nettauksjoner.

Mål 3:

Bidra til forsvarlig utvikling av lotteri- og penge-spilltilbudet i Norge

Rapport

Handlingsplanen mot pengespillproblemer ble vedtatt i 2005 for en treårsperiode. Tiltakene i handlingsplanen er i stor grad finansiert ved avsetninger fra Norsk Tippings spilleoverskudd, jf. pengespiloven § 10 andre ledd. Av tiltak som ble iverksatt i henhold til planen i 2008, kan nevnes framleggelsen av en ny befolkningsundersøkelse av spilleatferd og spilleproblemer. Undersøkelsen ble utført av SINTEF Helse på oppdrag av Lotteritilsynet. Konklusjonene er at tallet på nordmenn med alvorlige spilleproblemer holder seg stabilt, men at det skjer en dreining i problemspilling i retning nettspill og de raskeste spillene, som odds og hestespill. Hjelpelinjen for spilleavhengige har vært et permanent tilbud fra 1. januar 2005. Telefонтjenesten blir utført av tilsatte ved Sykehuset Innlandet HF Sanderud, mens Lotteritilsynet er prosjektansvarlig for gjennomføring og budsjett. Hjelpelinjen mottok i 2008 985 seriøse anrop. På Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde har det også vært gjennomført tiltak i henhold til

Handlingsplanen i 2008, som bl.a. opplæring av sosial- og helsepersonell om spilleproblemer.

Som tidligere, har Lotteritilsynet i 2008 vurdert alle forslag til nye og endrede pengespilltilbud i forhold til om tilbudene vil gi økt risiko for pengespillproblemer og om kontrollmulighetene er forsvarlige.

Mål 4:

Føre tilsyn og kontroll med stiftelser for å sikre lovlig drift og styrke tilliten til stiftelser

Rapport

Fra 1. januar 2007 var alle stiftelser pliktige til å være registrert i stiftelsesregisteret som føres av Stiftelsestilsynet. Tallet på stiftelser i registeret var 8 530 ved utgangen av 2008. På forvaltningsområdet for stiftelser har arbeidet med nyregistreringer og omdanninger etter stiftelsesloven blitt prioritert også i 2008. Tilsynsarbeidet for stiftelser ble intensivert i 2008. Det kom inn 168 nye tilsynssaker, og ved utgangen av året var 204 saker til behandling. Tilsynsaktiviteten i 2008 har ført til at vesentlige beløp (ca kr 100 mill.) har blitt ført tilbake til de respektive formålene for stiftelsene.

Kap. 3305 Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS	833 333	833 333	833 333
02	Gebyr-lotterier	5 205	4 485	4 540
03	Refusjon	40 875	42 842	38 949
04	Gebyr-stiftelser	195	163	235
07	Inntekter ved oppdrag	2 978	816	842
16	Refusjon av foreldrepenger	528		
17	Refusjon lærlinger	82		
18	Refusjon av sykepenger	442		
	Sum kap. 3305	883 638	881 639	877 899

Post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS

I 2010 skal spilleoverskuddet fra Norsk Tipping fordeles i henhold til den tippenøkkelen som Stortinget vedtok i 2003. Spilleoverskuddet skal fordeles med 45,5 pst. til idrettsformål, 36,5 pst. til kul-

turformål og 18 pst. til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner som hadde inntekter fra gevinstantomater i 2001, utenom idrettsorganisasjoner. Samtlige spillemidler til idrettsformål og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner skal fordeles av Kongen. Av midlene til kulturfor-

mål skal 2/3 fordeles av Stortinget og 1/3 av Kongen.

På samme måte som for spillemidler til idrettsformål og samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner, må tildelingen av spillemidler til kulturformål utenfor statsbudsjettet fordeles ved kongelig resolusjon etter at det enkelte års spilleoverskudd er fastsatt i forbindelse med Norsk Tipping's årsmøte. Den resterende delen av spilleoverskuddet til kulturformål i 2010 blir inntektsført i statsbudsjettet etter at Norsk Tipping AS' regnskap for foregående spilleår er godkjent i årsmøtet. Utgifter til kulturformål blir på samme måte som for andre statsutgifter, bevilget over statsbudsjettet. Det er ikke direkte sammenheng mellom utgiftene til kulturformål og størrelsen på de årlige spilleoverskuddene fra Norsk Tipping AS.

I tillegg til det ordinære spilleoverskuddet, legger departementet opp til å tilføre midler fra Norsk Tipping's investeringsfond slik at samlet overskudd til fordeling via tippenekkelen blir 3 425 mill. kroner i 2010. Dette gir en fordeling til idrettsformål på 1 558,4 mill. kroner, til kulturformål 1 250,1 mill. kroner og til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner, utenom idrettsorganisasjoner, på 616,5 mill. kroner.

Det er lagt til grunn at de 10 største humanitære organisasjonene (10 H) som hadde automatinntekter i 2001, hver får tildelt en fast prosentandel av de 18 pst. til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner. Det ble ved kongelig resolusjon 12. juni 2009 fastsatt en forskrift om fordelingen av midlene til 10H og de øvrige samfunnsnyttige og humanitære organisasjonene som hadde automatinntekter i 2001, jf. forskrift 12. juni 2009 nr. 640 om tilskudd til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner fra spilleoverskuddet til Norsk Tipping.

Grasrotandelsordningen ble iverksatt 1. mars 2009, jf. omtalen av denne ordningen under programkategori 8.10 Administrasjon m.m. og 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål. I 2009 regner man med at lokale lag og foreninger vil motta ca. 200 mill. kroner i støtte gjennom grasrotordningen.

Departementet vil avsette inntil 0,5 pst. av spilleoverskuddet for 2009 til fordeling i 2010 til forskning, informasjon, forebygging og behandling av

spilleavhengighet. Fordeling av de avsatte midlene mellom ulike tiltak vil bli fastsatt av Kongen, jf. pengespiloven § 10 annet ledd.

Post 02 Gebyr - lotterier

Posten gjelder inntekter fra gebyrer for bl.a. behandling av søknader om godkjenning og autorisasjon av aktører i lotterimarkedet, jf. kap. 305, post 01.

Post 03 Refusjon

Posten gjelder refusjoner for utgiftene ved kontroll av spillene til Norsk Rikstoto og Norsk Tipping AS, jf. kap. 305, post 01. Refusjonsbeløpet fra Norsk Rikstoto foreslås satt til 2,2 mill. kroner og fra Norsk Tipping til 36,7 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 3,9 mill. kroner på posten, jf. økningen under kap. 3305, post 04 og kap. 5568, post 71. Samlet gir dette en mer kostnadsriktig finansiering av hhv. lotteriområdet og stiftelsesområdet under Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Post 04 Gebyr - stiftelser

Posten gjelder registreringsgebyret som stiftelser må innbetale ved første gangs registrering i stiftelsesregisteret, jf. § 3 i forskrift 21. desember 2004 nr 1793 om stiftelsesloven. Årsavgiften for stiftelser blir inntektsført under kap. 5568, post 71 Årsavgiftstiftelser. Gebyrinntektene skal sammen med årsavgiften for stiftelser dekke kostnader ved drift av Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet etter stiftelsesloven, herunder driften av stiftelsesregisteret. Gebyrinntektene foreslås økt med 72 000 kroner. Den foreslåtte økningen skal dekke økte lønns- og administrative kostnader ved Lotteri- og stiftelsestilsynets arbeid på stiftelsesområdet, herunder utvikling og drift av stiftelsesregisteret. Justis- og politidepartementet vil gjennomføre økningen gjennom økning av gebyrsatsene.

Post 07 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter i forbindelse med oppdragsvirksomheten ved Lotteri- og stiftelsestilsynet, jf. kap. 305, post 21.

Kap. 5568 Sektoravgifter under Kultur- og kirke departementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Årsavgift-stiftelser	15 377	13 840	18 404
72	Inntektsuavhengig vederlag TV2	28 085	28 956	
	Sum kap. 5568	43 462	42 796	18 404

Kapitlet omfatter årsavgift fra stiftelser. Det inntektsuavhengige vederlaget fra TV2 avvikles f.o.m. 2010.

Budsjettforslag 2010

Post 71 Årsavgift-stiftelser

Posten gjelder den årlige avgiften alle stiftelser registrert i stiftelsesregisteret må betale i henhold til § 4 i forskrift 21. desember 2004 nr 1793 om stiftelsesloven. Inntekten fra avgiften anslås til 18,4 mill. kroner, som er en økning på 4,6 mill. kro-

ner. Den foreslåtte økningen skal dekke økte lønns- og administrative kostnader ved Lotteri- og stiftelsestilsynets arbeid på stiftelsesområdet, herunder utvikling og drift av stiftelsesregisteret. Inntektene fra årsavgiften skal sammen med gebyret for registrering av stiftelser, jf. kap. 3305, post 04 Gebyr-stiftelser, dekke kostnadene ved Lotteri- og stiftelsestilsynets virksomhet etter stiftelsesloven, jf. kap. 305, post 01. Justis- og politidepartementet vil gjennomføre økningen gjennom økning av avgiftssatsene.

Programkategori 08.15 Samfunns- og frivillighetsformål (kap. 310–315)

Utgifter under programkategori 08.15 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.	156 447	158 261	173 027	9,3
314	Kultur og samfunn		25 940	34 276	32,1
315	Frivillighetsformål	309 233	353 271	577 963	63,6
	Sum kategori 08.15	465 680	537 472	785 266	46,1

Utgifter under programkategori 08.15 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
70-89	Overføringer til private	465 680	537 472	785 266	46,1
	Sum kategori 08.15	465 680	537 472	785 266	46,1

Programkategorien omfatter tilskudd til tros- og livssynssamfunn, tilskudd til private kirkebygg, tilskudd til kultur og samfunn og tilskudd til frivillige organisasjoner og frivilligsentraler m.m.

Frivillighetsfeltet

Omfanget av frivillig organisering og frivillig innsats i Norge er svært høyt i internasjonal sammenheng. Vi finner en høy deltakelse, enten den måles i formelt medlemskap, aktivt medlemskap eller frivillig arbeid. Utbredelsen av lokalt foreningsliv og aktiv deltakelse viser at frivillige organisasjoner er en større og viktigere del av sivilsamfunnet i Norge enn de fleste andre land. Gjennom omfattende frivillig innsats og tjenesteproduksjon yter frivillig sektor betydelige bidrag til samfunnet av økonomisk, menneskelig og samfunnsmessig karakter. Frivillige organisasjoner har spilt en betydelig rolle i utviklingen av demokratiet og oppbyggingen av det norske samfunnet. Et viktig kjennetegn ved tradisjonelle norske frivillige organisasjoner er at de aller fleste har hatt en formell

demokratisk oppbygning med basis i lokale foreninger. Det norske organisasjonssamfunnet har tradisjonelt vært integrert, i den forstand at vi finner de samme organisasjonene på det lokale og nasjonale nivået, og ikke todelt, der lokale og nasjonale organisasjoner har separate liv, slik vi i større grad finner det i andre europeiske land og i USA.

Organisasjonssamfunnet er en avspeiling av samfunnet rundt og i varierende grad også en samfunnsomformende kraft. Dette henger bl.a. sammen med at det er svært enkelt å stifte – og legge ned – en organisasjon, og at de fleste mennesker i Norge på en eller annen måte er knyttet til frivillige organisasjoner. Tendensen i alle de nordiske landene er nå at de samfunnsrettede organisasjonene taper terreng. Over halvparten av alt frivillig arbeid i Norge foregår i kultur- og fritidsorganisasjoner. Lenge har økningen i "her-og-nå" organiseringer kompensert for frafall av medlemmer i de tradisjonelle organisasjonene. Fritids- og aktivitetsorienterte organisasjoner har kommet og gått i et omfang som tidligere ikke var vanlig i det

norske organisasjonssamfunnet. De første tendensene til nedgang i organisasjonsmedlemskap kom rundt tusenårsskiftet. Ett av feltene med kraftigst nedgang på 1990-tallet var organisasjoner for barn og unge, og medlemmenes gjennomsnittsalder økte innen så godt som alle organisasjonstyper. Det er også en nedgang i andelen av befolkningen med aktive medlemskap, en nedgang som er størst i den yngste aldersgruppen. Samtidig som andelen aktive medlemmer går ned, ser det ut til å skje en økning i andelen av befolkningen som har arbeidet frivillig. Men samtidig som andelen av befolkningen som deltar øker, har det ikke vært en økning i frivillige årsverk, noe som tyder på at den enkelte bidrar med mer tidsavgrenset innsats. Frivillig arbeid uten medlemskap i en frivillig organisasjon var inntil nylig en fremmed tanke i det norske sivilsamfunnet med unntak av veldig lokal og uformell aktivitet. Frivillighetssentralene var tidlig en eksponent for frivillig arbeid uten organisasjonstilknøyning. Mange tradisjonelle organisasjoner legger i dag vekt på å rekruttere "totimersfrivillige" og framhever at medlemstilknøyning ikke er påkrevd. Undersøkelser viser at unge frivillige legger mye mindre vekt på å være medlemmer av organisasjoner de jobber for sammenliknet med eldre. Det organiserte sivilsamfunnet i Norge fungerer i økende grad som en arena for sosial aktivitet og utfoldelse av personlige interesser, og i minkende grad som mellomliggende strukturer mellom borger og politisk system. Gradvis vil disse utviklingstrekkene kunne gjøre det norske organisasjonssamfunnet mindre unikt og mer likt det europeiske organisasjonssamfunnet.

Utfordringer og satsinger

Regjeringen støtter aktivt opp under utviklingen av et levende sivilsamfunn gjennom et nært samspill med frivillige organisasjoner og ved å støtte og legge til rette for frivillig engasjement. Etableringen av et frivillighetsregister må sees i sammenheng med den betydningen frivillige organisasjoner har i det norske samfunnet.

En særlig utfordring er at rekrutteringen til frivillig sektor ser ut til å være noe skjevare enn tidligere. Det kan tyde på at det som tidligere har vært et kjennetegn ved de norske frivillige organisasjonene, en bred rekruttering, er i ferd med å svekkes noe. Det er av stor betydning å øke kunnskapen om sivilsamfunn og frivillig sektor for bedre å forstå hvordan denne delen av samfunnet fungerer.

En sentral strategi i regjeringens frivillighetspolitikk er å legge til rette for bedre generelle rammevilkår for sektoren. En rekke tiltak av betyd-

ning for frivillig sektor er allerede iverksatt eller under utarbeiding.

Den endringen i tippenøkkelen som Stortinget gikk inn for i 2003, ble iverksatt fra 2009, jf. omtalen under kap. 3305, post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS. Den nye fordelingsnøkkelen innebærer at Norsk Tippings overskudd blir fordelt med 45,5 pst. til idrett, 36,5 pst. til kultur og 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner som ikke er tilknyttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). De organisasjonene som mottok automatinntekter i 2001, får dermed en årlig andel av Norsk Tippings overskudd. Totalt blir 3 425 mill. kroner fordelt til ulike formål via den nye tippenøkkelen i 2009.

Stortinget vedtok i desember 2008 regjeringens forslag til endringer i pengespilloven § 10 som legger til rette for å gi en andel til et lokalt formål ved spill på Norsk Tippings spill. Denne grasrotandelsordningen ble iverksatt 1. mars 2009. I 2009 regner man med at lokale lag og foreninger vil motta ca. 200 mill. kroner i støtte gjennom grasrotandelsordningen.

Det ble etablert et frivillighetsregister 1. januar 2009. Ett sentralt formål med etableringen av registeret er å forbedre og forenkle samhandlingen mellom frivillig virksomhet og offentlige myndigheter. Foreninger, stiftelser og aksjeselskap som er selvstendige rettssubjekter har en rett til å registrere seg under forutsetning av at de driver frivillig virksomhet og at virksomheten ikke er fortjenestebasert. Frivillighetsregisteret vil i 2010 bli videreutviklet.

Frivilligsentralene har gjort det enklere for mange å delta i frivillig arbeid og er viktige møtesteder for frivillig innsats, deltakelse og tilhørighet i nærmiljøet. De har stor bredde i aktiviteter innen kultur-, fritids- og nærmiljøfeltet. Sentralene går nye veier for å engasjere folk til lokal frivillig innsats. En aktiv og inviterende holdning kombinert med konkrete oppgaver knyttet til de frivilliges ønsker og interesser har gitt resultater. Mange sentraler fungerer også som møteplass for andre grupper enn de som normalt deltar i frivillige organisasjoner. Frivilligsentralene har som mål å samarbeide med de positive kreftene som finnes lokalt: ulike lag og foreninger, menigheter, offentlige myndigheter og enkeltpersoner. Sentralene er eid og drevet av frivillige organisasjoner, foreninger, andelslag, stiftelser eller kommuner. I 2010 er det gitt en økning på 10,8 mill. kroner til frivilligsentralene slik at det er rom for å åpne 20 nye sentraler.

Frifond er en tilskuddsordning rettet mot barn og unge, og formålet er å stimulere til aktivitet og deltakelse på lokalt nivå. Ordningen er en viktig del av regjeringens satsing på aktivitetsskaping

blant barn og unge i frivillige organisasjoner og i frittstående grupper og foreninger. Fordelingen av Frifond-midler skjer gjennom tre paraplyorganisasjoner, Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Norsk musikkråd og Norsk teaterråd. Dette bidrar til at midlene fordeles med utgangspunkt i de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonenes egne premisser, jf. også omtale av fordelingen av spilleoverskudd til kulturformål under pkt. 5.1 i innledningen til denne proposisjonen.

Kultur- og kirke departementet har inngått avtale om investerings- og driftsstøtte til Frikanaalen. Avtalen sikrer et økonomisk grunnlag for kanalen i oppstartsårene samt 1 million kroner i permanent årlig driftsstøtte. En forutsetning for støtten er bl.a. at Frikanaalen tilstreber å være en reell ytringskanal for samtlige partier og lister i forbindelse med valg.

Regjeringen har som mål å styrke kunnskapen om sivilsamfunnet og frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap. Forskning bidrar til økt kunnskap og forståelse av sivilsamfunn og frivillig sektor og er derfor et prioritert område i regjeringens frivillighetspolitikk. Det er etablert et eget forskningsprogram Sivilsamfunn og frivillig sektor som finansieres av Kultur- og kirke departementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Behovet for å styrke forskningsinnsatsen er stort. De sentrale forskningsområdene innen forskningsprogrammet er endringer i frivillige sektor, perspektiver på deltakelse, herunder hvordan nye deltakelsesformer utfordrer den mer tradisjonelle og mer hierarkisk organiserte frivilligheten, og hvordan offentlige styringsvirkemidler påvirker frivillig sektor.

Det er i 2009 påbegynt et arbeid for å etablere et satellittregnskap for frivillig sektor. Et satellittregnskap er et tilleggsregnskap til nasjonalregnskapet, der formålet er å belyse en gitt sektor som er dårlig dekket i det ordinære nasjonalregnskapet. Satellittregnskapet vil gi betydelig økt kunnskap om den økonomiske betydningen av frivillig sektor. Dette arbeidet videreføres i 2010.

Regjeringen slo i Soria-Moria erklæringen fast at "For å sikre rekruttering av aktive og tillitsvalgte, er det nødvendig å redusere det administrative arbeidet i organisasjonene og frigjøre mer tid til aktivitet". Dette ble konkretisert i St.meld. nr. 39 (2006-2007) Frivillighet for alle, som tiltak under kap. 23 Statlige tilskudd. I 2009 ble det gjennomført en kartlegging av statlige krav til innrapportering fra frivillige organisasjoner og frivilligsentra-

ler. Kartleggingen fokuserte på seks statlige tilskuddsordninger tilhørende fem ulike departement. Den generelle tendensen er at det overordnede nivået på rapporteringskravene ikke oppfattes som overdrevet. Ettersom mange organisasjoner forholder seg til flere tilskuddsordninger, gir imidlertid kartleggingen av disse enkeltordningene ikke svar på omfanget av den totale belastningen for organisasjonene. Arbeidet med forbedrings- og forenklingstiltak vil bli videre fulgt opp i 2010.

Ny ordning for momskompensasjon til frivilligheten

Regjeringen har besluttet å etablere en merverdiavgiftskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner over statsbudsjettet for 2010. Følgende prinsipper legges til grunn for ordningen:

- den skal omfatte både vare- og tjenestemoms
- den skal knyttes til registrering i frivillighetsregisteret
- den skal være frivillig
- den skal være reelt tilgjengelig for både små og store organisasjoner, samt organisasjoner som ikke er omfattet av statlige støtteordninger eller mottar spillemidler
- det skal ikke stilles krav om momspiktig omsetning
- ordningen skal tre i kraft fra 1. januar 2010
- dagens merverdiavgiftskompensasjon av tjenestemoms innlemmes i den nye ordningen
- alle gjeldende unntak/fritak som eksisterer for frivilligheten i Lov om merverdiavgift, tilhørende forskrifter, rundskriv og annet regelverk – skal opprettholdes
- ordningen skal være administrativt håndterbar for frivillig sektor og for staten
- ordningen innføres jevnt med oppfølgingen av kulturløftet og skal samlet trappes opp med en milliard kroner i resten av kulturløftets periode 2010 – 2014 utover den tidligere ordningen med merverdiavgiftskompensasjon som følge av merverdiavgiftsreformen av 1. juli 2001

Tilskuddsordningen er nærmere beskrevet under kap. 315, post 70.

Kultur og næring

En stadig større del av økonomien knyttes til varer og tjenester som skal gi opplevelse og skape identitet. I denne utviklingen er kultur næringene sentrale, og samspillet mellom kultursektoren og næringslivet har derfor fått økt oppmerksomhet de senere år. Kultur næringene gir viktige bidrag til norsk økonomi, kulturen er en viktig innsatsfaktor

i flere tradisjonelle næringer, og kultur er viktig både for lokal og regional utvikling og for profileringen av Norge internasjonalt. Saksområdet er bredt, med offentlige og private, små og store aktører innenfor ulike næringer og kulturfelt. Det er et kontinuerlig behov for å følge utviklingen og bidra til å utvikle og spre kunnskap om feltet og aktørene i Norge og internasjonalt. Her har gode møteplasser og nettverk en viktig funksjon. Innsatsen for å utnytte potensialet i skjæringsfeltet mellom kultur og næringsliv må skje i samarbeid på tvers av sektorer og fagområder, i samspill mellom kultursektor og næringsliv og mellom offentlige og private aktører.

Nærings- og handelsdepartementet utarbeidet i 2007 i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet og Kultur- og kirkedepartementet en handlingsplan for kultur og næring, jf. St.meld. nr. 22 (2004–2005) Kultur og næring. Handlingsplanen skal møte utfordringene på dette feltet gjennom ulike tiltak som berører flere departementers ansvarsområder. Handlingsplanens tiltak er finansiert over budsjettene til Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Flere av tiltakene gjennomføres i et samspill mellom aktører i det kulturpolitiske, næringspolitiske og distrikts- og regionalpolitiske virkemiddelapparatet. Handlingsplanen inneholder konkrete næringsutviklingstiltak, tiltak for å styrke kulturbasert næringsutvikling, satsninger i forhold til utlandet, kunnskapsformidling og utvidelse av kunnskapsgrunnlaget bl.a. gjennom forskning og ulike utredninger.

Det finnes flere definisjoner på og avgrensninger av kulturnæringene. I handlingsplanen tas det utgangspunkt i egenskapene ved produktene som produseres for å definere dette, og kulturelle produkter defineres som produkter med formål å kommunisere med/til konsumenten. Kulturnæringene defineres som næringer som framstiller kulturelle produkter. Under flere kapitler på Kultur- og kirkedepartementets budsjett gis det tilskudd til tiltak som bidrar til å understøtte kulturbasert næringsutvikling.

Kultursamarbeid i nordområdene

Regjeringen slår i Soria Moria-erklæringen fast at nordområdene er et av de viktigste strategiske satsningsområdene for Norge. Den overordnede målsettingen for regjeringens nordområdestrategi er å skape bærekraftig vekst og utvikling i nord. Kulturfeltet og kultursamarbeid over grensene er

viktig: Regjeringens politikk er en bred nasjonal satsing på bosetting, arbeid, verdiskaping, utdanning, kultur og kontakt over grensene i nord.

Med *Mulighetenes landsdel - handlingsplan for kultur i nordområdene* som Kultur- og kirkedepartementet la fram i september 2009 ønsker departementet å synliggjøre, sikre og styrke kulturlivet og kulturfeltets bidrag til utvikling i nordområdene. Handlingsplanen skal bidra til at kulturløftet også understøtter og medvirker til at målene for Regjeringens nordområdestrategi blir nådd. Det skjer gjennom en rekke bidrag til kulturliv og til kultursamarbeid i de tre nordligste fylkene, gjennom en styrking av det norsk-russiske kultursamarbeidet og gjennom styrking av kultursamarbeidet i andre internasjonale fora med nedslagsfelt i nordområdene.

Samarbeidet med Russland er sentralt. Det er utarbeidet en norsk-russisk handlingsplan for kultursamarbeid i nordområdene. Handlingsplanen har til hensikt å fremme utvikling og styrking av de vennskapelige forhold og tillit mellom folkene i de to land, og uttrykker ett ønske om å gi nye impulser til det bilaterale samarbeidet innen kunst og kultur. I tråd med handlingsplanen skal det etableres treårige samarbeidsprogrammer som angir områder som vies særlig oppmerksomhet i programperioden. I den første programperioden (2010-2012) fokuseres det på samarbeid innenfor musikk, film og bibliotek, samt på barn og unges kunst- og kultursamarbeid og urfolks kunst og kultur. Utviklingen av prosjektene vil skje i samarbeid med Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner. Det skal i henhold til handlingsplanen også etableres felles nettbaserte informasjonstiltak med informasjon på norsk og russisk om kulturaktiviteter og samarbeidstiltak.

Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken er en oppfølging av St.meld. nr. 25 (2005–2006) *Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer* fra Helse- og omsorgsdepartementet. Den kulturelle spaserstokken skal gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud og er basert på at kommunene kan søke departementet om midler til relevante prosjekter og tiltak. Gjennom økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren skal det på denne måten legges til rette for og utvikles gode kunst- og kulturprosjekter lokalt for eldre. Midlene til Den kulturelle spaserstokken bevilges fra både Helse- og omsorgsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet.

Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke

Tros- og livssynsfriheten er en grunnleggende menneskerettighet. Retten til "fri religionsutøvelse" er nedfelt i Grunnloven. Dette er ytterligere utdypet i lov om trdomssamfunn og ymist anna, som ble vedtatt i 1969. I henhold til § 1 i denne loven har alle rett til å drive religiøs virksomhet alene eller sammen med andre og å etablere trosamfunn når rett og sømmelighet ikke blir krenket. Norge er dessuten forpliktet gjennom Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene, FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter og FNs internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter til å ivareta tros- og livssynsfriheten.

Tros- og livssynsfriheten innebærer at den enkelte har rett til å tro det han eller hun vil, til å gi uttrykk for og leve i tråd med sin tro, til å skifte tro, og til å ha et livssyn som innebærer ikke å ha en religiøs tro. Tros- og livssynsfriheten omfatter også en kollektiv rett til å komme sammen om religiøse og livssynsmessige formål, til å delta i religiøse ritualer sammen med andre, og til å organisere et felles religiøst liv.

Statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken er å styrke og beskytte tros- og livssynsfriheten. I Norge har staten i tillegg en målsetting om å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitik og aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet. Dette er et uttrykk for at tro og livssyn blir ansett som et fellesgode i samfunnet. Videre er det en målsetting at offentlige myndigheter skal bidra til å fremme dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene i Norge. Åpenhet og samtale fremmer gjensidig forståelse og bidrar til respekt for ulikheter og for felles verdier som samfunnet skal bygge på.

De siste tiårene har det norske samfunnet gjennomgått store endringer. Det er blitt et økt kulturelt og religiøst mangfold. Ca. 80 pst. av befolkningen tilhører Den norske kirke, men både antall tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke og antall personer som tilhører disse samfunnene, er økende. I 2008 var det vel 400 000 tilskuddsberettigede medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke og i overkant av 600 tros- og livssynssamfunn. Av de ca. 400 000 medlemmene i tros- og livssynssamfunnene utenfor Den

norske kirke er 55 pst. medlemmer i kristne trosamfunn, 20 pst. i islamske trossamfunn og 19 pst. medlemmer i livssynssamfunn. Den romersk-katolske kirke representerer den største kristne trosretningen utenfor Den norske kirke, med mer enn 50 000 medlemmer. Human-Etisk Forbund er det største livssynssamfunnet, med ca. 80 000 medlemmer i 2008. Det er i tillegg en tendens til større mobilitet av medlemmer mellom ulike tros- og livssynssamfunn.

Livssynssamfunn med mer enn 500 medlemmer og trossamfunn utenfor Den norske kirke kan kreve et årlig tilskudd per medlem fra staten og fra kommuner hvor det bor medlemmer av samfunnet, som omtrent tilsvarer de offentlig budsjetterte utgiftene til Den norske kirke justert for medlems-tall. Dette sikrer en stor grad av økonomisk likebehandling av tros- og livssynssamfunn i Norge.

Som oppfølging av St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*, jf. Innst. S nr. 287 (2007-2008) har Kultur- og kirkedepartementet initiert en gjennomgang av gravferdsforvaltningen som blant annet kartlegger kommunenes tilrettelegging for andre gravferdstradisjoner enn kristne. Hensikten med gjennomgangen er å gjøre tilpasninger som ivaretar disse gruppene. Departementet har i tillegg startet arbeidet med en utredning med sikte på lovfesting av et kommunalt ansvar for at det finnes livssynsnøytrale seremonirom til bruk ved gravferd og ekteskapsinngåelse.

Hovedprioriteringer 2010

- 200 mill. kroner i økning til en ny momskompensasjonsordning for frivillig sektor
- 14,8 mill. kroner i økning til tilskudd til trossamfunn m.m.
- 10,8 mill. kroner i økning til nye frivilligsentra-ler
- 2,0 mill. kroner til styrking av forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor
- 2,0 mill. kroner i økning til videreutvikling av frivillighetsregisteret
- 4,0 mill. kroner i økning til satsing på kultur i nordområdene, herunder norsk-russisk kultursamarbeid
- 4,0 mill. kroner i økning til Den kulturelle spaserstokken
- 10,0 mill. kroner til Holmenkollen nasjonalanlegg.

Kap. 310 Tilskudd til trossamfunn m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, <i>overslagsbevilgning</i>	142 244	143 408	157 698
75	Tilskudd til private kirkebygg, <i>kan overføres</i>	8 894	9 804	10 118
76	Tilskudd til råd for tro og livssyn	5 309	5 049	5 211
	Sum kap. 310	156 447	158 261	173 027

Kapitlet omfatter tilskudd til:

- trossamfunn etter lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna
- livssynssamfunn etter lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn
- privateide kirkebygg
- Norges Kristne Råd
- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn
- Islamsk Råd Norge
- prosjekter for å styrke interreligiøs dialog

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk og aktivt fremme tros- og livssynsmessig virksomhet
2. fremme dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt.

Budsjettforslag 2010**Post 70 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, overslagsbevilgning**

Tilskuddsordningen for tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke har hjemmel i lov, jf. lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn.

Satsene for statlig og kommunalt tilskudd beregnes på grunnlag av de årlig budsjetterte utgiftene til Den norske kirke etter fradrag for inntekter og visse utgifter, herunder merutgifter som følge av fredede eller vernede kirkebygg og utgifter til kirkegårder, krematorier og gravkapeller.

Tildeling av tilskudd forutsetter at samfunnet med sin lære eller virksomhet ikke er i strid med rett og allment akseptert moral i vårt samfunn. Tros- og livssynssamfunnene skal benytte tilskuddene til hhv. religiøse og livssynsmessige formål. Samfunnene skal hvert år sende regnskap til fyl-

kesmannen. Fylkesmannen rapporterer videre til departementet.

Tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke kan ikke kreve tilskudd for medlemmer som samtidig tilhører Den norske kirke eller for medlemmer som et annet tros- eller livssynssamfunn er berettiget til tilskudd for. I henhold til lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn kan det kreves fødselsnummer for alle tilskuddsberettigede medlemmer av tros- og livssynssamfunn, jf. Ot.prp. nr. 9 (2003–2004) *Om lov om endringer i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn* og Innst. O. nr. 24 (2003–2004).

Brønnøysundregistrenes kontroll av fødselsnummer gir grunnlag for korrekt beregning av tilskuddene. Det kontrolleres for dobbeltregistreringer i det enkelte tros- eller livssynssamfunn, og for dobbeltmedlemskap mellom flere tros- og livssynssamfunn, inkludert Den norske kirke. Dobbeltmedlemskap byr på utfordringer for forvaltningen av tilskuddsordningen fordi det gjør det vanskelig å få korrekt oversikt over tilskuddsberettigede medlemmer, bl.a. fordi opplysninger om medlemskap i tros- livssynssamfunn regnes som sensitive personopplysninger. Kultur- og kirkedepartementet har igangsatt en gjennomgang av relevante bestemmelser i lovverket på dette området, som skal bidra til en effektiv og korrekt forvaltning av gjeldende tilskuddsordning.

Det foreslås en økning på posten på 14,3 mill. kroner slik at det totalt foreslås bevilget 157,7 mill. kroner i 2010.

Post 75 Tilskudd til private kirkebygg, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å gi trossamfunn utenfor Den norske kirke og private stiftelser og frivillige organisasjoner innenfor Den norske kirke

anledning til å kjøpe eller bygge kirkebygg med lavere egenfinansiering. Det blir gitt tilskudd per kvadratmeter til nybygg, kjøp av lokaler eller utvidelse av lokaler. Det er regler for største og minste tilskuddsareal.

Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 2009.

Post 76 Tilskudd til råd for tro og livssyn

Regjeringen ser det som viktig å bidra til å fremme dialog og samarbeid mellom tros- og livssynssamfunnene både lokalt og nasjonalt, jf. også omtale under kap. 315, post 79. Tilskuddene til Norges Kristne Råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn foreslås derfor økt med kr 75 000 hver. Tilskuddet til Norges Kristne Råd blir etter dette 2,075 mill. kroner og til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn 1,775 mill. kroner inkludert en videreføring av 0,4 mill. kroner til lokale dialogtiltak. Videre foreslås det å videreføre tilskuddet til Islamsk Råd Norge på 0,5 mill. kroner. Det er også satt av midler til drift av Brønnøysundregistrenes system for beregning av tilskudds-

beløp til tros- og livssynssamfunn, jf. omtale under post 70.

Det foreslås bevilget totalt 5,2 mill. kroner i 2010.

Rapport 2008

Tilskudd til tros- og livssynssamfunn

I 2008 ble det utbetalt om lag 142 mill. kroner i statlig tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke. Det ble utbetalt tilskudd for om lag 412 000 medlemmer for 2008 samt etterutbetalt tilskudd for 2007 for om lag 15 000 medlemmer. Satsen som ble brukt for beregning av statstilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke utgjorde i 2008 kr 335 per medlem.

Tilskudd til private kirkebygg

Det ble bevilget 9,8 mill. kroner til tilskudd til privateide kirkebygg i 2008. Kultur- og kirkedepartementet mottok 31 søknader om tilskudd, hvorav 22 oppfylte tilskuddskravene. Det ble til sammen utbetalt 8,9 mill. kroner til de ulike trossamfunnene som fikk innvilget arealtilskudd i 2008.

Kap. 314 Kultur og samfunn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
71	Kultur og næringsprosjekter		5 500	5 676
72	Kultursamarbeid i nordområdene		5 000	9 000
75	Kultur i inkluderende arbeidsliv		5 000	5 160
76	Den kulturelle spaserstokken		10 440	14 440
	Sum kap. 314		25 940	34 276

Kapitlet omfatter midler til kultur og næring, videreutvikling av det norsk-russiske kultursamarbeidet og annet internasjonalt kultursamarbeid i nordområdene, fremme av kulturens betydning for å realisere et inkluderende arbeidsliv og tilskuddsordningen Den kulturelle spaserstokken.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

- styrke og videreutvikle kulturbasert næringsutvikling lokalt og regionalt og bidra til å utvikle kunnskapsgrunnlaget på kultur- og næringsfeltet

- styrke kultursamarbeidet med Russland og kultursamarbeid over grensene i nordområdene generelt
- styrke arbeidet for å bruke kultur for å bedre helse- og arbeidsevne og inkludering i arbeidslivet
- gi eldre et bredt og profesjonelt kulturtilbud

Budsjettforslag 2010

Post 71 Kultur og næringsprosjekter

Regjeringens handlingsplan for kultur og næring fra 2007 inneholder en rekke tiltak for å utnytte potensialet for verdiskaping som ligger i skjæ-

ringsfeltet mellom kultur og næring. Kultur- og kirkedepartementet viderefører og styrker arbeidet med å følge opp handlingsplanens tiltak på departementets område også i 2010.

Forum for Kultur & Næringsliv er en viktig kunnskapsformidler og en sentral møteplass for aktører innen kultur- og næringsliv og vil bidra til å gjennomføre tiltak for å utvikle og formidle ny kunnskap om samspillet mellom kultur og næringsliv. For 2009 ble det bevilget 1 mill. kroner til gjennomføring av tiltak for å stimulere næringslivet til å kjøpe inn mer kunst av samtidige kunstnere. Departementet har ønsket å nyttiggjøre seg Forum for Kultur & Næringslivs kompetanse, og forumet har disponert disse midlene i 2009. For 2010 foreslås 1 mill. kroner bevilget til en styrking av Forum for Kultur & Næringslivs generelle arbeid, herunder å videreutvikle tiltak som kan stimulere næringslivet til å kjøpe inn mer kunst av samtidige kunstnere. Det foreslås et tilskudd på 2,5 mill. kroner i 2010 til Forum for Kultur og Næringsliv i 2010.

Kultur- og kirkedepartementet vil også styrke erfaringsgrunnlag og kunnskapsutvikling på kultur og næringsfeltet gjennom iverksettelse av pilotprosjekter. Disse tiltakene og prosjektene kan gi innsikt i de muligheter et godt samspill mellom kultur og næring kan gi og kan bidra til mer kunnskap om utviklingspotensialet innenfor dette feltet.

Det foreslås avsatt 1 mill. kroner til gjennomføring av et pilotprosjekt i Tromsø kommune. Kommunen har etablert et fond for næringsutvikling rettet mot kulturnæringer med sikte på å tilføre ny kunnskap og erfaring om kulturnæringer og om offentlige satsninger i forhold til disse. Pilotprosjektet får tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet over tre år, og første bevilgning ble gitt i 2009.

Kultur og næringsfeltet er sammensatt og omfatter flere ulike aspekter og relasjoner som på ulike måter påvirker departementets engasjement i saksfeltet. Kultur kan i seg selv være et produkt som omsettes i markedet, kultur kan inngå som innsatsfaktor i tradisjonell næringsvirksomhet, og kultur kan inngå i bredere samfunnsutvikling og i internasjonal profilering. Således finnes også tiltak innenfor andre deler av Kultur- og kirkedepartementets budsjett som har betydning for kultur og næringsbasert utvikling.

Post 72 Kultursamarbeid i nordområdene

Regjeringen slår i Soria Moria-erklæringen fast at nordområdene er et av de viktigste strategiske satsningsområdene for Norge. Den overordnede målsettingen for regjeringens nordområdestrategi

er å skape bærekraftig vekst og utvikling i nord. Kulturfeltet og kultursamarbeid over grensene er viktig. Regjeringens politikk er en bred nasjonal satsing på bosetting, arbeid, verdiskaping, utdanning, kultur og kontakt over grensene i nord.

Med *Mulighetenes landsdel - handlingsplan for kultur i nordområdene* som Kultur- og kirkedepartementet la fram i september 2009, presenterer departementet en rekke tiltak for en fortsatt utvikling av kulturfeltet i Nord-Norge, landet for øvrig og for kultursamarbeid over grensene i nordområdene. Kultur- og kirkedepartementet vil:

- videreutvikle og styrke eksisterende kulturinstitusjoner og kulturaktiviteter i Nord-Norge
- arbeide for å styrke samisk kultur og nasjonale minoriteter
- styrke kultursamarbeidet med Russland
- legge til rette for at det blir skapt møteplasser, nettverk og utveksling over den norsk-russiske grensen
- videreføre sitt engasjement i internasjonalt kultursamarbeid i nordområdene

Det er også utarbeidet en norsk-russisk handlingsplan for kultursamarbeid i nordområdene. Handlingsplanen har til hensikt å fremme utvikling og styrking av de vennskapelige forhold og tillit mellom folkene i de to land og uttrykker et ønske om å gi nye impulser til det bilaterale samarbeidet innen kunst og kultur. I tråd med handlingsplanen skal det etableres treårige samarbeidsprogrammer som angir områder som vies særlig oppmerksomhet i programperioden. I den første programperioden (2010-2012) fokuseres det på samarbeid innenfor musikk, film og bibliotek, samt på barn og unges kunst- og kultursamarbeid og urfolks kunst og kultur. Utviklingen av prosjektene vil skje i samarbeid med Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner. Det skal i henhold til handlingsplanen også etableres felles nettbaserte informasjonstiltak med informasjon på norsk og russisk om kulturaktiviteter og samarbeidstiltak.

Kulturprogrammet Barentskult har som målsetting å bidra til realisering av større kunst- og kulturprosjekter i norsk og russisk del av Barentsregionen. Programmet skal stimulere gode, nyskapende kunst- og kulturfaglige prosjekter og skal involvere både norske, russiske og andre nasjoners kunstnere. Barentskult finansieres i dag av Barentssekretariatet, de tre nord-norske fylkeskommunene, Utenriksdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet. Det foreslås å styrke Kultur- og kirkedepartementets deltakelse i programmet ved å øke tilskuddet med 1,5 mill. kroner til 2,5 mill. kroner.

Pikene på Broen er et kunst- og kulturutviklingselskap i Kirkenes. De skaper arenaer for samhandling mellom kunst, kultur og næring i Barentsområdet, og relasjoner mellom Norge og Russland står sentralt i virksomheten. Det foreslås en økning i driftstilskuddet med 0,75 mill. kroner slik at total bevilgning i 2010 blir på 1,25 mill. kroner. Det forutsettes at fylkeskommunale og kommunale myndigheter deltar i finansieringen av tiltaket.

Samovarteatret arbeider med teater i hele Barentsområdet. Teatret har utviklet et samarbeidsnettverk over hele regionen, som samarbeider i teatrets internasjonale produksjoner. Det foreslås at tilskuddet til virksomheten økes med 0,25 mill. kroner til 1 mill. kroner. Det forutsettes at fylkeskommunale og kommunale myndigheter deltar i finansieringen av tiltaket.

I utviklingen av kultursamarbeid i nordområdene er fylkeskommunene viktige aktører. Det gjennomføres mange norsk-russiske samarbeidsprosjekter på regionalt nivå. Kultur- og kirkedepartementet foreslår avsetninger til tre slike satsningsområder, et i hvert fylke. Det foreslås tilskudd på 0,5 mill. kroner til utvikling av en norsk-russisk bibliotekjeneste i Kirkenes, 0,5 mill. kroner til filmsamarbeid knyttet til bl.a. Tromsø Internasjonale Film Festival samt 0,5 mill. kroner til etablering av en norsk-russisk møteplass for jazz knyttet til musikkmiljøet i Nordland og Arkhangelsk.

Det foreslås totalt en økning på 4 mill. kroner på denne posten som vil omfatte oppfølging av norsk-russisk handlingsplan for kultursamarbeid i nordområdene, gjennomføring av regionale samarbeidsprosjekter mellom de tre nordligste fylkene og de nordvestlige regioner i Russland samt ulike kulturtiltak i Nordområdene i tråd med handlingsplanen for kultur i nordområdene.

Post 75 Kultur i inkluderende arbeidsliv

Det er en viktig målsetting for Regjeringen å gi plass til alle som kan og vil arbeide. Det er et mål å redusere sykefravær, å få flere med redusert arbeidsevne inn i arbeidslivet og å få folk til å stå lenger i arbeid. Hovedarenaen for arbeidet med inkluderende arbeidsliv (IA) er arbeidsplassen, og hovedaktørene er arbeidsgiver og arbeidstaker. Kultur kan være et godt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø som kan øke trivselen på arbeidsplassen.

Kultur- og kirkedepartementet vil ha en dialog med Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet og med aktører i kultur- og arbeidsliv. Det vil bli gitt støtte til prosjekter som kan gi erfaringer og økt kunnskap om

bruk av kultur for å styrke innsatsen for et inkluderende arbeidsliv. Det foreslås å videreføre 5 mill. kroner til dette arbeidet i 2010 over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Post 76 Den kulturelle spaserstokken

Gjennom Den kulturelle spaserstokken skal eldre få et kulturtilbud som holder høy, profesjonell kulturfaglig kvalitet. Den kulturelle spaserstokken er en oppfølging av St.meld.nr.25 (2005 – 2006) Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer, fra Helse- og omsorgsdepartementet. Som en videre oppfølging av avtalen om konkretisering av Omsorgsplan 2015 mellom Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene i Stortingets helse- og omsorgskomiteé, foreslår Regjeringen en økning i 2010.

Gjennom økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren skal det legges til rette for og utvikles gode kunst- og kulturprosjekter for eldre innenfor et mangfold av sjangre og uttrykk. Midlene skal nyttes til profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet etter modell fra Den kulturelle skolesekken.

Det er kommunene som har anledning til å søke. Tilskuddet skal ikke komme til erstatning for kommunale tilskudd til eksisterende eller planlagte satsninger eller tiltak som allerede er sikret finansiering. Det stilles krav om rapportering fra kommunen.

Ordningen ble etablert i 2007. Det vil bli satt i gang et arbeid for å evaluere ordningen med bakgrunn i de erfaringer som nå er gjort. En slik evaluering vil gi grunnlag for å vurdere ønsker og behov for videre utvikling av ordningen.

Det foreslås en økning på 4 mill. kroner til Den kulturelle spaserstokken i 2010 over Kultur- og kirkedepartementets budsjett. En tilsvarende økning foreslås over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett slik at det samlet foreslås en bevilgning på om lag 28 mill. kroner for 2010. Av Kultur- og kirkedepartementets tilskudd skal 1 mill. kroner gå til Norsk Pensjonistforbunds arbeid med kultur, og kulturtiltak for å bidra til økt livskvalitet og bedre helse for eldre.

Rapport 2008

Den kulturelle spaserstokken

Tilskudd til ordningen ble bevilget over kap. 320, post 78 i 2008. Tilskuddet til Den kulturelle spaserstokken utgjorde i alt 15 mill. kroner for 2008, 10 mill. kroner fra Kultur- og kirkedepartementet og 5 mill. kroner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Alle landets kommuner ble invitert til å

søke om midler til gjennomføring av Den kulturelle spaserstokken. I alt 196 søknader ble mottatt fra kommuner over hele landet med en samlet søknadssum på vel 38 mill. kroner. Søknadene viste et omfattende engasjement og stor bredde i kulturtiltak for eldre. Det ble gitt tilskudd til 178 kommuner i alle landets fylker til ulike typer arrangementer og tiltak innen ulike kulturområder.

Kommunene er pålagt å rapportere på gjennomførte tiltak.

Forum for kultur og næringsliv

Tilskuddet til Forum for kultur og næringsliv ble bevilget over kap. 320, post 78 i 2008.

Kap. 315 Frivillighetsformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	185 008	196 345	396 345
71	Tilskudd til frivilligsentraler	81 425	90 584	101 338
72	Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	30 000	43 000	44 376
73	Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet	3 301	3 424	4 134
74	Frivillighetsregister, <i>kan overføres</i>	3 000	1 132	3 132
75	Tilskudd til inkluderings- og fattigdomstiltak		4 000	3 128
77	Forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor		4 654	6 654
79	Ymse frivillighetsformål	6 499	10 132	8 856
80	Holmenkollen nasjonalanlegg			10 000
	Sum kap. 315	309 233	353 271	577 963

Kapitlet omfatter midler til kompensasjon for merverdiavgift på varer og tjenester, tilskudd til frivilligsentraler, tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge (Frifond), tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet (Frivillighet Norge), tilskudd til etablering av et frivillighetsregister, tilskudd til forskning, midler til ymse frivillighetsformål samt midler til Holmenkollen nasjonalanlegg. Det vises for øvrig til omtale under del I pkt. 5 fordeling av spilleoverskudd til kultur- og idrettsformål utenfor statsbudsjettet.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. bedre rammebetingelser for frivillig sektor
2. økt fokus på ressurser til lokal aktivitet og "lavterskelaktivitet"
3. økt oppmerksomhet om inkludering og integrering
4. styrket kunnskap og forskning

Budsjettforslag 2010

Post 70 Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner

Det foreslås en økning på 200 mill. kroner til en ny kompensasjonsordning for merverdiavgift for frivillige organisasjoner. Den tidligere kompensasjonen for merverdiavgift på tjenester er innlemmet i den nye ordningen. Den totale bevilgningen vil utgjøre 396 mill. kroner for 2010. Ordningen trer i kraft fra 1. januar 2010.

Målet for den nye ordningen er å kompensere for utgifter som frivillige organisasjoner har til merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester.

I Soria Moria-erklæringen heter det at:

"Regjeringen vil utrede muligheten for en varig ordning for momskompensasjon for frivillige organisasjoner".

I desember 2006 ble det oppnevnt et utvalg for å vurdere merverdiavgiftsregelverket på kultur- og

idrettsområdet. Om oppfølging av utvalgets utredning (NOU 2008:7) vises det til omtale i Finansdepartementets Prop. 1 S *Skatte-, avgifts- og tollvedtak* (2009-2010).

I St. prp.nr.1 (2008-2009) heter det at:

”Regjeringen vil øke satsningen på frivillig sektor i årene framover. (...) Regjeringen ønsker å trappe opp støtten med opp mot 1 mrd. kroner over noen år.”

International Research Institute i Stavanger (IRIS) gjennomførte i 2008 en kartlegging av inntekter og utgifter i frivillige organisasjoner på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet. I rapporten viser IRIS bl.a. til at:

”I gjennomsnitt for alle virksomheter utgjør merverdiavgiftspliktige utgifter omtrent 35 prosent av samlede driftskostnader.”

Kultur- og kirkedepartementet har hatt løpende dialog med frivillig sektor om merverdiavgiftskompensasjon og nedsatte i juni 2009 et utvalg med deltakelse fra Frivillighet Norge og Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité som har arbeidet med detaljene i ordningen.

For organisasjoner som tilhører en sentralorganisasjon skal søknaden fremmes av organisasjonens sentrale ledd på vegne av hele organisasjonen. Kompensasjon for merverdiavgiftsutgifter skal fordeles forholdsmessig i organisasjonen. Sentralleddet er ansvarlig for innrapportering av tall fra underliggende ledd i forbindelse med søknad om kompensasjon for merverdiavgiftsutgifter.

I den foreslåtte ordningen vil det bli stilt krav om at søkere er registrert i Frivillighetsregisteret. Det arbeides for at sentralleddene på sikt skal kunne ta ut dokumentasjon fra Frivillighetsregisteret til bruk ved utarbeidelsen av en samlet søknad. Videre er det et siktemål at sentralleddene skal kunne initiere utbetaling av mottatt kompensasjon til alle organisasjonsledd i tråd med adresse og kontonummer oppført i Frivillighetsregisteret. Det er videre en målsetting at Frivillighetsregisteret på sikt skal kunne utveksle organisasjons- og regnskapsdata med sentralleddenes medlemsregistre, slik at lokallagenes fremtidige rapportering ikke oppleves som dobbeltregistrering. Dette vil kreve en fastsatt standard for identifikasjon og sikkerhet knyttet til datautveksling.

Det legges til grunn at ordningen skal være administrativ håndterbar for frivillig sektor og staten, og det er derfor lagt opp til en enkel sjablonordning. På bakgrunn av ønske fra deler av frivillig

sektor om at det også må være mulig for organisasjoner å søke om kompensasjon på bakgrunn av dokumenterte merverdiavgiftsutgifter, vil forslag til en forenklet sjablonmodell og en tosporet modell (både en sjablon og en dokumentert ordning) bli sendt på høring til organisasjonene sammen med spørsmål knyttet til målgruppe. Nedenfor følger en nærmere beskrivelse av de to modellene.

1. *Forenklet sjablonordning*: Totale driftskostnader etter fradrag for kostnader som ikke kommer inn under ordningen er utgangspunkt for beregning av kompensasjon. Totale driftskostnader hentes direkte fra regnskapet og vil være bekreftet av revisor gjennom den ordinære revisjonsberetningen. Det legges opp til at fradragspostene som sentrale og regionale ledd har skal kontrolleres og attesteres av revisor. Kompensasjonsbeløp før avkorting er: totale driftskostnader etter fradrag i hele organisasjonen multiplisert med 35 pst. multiplisert med 20 pst. (estimerte gjennomsnittlige merverdiavgiftskostnader). Lotteri- og stiftelsestilsynets kontrollprosedyrer vil være basert på kontroll av innsendt dokumentasjon fra søker, samt stikkprøver av lokallagenes søknadsgrunnlag og sentralleddets viderefordeling.
2. *Tosporet modell* (forenklet sjablon og dokumentert): Tilskuddsmottakere må i en dokumentert ordning pålegges å levere regnskap med dokumentasjon for faktiske utgifter, og det må stilles krav om attestasjon av revisor. Søkere må kunne dokumentere faktiske merverdiavgiftsutgifter. Denne dokumentasjonen sammen med revidert godkjent årsregnskap må være en del av søknaden om kompensasjon. En dokumentert ordning vil ha betydelige merkostnader både for den enkelte organisasjon og for tilskuddsforvalter.

Det vil bli gitt kompensasjon etter søknad innenfor den rammen Stortinget har bevilget for det enkelte år. Dersom bevilgningen ikke rekker til full kompensasjon, vil den prosentvise avkorting være lik for alle. Kompensasjonen tildeles i etterkant, og budsjettforslaget for 2010 vil være kompensasjon for allerede påløpte utgifter til merverdiavgift.

Ordningen vil bli administrert av Lotteri- og stiftelsestilsynet, med Lotterinemda som klageinstans. Det nære samarbeidet med frivillig sektor knyttet til tjenestemomskompensasjonsordningen vil bli videreført i ny ordning. Innenfor foreslått bevilgning vil det bli avsatt midler til administrasjon av ordningen.

Det vil bli fastsatt retningslinjer i tråd med Økonomiregelverket i staten som vil bli sendt på

høring til frivillig sektor. Ordningen vil bli evaluert så snart tildeling for 2010 er gjennomført.

Post 71 Tilskudd til frivilligsentraler

Formålet med bevilgningen er å legge til rette for økt deltakelse, lokalt engasjement og å skape gode vilkår for frivillig innsats lokalt. Bevilgningen skal dekke det statlige tilskuddet til eksisterende frivilligsentraler, til opprettelse av nye sentraler og kompetanseutvikling. Frivilligsentralene kan eies av kommuner, frivillige organisasjoner, foreninger, andelslag eller stiftelser.

Frivilligsentralene er en møteplass og samhandlingsarena for frivillighet i lokalmiljøet og finnes over hele landet. Sentralene skal bidra til å samordne den frivillige innsatsen som privatpersoner og frivillige organisasjoner i kommunen utfører, og dermed fremme og styrke det frivillige arbeidet. Frivilligsentralene skal ha en universell utforming og være et kontaktsenter for alle som ønsker å delta i frivillig virksomhet uansett alder, kjønn, økonomisk status og etnisk tilhørighet. Frivilligsentralen skal være en støttespiller for å skape gode levende lokalmiljø og koordinere lokalt engasjement, nærmiljøutvikling og et kulturelt mangfold.

I St.meld. nr. 39 (2006–2007) *Frivillighet for alle* heter det at Regjeringen vil legge til rette for fortsatt utvikling av frivillighetssentraler til sektorovergripende nærmiljøsentraler og stimulere til etablering av nye sentraler. Regjeringen foreslår en økning på 10,8 mill. kroner til frivillighetssentralene i 2010. Dette vil gi rom for å justere tilskuddsnivået til de 340 eksisterende sentralene med kr 10 000 og å opprette 20 nye sentraler i 2010, samt midler til å videreutvikle sentralene som samhandlingsarena for lokalt frivillig virke.

Post 72 Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge

Formålet med tilskuddsordningen Frifond er å stimulere barn og unges aktivitet og deltakelse på lokalt nivå, gjennom frivillige organisasjoner samt frittstående grupper og foreninger som ikke er medlem av noen større organisasjon. Intensjonen er at tilskuddet skal nå ut til et bredt spekter av organisasjoner og frittstående grupper og foreninger med ulike formål og aktivitetsgrunnlag. Både organisasjonene og de frittstående gruppene og foreningene, må arbeide etter demokratiske prinsipper, ha et allmenntilgitt siktemål, og arbeide for og med barn og unge under 26 år i et lokalmiljø.

Midlene fordeles gjennom de tre paraplyorganisasjonene Norsk musikkråd, Norsk teaterråd og

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner i lys av erfaringstall fra foregående år. I 2009 ble midlene fordelt med 67,5 pst. til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, 26 pst. til Norsk musikkråd og 6,5 pst. til Norsk teaterråd. I tillegg kommer midler fra overskuddet til Norsk tipping AS som ventelig vil utgjøre om lag 125 mill. kroner til fordeling i 2010. Spillemidlene vil bli fordelt mellom paraplyorganisasjonene i samme forhold som midler til ordningen over statsbudsjettet. 70-95 pst. av de totale midlene skal fordeles til lokallag gjennom sentralledd og anslagsvis 5-30 pst. til lokallag og grupper uten sentralledd.

Det er paraplyorganisasjonenes ansvar å fordele midlene videre, behandle eventuelle klager, samt å rapportere til departementet om bruken av midlene på lokalt nivå. Det fastsettes fra statens side ikke detaljerte kriterier for den videre fordelingen av midlene utover de generelle føringene i tilskuddsbrevene. Kontroll og oppfølging av tilskuddsordningen fra statens side vil gjelde paraplyorganisasjonenes forvaltning av midlene.

Det er gjennomført en evaluering av ordningen for å få mer kunnskap om hvorvidt målene for ordningen blir oppnådd og hvilke resultater ordningen gir. Denne vil bli fulgt opp i 2010. Tilskuddsordningen har blitt styrket for å stimulere til økt innsats i arbeidet med integrering og inkludering. Det legges til grunn at de tre paraplyorganisasjonene følger opp dette arbeidet i 2010.

Det foreslås på denne bakgrunn en bevilgning på 44,4 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet

Frivillige organisasjoners interessepolitiske arbeid, nettverksbygging og erfaringsutveksling er viktige bestanddeler i et demokrati. Tilskuddet går til Frivillighet Norge, og midlene skal brukes til drift av et sekretariat, som skal bistå medlemsorganisasjonene når det gjelder bl.a. myndighetskontakt og organisasjonsdrift.

En forutsetning for bevilgningen er at organet er bredt sammensatt og at medlemskapet i Frivillighet Norge er åpent for alle frivillige organisasjoner som driver frivillig virke på ikke-kommersiell/ikke-offentlig basis i Norge. Tilskuddet inkluderer også midler til utdeling av en årlig frivillighetspris.

For 2010 foreslås en økning i driftstilskuddet til Frivillighet Norge på 0,7 mill. kroner slik at total bevilgning i 2010 er 4,1 mill. kroner. I tillegg vil det kunne vurderes prosjekttilskudd fra andre poster til Frivillighet Norge.

Post 74 Frivillighetsregister, kan overføres

Frivillighetsregisteret ble etablert 1. januar 2009. Foreninger, stiftelser og aksjeselskap som er selvstendige rettssubjekter har en rett til å registrere seg under forutsetning av at de driver frivillig virksomhet og at virksomheten ikke er fortjenestebasert. Formålet med Frivillighetsregisteret er å forbedre og forenkle samhandling mellom frivillig virksomhet og offentlige myndigheter. Frivillighetsregisteret skal bidra til å styrke og bevare grunnlaget for frivillig virksomhet og øke kunnskap om frivillig sektor. Ansvar for drift av Frivillighetsregisteret er lagt til Brønnøysundregistrene, jf. Ot.prp.nr. 55 (2006-2007) *Om lov om register av frivillig virksomhet*.

Nødvendig bevilgning til drift av registeret er innarbeidet i Nærings- og handelsdepartementets budsjettforslag for 2010 og dekkes av tilsvarende inntekter, ved gebyr.

Registrering i Frivillighetsregisteret er et krav for deltakelse i grasrotandelordningen, jf. nærmere omtale under kap. 3305, post 01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS. Videre vil registrering i Frivillighetsregisteret være et krav for å kunne søke om merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organsiasjoner, jf. nærmere omtale under post 70. Dette innebærer at det må påregnes kostnader knyttet til videreutvikling av Frivillighetsregisteret, og det foreslås en økning på 2 mill. kroner til dette i 2010.

Post 75 Inkluderings- og fattigdomstiltak

Samfunnsdeltakelse er utdannings- og statusbetinget. Alle grupper i befolkningen deltar ikke i like stor grad i det frivillige organisasjonssamfunnet. Høyinntekts- og høystatusgrupper er overrepresentert blant aktive i organisasjonslivet. Det er videre dokumentert store forskjeller i befolkningen når det gjelder deltakelse i kulturlivet. Personer med lav inntekt bruker i langt mindre grad enn andre offentlig finansierte kunst- og kulturtilbud. Barn fra inntektsfattige husholdninger deltar i mindre grad i aktiviteter i fritiden enn andre barn og unge. En sentral utfordring er å involvere de som i dag i liten grad deltar.

Det foreslås 3,1 mill. kroner til tiltak for å styrke arbeidet med inkludering og fattigdom. Inkluderingsbegrepet omfatter alle grupper og individer som faller utenfor fellesskapet. Formålet med bevilgningen er å øke lokal kultur- og organisasjonsdeltakelse blant grupper som er underrepresenterte og å skaffe mer kunnskap om dette saksfeltet.

Post 77 Forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Å styrke kunnskap og forskning om frivillig sektor er en av regjeringens fire hovedstrategier i frivillighetspolitikken. Derfor er det etablert et forskningsprogram, "Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor" Programmets mål er å øke og utvikle kunnskapen om frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap. Det legges til grunn en tverrfaglig og helhetlig strategi, et mål om å utvikle kompetanse- og kunnskapsmiljøer og sterk vektlegging av formidling.

Det er igangsatt et arbeid knyttet til en kunnskapsoversikt om livskvalitet. Kunnskapsoversikten skal bygge på aktuelle og relevante arbeider i norsk og nordisk sammenheng, i tillegg til internasjonale studier.

Det foreslås en økning på 2 mill. kroner til Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor i 2010.

Post 79 Ymse frivillighetsformål

Bevilgningen skal dekke tilskudd til bl.a. Frikanalen, satellittregnskap, arbeid med forenkling av tilskudd til frivillig sektor, forberedelser til Frivillighetsåret og lokale dialogprosjekt m.v., jf. St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*.

Det foreslås et driftstilskudd på 3,5 mill. kroner i 2010 til Frikanalen. Kultur- og kirkedepartementet har inngått avtale om investerings- og driftsstøtte til Frikanalen. Avtalen sikrer et økonomisk grunnlag for kanalen i oppstartsårene samt 1 mill. kroner i permanent årlig driftsstøtte. En forutsetning for støtten er bl.a. at Frikanalen tilstreber å være en reell ytringskanal for samtlige partier og lister i forbindelse med valg. Departementet legger opp til å gi Frikanalen 3,5 mill. kroner i driftsstøtte for 2010 og 2 mill. kroner i 2011. I de påfølgende år legges det opp til at Frikanalen skal motta en årlig driftsstøtte på 1 mill. kroner.

For å få økt kunnskap om frivillig sektors samfunnsøkonomiske betydning er det i 2009 satt i gang et arbeid med å utarbeide et satellittregnskap, som et tilleggsregnskap til det ordinære nasjonalregnskapet. Statistisk sentralbyrå utarbeider dette. Formålet er å få økt kunnskap om sivilsamfunnet og frivillig sektor generelt og om frivillig sektors betydning i økonomisk forstand. Satellittregnskapet skal inneholde informasjon om frivillig sektors bidrag til BNP, den økonomiske aktiviteten innen sektoren og verdiberegninger av

frivillig arbeid og dugnadsinnsats. Det legges til grunn at satellittregnskapet drives på løpende basis etter at det er etablert, og det er satt av 1 mill. kroner til dette arbeidet i 2010.

Det foreslås å videreføre 1 mill. kroner for å styrke lokale dialogprosjekt på tros- og livssynsområdet.

I tillegg er det nødvendig for departementet å kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov som måtte oppstå i budsjetterminen. Enkelte utredningsoppgaver m.v. for departementet vil bli dekket over denne posten.

Post 80 Holmenkollen nasjonalanlegg

I mai 2006 ble Oslo kommune og Norges Skiforbund tildelt VM på ski i nordiske grener i 2011. For å tilfredsstille de krav som stilles til et moderne skianlegg, må idrettsanleggene i Holmenkollen bygges om og fornyes.

Kultur- og kirkedepartementet og Oslo kommune har inngått avtale om at staten vil bidra med tilskudd på 100 mill. kroner til nasjonalanlegg for nordiske grener i Holmenkollen. Beløpet skal fordeles med 80 mill. kroner fra spillemidler til idrettsformål og 20 mill. kroner over statsbudsjettet. Tilskuddet vil gå til oppgradering av idrettsanlegg i Holmenkollen i forbindelse med VM på ski, nordiske grener i 2011 og etterbruk.

I tillegg er det gitt tilsagn om 10 mill. kroner fra spillemidlene til nødvendig oppgradering av skiskytteranlegget i Holmenkollen. Totalt er det gitt tilsagn om 110 mill. kroner fra staten til anleggene i Holmenkollen.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til Holmenkollen nasjonalanlegg i 2010.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

1. sikre frivillighetens uavhengighet og mangfold
2. legge til rette for at alle kan delta i frivillig arbeid
3. sørge for bedre vilkår for frivillig virke lokalt
4. øke kunnskapen og oppmerksomheten om frivillighetens rolle og betydning for samfunnet
5. samordne og utvikle statlig frivillighetspolitikk.

Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner

I alt 472 organisasjoner søkte i 2008 om midler fra ordningen mot 448 i 2007. Av disse fikk totalt 433 organisasjoner tildelt 181,6 mill. kroner i kompensasjon, derav 306 organisasjoner etter dokumentert ordning og 127 etter sjablonordning. Året før

fikk 404 søkere tildelt 183,3 mill. kroner. Det var således en reduksjon fra 2007 til 2008 på om lag 2 mill. kroner. Kompensasjonen tildeles i etterkant, og tildelingen i 2008 gjaldt kompensasjon for 2007.

Tilskudd til frivilligsentraler

Kultur- og kirkedepartementet har forvaltningsansvar for tilskuddsordningen til landets frivilligsentraler. I 2008 ble det opprettet 18 nye sentraler og ved utgangen av året var det 315 frivilligsentraler. Alle sentralene avgir en årlig aktivitetsrapport. Rapportene er et viktig bidrag for å få kunnskap om ulike former av lokal frivillighet, samhandlingsarenaer og utfordringer på lokalt plan.

Frivillighetssentralene gjennomgår jevnlig evalueringer, og i 2008 kom rapporten "Alle til lags, Frivillighetssentralen i nærmiljøet", utført av Institutt for Samfunnsforskning. I St.meld.nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle* heter det at frivillighetssentralene i fremtiden skal fungere som *sektorovergripende nærmiljøsentraler*, og hensikten med rapporten var å drøfte hva dette innebærer for dagens sentraler. Et knippe sentraler ble undersøkt. I henhold til rapporten er alle de undersøkte frivilligsentralene tilknyttet nærmiljøet og har sosialt integrerte aktiviteter. Koordinering av aktiviteter på tvers av organisasjonsgrenser forekommer imidlertid ikke så ofte, og bare noen få sentraler står for tilretteleggende tiltak i frivillig sektor.

Når det gjelder kompetanseutvikling for frivilligsentraler, arbeider departementet med nettverksbygging, regionkonferanser og dialog med eier/styrerepresentanter.

Tilskudd til frivillig virksomhet (Frifond)

For 2008 ble det bevilget 30 mill. kroner over statsbudsjettet til Frifond. I tillegg utgjorde tilskuddet fra spillemidler 125 mill. kroner.

Midlene er i 2008 fordelt mellom paraplyorganisasjonene med 67,5 pst. til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), 26 pst. til Norsk musikkråd og 6,5 pst. til Norsk teaterråd.

LNU fordelte om lag 94 mill. kroner til 100 nasjonale organisasjoner med til sammen 9 867 lokallag (Frifond organisasjon). Under Frifond barn og unge (lag og grupper som ikke er tilknyttet en landsomfattende organisasjon) mottok LNU 1 917 søknader om støtte. 803 søknader fikk støtte på til sammen 12,4 mill. kroner.

Norsk musikkråd fordelte i 2008 om lag 33,8 mill. kroner til 16 organisasjoner, med 3 047 lokallag (Frifond organisasjon). Under Frifond musikk (lag og grupper på musikkområdet som

ikke står tilknyttet noen landsdekkende organisasjon) mottok Norsk musikkråd 2 318 søknader om støtte. 1 077 fikk innvilget støtte på til sammen om lag 5,7 mill. kroner.

Norsk teaterråd mottok 656 søknader i 2008. Av disse fikk 449 lag og grupper midler på til sammen 9,9 mill. kroner. Disse lagene og gruppene organiserer om lag 25 000 barn og unge under 26 år.

Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet.

I 2008 var det 186 medlemmer i Frivillighet Norge, en økning på 37 medlemmer fra 2007. Sekretariatet har løpende kontakt med myndighetene, er saksbehandler for styret og for nettverks- og arbeidsgruppene. Sekretariatet tilbyr rådgivning og veiledning til medlemsorganisasjoner om myndighetskontakt, organisasjonsdrift og rammevilkår.

I 2008 ble det gitt tilskudd til en toårig prosjektstilling for å øke bevisstheten i de tradisjonelle norske frivillige organisasjonene om inkludering av innvandrere. Frivillighet Norge deler på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet ut en nasjonal frivillighetspris.

Tilskudd til etablering av frivillighetsregister

Frivillighetsregisteret ble åpnet for elektronisk registrering 1. desember 2008.

Virtuelt senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor

Forskningsprogrammet er en oppfølging av St.meld. nr. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. Programmet har som mål å øke og utvikle kunnskapen om frivillig sektors betydning og rolle i samfunnet, bidra til å videreutvikle en helhetlig frivillighetspolitikk og styrke frivillig sektor gjennom økt forskningsbasert kunnskap. En tverrfaglig, helhetlig og langsiktig strategi legges til grunn, og det er et mål å bidra til å utvikle kompetanse- og kunnskapsmiljøer gjennom forskningsprogrammet. Programmet startet høsten 2008 og igangsatte tre forskningsprosjekter i tillegg til etablering av senteret, referansegruppe, nettside, kunnskapsbank, seminarer med mer. De økonomiske rammene for programmet var i 2008 om lag 6 mill. kroner finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, og Kunnskapsdepartementet.

Programkategori 08.20 Kulturformål (kap. 320-0329)

Programkategorien omfatter bevilgninger til billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur, design, kunstnerformål, musikk- og scenekunstformål, språk-,

litteratur- og bibliotekformål, museums- og andre kulturvernformål, arkivformål, kulturbygg og allmenne kulturformål.

Utgifter under programkategori 08.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
320	Allmenne kulturformål	513 875	594 926	609 687	2,5
321	Kunstnerformål	345 064	363 862	378 236	4,0
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	343 189	378 892	407 799	7,6
323	Musikkformål	708 472	807 070	901 686	11,7
324	Scenekunstformål	1 254 679	1 358 133	1 524 623	12,3
325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer	128 651	130 193	137 014	5,2
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	651 284	705 594	755 739	7,1
328	Museums- og andre kulturvernformål	756 494	809 353	873 980	8,0
329	Arkivformål	252 722	265 811	288 047	8,4
	Sum kategori 08.20	4 954 430	5 413 834	5 876 811	8,6

Utgifter under programkategori 08.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-01	Driftsutgifter	1 067 635	1 012 849	1 065 401	5,2
21-23	Spesielle driftsutgifter	72 967	102 652	110 506	7,7
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	24 051	27 277	31 114	14,1
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	436 962	495 955	547 247	10,3
70-89	Overføringer til private	3 352 815	3 775 101	4 122 543	9,2
	Sum kategori 08.20	4 954 430	5 413 834	5 876 811	8,6

Departementet foreslår en bevilgning for 2010 på i alt 5 876,8 mill. kroner. Dette er en økning på 463,0 mill. kroner eller 8,6 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2009.

Kulturloftet

Punktene i Kulturloftet, jf. Hovedinnledningen, angir kulturpolitikkenes hovedretning og satsinger.

Det viktigste punktet er at 1 pst. av statsbudsjettet skal gå til kulturformål innen 2014.

Kulturløftet hever kulturens status som samfunns- og politikkområde. Regjeringen har en visjon om at Norge skal være en ledende kulturnasjon som legger vekt på kultur i alle deler av samfunnslivet. Kunst og kultur har stor verdi i seg selv. Samtidig har satsing på kultur stor betydning for andre samfunnsområder som næringsutvikling og arbeidsplasser, integrering og inkludering, helse, læring og kreativitet.

Tilstandsvurdering – utfordringer og strategier

Departementet satte i oktober 2007 ned et utvalg ledet av Lene Løken, med mandat til å gjennomgå tildeling av statstilskudd til kulturformål. Utvalget leverte i juni 2008 sin sluttrapport til Kultur- og kirkedepartementet. Løkenutvalgets rapport har vært til bred høring, og departementet arbeider med å følge opp utvalgets anbefalinger og innspill fra høringsrunden.

Som et ledd i dette arbeidet ble St. prp. nr. 65 (2008-2009) *Endring av reglene om oppnevning og sammensetning av Norsk kulturråd* lagt fram i mai 2009. Endringene innebærer at Norsk kulturråd blir et kunst- og kulturfaglig organ der alle medlemmene oppnevnes av regjeringen. Halvparten av medlemmene som ble oppnevnt fra 1. juli 2009 sitter til 31. desember 2009. Den andre halvparten sitter i to og et halvt år, til 31. desember 2011. Antallet oppnevnte i Kulturrådet er redusert, slik at rådet nå har 10 medlemmer. Dette er i tråd med Løkenutvalgets anbefalinger.

Det er også satt i gang et prøveprosjekt for å utvikle en felles internettportal for tilskudd fra ulike kilder som Norsk kulturråd, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere. Når det gjelder kunstnerområdet, vil forslagene fra Løkenutvalget bli vurdert sammen med oppfølgingen av Telemarksforskning-Bøs undersøkelse av inntekts- og arbeidsforhold for kunstnere. Undersøkelsen som er gjennomført på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet, ble lagt fram i juni 2008. Kunstnerundersøkelsen gir en kartlegging, beskrivelse og analyse av arbeids- og inntektsforhold for yrkesaktive kunstnere gjennom en landsomfattende representativ undersøkelse. Rapporten fra kunstnerundersøkelsen har vært på høring. Rapporten og innspill i høringsrunden vil være viktig grunnlag for departementets videre arbeid med kunstnerpolitikken. I denne forbindelse vil det også bli vurdert om garantiinntektsordningen og de ulike stipendordningene er hensiktsmessige virkemidler for å bidra til å nå målene for den statlige kunstnerpolitikken.

Norsk Skuespillerforbund og Forbundet Norske Dansekunstnere har med midler fra Kultur- og kirkedepartementet fått utredet opprettelse av en skuespiller- og danserallianse i Norge etter svensk modell. I utredningen foreslås det å opprette en felles skuespiller- og danserallianse med statlig tilskudd. I 2010 vil departementet arbeide videre med disse forslagene.

Regjeringen legger til rette for at barn og unge skal ha tilgang til et kunst- og kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får, og i november 2007 la Regjeringen fram St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*. Å forstå kunst og kultur er en læringsprosess. Det skal legges til rette for at barn og unge utvikler kulturforståelse – og står rustet til å møte og mestre utfordringene i samfunnet.

Formålet med et kulturkort for ungdom er å få ungdom til å benytte seg oftere av kulturtilbudene og å rekruttere nye publikummere. Kulturkortet skal gi ungdom billigere billetter til et bredt spekter av kulturarrangementer. Prøveordningen ble iverksatt fra 2006 med Rogaland, Østfold og Nord-Trøndelag som deltakere. Den er senere utvidet til 10 fylkeskommuner, med Buskerud, Aust- og Vest-Agder, Hordaland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nordland i tillegg til de tre første. Fylkeskommunene har selv ansvaret for administrasjon, utforming og gjennomføring av prøveordningen. Målgruppe, bredden i kulturaktiviteter som inngår i kulturkortet, kortløsning, priser m.m. varierer fra fylkeskommune til fylkeskommune. IRIS – International Research Institute of Stavanger – har på vegne av Kultur- og kirkedepartementet kartlagt og evaluert prøveordningen med kulturkort for ungdom. Rapporten er sendt på høring til de deltakende fylkeskommunene. Videre satsing på kulturkort for ungdom vil bli vurdert med bakgrunn i rapporten og høringsuttalelsene.

Kunst- og kulturinstitusjoner med et betydelig offentlig tilskudd – med unntak av institusjoner innenfor det nasjonale museumsnettverket og arkivverket – inngår i det funksjonsdelingssystemet som ble etablert på midten av 1990-tallet. I dette systemet er institusjonene kategorisert i nasjonale institusjoner, region-/landsdelsinstitusjoner og knutepunkt. Regjeringen la i desember 2007 fram en stortingsmelding om knutepunktene, St.meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt – Kriterium for knutepunktstatus og vurdering av gjennomføring av knutepunktoppdraget*. Meldingen gir knutepunktbegrepet et fornyet innhold ved å presisere kulturansvaret og oppdraget som følger av det offentlige tilskuddet til virksomhet med status som knutepunkt. Stortinget behandlet meldingen i mars 2008, jf. Innst. S. nr. 168 (2007-2008).

Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 10 (2007-2008) *Knutepunkt* og Innst. S. nr. 168 (2007-2008) tar departementet i 2010 sikte på å sette i gang periodisk evaluering av knutepunktfestivaler. Evalueringene skal bidra til kunstnerisk så vel som økonomisk og administrativ utvikling for knutepunktene. Videre skal evalueringene være et redskap for det offentlige til å vurdere om det enkelte knutepunktet oppfyller knutepunktoppdraget. Evalueringene vil således gi et supplement til dagens rapporteringsopplegg med vekten på kvantitative data. For å kunne foreta sammenliknende vurderinger bør hovedtrekkene i evalueringssopplegget være felles. Samtidig bør evalueringene tilpasses den enkelte festivals egenart. Departementet vil igangsette et pilotprosjekt med evalueringer i 2010. Erfaringene fra pilotprosjektet vil også gi grunnlag for utforming av evalueringssopplegg for scenekunst- og musikkinstitusjoner, jf. St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* og Innst. S. nr. 157 (2008-2009).

Regjeringen la i april 2008 fram en stortingsmelding om rytmisk musikk, St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*. Meldingen omfatter pop, rock, jazz, folkemusikk og verdensmusikk samt alle undersjangre. Med meldingen har regjeringen ønsket å legge til rette for at rytmisk musikk likestilles med andre musikkuttrykk hva gjelder anerkjennelse og betydning. Meldingen legger opp til en satsing som er framtidsrettet, og som sikrer gode vilkår for utøvere og for arrangører og sikrer et mangfoldig tilbud av rytmisk musikk med høy kvalitet til flest mulig. Stortinget behandlet meldingen i juni 2008, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008). Departementet startet den budsjettmessige oppfølgingen av meldingen med St.prp. nr. 1 (2008-2009) og følger dette opp ytterligere for 2010 med styrking av tilskuddsordningene for arrangører og musikere, for musikkfestivaler, musikkensembler og kirkemusikk og for innkjøp av norsk musikk. Spilleoppdrag, konserter og turneer i utlandet for norske musikere og ensembler øker i omfang. Departementet vil i samarbeid med Music Export Norway og andre miljøer arbeide videre for å styrke dette området.

Rikskonsertene har ansvar for skolekonsertordningen i samarbeid med fylkeskommunene og tilbyr også konserter for et bredt publikum gjennom ulike arrangører. En rapport om Rikskonsertenes virksomhet fra Direktoratet for forvaltning og IKT – DIFI er sendt til bred høring.

Korvirksomhet er lite profesjonalisert i Norge. En forsøksordning for profesjonalisering av kor er under evaluering, og departementet vil ta stilling til

videre satsing på dette feltet på bakgrunn av evalueringen.

Musikkmiljøene i Nord-Norge og tilbudet til publikum vil bli betydelig styrket gjennom Nordnorsk Opera og Symfoniorkester AS som ble etablert i juni 2009. Selskapet skal produsere og formidle opera og symfonisk musikk og det legges opp til omfattende turneer i landsdelen. I denne forbindelse er også tilskuddet til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge økt. Symfoniorkestrene i Trondheim, Bergen og Stavanger har inngått nye overenskomster med musikerne som sikrer større fleksibilitet og dermed et bedre tilbud til publikum. De tre orkestrene er kompensert for økte kostnader som følge av de nye overenskomstene ved en økning av statstilskuddet.

Det frivillige musikklivet er styrket bl.a. gjennom etablering av tilskuddsordningen for musikkutstyr og økte midler til tilskuddsordningen for landsomfattende musikkorganisasjoner. Det er også etablert en ordning for kjøp av instrumenter til skolekorps som fra 2009 beløper seg til 10 mill. kroner. Norges Musikkorps Forbund, Norsk musikkråd og Norges Korforbund har lagt fram forslag om en nasjonal dirigentlønsordning som skal komme det frivillige musikklivet til gode. Departementet vil arbeide videre med forslaget.

Regjeringen la i juni 2008 fram en stortingsmelding om scenekunst, St.meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene*. Hovedfokus for stortingsmeldingen er tilgjengelighet til og finansiering av scenekunsten i Norge. Målet er et profesjonelt scenekunsttilbud i alle fylker. Scenekunst er en fellesbetegnelse for flere kunstarter. Viktige tema for meldingen er bl.a. fornyelse, mangfold og likestilling. Departementet startet den budsjettmessige oppfølgingen av meldingen med St.prp. nr. 1 (2008-2009), og den blir fulgt opp ytterligere for 2010 bl.a. gjennom budsjettmessig styrking av scenekunstinstitusjoner innenfor opera, dans og teater over hele landet. Tilskuddsordninger for dans og annen fri scenekunst er styrket, og det er lagt ytterligere til rette for visning og formidling av ferdige produksjoner. Satsingen på dans er også utvidet med tilskuddsmidler til å utvikle profesjonelle dansmiljøer rundt omkring i landet. Satsingen inkluderer også frivillig teatervirksomhet

Det er behov for en ny, helhetlig arkitekturpolitikk. Bygninger, byer og tettsteder møter nye utfordringer knyttet til klimaendringer, vekst og transformasjon. Dette har medført behov for ny kunnskap og kompetanse både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Regjeringen la i august 2009 fram et plandokument for norsk arkitekturpolitikk, der visjonen er at god arkitektur skal bidra til høy livskvalitet, og gi attraktive, funksjonelle og universelt

utformede byggverk og omgivelser. God arkitektur skal uttrykke felles kultur og identitet. Arkitekturen skal bidra til velferd, bærekraft og verdiskaping, og inspirere til å bevare og berike. Arkitekturpolitikken skal innrettes mot helhet og sammenheng i våre fysiske omgivelser. I det arkitekturpolitiske dokumentet beskrives tre hovedutfordringer for arkitekturfeltet:

- bærekraft- og klimautfordringen
- endrings- og transformasjonsutfordringen
- kunnskaps- og innovasjonsutfordringen

På bakgrunn av disse er det avledet følgende seks innsatsområder for regjeringens arkitekturpolitikk:

- miljø- og energivennlige løsninger skal prege arkitekturen
- byer og tettsteder skal utvikles med arkitektur av god kvalitet
- staten skal ivareta kulturmiljø og bygningsarv
- kunnskap, kompetanse og formidling skal løfte arkitekturen
- staten skal være et forbilde
- norsk arkitektur skal være synlig internasjonalt

Arkitekturfeltet er komplekst og sektorovergripende, og en betydelig del av statens sektormyndigheter blir dermed viktige aktører i arbeidet for å fremme god arkitektur. Det arkitekturpolitiske dokumentet er resultat av et samarbeidsprosjekt mellom 13 departementer, der Kultur- og kirkedepartementet har ledet og koordinert arbeidet i 2009. Sentrale underliggende institusjoner og etater, fagmiljøer og ressurspersoner har vært involvert i prosessen. Dokumentet skal bidra til god koordinering og samarbeid på tvers av forvaltningsgrenser for å effektivisere og styrke den samlede innsatsen. Dette er starten på et arbeid som skal følges opp og videreutvikles. Offentlige myndigheter skal jevnlig drøfte oppfølgingen i dialog med fagfeltet. Det skal arrangeres konferanser om temaet. Målet skal være å vurdere status, diskutere videre strategier og inspirere til videre arbeid innen arkitekturfeltet.

Norge er et lite språkområde, og det norske språket er under konstant press. Det er behov for en offensiv språkpolitikk, slik at norsk forblir det foretrukne språk i alle deler av norsk samfunnsliv. Skriftkulturen er bærebjelken i norsk samfunns- og kulturliv.

St.meld. nr. 35 (2007-2008) *Mål og mening. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* ble lagt fram i juni 2008.

Kultur- og kirkedepartementet vil i 2010 starte innfasing av tiltakene som foreslås i bibliotekmeldingen og digitaliseringsmeldingen og vil komme

tilbake med videre oppfølging i senere budsjettproposisjoner.

Regjeringen la i april fram en stortingsmelding som gir en nasjonal strategi for digital bevaring, tilgjengeliggjøring og formidling av samlingene i arkiv, bibliotek og museer, St.meld. nr. 24 (2008-2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv er kulturpolitisk oppfølging av begrepet om den digitale allmenning, etablert i St.meld. nr. 17 (2006-2007) Eit informasjonssamfunn for alle*. Digitaliseringsstrategiens hovedmål er å ta vare på kulturarv for kommende generasjoner, å fremme demokrati og identitet ved å gi flest mulig tilgang til et bredt spekter av kilder til kunst, kultur og kunnskap, og å fremme opplevelse, læring og kunnskap ved å legge til rette for aktiv formidling, informasjonstilpasset ulike målgrupper. Blant tiltakene er samarbeid mellom Arkivverket og Nasjonalbiblioteket om langtidslagring av digitalt materiale, utvikling av system for tilgjengeliggjøring av vernet materiale innenfor opphavsrettslige rammer, bruk av tverrgående, digitale standarder i samlingsforvaltningen, felles søketjeneste for arkiv, bibliotek og museer samt utvikling av innovative formidlingstjenester til glede for et bredt publikum.

Regjeringen foreslår at det i 2010 bevilges midler til oppfølging av digitaliseringsmeldingen. Midlene skal gå til digitalisering ved Nasjonalbiblioteket og deres samarbeid med Arkivverket om etablering av et system for langtidslagring, videreføring av tilgjengeliggjøringsprosjektet Bokhylla.no, utvikling av nasjonalt biblioteksøk som byggesten i en samlet søketjeneste for arkiv, bibliotek og museer, digitalisering av privatarkiv, videreføring av den interaktive formidlingstjenesten Digitalt fortalt og sikring av Norsk kulturråds infrastruktur for distribusjon av innkjøpte elektroniske bøker til bibliotekene.

Regjeringen la i april fram St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Målet med meldingen er å utvikle robuste og omstillingsdyktige bibliotek som kan tilby alle gode og fleksible bibliotekstjenester. Hovedmønsteret i oppgavefordelingen på bibliotekfeltet vil ikke bli endret, men departementet vil i samråd med andre relevante departementer vurdere om det kan være tjenlig med en nærmere samordning eller sammenslåing av bibliotekoppgaver i Nasjonalbiblioteket og ABM-utvikling, eventuelt om det kan være en løsning å overføre bibliotekoppgaver til Nasjonalbiblioteket. Blant tiltakene er det foreslått å prøve ut en mer fleksibel organisering av folkebibliotekstjenestene og å prøve ut samarbeidsmodeller for eksempel etter vertskommunemodellen. Det er foreslått

en frivillig ordning med samarbeidsavtaler mellom staten og fylkeskommunene. Videre varsles det revisjoner av folkebibliotekloven, pliktavleveringsloven og åndsverksloven, og harmoniseringer mellom Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementets lovverk på bibliotekfeltet. Nasjonalbiblioteket vil etablere en tjeneste med felles søk i alle bibliotekatalogene og en ordning med brukerinitiert fjernlån. Nasjonalbiblioteket har også iverksatt en prøveordning med frikjøp av vernet, digitalisert materiale. 2010 vil bli et nasjonalt leseår som start på et leseløft i perioden 2010-2014. En ordning med modellbibliotek vil bli iverksatt. Det er foreslått en satsing på forskning, kunnskapsutvikling og kompetanseheving.

I 2010 foreslår regjeringen en budsjettmessig oppfølging av bibliotekmeldingen. Dette omfatter midler til gjennomføring av et leseår i 2010 som start på et leseløft i perioden fram mot 2014, økning av innkjøpsordningene under Norsk kulturråd, driftstilskudd knyttet til Norsk Forfattersentrums status som nasjonal aktør for litteratur i Den kulturelle skolesekken, midler til bibliotekutvikling og en ordning med modellbibliotek, kompetanseutvikling i bibliotekene, midler til nytt fengselsbibliotek i Halden samt økning i driftsmidlene til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Leser søker bok.

Arkivverket har de siste årene opplevd en sterk økning i arbeidsmengden, bl.a. som følge av omfattende omstillinger i offentlig sektor, nødvendig kartlegging av bevaringsverdig elektronisk arkivdanning, oppfølging av arkivloven m.m. Det har de siste årene vært nødvendig å prioritere oppgraderinger av de bygningsmessige rammevilkårene for Arkivverket. Dette har i betydelig grad gått på bekostning av andre prioriterte mål og oppgaver for etaten, bl.a. utfordringer knyttet til sikring av elektronisk arkivmateriale for ettertiden. Det er derfor lagt inn en generell styrking av Arkivverket i budsjettet for 2010.

En statusrapport om bevarings- og formidlings-situasjonen for privat og offentlig arkivmateriale av lokalt og regionalt opphav ble lagt fram i juni 2007. Kartleggingen viser bl.a. at bevarte og tilgjengelige arkiv i for liten grad representerer en helhetlig og representativ samfunnsdokumentasjon. Viktige samfunnssektorer er for svakt dokumentert og det er store regionale skjevheter. Det er bl.a. sikret for lite materiale fra de større bedriftsarkivene og det er gjort lite med sikte på å kunne ta hånd om elektroniske privatarkiver. I budsjettforslaget for 2010 er det foreslått å opprette en tilskuddsordning for privatarkiver som skal avhjelpe denne situasjonen.

I den nylig framlagte St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying* presenteres en statusrapport

for museene med tilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet. Siden museumsreformen startet i 2001, har sektoren endret seg på flere områder. En gjennomgripende strukturreform har integrert over 300 tidligere enheter i omkring 80 konsoliderte museer i et nasjonalt museumsnettverk. Innenfor det nasjonale nettverket er 24 faglige nettverk etablert, der museene utvikler samarbeid og ny kunnskap. Formidlingsaktiviteten har økt betydelig og antall besøkende har økt med 30 pst. til 5,9 mill. i 2008. Antall årsverk har økt med over 20 pst. og et flertall melder om økt profesjonalisering av de administrative funksjonene. De konsoliderte enhetene har med større faglig tyngde kunnet prioritere forskning og inngå i forskningssamarbeid med aktører utenfor museumsfeltet. Museene står imidlertid fortsatt overfor store utfordringer. Det er stort etterslep innen samlingsforvaltningen, 55 pst. av gjenstandssamlingene er vurdert å være i "ikke tilfredsstillende" eller "dårlig" stand. Det er et stort behov for bedre magasiner og utbygging av konserveringstjenester. Når det gjelder fysiske rammevilkår generelt, melder 95 pst. av museene om store behov for rehabilitering og nye bygg.

Departementet ønsker en fortsatt satsing på museene og meldingen foreslår en rekke tiltak der et overordnet mål er å styrke museenes faglige profil. Det understrekes at institusjonene må selv bære hovedansvaret for å styrke den interne faglige aktiviteten. Fra statlig side vil det bli lagt vekt på tiltak som styrker samarbeid mellom institusjonene. ABM-utvikling vil få en aktiv rolle og skal bl.a. initiere kompetanseprogram, evalueringer og samordning av fellestiltak. Videre utvikling av digital samlingsforvaltning og digital formidling vil stå sentralt og de faglige nettverkene vil være viktige plattformer for samordning og videre utvikling.

UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv ble ratifisert av Norge 17. januar 2007, jf. St.prp. nr. 73 (2005-2006) *Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*. Konvensjonen legger grunnlaget for en mer systematisk innsats for å dokumentere og fremme immaterielle kulturuttrykk som dans, musikk, tradisjonell håndverkskunnskap m.m. i Norge, men også gjennom internasjonale prosjekter i samarbeid med bl.a. utviklingsland.

Kultur- og kirkedepartementet har gitt ABM-utvikling i oppgave å lage en overordnet oversikt over aktuelle fagmiljøer og kulturarvsområder som dekkes av konvensjonen. Dette gjøres gjennom en omfattende utredning i samarbeid med fagpersoner, fagmiljøer, organisasjoner, utøvere og andre. Utredningen skal resultere i en oversikt over forvaltningen av den immaterielle kulturarven i

Norge på overordnet nivå. I tillegg omhandler utredningen definisjoner av begreper og forslag til hvilke områder som skal tilregnes den immaterielle kulturarven i Norge samt en oversikt over eksisterende dokumentasjon. Det skal også gis en oversikt over udekkede felt, historisk og i vår egen samtid, hvor det er nødvendig med særskilte tiltak samt immateriell kulturarv med særlig vernehov. For å ivareta et bredt spekter av interesser er det oppnevnt en referansegruppe for utredningen.

I St.prp. nr. 1 (2008-2009) ble det avsatt 1 mill. kroner til arbeid med oppfølging og videreutvikling av feltet tradisjonelt håndverk i tråd med UNESCO-konvensjonen om immateriell kulturarv. Midlene er tildelt Norsk Handverksutvikling på Maihaugen og skal benyttes til følgende tiltak på tradisjonelt håndverksfeltet:

- videreutvikling av nettverksbyggingen på feltet, herunder Norsk Handverksutviklings nav-funksjon
- gjennomføring av opplærings- og dokumentasjonsprosjekter på kritiske områder
- gjennomføring av tverrfaglige seminarer og prosjekter med tanke på videre metodikkutvikling

Arbeidet skal skje i tråd med UNESCO-konvensjonen om immateriell kulturarv og i tett samarbeid med ABM-utvikling, med sikte på god samordning og fordeling av oppgaver og ansvar.

En åpen, internasjonal plan- og designkonkurranse om nytt, samlet museumsanlegg for Nasjonalmuseet på Vestbanen i Oslo er under gjennomføring. Målet med konkurransen er å etablere et profilert museumsanlegg av internasjonal betydning som gir museet fleksible, hensiktsmessige rammevilkår med tanke på sikring, bevaring og formidling av samlingene. Det nye bygget skal ha et arkitektonisk uttrykk som markerer museets posisjon som samfunnsinstitusjon.

Bevilgningen til samisk kultur er vesentlig styrket de siste årene. Midler til samiske kulturformål overføres til og forvaltes av Sametinget, og for 2010 foreslås bevilgningen til Sametinget økt med 3,36 mill. kroner, jf. kap. 320, post 53 Samiske kulturformål. Til sammen er bevilgningen til samiske kulturformål økt med over 33 mill. kroner siden 2005.

Det foreslås et tilskudd til samiske aviser på 22,3 mill. kroner i 2010, jf. kap. 335, post 75. Riddu Riddu-festivalen ble gitt knutepunktstatus fra 2009. I 2010 er det foreslått et tilskudd på 1,55 mill. kroner til festivalen, jf. kap. 323, post 72. I forbindelse med at Samisk arkiv flytter inn i nye lokaler er det foreslått en økning av driftsbevilgningen til Arkiv-

verket på 2,2 mill. kroner og investeringsmidler på 1,1 mill. kroner, jf. kap. 329, postene 01 og 45.

Det er også foreslått tilskudd til byggeprosjektet ved Ája Samisk senter, jf. kap. 320, post 73.

For en bredere omtale av samisk kulturpolitikk vises det til St.meld. nr. 28 (2007-2008) *Samepolitikken* og St.meld. nr. 43 (2008-2009) *Om Sametingets virksomhet i 2008*.

Forslaget om en kulturbåt for hele kysten er utredet. Konklusjonen er at interessen for kulturbåt er begrenset, og at regjeringen derfor ikke går videre med forslaget.

Hovedprioriteringer 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 463,0 mill. kroner under programkategori 08.20.

Det er lagt inn økninger bl.a. til følgende kulturformål:

Språk, litteratur og bibliotek: 58,0 mill. kroner

- 10,7 mill. kroner i økning til litteraturtiltak under Norsk kulturfond, herunder 7,3 mill. kroner til oppfølging av bibliotekmeldingen og 1,0 mill. kroner til oppfølging av digitaliseringsmeldingen
- 14,6 mill. kroner til tiltak for oppfølging av bibliotekmeldingen og digitaliseringsmeldingen, i tillegg til økningene under Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, Norsk kulturfond, bibliotektjeneste i fengsel og digitalisering av privatarkiv
- 22,6 mill. kroner i økning til Nasjonalbiblioteket, herunder 10 mill. kroner til oppfølging av digitaliseringsmeldingen og 5,5 mill. kroner til arbeidet med norsk språkbank
- 1,2 mill. kroner i økning til Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek jf. bibliotekmeldingen
- 2,5 mill. kroner i økning til bibliotektjeneste i fengsel jf. bibliotekmeldingen
- 2,3 mill. kroner i økning til Språkrådet
- 1,2 mill. kroner i økning til Det Norske Akademi store ordbok
- 0,5 mill. kroner i økning til Noregs Mållag
- 2,4 mill. kroner i økning til andre tiltak innenfor området

Musikk: 91,0 mill. kroner

- 39,0 mill. kroner i økning til orkestrene
- 10,2 mill. kroner i økning til Nordnorsk Opera og Symfoniorkester
- 3,6 mill. kroner i økning til musikkfestivaler som har knutepunktstatus

- 11,3 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond, bl.a. til musikkensembler og innkjøpsordning for musikk
- 2,0 mill. kroner i økning til kompetansesentre for rytmisk musikk
- 13,4 mill. kroner i økning til Riksscene for folke-musikk, joik og folkedans
- 2,9 mill. kroner i økning til profilering av norsk musikk i utlandet
- 8,6 mill. kroner i økning til andre musikktiltak

Teater og dans: 93,2 mill. kroner

- 26,0 mill. kroner i økning til de nasjonale teatrene
- 28,9 mill. kroner i økning til de regionale teatrene
- 2,3 mill. kroner i økning til ymse dansetiltak
- 3,9 mill. kroner i økning til ordninger under Norsk kulturfond
- 1,0 mill. kroner i samlet økning til Akershus Teater
- 3,3 mill. kroner i samlet økning til Brageteatret
- 3,0 mill. kroner i samlet økning til Østfold Teater
- 5,4 mill. kroner i økning til Dramatikken Hus
- 19,4 mill. kroner i økning til andre teatre og scenekunsttiltak

Opera: 61,2 mill. kroner

- 54,0 mill. kroner i økning til Den Norske Opera & Ballett
- 7,2 mill. kroner i økning til region- og distrikts-operatiltak

Billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design m.m.: 18,4 mill. kroner

- 3,0 mill. kroner i økning til Kunst i offentlige rom
- 4,8 mill. kroner i økning til formål under Norsk kulturfond
- 1,3 mill. kroner i økning slik at det samlet sett foreslås en økning på 4,5 mill. kroner til oppfølging av plandokument om den norske arkitekturpolitikken
- 9,3 mill. kroner i økning til andre kunst- og kunstformidlingstiltak

Kunstnerformål: 14,4 mill. kroner

- 5,0 mill. kroner i økning til kunstnerstipend
- 1,4 mill. kroner i økning til garantiinntekter
- 7,4 mill. kroner i økning til vederlagsordninger

- 0,6 mill. kroner i økning til statsstipendiater og stipend basert på gjennomført kunstutdanning

Museer og kulturvern: 75,8 mill. kroner

- 63,1 mill. kroner i samlet økning til museer i det nasjonale museumsnettverket
- 11,2 mill. kroner i økning til Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
- 1,5 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Arkiv: 22,2 mill. kroner

- 18,9 mill. kroner i økning til Arkivverket
- 2,0 mill. kroner til digitalisering av privatarkiv jf. digitaliseringsmeldingen
- 1,3 mill. kroner i økning til andre tiltak på området

Nasjonale kulturbygg: Økning 16,1 mill. kroner. Bevilgningsforslag i 2010: 157,9 mill. kroner som foreslås fordelt slik:

- 64,0 mill. kroner til teater- og konserthus for Sørlandet
- 39,0 mill. kroner til konserthus i Stavanger
- 15,0 mill. kroner til Hamsunsenteret
- 10,0 mill. kroner til konsert- og teaterhus i Bodø
- 9,5 mill. kroner til Aulestad
- 7,3 mill. kroner til Aja Samisk Senter
- 6,0 mill. kroner til Science Senter i Østfold
- 5,0 mill. kroner til Rockheim
- 2,1 mill. kroner til Norsk Bergverksmuseum

Allmenne kulturformål, bl.a.:

- 3,4 mill. kroner i økning til samiske kulturformål under Sametinget
- 3,3 mill. kroner i økning under Norsk kulturfond
- 5,0 mill. kroner til Pilegrimssatsning

Pensjonskostnader

Tilskudd til økte pensjonskostnader for institusjoner på musikk- og scenekunstheltet

Norsk Regnskapsstiftelse innførte i 2007 ny regnskapsstandard for beregninger knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger. Endringene i beregningsparametrene har betydelige konsekvenser for kulturinstitusjonenes resultatregnskaper gjennom økte årlige pensjonskostnader.

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) og Arbeidsgiverforeningen Spekter har gjennom firmaet AON Grieg beregnet hvilken effekt de nye

beregningsparametrene har for institusjonene på musikk- og scenekunstmrådet i 2009 sammenholdt med de tidligere parametrene i 2006. Beregningene er foretatt ut fra grunnlagsdata for pensjon hentet ut fra forsikringsselskapene i 2009. Mange institusjoner har allerede innført ny standard, mens de resterende vil måtte innføre denne senest i 2010.

De økte pensjonskostnadene er en vesentlig årsak til den betydelige økningen som foreslås i tilskuddene til institusjonene for 2010.

Departementet legger til grunn at økte pensjonskostnader grunnet de nye beregningsparametrene vil være løst for institusjonene med de tilskuddene som foreslås i 2010.

Forutsetninger for statlig tilskudd

Det er en forutsetning for statlig tilskudd at tilskuddsinstitusjoner har kontinuerlig drift og kan vise til virksomhet i samsvar med de fastsatte målene. Det er videre en forutsetning at institusjonene følger de lover og regler som gjelder for arbeidslivet.

Finansieringen av region-/landsdelsinstitusjonene og knutepunktinstitusjonene, jf. kap. 322, kap. 323, kap. 324 og kap. 328, er delt mellom staten og regionen. Det er en forutsetning for statstilskuddet at regionen bevilger sin andel, jf. forslag til vedtak V, nr. 1, 2 og 3. Vilåårene for statlig tilskudd til drift av disse institusjonene blir fastsatt etter samråd med de regionale bidragsyterne. Ytterlige vilkår for driftstilskudd må godkjennes av departementet.

Institusjonene må sikre at driften er økonomisk forsvarlig, herunder at likviditeten i institusjonene er god, at bygninger og utstyr blir vedlikeholdt, og at det blir avsatt tilstrekkelige midler til fri egenkapital som sikkerhet mot uforutsette kostnads- og inntektssvingninger.

Det vil ikke bli gitt statlig støtte til gjeldssanering. Et eventuelt årsunderskudd må dekkes gjennom overføringer fra fri egenkapital eller over driftsbudsjettet i påfølgende budsjettår. I særskilte tilfeller kan det gis anledning til å dekke inn årsunderskuddet over en lengre tidsperiode enn ett år. Departementet vil i den sammenheng skjerpe kravene til institusjonenes økonomistyring og kontroll.

Institusjonene skal målrette virksomheten og utvikle styringssystemer som sikrer god kunstnerisk, faglig og publikumsmessig måloppnåelse, og som gir god ressursforvaltning. Reduksjon i tilskuddet vil bli vurdert dersom disse kravene ikke ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Viktige hensyn som skal ivaretas i institusjonene

Barn og unge

Det er et mål å gi alle barn og unge et kulturtilbud som er likeverdig med det de voksne får. Alle tilskuddsinstitusjonene bør derfor utvikle former og formidlingstiltak særlig rettet mot denne gruppen. Slik vil det tilrettelegges for at barn og unge får opplevelser og kunnskap som kan danne grunnlag for deres egne kreative aktiviteter og kulturforståelse.

Egeninntekter

Alle tilskuddsmottakere skal utnytte sitt egeninntekspotensiale og må aktivt arbeide for å utvikle sine inntektskilder. Det er derfor viktig at institusjonene sikrer finansieringen av sin virksomhet også gjennom andre bidrag enn det offentlige tilskuddet. Departementet vil følge opp dette i dialog med den enkelte virksomhet.

Likestilling

Tilskuddsinstitusjonene skal sikre en jevn rekruttering av kvinner og menn. Dette er et viktig siktemål både når det gjelder ledende, kunstneriske, faglige, administrative og tekniske stillinger. Også ved sammensetning av styrer, råd og utvalg må likestillingsperspektivet hensyntas.

Mangfold

Det er en forutsetning at institusjoner som mottar tilskudd skal legge vekt på de perspektiver og utfordringer som knytter seg til kulturelt mangfold. Mangfoldsåret 2008 har markert det kulturelle mangfoldet som en vesentlig dimensjon i kulturpolitikken. Det legges til grunn at institusjoner skal gjenspeile det kulturelle mangfoldet som finnes i det norske samfunnet.

Kultur- og mediebruk blant innvandrerbefolkningen

I forbindelse med den ordinære kultur- og mediebruksundersøkelsen i 2008, trakk SSB, på oppdrag fra Kultur- og kirke departementet, et tilleggsutvalg blant innvandrerbefolkningen i Norge. Hensikten var bl.a. å skaffe et statistisk grunnlag for å sammenlikne innvandrerbefolkningens bruk av ulike kultur- og medietilbud med kultur- og medievanene til den norske befolkningen generelt. Tilleggsutvalget består av personer med innvandrerbakgrunn fra 9 til 59 år, som har minst tre års botid i Norge. Det ble forutsatt at de som deltok i under-

søkelsen behersker det norske språket. SSB opererer med følgende tre hovedgrupperinger: (i) personer med bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS m.fl., (ii) personer med bakgrunn fra EU/EØS, USA, Canada, Australia m.fl., og (iii) hele befolkningen i Norge. Det skiller i tillegg mellom personer som selv har innvandret til Norge ("innvandrere") og norskfødte personer med innvandrerforeldre.

Nedenfor gjengis i korte trekk noen av undersøkelsens funn på det som gjelder kulturbruk. For resultater som gjelder mediebruk, vises det til programkategori 08.30 Film- og medieformål, tilstandsvurdering. Av plasshensyn er det kun tatt inn én overordnet tabell her. For en fullstendig framstilling vises det til SSBs endelige rapport, "Kultur- og mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn".

Tabell 9.1 Andel som har brukt ulike kulturtilbud siste 12 mndr. (2008) etter landgruppe og alder 9-59 år (i pst.):

	Befolkningen i Norge	Innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS	Innvandrere fra EU/EØS, USA, Canada, Australia
Kino	76	65	76
Idrettsarrangement	58	43	46
Folkebibliotek	51	57	56
Museum	43	40	51
Teater/musikal/revy	54	30	46
Kunstutstilling	40	28	45
Konsert	63	49	62
Ballett-/danseforestilling	14	14	18
Opera/operette	5	4	10
Kulturfestival	34	35	27
Tros-/livssynsmøte	38	43	39
Antall svar	1 623	825	219

Kilde: Kultur- og mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn. SSB

Kino er det kulturtilbudet som har høyest antall brukere i alle landgrupper, og uavhengig av landbakgrunn er det krim og action som blir sett av flest. Gruppen med innvandrerbakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. går i størst grad på tros- og livssynsmøter. De bruker også folkebibliotekene i størst grad, men det kan påpekes at det er betydelig låneaktivitet på biblioteket blant alle de tre gruppene. Befolkningen i Norge skiller seg ut som den gruppen som i størst grad har vært på idrettsarrangement og teater/musikal/revy.

Kulturbruken ser ut til å være nokså likt fordelt aldersmessig i de ulike landgruppene. Både blant befolkningen i Norge og blant dem med innvandrerbakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. er det gruppen barn og unge fra 9 til 15 år som har høyest andel kulturbrukere på flest områder. Blant befolkningen i Norge er det en klarere sammenheng mellom utdanning og kulturbruk enn blant gruppen med bakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. Det er større

forskjell mellom de to gruppene blant høyt utdannede enn lavt utdannede. Lavt utdannede har et noenlunde likt kulturbruksmønster på tvers av landbakgrunn.

Gruppen med bakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. har til felles med befolkningen i Norge generelt, at når de først går på museum, så besøkes folkemuseer og kunstmuseer mest. På kunstutstillinger er det i størst grad maleriutstillinger som blir besøkt. På idrettsbanen ser alle landgruppene mest fotball. De med bakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. velger i større grad folke-/etnisk musikk enn befolkningen i Norge når de går på konserter. Denne gruppen går også mer på festivaler med folkemusikk enn andre, når de går på kulturfestival. De med bakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. går mer på musikal og barneteater enn befolkningen i Norge, når de først går på teater/musikal/revy.

Undersøkelsen viser at det ikke i særlig grad blir pekt på mangel på kulturtilbud i noen av grup-

pene. Personer i gruppen med innvandrerbakgrunn fra Asia/Afrika m.fl. deltar mindre i egen kulturaktivitet enn personer innenfor de andre gruppene, både når det gjelder musikk og idrett. Andelen personer som aldri har benyttet de ulike kulturtilbudene er størst blant de med bakgrunn fra Asia/ Afrika m.fl.

I underkant av halvparten av personene i SSBs utvalg oppga at de for det meste snakker norsk

hjemme. Andelen som snakker mest norsk hjemme blant gruppen med bakgrunn fra Asia/ Afrika m.fl. er 40 pst., og andelen blant gruppen med bakgrunn fra EU/EØS m.fl. er 55 pst. De aller fleste i begge grupper synes det er "ganske lett" eller "svært lett" å lese norske aviser, oppfatte nyheter på norsk radio og å snakke med nordmenn på gaten.

Kap. 320 Allmenne kulturformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	48 210	53 322	59 351
51	Fond for lyd og bilde	26 075	27 222	28 722
52	Norges forskningsråd	4 287	4 476	4 619
53	Samiske kulturformål	53 543	61 993	65 353
55	Norsk kulturfond	39 631	39 901	43 187
73	Nasjonale kulturbygg, <i>kan overføres</i>	79 969	141 767	157 900
74	Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, <i>kan overføres</i>	140 815	178 375	164 581
75	Kulturprogram, <i>kan overføres</i>	10 501	9 056	9 346
78	Ymse faste tiltak	40 533	29 794	31 275
79	Til disposisjon, <i>kan nyttes under post 01</i>	8 958	24 667	15 000
82	Nobels Fredssenter	21 353	24 353	25 353
83	Stavanger europeisk kulturhovedstad	40 000		
84	Pilegrimssatsing			5 000
	Sum kap. 320	513 875	594 926	609 687

Kapitlet omfatter Norsk kulturråd, Norsk kulturfond og Fond for lyd og bilde. Videre omfatter kapitlet bevilgninger til kulturbygg, Nobels Fredssenter, deltakelse i EUs kulturprogram, prosjekter på kulturområdet under Norges forskningsråd, samiske kulturformål, ulike faste tiltak og departementets disposisjonspost for ulike engangstiltak.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. legge til rette for at alle kan få tilgang til og delta i et mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av høy kvalitet

2. bidra til igangsetting av nyskapende og eksperimentelle prosjekter
3. bidra til å fremme produksjon og formidling av innspillinger i lyd og bilde
4. bidra til oppføring av kulturbygg som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon eller en viktig landsdelsfunksjon

I tillegg til ovennevnte mål, vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Det foreslås bevilget til sammen 430,8 mill. kroner til Norsk kulturfond fordelt slik:

	(i 1 000 kr)		
	2008	2009	2010
Kap. 320 Allmenne kulturformål, post 55 Norsk kulturfond	39 631	39 901	43 187
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlige rom, post 55 Norsk kulturfond	16 076	19 829	24 579
Kap. 323 Musikkformål, post 55 Norsk kulturfond	93 743	114 969	126 277
Kap. 324 Scenekunstformål, post 55 Norsk kulturfond	56 910	61 485	77 419
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål, post 55 Norsk kulturfond	125 120	139 114	149 826
Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 55 Norsk kulturfond	8 838	11 227	9 522
Sum	340 318	386 525	430 810

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Norsk kulturråd forvalter Norsk kulturfond samt tilskudd til en rekke faste tiltak. Norsk kulturråds administrasjon er også tillagt sekretariatsfunksjonene for Fond for lyd og bilde og Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for Norsk kulturråd, inkludert sekretariatsfunksjonene samt en del kostnader knyttet til utredninger, kulturstatistikk og andre oppgaver i departementets regi. Det er lagt inn 1,3 mill. kroner til økte honorarsatser for råds- og utvalgsarbeid og 4 mill. kroner til utvikling av en felles internettportal for tilskudd fra ulike kilder som bl.a. Norsk kulturfond, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere, jf. St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*. I tråd med denne meldingen vil departementet også arbeide videre med at samordningen av administrasjonen for Fond for utøvende kunstnere med administrasjonen for Norsk kulturråd blir fullført i 2010.

Det ble for 2009 satt av 5 mill. kroner under denne posten med formål å styrke samarbeidet mellom Den norske kirke og det øvrige kulturliv. Bevilgningen er en oppfølging av kirkens "kulturmelding" *Kunsten å være kirke* fra 2005 og er benyttet til å styrke bispedømmenes og Kirkerådets kompetanse og koordinerende rolle på området. Det er foreslått en økning på 1,75 mill. kroner for 2010, jf. omtale under kap. 340, Kultursatsing og kirkemusikk.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Norsk kulturråd får i merinntekter under kap. 3320, post 01 Ymse inntekter og regnskapsførte inntekter under kap. 3320, post 03 Refusjon, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 51 Fond for lyd og bilde

Fondet skal fremme produksjon og formidling av innspillinger av lyd- og filmopptak og fordeles til beste for rettighetshavere innenfor musikk, scene og film. Tiltak som stimulerer utviklingen av en levende barne- og ungdomskultur og kulturelt mangfold skal vektlegges ved tildelinger fra fondet.

Fond for lyd og bilde er en kollektiv kompensasjon til rettighetshavere for den lovlige kopiering av deres verker til privat bruk. Det er avsatt midler til en kompensasjonsordning med individuell fordeling til rettighetshavere som er omtalt under kap. 337 Kompensasjon for kopiering til privat bruk, post 70 Kompensasjon.

Det ble i Ot.prp. nr 46 (2004-2005) *Om endringer i åndsverksloven* varslet at departementet vil vurdere nødvendige endringer i Forskrift om tilskudd fra Fond for lyd og bilde for å inkludere rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst. Denne gruppen rettighetshavere er ikke omfattet av den individuelle ordningen. Ny forskrift om tilskudd fra Fond for lyd og bilde, som inkluderer rettighetshavere til tekst, fotografi og billedkunst, trer i kraft 1. januar 2010. Fondet er i den forbindelse økt med 1,5 mill. kroner.

Post 52 Norges forskningsråd

Posten omfatter bevilgninger til prosjekter på kulturområdet under Norges forskningsråd. Et nytt femårig kulturforskningsprogram ble iverksatt i 2008 for perioden 2008-2012.

Programmet skal bidra til å få fram grunnleggende forskning som kan belyse problemstillinger knyttet til kulturell verdsetting – hvordan kulturelle uttrykk og fenomener tilskrives verdi og

hvordan de omformes og bestrides gjennom dynamiske prosesser. Dette har stor relevans både for kunstfeltet og for arkiv, bibliotek og museum.

Post 53 Samiske kulturformål

Midler til samiske tiltak under Kultur- og kirkedepartementets budsjett er i hovedsak samlet under post 53 Samiske kulturformål. Bevilgningen skal dekke tilskudd til følgende formål: samiske musikkfestivaler, samiske kunstnerstipend og stipendkomitévederlag, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, Beaivváš Sámi Teáhter, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språklov, Sametingets bibliotek, mobil bibliotekjeneste og samiske museer.

Bevilgningen under post 53 overføres til og blir disponert av Sametinget. Til styrking av samisk kultur foreslås en økning på 3,4 mill. kroner for 2010.

I tillegg kommer midler til Samisk bibliografi under kap. 326, post 01, midler til samiske filmproduksjoner under kap. 334, post 73 med en foreslått økning til Samisk filmsenter i Kautokeino på 0,5 mill. kroner, midler til Riddu Riddu Festivála under kap. 323, post 72 og midler til samiske aviser under kap. 335, post 75.

Videre er det foreslått en økning på 3,3 mill. kroner til drift og utstyrsinvestering for Samisk arkiv, jf. kap. 329, postene 01 og 45. Det er også foreslått tilskudd til byggeprosjektet ved Ája Samisk senter, jf. kap. 320, post 73.

I hht. St. meld. nr. 32 (2007-2008) *Bak kulissene* og Stortingets behandling, jf. Innst. S. nr. 157 (2008–2009) foreslås at Kultur- og kirkedepartementet kan overdra statens aksjeandel i Beaivváš Sámi Teáhter på 40 000 kroner vederlagsfritt til Sametinget i 2010, jf. forslag til vedtak VII.

Beaivváš Sámi Teáhter ønsker å leie lokaler i et teaterhus som planlegges oppført i Kautokeino. Det er lagt til grunn at Sametinget har ansvaret for prioritering mellom aktuelle kulturbyggprosjekter for samiske institusjoner, og at en som hovedregel finansierer byggeprosjektene gjennom husleietilskudd fra Sametinget, jf. Innst. S. nr. 191 (2008-2009). Sametinget vil derfor ta stilling til prioritering av dette prosjektet i forhold til lokaler for det samiske senteret Várdobáiki i Evenes/Skånland og andre planlagte samiske kulturbygg.

Post 55 Norsk kulturfond

Fondet har som formål å stimulere skapende virksomhet innenfor litteratur og kunst, verne om kulturarven og formidle kulturgodene til så mange som mulig. I arbeidet med å forvalte Norsk kulturfond legger Norsk kulturråd vekt på å støtte nyskapende kunst og stimulere nye kunstneriske uttrykksformer, nye formidlingsmåter og kulturelt mangfold. Viktige forsøks- og utviklingsprosjekter skal evalueres.

Midler til Norsk kulturfond bevilges under de relevante fagkapitlene på post 55 Norsk kulturfond. Avsetningene omfatter i hovedsak midler til definerte tilskuddsordninger innenfor de respektive fagområdene.

Departementet legger til grunn at institusjoner og virksomheter som mottar fast årlig statstilskudd selv tar ansvar for å skape rom innenfor sine budsjetter for tiltak som kan fremme forsøk og utvikling i egen virksomhet. Som hovedregel skal slike virksomheter derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om tilskudd.

Tabellen under viser avsetningen til tverrfaglige satsinger og ymse prosjekter under kap. 320 Allmenne kulturformål i 2009 og hva som foreslås bevilget til disse formålene i 2010:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Kulturbygg – rom for kunst	16 185	18 185
Forskning og utvikling, egne initiativ samt formidling	2 178	2 248
Barne- og ungdomskultur	14 780	15 780
Andre formål	6 758	6 974
Sum	39 901	43 187

Avsetningen til kulturbygg – rom for kunst er økt med 2 mill. kroner. Avsetningen til barne- og ungdomskultur er økt med 1 mill. kroner.

Post 73 Nasjonale kulturbygg, kan overføres

Under denne posten gis det tilskudd til bygninger og lokaler for institusjoner og tiltak som har en nasjonal oppgave, en landsomfattende funksjon

eller en viktig landsdelsfunksjon. Byggeprosjektene skal dekke behovet for forsvarlig areal, økt funksjonalitet, og/eller økt sikkerhet gjennom planlegging, ombygging og/eller nybygg. Bygningene skal ha høy arkitektonisk kvalitet.

I behandlingen av søknader om tilskudd blir det krevd redegjørelse for hvordan tiltaket ivaretar formålene, det kulturfaglige grunnlaget for byggeprosjektet, samarbeidet med andre institusjoner som ivaretar formålet og eventuelle aktiviteter ut over hovedformålet.

Søknader om tilskudd skal redegjøre for eieransvar og driftsfinansiering. Nye institusjoner skal i tillegg redegjøre for styring og organisering. Gjennomførings- og fullfinansieringsansvaret skal være dokumentert. Organiseringen av byggherrefunksjonen vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Tilskuddene vil variere med prosjektenes størrelse og type. Hovedregelen vil være at den maksimale tilskuddsandelen er 1/3 av den delen av prosjektet som er i samsvar med de ovenfor nevnte målene for posten. For prosjekter som har krav på refusjon av merverdiavgift, skal tilskuddsandelen beregnes utifra tilskuddsberettigede prosjektkostnader fratrukket merverdiavgift.

Bevilgningsforslag 2010

Kultur- og kirkedepartementet foreslår for 2010 en bevilgning på 157,9 mill. kroner. I tillegg foreslår departementet en tilsagnsramme på 698,0 mill. kroner utover bevilgningen for 2010, jf. forslag til vedtak III.

(i mill. kroner)

Prosjekter	Vedtaks- år	Samlet tilskudd	Tidligere bevilget	Forslag 2010	Gjenstår til senere år
Åja Samisk Senter	2006	22,0	9,7	7,3	5,0
Rockheim – nasjonalt senter for pop og rock	2007	95,0	90,0	5,0	
Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet	2005	408,0	27,0	64,0	317,0
Nytt konserthus i Stavanger	2005	250,0	20,0	39,0	191,0
Hamsunsenteret	2007	32,0	17,0	15,0	
Aulestad	2008	17,5	8,0	9,5	
Norsk Bergverksmuseum ¹	2009		8,4	2,1	
Science Center Østfold		40,0		6,0	34,0
Kulturkvartalet i Bodø		161,0		10,0	151,0
Sum				157,9	698,0

¹ Tilskuddsrammen er ikke fastsatt.

Åja Samisk Senter

Statsbygg er byggherre. Prosjektet omfatter nye lokaler for museumsvirksomheten og det samiske biblioteket. Prosjektet skal gjennomføres innenfor en ramme på 22 mill. kroner i tilskudd fra departementet. Budsjetttrammen omfatter utgifter til utstillinger og utstyr. Åja Samisk Senter har ansvaret for utstillinger og utstyr. Etter planen skal byggingen igangsettes i løpet av 2009 og være ferdig vel ett år etter byggestart. Det foreslås 7,3 mill. kroner til prosjektet i 2010.

kaia i Trondheim. Ved hjelp av digital formidlingsteknologi og interaktivitet skal senteret formidle norsk pop- og rockhistorie. Av det samlede nettoareale på 3 325 kvm. vil halvparten være formidlingslokaler. I tillegg skal senteret innholde en konsertscene, kafé, mediatek, butikk, verksteder m.m. Barn og ungdom vil få egne undervisningsrom i senteret. Investeringene i det virtuelle innholdet, utstillinger, attraksjoner og utstyr har en ramme på 95 mill. kroner. Det gjenstår å bevilge 5 mill. kroner.

Rockheim – nasjonalt senter for pop og rock,

Det nasjonale opplevelsessenteret for pop og rock, Rockheim, skal åpnes for publikum i mars 2010. Senteret ligger i det gamle mellageret på Brattør-

Kilden Teater- og konserthus for Sørlandet

Teater- og konserthus for Sørlandet skal bygges og eies av selskapet Kilden Teater- og Konserthus for Sørlandet IKS, som eies av Kristiansand kom-

mune og Vest-Agder fylkeskommune. Utbyggingen er delt i tre delprosjekter: infrastruktur, parkeringshus og teater- og konserthuset Kilden. Arealet for Kilden inkludert verkstedbygg er planlagt til 15 635 kvm. brutto. Bygget vil inneholde lokaler for bl.a. Agder Teater, Kristiansand Symfoniorkester og Opera Sør. Byggingen er igangsatt og vil være ferdig i løpet av 2011. Planen er å åpne Kilden for publikum i 2012. Kostnadsrammen er 1 587 mill. kroner. Rammen for det statlige tilskuddet er 408 mill. kroner. Det foreslås 64 mill. kroner i byggetilskudd i 2010.

Nytt konserthus i Stavanger

Konserthuset skal bygges og eies av selskapet Nytt konserthus i Stavanger IKS, som eies av Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommune. Arealet for konserthuset er planlagt til 13 800 kvm. brutto. Konserthuset vil inneholde lokaler for bl.a. Stavanger Symfoniorkester. Byggingen er igangsatt og skal være ferdig i løpet av 2011. Planen er å holde åpningskonsert i april 2012. Kostnadsrammen er på 1 225 mill. kroner. Rammen for det statlige tilskuddet er 250 mill. kroner. Det foreslås 39 mill. kroner i tilskudd i 2010.

Hamsunsenteret

Hamsunsenteret på Hamarøy skal formidle Knut Hamsuns liv og forfatterskap. Senteret inneholder utstillingsarealer, bibliotek, lesesal, kafé og auditorium. Arealet er 2 270 kvm. brutto. Nordland fylkeskommune er byggherre. Bygningen ble åpnet for publikum til 150-årsjubileet for Knut Hamsuns fødsel i august 2009. Utstillingene vil være ferdig våren 2010, og hele senteret med utstillinger skal åpnes for publikum i juni 2010. Kostnadsrammen er på 142 mill. kroner. Rammen for det statlige tilskuddet er 32 mill. kroner og omfatter tilskudd til bygget og utstillinger. Det foreslås at den resterende delen av statstilskuddet, 15 mill. kroner, bevilges i 2010.

Aulestad

Utbedring av skadene på hovedhuset på Aulestad, Karoline og Bjørnstjerne Bjørnsons hjem, er igangsatt. Maihaugen har ansvaret for forvaltning og vedlikehold av den statlige eiendommen. Kostnadene til prosjektet er anslått til 17,5 mill. kroner. Kultur- og kirkedepartementet legger til grunn at hovedbygningen skal være i god stand innen Bjørnson-markeringen i 2010. Det foreslås 9,5 mill. kroner til slutføring av arbeidene i 2010. For øvrig pågår det også omfattende restaurering av de

øvrige bygningene på Aulestad. Disse arbeidene dekkes av spillemidler og tiltaksmidler.

Norsk Bergverksmuseum

Norsk Bergverksmuseum mangler egnede kontorlokaler og lokaler for bevaring og formidling av deler av gjenstandssamlingen, herunder Norges Banks samling av mynter mv., foto og arkiv, jf. omtale i St.prp. nr. 37 (2008-2009). Statsbygg har fått i oppdrag å planlegge nytt bygg på 3 300 kvm. for å ivareta arbeidsmiljøkrav, sikkerhet, og gi riktige lys- og klimaforhold i bevaringen og formidlingen av gjenstander, foto og arkiver. Byggeprogrammet vil foreligge høsten 2009. Når dette er behandlet, vil Statsbygg utlyse konkurranse om rådgivings- og arkitekttjenester. Kultur- og kirkedepartementet legger til grunn at Norsk Bergverksmuseum organiseres sammen med andre museum i samsvar med målene for museumsreformen, jf. St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum*. Det foreslås 2,1 mill. kroner til videre prosjektering i 2010. Departementet vil komme tilbake med opplysninger om kostnadsramme, tilskuddsramme og framdriftsplan etter at forprosjektet er behandlet.

Science Center Østfold

Det planlegges nytt vitensenter i Sarpsborg. Målet for senteret er å skape økt interesse og forståelse for teknologi og realfag; utdype og engasjere publikum for å gi nye opplevelser, innsikt og holdninger innen disse fagområdene; og skape en spennende møteplass for kommunikasjon, samarbeid og utvikling. I tillegg til å være et opplevelsessenter med interaktive utstillinger, skal senteret ha ansvar for kursvirksomhet, dramatisering og multimediaformidling, og være møteplass for små og store arrangementer. Romprogrammet er på 6 326 kvm. brutto. Byggingen kan etter planen igangsettes i 2010 og sentret kan ferdigstilles i 2011.

Investeringsbudsjettet er på 215 mill. kroner. Resterende finansiering skal dekkes med tilskudd fra lokale og regionale myndigheter, næringslivet og sponsorbidrag.

Science Center Østfold AS eies nå av Sarpsborg kommune, men eiersammensetningen vil bli endret fram til realiseringen. Under forutsetning av at Science Center Østfold AS tar ansvaret for å gjennomføre og fullfinansiere senteret innenfor en kostnadsramme med 40 mill. kroner i statlig investeringstilskudd, foreslås 40 mill. kroner i samlet statlig tilskudd, hvorav 6 mill. kroner foreslås i 2010.

Kulturkvartalet i Bodø

Bodø kommune har planlagt utvikling av et nytt kulturkvartal med konsert- og teaterhus, visningsrom for billedkunst, blackboks, kultur- og ungdomskafé og bibliotek. De fire første hoveddelene er planlagt til 8 700 kvm og bibliotekdelen til 5 900 kvm. Bibliotekdelen skal i sin helhet finansieres av Bodø kommune.

Etter planen kan prosjekteringen igangsettes i 2009 og byggingen foregå fra 2011 til årsskiftet 2013/2014. I prisnivå 2008 er kulturkvartalet anslått til 904 mill. kroner. I finansieringsplanen er det ført opp 200 mill. kroner fra Nordland fylkeskommune og 543 mill. kroner fra Bodø kommune. Det støtteberettigete grunnlaget, som også omfatter andel av parkeringskjeller og utomhustiltak, utgjør 483 mill. kroner eks. mva. i 2008-priser. Bodø kommune er byggherre og har ansvaret for fullfinansiering av prosjektet. Det foreslås til sammen 161 mill. kroner i investeringstilskudd, hvorav 10 mill. kroner foreslås i 2010.

Søknader som vurderes for tilskudd etter 2010

Tilskudd til nasjonale kulturbygg i perioden etter 2010 vil avhenge av bl.a. status i planlegging og finansiering, realiserbarhet, tilskuddsbehov og størrelsen på bevilgningene i det enkelte år i perioden. Kultur- og kirke departementet gjør oppmerksom på at planene som er listet opp under dette punktet varierer i graden av bearbeiding og avklaring, fra ideer via prosjekter i utrednings- eller planleggingsfasen til prosjekterte tiltak. Først når nødvendig informasjon om prosjektet og dokumentasjon av ansvar foreligger, vil departementet i forbindelse med den årlige budsjettbehandlingen ta stilling til om det skal foreslås tilskudd

Listen under er derfor å anse som illustrasjon på hvilke typer tiltak som ønsker statlig finansiering. I alfabetisk rekkefølge foreligger følgende ideer og planer:

Institusjon	Tiltak
Agder naturmuseum og botaniske hage	Påbygg for bl.a. magasiner og utstillinger
Akershusmuseet	Nytt museum/trebåtsamling i Asker
Aust-Agder kulturhistoriske senter	Nytt museumsbygg i Arendal
Bok- og blueshus, Notodden	Lokaler for utstillinger, auditorium, bibliotek, musikkstudio, m.v.
Den Nationale Scene, Bergen	Nye verksted- og prøvelokaler
Fredrikstad Museum	Ombygging av "Tøihuset" til museum
Gamle Tou bryggeri, Stavanger	Utbygging av senter for produksjon og formidling av kunst og kultur
Halti, Nordreisa	Kvenkultursenter
Hamar kommune	Nytt kulturhus
Haraldshaugen, Haugesund	Nytt sørvissenter
Helgeland Museum	Nytt besøkssenter på Vega
Horisont	Kulturlokaler i eksisterende bygning i Oslo
Ibsen/Hamsun-senter, Grimstad	Nytt litteraturhus
Jærmuseet	Nytt industrihistorisk museum i Sandnes
Jærmuseet	Utstilling i Garborgsenter i Time
Longyearbyen kulturhus	Kulturhus på Svalbard
Maihaugen, Lillehammer	Magasin for arkiv, bibliotek og museer i Oppland
Mandal kommune	Nytt kulturhus
Museer i Hedmark	Fellesmagasin for museer i Hedmark
Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum, Trondheim	Tilbygg for tekstilkunst
Nordmøre Museum, Kristiansund	Nytt regionmagasin

Institusjon	Tiltak
Norsk Folkemuseum, Oslo	Istandsetting av og utstillinger i eksisterende bygning
Norsk Folkemuseum	Verksted og lager
Norsk Luftfartsmuseum, Bodø	Ny luftfartsutstilling
Norsk Teknisk Museum	Nytt fellesmagasin for museer i Oslo og Akershus
Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum	Ombygging av lokaler i Odda til museumsformål og arkiv
Os kommune	Nytt kulturhus og galleri
Porsgrunn kommune	Nytt kulturhus
Preus museum	Ombygging av eksisterende lokaler i Horten til museumsformål
Rogaland Teater, Stavanger	Ombygging av eksisterende teaterhus
Romsdalsmuseet, Molde	Nytt museumsbygg med bl.a. utstillingsrom og magasiner
Saviomuseet, Kirkenes	Nytt museumsbygg
Stavanger Museum	Ny administrasjonsbygning
Sunnfjord Museum, Førde	Utvidelse med bl.a. magasiner
Telemark Museum, Skien	Nybygg med bl.a. utstillinger, bibliotek, auditorium og kontorer
Telemark og Vestfold Regionteater, Skien	Nye lokaler i ombygde industrilokaler
USF Verftet, Bergen	Ombygging av eksisterende kulturlokale
Varanger museum IKS, Vadsø museum – Ruija kvenmuseum	Nytt museumsbygg i tilknytning til bibliotek
Vestnorsk Bergkunstsenter Ausevik, Flora	Nytt bergkunstsenter

Gjennom de ordinære budsjettøknadene er Kultur- og kirke departementet kjent med foreløpige planer om investeringstiltak ved en rekke kulturinstitusjoner. Dette gjelder planer og ideer som må utvikles mer eller vurderes nærmere før de kan presenteres i investeringsplanen. Listen over inneholder heller ikke søknader til kulturhus som må vurderes innenfor den delen av spillemidlene som blir forvaltet av fylkeskommunene.

Statlige kulturbygg

I tillegg til prosjekter som omfattes av investeringsplanen bevilges det midler under Fornyings- og administrasjonsdepartementets kap. 1580 Bygg utenfor husleieordningen og kap. 2445 Statsbygg, til statlige arkiv og bibliotek, og til enkelte ikke-statlige museer. Følgende kulturbygg gjennomføres eller planlegges:

Arkiv

Departementet har gitt Statsbygg i oppdrag å bygge nytt magasin for Statsarkivet i Bergen og bygge om eksisterende bygning.

Statsbygg har videre igangsatt planlegging av ny arkivbygning for Statsarkivet i Hamar.

Bibliotek

Nasjonalbiblioteket planlegger tre byggeprosjekter i Rana:

- ombygging av eksisterende bygning til lokaler for digitalisering
- nytt automatlager for depotbiblioteket
- nye magasiner i fjell.

I forbindelse med opptrapping av digitaliseringsarbeidet i Nasjonalbiblioteket har institusjonen presentert et behov for å få på plass funksjonelle lokaler i Rana for denne virksomheten. Statsbygg har skissert et mindre byggeprosjekt med en ramme på ca. 35 mill. kroner.

En av basisfunksjonene for Nasjonalbiblioteket er oppbevaring og fjernutlån av eldre bøker som andre bibliotek ikke har plass til. Denne virksomheten bidrar til effektiv ressursbruk i det norske biblioteksystemet. I 2003 ferdigstilte Statsbygg et automatlager for denne virksomheten. Kapasiteten i automatlageret er nå brukt opp, og automatlageret må derfor utvides.

Utgivere eller importører av dokumenter i ulike formater som blir gjort allment tilgjengelig har ifølge lov om avleveringsplikt plikt til å avlevere et visst antall for bevaring og bruk til forskning og dokumentasjon. Nasjonalbiblioteket har ansvaret for bl.a. bevaring av dokumenter som blir avlevert. Ett eksemplar blir oppbevart i sikringsmagasin i fjellet i Rana. Hallen for dette fjellmagasinet er bygd med tanke på utvidelse av magasinet. Kapasiteten i det eksisterende magasinet er nå oppbrukt. Framtidige avleveringer av fysisk materiale, digitalt materiale og konvertert digitalt materiale fordrer derfor en snarlig utvidelse av dette magasinet.

Nasjonalmuseet for kunst

Våren 2009 ga Kultur- og kirkedepartementet Statsbygg i oppdrag å invitere til en åpen, internasjonal plan- og designkonkurranse med sikte på et nytt, samlet museumsanlegg for Nasjonalmuseet for kunst på Vestbanen i Oslo. Målet med konkurransen er å etablere et profilert museumsanlegg av internasjonal betydning som gir museet fleksible, hensiktsmessige rammevilkår med tanke på sikring, bevaring og formidling av samlingene. Det nye bygget skal ha et arkitektonisk uttrykk som markerer museets posisjon som samfunnsinstitusjon. Med en brutto arealramme på 54 000 kvm. representerer nybygget en økning av det samlede funksjonsarealet med 60 pst. sammenlignet med nåværende situasjon. Museets utstillingsareal vil bli doblet, og magasin- og verkstedfunksjonene vil få en arealøkning på 70 pst. Første del av arkitektkonkurransen er gjennomført. Det vises for øvrig til omtale av Nasjonalmuseet under kap. 322, post 73.

Eidsvollbygningen

Det er behov for å rehabilitere Eidsvollbygningen til slik den framsto da grunnlovsforsamlingen trådte sammen i 1814. Statsbygg har registrert bygningens tekniske tilstand, gjennomført historiske og konservatoriske undersøkelser, registrert brukerfunksjoner og gjennomført mulighetsstudier. På dette grunnlag har Statsbygg fått i oppdrag å utarbeide forprosjekt for rehabilitering av hovedbygning

gen og de to paviljongene, og istandsetting av parken. Tiltakene skal være ferdige før 2014.

Musea i Sogn og Fjordane, avdeling Norsk reiselivsmuseum

For Musea i Sogn og Fjordane, avdeling Norsk reiselivsmuseum skal Statsbygg bygge nytt museum i Balestrand, annet byggetrinn. Første byggetrinn er finansiert av Balestrand kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune. Kommunen og fylkeskommunen skal finansiere 12 mill. kroner av kostnadene for annet byggetrinn. Byggingen skal starte høsten 2010 og ferdigstilles vinteren 2012.

Saemien Sijte

Saemien Sijte i Snåsa har musealt ansvar for den sørsamiske kulturen. I den forbindelse har institusjonen behov for utvidelse av lokalene med bl.a. en ny permanent utstilling. I tillegg planlegges kontorer som kan leies ut til andre samiske institusjoner. Prosjektet skal finansieres av Nord-Trøndelag fylkeskommune og Snåsa kommune i tillegg til statlige bevilgninger over Statsbyggs budsjett. Kultur- og kirkedepartementet har gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide forprosjekt med kostnadsramme, finansieringsplan og framdriftsplan på bakgrunn av et romprogram på netto 1 449 kvm., som omfatter funksjoner for Saemien Sijte og som Kultur- og kirkedepartementet kan gi husleietilskudd til. Første del av arkitektkonkurransen er gjennomført. Det tas sikte på å starte byggingen i 2011.

Nordvestsamisk museumssiida, Samisk kunstmuseum

Sametinget har gitt Statsbygg i oppdrag å utarbeide byggeprogram for kunstmuseum for Nordvestsamisk museumssiida. Planene omfatter ombygging av eksisterende bygning i Karasjøk og netto 1011 kvm. nybygg. Programmet omfatter utstillinger, kafé, auditorium, kontorer og magasiner.

Post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, kan overføres

Under denne posten er det ført opp midler til tiltak på områdene allmenne kulturformål, billedkunst og kunsthåndverk, musikk og scenekunst. Oversikt over tiltak det foreslås midler til for 2010 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 1. Forvaltningsansvaret for tilskudd til tiltakene på denne posten er lagt til Norsk kulturråd.

Avsetningen til kompetansesentra for rytmisk musikk er økt med 2 mill. kroner til 5 mill. kroner til Rytmisk kompetansenettverk i nord, VRAK Vestlandets Regionale Kompetansenettverk, Sørnorsk kompetansenettverk for rytmisk musikk og Østafjellske kompetansesenter for rytmisk musikk og til minst to nye kompetansesentra fra 2010. Det er avsatt et tilskudd til Union Scene på 1 mill. kroner. Departementet vil drøfte med regionale myndigheter om tilskuddet fra 2010 kan inngå i tilskuddet til Østafjellske kompetansesenter for rytmisk musikk. Det forutsettes at regionen bidrar med minimum 40 pst. av samlet offentlig tilskudd til regionale kompetansesentra for rytmisk musikk.

Utstyringsordningen for musikk foreslås videreført med 30 mill. kroner. For 2009 ble det innenfor ordningen avsatt 10 mill. kroner til en særskilt satsing på mindre øvingslokaler (musikkbinge). Interessen fra kommunene for øvingslokalene har vært stor og er langt på vei dekket gjennom avsetningen for 2009. For 2010 er det satt av midler for å gi rom for søknader om tilskudd til musikkbinge som ikke kan imøtekommes i 2009 og nye søknader.

Tilskudd til opplæring som for 2009 ble gitt fra musikkutstyringsordningen, er overført til tilskuddsordningen for landsomfattende musikkorganisasjoner til opplæringsformål. Tilskuddet til Norsk Folkemusikk- og danselag er også overført til denne tilskuddsordningen. Det er lagt inn 0,5 mill. kroner til styrking av tilskudd til folkemusikkorganisasjonene i forbindelse med det pågående organiseringsarbeidet. Tilskuddsordningen er også gitt en generell økning på 1 mill. kroner som gir en samlet økning på 5,7 mill. kroner.

I tråd med St.meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* og Stortingets behandling, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008) har departementet arbeidet videre med den framtidige organiseringen av arbeidet for å styrke profileringen av norsk musikk i utlandet.

Samstemt! som består av FONØ, Landslaget for Spelemenn, Norsk Folkemusikk- og danselag, Norsk jazzforum, Norsk Rockfobund, GramArt og Ny Musikk, har i innspill til statsbudsjett for 2010 tatt til orde for å styrke Music Export Norway AS til et ressursenter for norsk musikkexport med kompetanse på eksport av norsk musikk i alle former. Samstemt! foreslår at det i arbeidet med profilering av norsk musikk i utlandet i tillegg til satsing på musikk med et kommersielt potensial, også satses ytterligere på det smalere kunst- og kulturbaserte musikkfeltet. Organisasjonene FONØ og IFPI Norge har utarbeidet et forslag med en modell for utviklingen av næringsaspektet ved eksport av norsk musikk som tar utgangspunkt i et

styrket Music Export Norway. Det ble også gitt en rekke innspill til dette arbeidet på departementets seminar om utfordringer og muligheter for norsk musikkexport i 2007.

Den internasjonale satsingen på musikkområdet skal samordnes og styrkes med tilrettelegging både for næringsmessig eksport og internasjonal profilering. På bakgrunn av alle innspillene har departementet konkludert med at Music Export Norway skal være operatør for dette arbeidet, og tilskuddet er i denne sammenheng økt med tilnærmet 3 mill. kroner til 6 mill. kroner. Kultur- og kirkedepartementet vil følge opp arbeidet med utenlandsprofilering av norsk musikk og vil også vurdere om ansvaret for fordeling av andre tilskuddsordninger kan overføres til Music Export Norway.

Tilskuddet til Ungdomssymfonikerne er økt med 1 mill. kroner, bl.a. til oppstart av et prosjekt som innebærer utvidet virksomhet basert på todelt orkesterdrift. Dagens orkester på omlag 100 musikere videreføres, og det planlegges å etablere et nytt orkester – Nye Ungdomssymfonikerne – på om lag 50 musikere som skal danne kjernen i det store orkesteret og stå for det meste av turnévirkosomheten.

Ungdommens kulturmonstring (UKM Norge) har i 2009 vurdert alternative organisasjonsformer, men har i notat til departementet konkludert med videreføring som fylkeskommunalt foretak og at vedtektene bør endres slik at fylkeskultursjefkollegiet oppnevnes som nasjonalt fagråd, med rett til å nominere styremedlemmer. UKM Norge vil arbeide for å inngå partnerskap med alle fylkeskommunene. Tilskuddet til UKM Norge er økt med 0,5 mill. kroner til bl.a. utviklingsprosjekter i regi av lokale UKM-arrangører.

Tilskuddet til følgende tiltak er økt:

- Nordic Black Theater: 0,5 mill. kroner
- Vestnorsk jazzsenter: 0,5 mill. kroner
- Norsk nettverk for Teknologi, Akustikk og Musikk (NOTAM): 0,5 mill. kroner
- Birka: 0,5 mill. kroner til nettbasert markedsføring av kunsthåndverk
- Danse- og teatersentrum: 0,25 mill. kroner
- Du Store Verden!: 0,35 mill. kroner
- historiske spill/friluftspill: 0,3 mill. kroner

Det er lagt inn midler til NonStopfestivalen i Moss.

Midler til tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper innen dans og annen scenekunst er fra 2010 bevilget under kap. 324 Scenekunst, post 55 Norsk kulturfond.

Tilskuddet til Det Åpne Teater som for 2009 ble bevilget under denne posten er fra 2010 omdisponert og inngår i tilskuddet til Dramatikkens Hus, jf.

kap. 324 Scenekunstformål, post 78 Ymse faste tiltak.

Post 75 Kulturprogram, kan overføres

Norge deltar i EUs kulturprogram, Culture Programme 2007-2013, jf. St.prp. nr. 45 (2006-2007) og Innst. S. nr. 179 (2006-2007).

Programmet fremmer et felleseuropeisk kulturområde gjennom utvikling av kulturelt samarbeid mellom kunstnere, kulturarbeidere og kulturinstitusjoner og skal stimulere til framvekst av europeisk medborgerskap.

Programmet omfatter hele kulturfeltet. Gjennom norsk deltakelse i EUs kulturprogram får norske aktører anledning til samarbeid med aktører fra alle medlemslandene i EU- og EFTA-landene samt fra kandidatland til medlemskap i EU.

Norsk kulturråd er kulturkontaktpunkt for EUs kulturprogram med ansvar for informasjon og søknadshjelp til norske kulturaktører. Norge deltar også med en representant i forvaltningskomiteen for programmet.

EØS/EFTA-landenes finansielle bidrag til EUs kulturprogram fastsettes i henhold til EØS-avtalens artikkel 82. Bidraget skal dekke Norges andel av EØS/EFTA-landenes bidrag til EUs budsjett for programkostnader for Kulturprogrammet i det fjerde året av programperioden. De årlige utgiftene innenfor rammen av Norges samlede bidrag til programmet vil variere. Det tas forbehold om EUs endelige budsjettvedtak og endringer i utgiftene som følge av valutasingninger.

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter midler til en rekke faste tiltak. Oversikt over tiltak det foreslås midler til for 2010 under denne posten følger som trykt vedlegg til denne proposisjonen, jf. vedlegg 2.

Tilskudd til kulturkort for ungdom er videreført for 2010, jf. omtale i programkategorien.

Tilskuddet til Stiftelsen Akershus Festning for kunst og kultur er rammeoverført til Forsvarsdepartementets budsjettområde med kr 100 000 for samordning med Forsvarets øvrige midler til virksomheten.

Tilskuddet til Fellesrådet for kunsthagene i skolen er økt for bl.a. å innpasse tilskudd til Musikk og Ungdom som tidligere ble utbetalt gjennom Norsk musikkråd.

Tilskuddet til Norsk kulturforum er økt med 0,2 mill. kroner.

Post 79 Til disposisjon

Bevilgningene på kulturbudsjettet utenom denne posten er i sin helhet bundet til bestemte mottakere eller tilskuddsordninger. Det er imidlertid nødvendig for departementet å kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i budsjettåret. Eksterne søknader om enkelttilskudd og prosjektstøtte vil normalt bli oversendt Norsk kulturråd for behandling.

Post 82 Nobels Fredssenter

Hoveddelen av driftsutgiftene, utstillinger og fornyelse av disse, særskilte arrangementer og andre aktiviteter, forutsettes fremdeles dekket ved andre inntekter.

Tilskuddet er økt med 1 mill. kroner i forhold til 2009.

Post 84 Pilegrimssatsing

Siden tidlig på 1990-tallet har mange aktører vært involvert i et arbeid med revitalisering av pilegrimstradisjonen i Norge. Kultur- og kirkedepartementet har gjennom en utredning og en etterfølgende høring i 2009 kartlagt de aktuelle utfordringene innenfor pilegrimsarbeidet. De erfaringene som er høstet, viser at det er behov for en samordnet strategi på området. Arbeidet med å utvikle en slik strategi skjer i et samarbeid mellom Kultur- og kirkedepartementet, Miljøverndepartementet og Landsbruks- og matdepartementet. Et overordnet mål for strategien er å understøtte fornyelse og utvikling av pilegrimstradisjonen i Norge. For å bidra til dette er det planlagt opprettet fem regionale pilegrimskontorer (Oslo, Gran, Hamar, Dovre og Sør-Fron) i 2010. Kontorene skal formidle informasjon og veiledning om pilegrimsvandring, arrangere fellesvandring og bidra til utvikling av veien og vandringen i sin region. Det er foreslått 5 mill. kroner til de fem kontorene og andre tiltak innenfor pilegrimssatsingen.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtidig som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

Norsk kulturfond

Innledning

Ved siden av innkjøpsordningene for litteratur og fonogram går fondsmidlene i hovedsak til prosjekter etter søknad. I tillegg tar Norsk kulturråd selv initiativ til prosjekter. I tildelingene er det lagt særlig vekt på å støtte nyskapende kunst, nye kunstneriske uttrykksformer og å stimulere til nye formidlingsmåter for kunst og kultur.

For perioden 2006-2009 har Norsk kulturråd hatt som mål å utvikle kunstens rolle og rom i

offentligheten, styrke produksjon, formidling og dokumentasjon av vår tids profesjonelle kunst- og kulturuttrykk, og heve kvaliteten på kunst og kultur for og blant barn og unge.

Antallet søknader til Norsk kulturfond var 6 052 i 2008, hvorav 2 664 eller 44 pst. mottok tilskudd. Tildelingene utgjorde 37 pst. av søknadsbeløpet til fondet som helhet. Tilsvarende tall for 2007 og 2006 var 40 pst. og 36 pst. Justert for innkjøpsordningene for litteratur var tildelingsprosenten 26,8 pst. i 2008, 24,2 pst. i 2007 og 26,4 pst. i 2006.

Tabell 9.2 Post 55 Norsk kulturfond – avsetning til de ulike kunstområdene 2008-2009:

	(i 1 000 kr)	
	2008	2009
Kap. 320 Allmenne kulturformål	39 631	39 901
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlige rom	16 076	19 829
Kap. 323 Musikkformål	93 743	114 969
Kap. 324 Scenekunstformål	56 910	61 485
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål	125 120	139 114
Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål	8 838	11 227
Sum	340 318	386 525

Under kap. 320 Allmenne kulturformål gis det tilskudd til tverrfaglige satsinger, herunder rom for kunst, barne- og ungdomskultur, forskning og utvikling og andre formål. For omtale av tiltak innen billedkunst, litteratur, musikk, scenekunst og kulturvern vises det til det enkelte fagkapitel.

Mangfoldsåret 2008

I anledning Mangfoldsåret ble Norsk kulturfond styrket med 10 mill. kroner i tillegg til at prosjektsøknader med en mangfoldsdimensjon ble prioritert innenfor fondets ordinære avsetninger. Den særskilte avsetningen i 2008 ble fordelt med 3 mill. kroner til musikktiltak, 3 mill. kroner til scenekunst, 1 mill. kroner til billedkunst og kunsthåndverk, 1 mill. kroner til rom for kunst og 2 mill. kroner til barne- og ungdomskultur. Avsetningen til innkjøpsordningen for oversatt litteratur ble i tillegg styrket med 2 mill. kroner.

Antallet prosjekter som knyttet seg til videreutvikling av det kulturelle mangfoldet var 219 prosjekter i 2008 med en samlet tilskuddsum 31,5 mill. kroner. I tillegg ble det kjøpt inn sju titler fra de største minoritetsspråkene i Norge under inn-

kjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur. Antallet prosjekter i 2007 var 164 med en samlet tildeling på 20,6 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2006 var 152 prosjekter med en samlet tildeling på 14,5 mill. kroner.

Rom for kunst

Norsk kulturråd har prioritert tilskudd til bygg og rom for produksjon og formidling av profesjonell kunstnerisk virksomhet innenfor scenekunst, billedkunst/design, kunsthåndverk, litteratur og musikk.

Det ble i 2008 søkt om tilskudd til 119 prosjekter, hvorav 66 fikk tilskudd. Tilsvarende tall for 2007 var 92 søknader og 43 tilskudd. For 2006 mottok Kulturrådet 88 søknader. Av disse fikk 37 tilskudd.

Særlige satsingsområder er prosjekter med vekt på infrastruktur for uavhengige produksjoner/prosjektbasert kunst, nye uttrykk og medier, samt tverrfaglige og sjangeroverskridende prosjekter. Det ble i 2008 gitt tilskudd til sju prosjekter som bidrar til kulturelt mangfold i kunst- og kulturfeltet.

Barne- og ungdomskultur

Målet er å bidra til at alle barn og unge i Norge skal få oppleve nyskapende kunst og kultur av høy kvalitet. Utviklingsarbeidet har i 2008 vært igangsetting av den flerårige satsingen "Kunstløftet".

I behandlingen av søknader har tiltak rettet mot det å stimulere til kulturelt mangfold i anledning Mangfoldsåret vært særlig prioritert. Av 359 søknader i 2008 fikk 170 prosjekter tilskudd. Av disse var 40 relatert til kulturelt mangfold. Kulturrådet mottok totalt 242 søknader i 2007, hvorav 121 mottok støtte. Antallet søknader i 2006 var 238, hvorav 103 mottok tilskudd.

Tildelingene i 2008 utgjorde 28 pst. av samlet søknadssum. Tilsvarende tall for 2007 og 2006 var henholdsvis 26 pst. og 28 pst.

Forskning, utredning og evaluering

Målet for virksomheten er å bidra til at Kulturrådet kan løse oppgaven som rådgivende organ i kulturspørsmål på et grundig og reflektert kunnskapsgrunnlag, levere begreps- og analyseverktøy som er egnet til å belyse kulturfeltet, stimulere til kritisk refleksjon over feltets virke- og tenkemåter og gjøre kunnskap og innsikter om kulturfeltet tilgjengelige for offentligheten.

Alle faste støtteordninger og budsjettavsetninger skal evalueres med jevne mellomrom. Prosjekter som har mottatt støtte på mer enn 1 mill. kroner evalueres for å gi kunnskap om resultater og erfaringer fra forsøksprosjekter og flerårige programmer der Kulturrådet har bidratt med finansiering. Det er initiert og produsert forskningsbaserte utredninger og evalueringer av ulike typer og format i 2008.

Andre formål

Avsetningen nyttes til tiltak som faller utenfor eller går på tvers av de etablerte fagområdene billedkunst, litteratur, musikk, scenekunst og kulturvern og til egeninitierte prosjekter og satsingsområder. I 2008 ble det gitt tilskudd til 36 prosjekter. Tilsvarende tall for 2007 og 2006 var tilskudd til henholdsvis 52 og 40 prosjekter. Tiltak som bidrar til synliggjøring og fremme av kulturelt mangfold i kunst- og kulturlivet har vært særlig vektlagt i behandling av søknader. Når det gjelder egeninitierte tiltak i 2008, har Kulturrådet prioritert å sikre videreføringen av forsøksprosjektene *På sporet av den tapte samtid* og *Museale forstyrrelser* framfor å sette i gang nye initiativer.

Tabell 9.3 Norsk kulturråds fordeling av midler i 2008 til ulike formål:

	2008
Kulturbygg, rom for kunst	15 185
Forskning og utvikling, egne initiativer samt formidling	2 086
Barne- og ungdomskultur	13 780
Andre formål	8 580
Sum	39 631

Fond for lyd og bilde

Bevilgningen til Fond for lyd og bilde for 2008 var på 26,1 mill. kroner, mens tildelinger fra fondet i 2008 var på 28,5 mill. kroner. Differansen skyldes tilbakeføring av midler fra ikke fullførte prosjekter.

Midlene ble i 2008 fordelt på 607 prosjekter. Samlet søknadssum til fondet var på vel 268 mill. kroner. Sammenlignbare tall for 2007 var 546 prosjekter og samlet søknadssum var på vel 245 mill. kroner.

Andel av samlet støtte rettet mot barn og unge og kulturelt mangfold var henholdsvis 19 pst. og 17,4 pst. Sammenlignbare tall for 2007 var 16,6 pst. og 8 pst. I forbindelse med mangfoldsåret er også forholdet mellom antall søknader og innvilgete tilskudd innenfor den gruppen søknader som retter seg mot kulturelt mangfold undersøkt, og tallene for 2007 og 2008 er på henholdsvis 28,6 pst. og 35,1 pst.

Midlene til Fond for lyd og bilde er de siste tre år fordelt på følgende måte:

Tabell 9.4 Fond for lyd og bilde – fordeling av midler 2006-2008:

	(i 1 000 kr)		
	2006	2007	2008
Fonogramproduksjon	5 559	6 561	6 915
Video/film	6 240	7 386	7 796
Musikk	3 508	4 155	4 373
Tekst	1 554	1 847	1 900
Scene	2 633	3 112	3 285
Til disposisjon for styret	4 110	3 573	4 195
Sum	23 604	26 634	28 464

Samiske kulturformål

Bevilgningen til samiske kulturformål under kap. 320, post 53 økte med 6,1 mill. kroner i 2008. Totalt har bevilgningen økt med 21,4 mill. kroner i perioden 2006-2008. Formålet med økningen er å bedre Sametingets mulighet til å drive en aktiv kulturpolitikk.

Nasjonale kulturbygg

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- byggeprosjektene skal dekke behovet for forsvarlig areal, økt funksjonalitet, og/eller økt sikkerhet gjennom planlegging, ombygging og/eller nybygg.
- bygningene skal ha høy arkitektonisk kvalitet

Museumsbygningen for Tana og Varanger museumsida, avdeling Østsamisk museum ble ferdig i 2008. Arealene ble utformet med vekt på fleksibilitet i bruken. Rom for temporære utstillinger vil også kunne brukes til undervisning og kulturarrangementer. Arbeidet med utstillingene er igangsatt. Museet vil åpne for publikum når utstillingene er på plass. Ombyggingen av den tidligere reservekraftstasjonen ved Norsk Industrierbeidermuseum vil gi rom for nye utstillinger. Byggeprosjektet ferdigstilles i 2009, og museet vil deretter etablere ny utstilling i rommet. Utbyggingen ved Ája Samisk Senter vil gi arealer for fast museumsutstilling, temporære utstillinger og samisk bibliotek. Ombyggingen av den kommunale lysverkbygningen til lokaler for Bergen Kunstmuseum ble ferdig i 2003 og blir nå brukt som kunstmuseum. Planleggingen av og arbeidet med utvikling av utstillinger og attraksjoner i Rockheim, det nasjonale opplevelsessenteret for pop og rock, ble igangsatt.

Gjennom konkurranser om byggeoppdragene søker en å ivareta målet om høy arkitektonisk kvalitet.

Stavanger europeisk kulturhovedstad

Stavanger og omegn var utpekt av EU til å være europeisk kulturhovedstad i 2008 sammen med Liverpool. Tilskuddet i 2008 var på 40 mill. kroner.

Programmet for Stavanger2008 har vært mangfoldig og nyskapende. Året har bestått av 160 forskjellige prosjekter som har medført mer enn 1100 arrangementer. Det har vært et utfordrende og engasjerende år, rikt på opplevelser. Stavanger2008s samarbeid med de eksterne prosjekteierne har i all hovedsak fungert bra, og prosjektene er med noen få unntak blitt levert som forventet og i henhold til kontrakt. Stavanger2008 har selv hatt ansvar for en del større prosjekter, som gjestekompaniene Inbal Pinto Dance Company, Muziekteater Transparant, OKT/Vilnius City Theatre og Handspring Puppet Company. Andre egne produksjoner har vært Bandaloop i Byrkjedalen, Tryst på Engøyholmen, utstillingen A World of Folk i Sandnes og Mot Himlaleite i Sauda.

Det har vært et viktig mål for Stavanger2008 at Kulturhovedstadsåret skulle avspeile nasjonale prioriteringer og Norges internasjonale interesser innen kulturfeltet. Kulturhovedstadens motto og visjon, "Open Port", gjorde Stavanger2008 til et viktig bidrag i det nasjonale Mangfoldsåret. En rekke samarbeidsprosjekter har også bekreftet den nasjonale dimensjonen.

Stavanger2008 har koblet høy kunstnerisk kvalitet med bred folkelig involvering. Gjennomføringen av de enkelte prosjektene i løpet av året har vært preget av stort lokalt engasjement og delta-

kelse. I tillegg til ansatte medarbeidere har Stavanger2008 hatt 470 frivillige som har bidratt med til sammen 16 800 arbeidstimer.

Selskapet Stavanger2008 IKS vil i løpet av 2009 bli oppløst.

Kap. 3320 Allmenne kulturformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	188	98	101
03	Refusjon	271		
16	Refusjon av foreldrepenger	101		
18	Refusjon av sykepenger	693		
	Sum kap. 3320	1 253	98	101

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved Norsk kulturråd, jf. kap. 320, post 01.

Post 03 Refusjon

Posten gjelder refusjon fra EU i forbindelse med Norsk kulturråds arbeid som kontaktpunkt for EUs kulturprogram, jf. kap. 320, post 01.

Kap. 321 Kunstnerformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	15 133	16 210	16 320
72	Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, <i>overslagsbevilgning</i>	11 186	14 891	15 368
73	Kunstnerstipend m.m., <i>kan overføres</i>	100 024	107 244	112 244
74	Garantiinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	101 514	101 787	103 165
75	Vederlagsordninger	117 207	123 730	131 139
	Sum kap. 321	345 064	363 862	378 236

Kapitlet omfatter statsstipend, stipend basert på gjennomført kunstutdanning, stipend og garantiinntekter til kunstnere og vederlag til stipendkomiteene. I tillegg omfatter kapitlet bibliotekvederlag, visningsvederlag, utstillingsstipend og vederlag for framføring av musikk i gudstjenester og seremonier i Den norske kirke og øvrige trossamfunn.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv
2. sikre opphavsmenn vederlag for offentlig bruk av åndsverk gjennom de kollektive kulturpolitiske baserte vederlagsordningene

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgiftene til statsstipendiater. Departementet fremmer forslag om nytt statsstipend til Lars Borgersrud og Elias Akselsen.

Post 72 Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, overslagsbevilgning

Bevilgningen under posten går til stipend basert på gjennomført kunstutdanning. Stipendet tildeles alle studenter som er berettiget til studiefinansiering fra Statens lånekasse for utdanning og som uteksamineres fra de utdanningsinstitusjonene som omfattes av Forskrift om stipend basert på gjennomført kunstutdanning. Stipendet utgjør 26,6 pst. av den årlige basisstøtten som studenter i fulltidsutdanning kan få gjennom Lånekassen, multiplisert med antall år i det normerte studieløpet for den respektive utdanningen. Studenter som tar avkortet utdanningsløp kan også på nærmere vilkår og etter særskilt søknad tildeles avkortet stipend.

Statens kunstnerstipend, som er sekretariat for Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere, administrerer ordningen. Statens kunstnerstipend baserer stipendtildelingen på innsendte opplysninger fra de aktuelle utdanningsinstitusjonene og fra Statens lånekasse for utdanning.

Et forslag til endring av Forskrift om stipend basert på gjennomført kunstutdanning med sikte på å inkludere flere utdanninger i ordningen har vært på høring. De utdanningstilbud departementet hittil har vurdert som aktuelle for inkludering i ordningen, hadde ikke ordinære avgangsstudenter i 2009.

Post 73 Kunstnerstipend m.m., kan overføres

Bevilgningen under denne posten går til arbeidsstipend, arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere, diversestipend, æresstipend/-lønn, stipend for eldre fortjente kunstnere samt fire stipend til nordiske forfattere.

236 ordinære arbeidsstipend og 167 arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere videreføres fra 2009. Det foreslås i tillegg opprettet 20 nye ordinære arbeidsstipend.

Stipendkomiteene innstiller antall stipend og stipendbeløp innenfor de rammene som er gitt og de maksimumsbeløpene som departementet har fastsatt for diversestipend.

To æresstipend og én æreslønn à kr 200 000 utbetales i 2010.

Det er regnet med 281 stipend for eldre fortjente kunstnere. Stipendet er på kr 20 000.

Bevilgningen dekker også vederlag til de ulike stipendkomiteene som gir sakkyndig innstilling om fordeling av midlene til Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere.

Post 74 Garantiinntekter, overslagsbevilgning

Gjennom garantiinntektsordningen gis kunstnere tilsagn om inntekt fram til pensjonsalder, under forutsetning av at kunstneren opprettholder sin kunstneriske aktivitet. Maksimal garantiinntekt tilsvarer lønnstrinn 1 i statens lønnsregulativ og utbetales til de som ikke har egeninntekt som overstiger fribeløpet. For kunstnere som har hatt høyere egeninntekt, reduseres utbetalingen av garantiinntekt med 65 pst. av den del av egeninntekten som overstiger fribeløpet.

Det er lagt inn midler til videreføring av garantiinntekt til 503 kunstnere.

Post 75 Vederlagsordninger

Posten omfatter bibliotekvederlag, visningsvederlag, utstillingsstipend og vederlag for framføring av musikk i gudstjenester og seremonier i Den norske kirke og øvrige trossamfunn.

Bibliotekvederlag

Staten betaler et årlig kollektivt vederlag for utnyttelse av verk som er utgitt her i landet og som disponeres til utlån i offentlige bibliotek. Ordningen er regulert i lov av 29. mai 1987. Bibliotekvederlaget er et kulturpolitisk tiltak som skal stimulere forfattere, komponister, fotografer og billedkunstnere til skapende arbeid. Vederlaget fordeles til godkjente fond som forvaltes av kunstnerorganisasjoner innenfor de områdene loven omfatter. Fondene fordeler vederlaget videre til opphavsmenn, i første rekke som stipend etter søknad. Fondene tildeles midler etter retningslinjer godkjent av departementet. Fordelingen mellom fondene avtales mellom de forhandlingsberettigede kunstnerorganisasjonene. Gjeldende avtale om bibliotekvederlag ble inngått november 2007 for perioden 2008–2011.

Visningsvederlag

Staten betaler årlig et kollektivt vederlag for offentlig visning av norsk og samisk billedkunst, fotografisk kunst og kunsthåndverk i offentlige eller

offentlig støttede institusjoners eie. Ordningen er regulert i lov av 28. mai 1993.

Vederlaget fordeles til godkjente fond som forvaltes av opphavsmannsorganisasjoner innenfor de områder loven gjelder. Avtalen om visningsvederlag gjelder for perioden 2008-2010 og vil deretter fornyes automatisk for ett år av gangen inntil den sies opp skriftlig.

Utstillingsstipend

Norsk kulturråd administrerer ordningen som skal gi billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer bedre betingelser i deres arbeid med utstillinger og heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i utstillingsvirksomheten i kommuner og fylkeskommuner.

Vederlag for musikk brukt i gudstjenester m.m.

Det inngås årlig avtale mellom Kultur- og kirkedepartementet og TONO om vederlag for framføring av musikkverk med eller uten tekst som skjer i Den norske kirke og øvrige trossamfunn. Vederlaget omfatter framføring ved alle gudstjenester og seremonier, jf. bestemmelsene i åndsverkloven om at en rettighetshaver har krav på et vederlag av den ansvarlige når et verk gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Rapport 2008

Mål:

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- legge forholdene til rette for at enkeltkunstnere skal kunne bidra til et mangfoldig og nyskapende kunstliv

Rapport

Statsstipendiater

Ved inngangen til 2008 var det 37 aktive stipendiater i statsstipendiatorordningen. Fire stipendiater gikk ut av ordningen i løpet av året. Én stipendiat hadde permisjon. I tillegg mottok ni stipendiater over 67 år et fast stipendbeløp i henhold til tidligere ordning.

Stipendiatene avgir årlig rapport om sitt arbeid til departementet.

Stipend basert på gjennomført kunstutdanning

Stipend basert på gjennomført kunstutdanning tildeles uteksaminerte kunststudenter fra en rekke høyere norske kunstutdanningsinstitusjoner. Totalt antall tildelinger i 2008 var 199. Stipendbeløpet var på kr 21 652 multiplisert med antall år i det normerte studieløpet.

Kunstnerstipend og garantiinntekter

221 ordinære arbeidsstipend og 167 arbeidsstipend for yngre/nyetablerte kunstnere ble videreført for 2008. Stipendbeløpet for begge stipendtyper var kr 176 000. I 2008 ble det bevilget nærmere 13,1 mill. kroner til diverse stipend.

Det ble videreført garantiinntekter til 507 kunstnere.

Tabell 9.5 Fordeling av stipend- og garantiinntekter i 2007 og 2008 på de ulike kunstnergruppene:

	Antall		Antall		(i 1000 kr)	
	Garanti- inntekter 2007	Garanti- inntekter 2008	Arbeids- stipend ¹ 2007	Arbeids- stipend ¹ 2008	Diverse- stipend 2007	Diverse- stipend 2008
Billedkunstnere	267	267	103	103	2 521	2 521
Kunsthåndverkere	98	98	49	49	1 620	1 620
Skjønnlitterære forfattere	39	39	55	55	1 451	1 451
Barne- og ungdomsbokforfattere	10	10	8	8	528	528
Dramatikere	2	2	7	8	465	465
Oversettere	2	2	6	6	381	381
Faglitterære forfattere	3	3	2	2	73	73
Musikere/sangere/dirigenter	20	20	30	31	1 250	1 529
Komponister	12	12	13	13	313	383
Populærkomponister	1	1	13	14	499	611
Skuespillere	10	10	20	20	624	763
Sceneinstruktører	2	2	5	6	192	235
Scenografer	2	2	4	5	166	166
Teatermedarbeidere					51	51
Dansekunstnere	21	21	24	24	598	731
Kritikerlagene			1	1	97	97
Journalister					58	58
Fotografer	9	9	12	12	344	344
Filmkunstnere	2	2	14	14	431	527
Arkitekter	3	3	1		65	
Interiørarkitekter	3	3			60	60
Diverse andre	1	1	15	11	460	294
Folkekunstnere			6	6	204	204
Sum	507	507	388	388	12 451	13 092

¹ Gjelder både arbeidsskipend og arbeidsskipend for yngre/nyetablerte kunstnere

Vederlag

Hovedmålet for vederlagsordningene har vært å sikre opphavsmenn vederlag for offentlig bruk av åndsverk.

I 2008 ble det utbetalt 78,6 mill. kroner i bibliotekvederlag. Gjeldende avtale mellom staten og 23 kunstnerorganisasjoner om bibliotekvederlag for perioden 2008-2011 ble inngått i november 2007 etter mekling hos Riksmeklingsmannen. Avtalen fastsetter et vederlag for 2008 med en årlig økning på 4 pst. i perioden 2009-2011.

I 2008 ble det fordelt 33,1 mill. kroner som visningsvederlag til godkjente fond. Fordelingen av vederlagsmidlene fra fondene foretas av de forhandlingsberettigede organisasjonene.

Det ble overført 1,6 mill. kroner i vederlag til TONO i 2008 for framføring av musikk ved gudstjenester og seremonier i Den norske kirke og øvrige trossamfunn.

I 2008 ble det gitt tilskudd på til sammen 3,8 mill. kroner til utstillingsstipend som ble fordelt av Norsk kulturråd.

Kap. 3321 Kunstnerformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
16	Refusjon av foreldrepenger	113		
	Sum kap. 3321	113		

Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	11 212	13 003	14 003
50	Kunst i offentlige rom	12 739	15 739	17 743
55	Norsk kulturfond	16 076	19 829	24 579
72	Knutepunktinstitusjoner	3 595	4 745	5 198
73	Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	222 343	233 589	244 824
75	Offentlig rom, arkitektur og design	25 151	28 969	30 268
78	Ymse faste tiltak	52 073	63 018	71 184
	Sum kap. 322	343 189	378 892	407 799

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Kunst i offentlige rom (KORO) (tidligere Utsmykingsfondet for offentlige bygg), stiftelsen Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og knutepunktinstitusjonen Nordnorsk kunstnersenter. Disse institusjonene har ansvar for formidling av billedkunst, kunsthåndverk og/eller design og arkitektur. Videre omfatter kapitlet avsetning til billedkunst og kunsthåndverk under Norsk kulturfond og en rekke mindre institusjoner og tiltak som formidler billedkunst og kunsthåndverk. Innenfor kapitlets område faller også utstillingsvederlag og tiltak rettet mot offentlig rom, arkitektur og design.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. sikre at flest mulig får tilgang til, kunnskap om, forståelse og opplevelse av billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur av god kvalitet
2. sikre at det samles inn, forskes på og bevares et kvalitativt godt utvalg av objekter innenfor billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur
3. styrke produksjon, kunstnerisk bredde og nyskaping av kunst i offentlige rom

4. bedre sikrings- og bevaringsforholdene av kunstsamlingene i henhold til nødvendige oppdaterte sikrings- og bevaringsplaner

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

I 2010 er bevilgningen til billedkunst, kunst i offentlige rom, arkitektur og design økt med 28,9 mill. kroner. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design har i perioden 2006-2010 fått en økning på 75,5 mill. kroner, og har nå en samlet budsjetttramme på 244,8 mill. kroner.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter til Kunst i offentlige rom (KORO). KORO er statens fagorgan for kunst i offentlige rom, og planlegging, gjennomføring og kvalitetssikring av kunstprosjekter i offentlige rom er kjernen i virksomheten.

KORO arbeider for mangfold og nyskaping i kunstproduksjonen, som når et bredt sammensatt publikum i byer og distrikter over hele landet.

Bevilgningen er foreslått økt med 1 mill. kroner, bl.a. til styrking av administrasjons- og økonomistyringsfunksjonene.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som institusjonen får i merinntekt under kap. 322, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 50 Kunst i offentlige rom

Bevilgningen skal benyttes til produksjon av kunst i kommunale og fylkeskommunale bygg, herunder offentlige uterom samt til innkjøpsordningen for leiebygg og eldre statsbygg. Midler til kunstproduksjon i statlige bygg tildeles av Fornyings- og administrasjonsdepartementet gjennom Statsbygg og kommer i tillegg til rammen under post 50. I tillegg kommer byggeprosjekter som finansieres over Kultur- og kirke departementets budsjett under kap. 320, post 73, der midler til kunstproduksjon blir avsatt som en del av kostnadsrammen.

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner til generell styrking av kunstordningene. Økningen er en del av oppfølgingen av *arkitektur.nå*, regjeringens plandokument for norsk arkitekturpolitikk, jf. programkategoriomtalen.

Departementet fremmer forslag om at KORO får fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til kunstproduksjon for inntil 15,6 mill. kroner ut over bevilgningen i 2010, jf. forslag til vedtak III.

Post 55 Norsk kulturfond

Posten omfatter midler til ulike tiltak innenfor feltet, bl.a. prosjektstøtte innenfor billedkunst og kunsthåndverk, midler til kunst og ny teknologi, midler til kulturelle endringsprosesser og samtidskunst, utstyrsstøtte i fellesverksteder og utstillingsstøtte til kunstnere i etableringsfasen.

Bevilgningen under posten er foreslått økt med til sammen 4,75 mill. kroner, herunder om lag 4,1 mill. kroner til ymse tiltak (tidligere prosjektstøtte) innenfor billedkunst og kunsthåndverk. Det er fra 2010 satt av 0,75 mill. kroner under ymse tiltak til en prøveordning over tre år for å kunne gi støtte til kunstnerstyrte visningssteder.

	(i 1 000 kr)	
	Fordeling 2009	Forslag 2010
Ymse tiltak (tidligere prosjektstøtte BK)	11 149	15 621
Kunst og ny teknologi	2 600	2 683
Kulturelle endringsprosesser og samtidskunst/Mangfoldstiltak	2 400	2 477
Utstyrsstøtte fellesverksteder	1 280	1 321
Utstillingsstøtte – kunstnere i etableringsfasen	1 400	1 445
Kunsthøstfestivaler	1 000	1 032
Totalt	19 829	24 579

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Tilskuddet skal dekke driftsutgifter for knutepunktinstitusjonen Nordnorsk Kunstnersenter og Lofoten internasjonale kunsthøstfestival (LIAF). Det er en forutsetning for tilskuddet at Nordnorsk Kunstnersenter og LIAF inngår et tett samarbeid, bl.a. med hensyn til tekniske og administrative løsninger. Den økonomiske støtten til LIAF kan falle bort dersom det ikke settes fortgang i samarbeidet. Tilskuddet kan videre avkortes dersom LIAF ikke avholdes som planlagt i 2010.

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skole-

sekken innføres på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet. Dette tilsvarer en økning på kap. 322, post 72 på i alt 0,3 mill. kroner.

Post 73 Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Nasjonalmuseet skal være landets fremste institusjon for samling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av billedkunst, kunsthåndverk, arkitektur og design. Nasjonalmuseets kjerneansvar består i å være en nasjonal kunnskapsbank og en serviceinstitusjon for de visuelle kunststartene i hele landet. Museet skal ta vare på kulturarven innenfor sine fagområder og være en nyskapende

møteplass for opplevelse, forståelse og ivaretagelse av de visuelle kunststartene. Museets aktivitet skal rette seg mot et mangfold av målgrupper i hele Norge og i utlandet. Dette innebærer bl.a. at museet skal ha den mest representative samlingen av historiske og samtidige verk innen kunst, arkitektur og design med tilknytning til Norge, i tillegg til å samle sentrale internasjonale verk. Det innebærer også et ansvar for landsdekkende formidlingsprogrammer, for å være en drivende kraft og et kompetansesenter for det nasjonale museumsnettverket, og for å innta en aktiv rolle i de internasjonale museumsnettverkene.

Bevilgningsforslaget på 244,8 mill. kroner i 2010 innebærer en økning på over 11 mill. kroner. Om lag 1,5 mill. kroner av disse midlene gjelder restinnfasingen av spillemidler fra Den kulturelle skolesekken til det ordinære statsbudsjettet, i samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skolesekk for framtida*.

Nasjonalmuseets viktige samfunnsoppgave kan ikke løses på en tilfredsstillende måte uten at det blir gitt bedre bygningsmessige rammevilkår. Derfor ga Kultur- og kirkedepartementet Statsbygg i oppdrag å invitere til en åpen, internasjonal plan- og designkonkurranse våren 2009 med sikte på et nytt, samlet museumsanlegg for Nasjonalmuseet på Vestbanen i Oslo. Etter at resultatet foreligger våren 2010, vil Statsbygg fullføre et forprosjekt, som vil bli gjenstand for ekstern kvalitetssikring. Stortinget sluttet seg til dette ved behandlingen av St.prp. nr. 67 (2008-2009) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009*, i forbindelse med kjøpet av tomt på Vestbanen fra Oslo kommune, jf. Innst. S. nr 355 (2008-2009). Innenfor rammebevilgningen i 2010 er det lagt til rette for at museet oppretter en egen prosjektlederstilling med oppgave å sikre en best mulig ivaretagelse av brukervedvirkningen i byggesaken. Det vises for øvrig til omtale av Nasjonalmuseets utbyggingsprosjekt under kap. 320, post 73.

Nasjonalmuseet har i samarbeid med Kulturetaten i Oslo kommune skissert et opplegg for å forberede feiringen av Munch-jubileet i 2013. Staten ønsker å legge til rette for et slikt samarbeid, og foreslår derfor å øremerke 0,75 mill. kroner til dette formålet på kap. 322, post 73 i 2010.

Post 75 Offentlig rom, arkitektur og design

Midlene under denne posten skal i hovedsak dekke driften av Norsk Form og prosjekter institusjonen har ansvaret for. Midlene skal også gå til oppfølging av *arkitektur.nå*, regjeringens plandokument for den norske arkitekturpolitikken, jf. programkategoriomtalen. Bevilgningen under posten

omfatter også tilskudd til stiftelsen ROM for kunst og arkitektur, designtreffet BeyondRisør samt til enkelte andre tiltak og prosjekter innenfor feltet offentlig rom, arkitektur og design.

Norsk Form og Norsk Designråd som er samlokalisert i Norsk Design- og Arkitektursenter (DogA), utgjør sammen en arena for formidling av og debatt om design, samtidsarkitektur, byplanlegging og byutvikling. Det legges til grunn at de to institusjonene videreutvikler samarbeidet.

Departementet foreslår en samlet bevilgning på 30,3 mill. kroner under denne posten. Det er lagt inn 4,5 mill. kroner under denne posten til oppfølging av plandokumentet om den norske arkitekturpolitikken. Norsk Form vil ha en sentral rolle i oppfølgingsarbeidet, i samråd med Kultur- og kirkedepartementet og de øvrige 12 departementene som har samarbeidet om dokumentet. Midlene er fordelt som følger:

- Norsk Forms arbeid med ByLab: 2,5 mill. kroner
- videreutvikling av Norsk Form og DogA som formidlingsarena: 1 mill. kroner
- European Norge: 0,5 mill. kroner
- samarbeid mellom unge og erfarne arkitekter - Wild Card-ordning: 0,5 mill. kroner.

I tillegg foreslås midler til Kunst i offentlige rom som et ledd i oppfølgingen av *arkitektur.nå*, jf. omtale under kap. 322, post 50.

Post 78 Ymse faste tiltak

- Under denne posten er det ført opp midler til ulike faste tiltak innenfor feltet formidling av billedkunst og kunsthåndverk. Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Det er lagt inn følgende økninger i bevilgningsforslaget for 2010:

- Bergen Kunsthall: 1 mill. kroner til styrking av den faglige virksomheten
- Bomuldsfabriken Kunsthall: 0,5 mill. kroner til generell styrking av virksomheten
- Kunstkritikk.no (Norsk Kritikerlag): 0,1 mill. kroner til generell styrking av driften
- Kunsternes Informasjonskontor (KIK): 0,1 mill. kroner til generell drift
- Nettsted for unge kunstnere, Trafo.no: 0,5 mill. kroner til bl.a. videreutvikling av tekniske løsninger
- Norsk Billedhoggerforenings Skulpturkontor: 0,2 mill. kroner til generell styrking av virksomheten

- Norske Billedkunstnere (NBK): 0,5 mill. kroner til gjennomføring av stipendbehandling og drift av Høstutstillingen
- Norske Grafikere: 0,2 mill. kroner til formidling og utvikling av eget tidsskrift for grafikk
- Norske Kunstforeninger: 0,5 mill. kroner til en generell styrking av organisasjonen
- Norske Kunsthåndverkere: 1 mill. kroner til å styrke utenlandsformidlingen
- Norske Tekstilkunstnere: 0,2 mill. kroner til styrking av organisasjonen
- SKINN - Samorganisasjonen for Kunstformidling i Nord-Norge: 0,5 mill. kroner til å styrke rollen som kunstformidlingsaktør i Nord-Norge
- Tegnerforbundet: 0,2 mill. kroner til styrking av organisasjonen (Tegnebiennalen)
- Unge Kunstneres Samfund: 0,5 mill. kroner til generell styrking av organisasjonen
- Vestfossen Kunstlaboratorium: 0,25 mill. kroner til å styrke institusjonen som nasjonalt og regionalt senter for samtidskunst
- EXPO 2010: 1 mill. kroner til norsk kulturpresentasjon under verdensutstillingen i Shanghai i 2010

Departementet er kjent med at Bergen kommune planlegger en samtidskunstfestival i Bergen med hovedvekt på billedkunst. Første Bergensbiennale er planlagt gjennomført i 2011. Kultur- og kirkedepartementet er positiv til at en slik festival blir arrangert, og vil komme tilbake til saken i forbindelse med budsjettet for 2011.

Inngåelse av avtale om forsikringsansvar

Ordningen med statlig forsikringsansvar i forbindelse med større utenlandske utstillinger har stor kulturpolitisk betydning. Ordningen innebærer at Kongen kan inngå avtaler om forsikringsansvar i forbindelse med større utenlandske utstillinger innenfor en totalramme for nye og gamle garantier. Ordningen sparer norske institusjoner for utgifter til forsikringspremie, hvilket innebærer at det kan arrangeres store og interessante utenlandske utstillinger i Norge. Det er stor interesse for ordningen, som gir norske museer og gallerier mulighet til å vise store utenlandske utstillinger av høy kvalitet. Departementet foreslår at rammen for det samlede forsikringsansvaret i 2010 settes til 4 000 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV. Dette er en videreføring av rammen for 2009.

ABM-utvikling administrerer ordningen. Forslag om forsikringsansvar på over 10 mill. kroner må avgjøres av Kongen. Forsikringsansvar under 10 mill. kroner avgjøres av Kultur- og kirkedepartementet.

Utstillingsinstitusjonene har et egenandelsansvar på 0,2 mill. kroner. Departementet har ikke fått krav om utbetaling så lenge ordningen har eksistert.

På bakgrunn av spørsmål om tolkning og praktisering av regelverket, har Kultur- og kirkedepartementet foretatt en gjennomgang av regelverket. Nytt regelverk ble fastsatt med virkning fra 1. februar 2009.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å øke utsmykking av offentlige rom og styrke billedkunsten

Rapport

Kunst i offentlige rom (KORO)

KORO er Norges største produsent av kunst i offentlige rom. Gjennom arbeidet innenfor hovedområdene, kunstproduksjon, kunstforvaltning og kunstformidling, og som kompetansesenter, skal KORO stimulere til økt interesse for kunst i offentlige rom. Dette skjer bl.a. gjennom forvaltning av tre ulike ordninger som skal sikre at det skapes kunst i statlige bygg, for statsinstitusjoner i leiebygg, i kommunale og fylkeskommunale bygg og i offentlige uterom.

KOROs kunstprosjekt gjennomføres normalt i rom og områder der mange ferdes. Dette bidrar til at kunst når ut til et stort publikum over hele Norge. Siden etableringen i 1976 har KORO produsert nærmere 6 000 kunstprosjekter i statlige bygg over hele landet og i tillegg gitt tilskudd til nesten 700 fylkeskommunale og kommunale bygg og uterom.

KORO engasjerte i 2008 ca. 140 kunstkonsulenter og hadde oppdrag til ca. 140 kunstnere.

I 2008 hadde KORO 228 prosjekter gående. Av disse prosjektene var 81 i statlige bygg, herav 10 prosjekter under innkjøpsordningen for leiebygg/eldre statsbygg. 126 prosjekter var i kommunale og fylkeskommunale bygg og 30 i offentlige uterom. Samlede utbetalinger til kunstprosjekter i regi av institusjonen var i 2008 38 mill. kroner. Dette utgjør en økning på 35 pst. fra året før. Utbetalinger til kunstprosjektene kan variere mye fra år til år, avhengig av fasen det konkrete prosjekt befinner seg i.

Aktivitetøkningen har vært størst innen ordningen for fylkeskommunale og kommunale bygg/

offentlige uterom med 60 nye prosjekter. Samtidig hadde KORO arbeidsintensive faser i en rekke pågående prosjekter i samarbeid med Statsbygg og andre statlige byggherrer. Ved årsskiftet 2008/2009 var samlet gjenstående budsjett for statlige kunstprosjekter i arbeid nær 90 mill. kroner.

Det ble i 2008 registrert 23 avsluttede prosjekter under ordningen for statlige bygg, 26 under ordningen for kommunale og fylkeskommunale bygg og 13 prosjekter for kunst i offentlige uterom. Ordningen for kunst til statlige leiebygg og eldre statsbygg ble utlyst med en ramme på 5,0 mill. kroner i desember 2008. Ordningen er til nå utlyst annethvert år.

Kunstverkene som KORO produserer i statlige bygg, blir forvaltet gjennom skriftlige avtaler som inngås med brukeretatene og ved registrering i institusjonens database og billedarkiv. I forbindelse med omorganisering og flytting av statlige virksomheter, er det en stor utfordring å følge opp kunstens tilstand og plassering. Forvaltning av kunsten er et prioritert område innenfor ressursene institusjonen disponerer.

Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

Tabell 9.6 Økonomiske nøkkeltall for Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design i 2008

	(i 1 000 kr)						
	Stats- tilskudd (KKD)	Andre inn- tekter	Drifts- kost- nader	Drifts- resultat	Års- resultat	Egen- kapital	Antall års- verk
Nasjonalmuseet	222 343	24 580	241 344	5 580	9 227	76 695	151

Kilde: Institusjonens årsrapport/årsmelding og årsregnskap

Tabell 9.7 Antall besøkende i 2006-2008 ved Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design

	Antall besøkende		
	2006	2007	2008
Nasjonalmuseet	618 609	586 437	633 224

Som landets fremste institusjon for samling, bevaring, dokumentasjon, forskning og formidling av billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur, skal Nasjonalmuseet sikre at flest mulig får tilgang til, forståelse for og opplevelse av visuell kunst av god kvalitet og målrettet arbeide for å bedre dokumentasjon, sikring og bevaring av samlingene.

Ved utgangen av 2008 hadde Nasjonalmuseet 154 fast ansatte og utførte 151 årsverk. Nasjonalmuseets utstillingsarenaer i Oslo var i 2008 i Uni-

Norsk kulturfond

På billedkunstrådet er de overordnede målene for Norsk kulturråd å styrke kvaliteten og mangfoldet i samtidskunsten, og å styrke formidlingen slik at den profesjonelle kunsten når et større publikum og får en tydeligere plass i offentligheten.

Prioriterte områder i 2008 har vært kunstens plass i den offentlige samtalen, kunstproduksjon og kunstformidling, en internasjonal kunstarena, kunst og digital teknologi samt forskning og bevaring.

Samlet avsetning utgjorde i 2008 16,1 mill. kroner. Avsetningen i 2007 var på 14,4 mill. kroner. Av 684 søknader i 2008 ble det gitt tilskudd til 256 prosjekter. For 2007 var tallet 676 søknader og 219 tilskudd. Tilsvarende tall for 2006 var 677 søknader og 235 tilskudd. Tildelingene i 2008 utgjorde 16 pst. av samlet søknadsbeløp. Tilsvarende tall for 2007 og 2006 var hhv. 19 pst. og 20 pst.

versitetsgt. 13, St. Olavs gate 1, Bankplassen 4 og i Kunsthallen på Tullinløkka. I tillegg åpnet museet den 6. mars 2008 en ny utstillingsarena for arkitektur på Bankplassen 3. Ved disse visningsstedene ble det, i tillegg til seks samlingsutstillinger, vist 13 skiftende utstillinger. Utover aktiviteten i Oslo turnerte 28 utstillinger innenfor det landsdekkende formidlingsprogrammet (25 i Norge og 3 i utlandet). 16 av vandretstillingerne var tilknyttet det nasjonale skolenettverket, og disse hadde ca. 43 312 besøkende.

Det samlede besøkstallet for Nasjonalmuseet i 2008 var 633 224. Visningsstedene i Oslo hadde 530 107 besøkende, sammenlignet med 523 827 året før. Denne oppgangen er bl.a. knyttet til høye besøkstall ved det nye arkitekturmuseet. Det landsdekkende programmet hadde 103 117 besøkende i 2008, mot 62 610 i 2007.

Museet rapporterer om en samling på totalt 175 390 gjenstander. Av disse kom 2 554 gjenstander til i 2008. Samlet innkjøp av kunst i fjor utgjorde 16,9 mill. kroner, mot 8,6 mill. kroner i 2007.

Arbeidet med å bedre dokumentasjonen av samlingene ble videreført i 2008. Bl.a. ble det utviklet en logistikk for strekkodemerkning, samt at museet nå har foretatt en konvertering fra tidligere samlingsdatabaser og kun benytter én felles database (Primus).

Nasjonalmuseets nåværende bygningsmessige situasjon er svært utilfredsstillende med tanke på de nasjonale verdiene institusjonen forvalter. Forholdene i de nåværende bygningene gjør det vanskelig for museet å ivareta oppgavene knyttet til sikring, bevaring og formidling på en god måte. Sikring og bevaring av samlingene har hatt gjennomgående høy prioritet i 2008, og det har blitt gjennomført en rekke tiltak for å bedre museets sikrings- og bevaringsforhold. Bl.a. flyttet museet deler av samlingen inn i nye, midlertidige magasinlokaler på ca. 3000 kvm. Selv om tiltakene representerer forbedringer, er de bygningsmessige utfordringene av en slik art at museet kun kan få tilfredsstillende formidlings-, sikrings- og bevaringsforhold når planene om et nytt museumsanlegg realiseres.

Arbeidet med å konkretisere museets utbyggingssjanser pågikk i hele 2008. Statsbygg, Kultur- og kirkedepartementet og Nasjonalmuseet samarbeidet nært for å utarbeide funksjonsanalyse og romprogram for et nybygg og forberede en plan- og designkonkurranse. I mai inngikk Statsbygg en avtale om kjøp av arealer på Vestbanetomten, som ble vurdert som velegnet for oppføring av et samlet nybygg for museet. Det ble deretter igangsatt en ekstern tilleggsutredning for å vurdere Vestbanealternativet opp mot løsningene som tidligere var utredet i Tullinløkka-området. Målet med utredningsarbeidet, som ble ferdigstilt i 2009, var å finne den løsningen som gir Nasjonalmuseet de beste bygningsmessige rammevilkårene med hensyn til høy sikkerhet for samlingene og fleksible forhold for en offensiv og mangfoldig formidlingsvirksomhet.

Nordnorsk Kunstnersenter

Nordnorsk Kunstnersenter (NNKS) ble etablert i 1979 og fikk fra 1995 status som knutepunktinstitusjon med ansvar for formidling av billedkunst og kunsthåndverk i Nord-Norge. NNKS er en kunstnerstyrt institusjon eid av Nordnorske bildende kunstnere og Norske kunsthåndverkere Nord-Norge. Nylig har NNKS flyttet inn i Lofoten kulturhus. Dette gir et potensial for en mangedobling av besøkstallet.

Tilskudd til Lofoten Internasjonale kunstfestival (LIAF) overføres gjennom NNKS. Det har vært dialog om nærmere konsolidering og samarbeid med LIAF i 2008, og det arbeides videre med dette i 2009. Konstruktivt samarbeid ble også gjennomført i forbindelse med "artist in residence-program", og LIAF har fått hjelp til en del administrative funksjoner i løpet av 2008.

NNKS mottar driftsstøtte fra Kulturdepartementet, Finnmark, Troms og Nordland fylkeskommuner og Vågan kommune.

NNKS hadde i 2008 et negativt driftsresultat på 0,22 mill. kroner som skyldes gjennomføringen av Nordnorsk Triennale 2008, en stor utstilling som presenterte 16 billedkunstnere/kunsthåndverkere som har tilknytning til Nord-Norge. Hovedproduksjonen for utstillingen ble belastet i 2008.

Norsk Form

Stiftelsen Norsk Form er en formidlings- og prosjektinstitusjon som skal være arena for tverrfaglighet, innovasjon, debatt og nettverksbygging for fagfeltene design, arkitektur, by- og stedsutvikling. Norsk Form skal i et bredt samfunnsmessig perspektiv øke forståelsen for arkitektur og design og arbeide for kvalitet og nytenkning i utviklingen av omgivelser og produkter.

Det var særlig tre forhold som fikk betydning for Norsk Forms prioriteringer i 2008: Økt internasjonal interesse for norsk arkitektur og design, lav kvalitet i nye byboligprosjekter og behov for å løse designutfordringer for det offentlige Norge. Målrettet formidling av mineryddingsutstyret i regi av Norsk Forms prosjekt *Design uten grenser* førte til flere høythengende priser og stor internasjonal oppmerksomhet, og Detour – utstillingen over nasjonale turistveger – ble i 2008 sett av over 70 000 besøkende i Paris, Brussel, Stockholm, London, Bologna og Bratislava. Samtidig satte Norsk Form fokus på nye boligprosjekter med dårlige planløsninger og lite funksjonelle uterom, noe som førte til bred debatt og mediedekning. I Statens designkonkurranse 2008 var et helhetlig og tillitsvekkende valgutstyr et av flere kriterier når desig-

nerne skulle gi form til valgurner, stemmeavlukker og ny visuell profil som skal benyttes ved framtidige valg i Norge.

Norsk Form gjennomførte også en mengde tiltak relatert til Mangfoldsåret 2008. I tillegg til utstillinger og kveldsmøter, ble det utført en publikumsundersøkelse for å kartlegge hvordan DogA kan tiltrekke seg et mer mangfoldig publikum, prosjektet *Future City Game* ble gjennomført med deltagere satt sammen på tvers av kulturell bakgrunn og byromsstunnet Byrom i et portrom problemati-

serte hvem byen er til for. I tillegg deltok Norsk Form i Mangfoldsnettverket.

Norsk Form samarbeidet i 2008 med departementer, kommuner, offentlige etater, privat næringsliv, utdanningsinstitusjoner, frivillige organisasjoner etc. Norsk Form administrerte Utenriksdepartementets tilskuddsordning for presentasjon av norsk design og arkitektur i utlandet og forvaltet Kultur- og kirkedepartementets tildeling av regionale design- og arkitekturmidler der seks av totalt 68 søkere ble innvilget midler. Norsk Form koordinerte bruken av Villa Stenersen.

Kap. 3322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter		100	103
18	Refusjon av sykepenges	97		
	Sum kap. 3322	97	100	103

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak inntekter knyttet til prosjekter i regi av Kunst i offentlige rom (KORO), jf. kap. 322, post 01.

Kap. 323 Musikkformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	137 465	156 942	159 297
55	Norsk kulturfond	93 743	114 969	126 277
70	Nasjonale institusjoner	185 436	199 394	221 259
71	Region-/landsdelsinstitusjoner	156 790	174 992	219 154
72	Knutepunktinstitusjoner	52 120	60 795	64 409
74	Landsdelsmusikere i Nord-Norge	14 163	16 163	17 163
78	Ymse faste tiltak	68 755	83 815	94 127
	Sum kap. 323	708 472	807 070	901 686

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Rikskonsertene, avsetning til musikk under Norsk kulturfond, tilskudd til to nasjonale symfoniorkestre, fem region-/landsdelsorkestre og elleve fest-

spill/festivaler med status som knutepunktinstitusjoner. Kapitlet omfatter også tilskudd til faste tiltak på musikkområdet. I tillegg bevilges det midler til musikkformål over kap. 320 Allmenne kulturfor-

mål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. gjøre musikk av høy kunstnerisk kvalitet tilgjengelig for flest mulig
2. fremme kunstnerisk utvikling og fornyelse

I henhold til St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk*, jf. Innst. S. nr. 295 (2007–2008), er målet for tilskudd til rytmisk musikk å legge til rette for og utvikle et mangfold av norsk rytmisk musikk som er anerkjent for høy kvalitet, preget av musikalsk bredde, mangfold og nyskaping og som når et stort publikum i Norge og internasjonalt. Dette skal nås gjennom:

- et godt konserttilbud over hele landet
- god tilgang på innspilt musikk av høy kvalitet
- styrket kompetanseutvikling og kvalitet

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 91 mill. kroner totalt til musikkformål. Med budsjettforslaget for 2010 vil musikkformål samlet ha fått en økning på 409 mill. kroner i løpet av årene 2006–2010.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for Rikskonsertene.

Rikskonsertenes utgiftsramme er økt til 159,3 mill. kroner.

Rikskonsertene har i samarbeid med fylkeskommunene ansvaret for skolekonsertordningen. Alle kommuner får tilbud om skolekonserter for sine grunnskoleelever. Det er planlagt utfasing av midlene fra spilloverskuddet fra Norsk Tipping til skolekonserter i forbindelse med innføring av Den kulturelle skolesekken til den videregående skolen i tråd med St.meld. nr. 8 (2007–2008) *Kulturell skolesekke for framtida* og Innst. S. nr. 200 (2007–2008). I 2009 ble den første delen av midlene utfaset. Det tas sikte på å utfase resten av spilloverskuddet til skolekonserter i 2011.

Rikskonsertene er også produsent og leverandør av konserter innenfor alle musikksjangrer til konsertarrangører over hele landet. Rikskonsertene, som skal legge til rette for kunstnerisk og formidlingsmessig utvikling og nyskaping, bestiller årlig en rekke nye verk fra skapende kunstnere og engasjerer et stort antall musikere fra alle deler av landet og fra utlandet. INTRO-programmene lanserer unge norske utøvere innenfor klassisk musikk, jazz og folkemusikk. Rikskonsertene utfører også internasjonale representasjons-, rådgivnings- og operative oppgaver innen musikkfeltet i samarbeid med Utenriksdepartementet og NORAD. Det gjennomføres bl.a. programmer i det sørlige Afrika, Palestina, Nepal og India.

Difi – Direktoratet for forvaltning og IKT har på oppdrag fra Kultur- og kirke departementet gjennomgått Rikskonsertenes virksomhet. Rapporten *Nye Tider – nye takter? En gjennomgang av Rikskonsertene* er sendt på bred høring. Departementet vil vurdere oppfølgingen av rapporten bl.a. på bakgrunn av høringen.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Rikskonsertene får i merinntekter under kap. 3323, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr 1.

Post 55 Norsk kulturfond

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd ført opp i tabellen nedenfor. Tabellen viser avsetningen til de ulike ordningene og til andre formål.

Tilskuddsordningen for musikkensemble er økt med 4 mill. kroner, herunder 2 mill. kroner som er overført fra kap 320, post 55 til forsøk med profesjonalisering av kor. I perioden 2007–2009 er det bevilget i alt 4 mill. kroner til forsøk for profesjonalisering av kor. Forsøket er under evaluering. Departementet vil komme tilbake til satsing på kor bl.a. på bakgrunn av evalueringen.

Som videre oppfølging av St.meld. nr. 21 (2007–2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* er innkjøpsordningen for musikk økt med 2,5 mill. kroner for å styrke arbeidet med en framtidrettet ordning for innkjøp og distribusjon av digitalisert musikk. Arbeidet med etableringen av en slik ordning vil bli videreført i 2010 basert på erfaringer fra bl.a. Danmark og i samarbeid med relevante aktører.

Tilskuddsordningene for musikere og for arrangører er økt med 2 mill. kroner hver.

Tilskuddsordningen for musikkfestivaler og tilskuddsordningen for kirkemusikk er økt med 1 mill. kroner hver.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Tilskuddsordning for arrangører	10 000	12 000
Tilskuddsordning for musikere	10 000	12 000
Tilskuddsordning for musikkfestivaler	29 562	30 562
Tilskuddsordning for musikkensembler	18 189	22 189
Tilskuddsordning for kirkemusikk	5 562	6 562
Innkjøpsordning for musikk	16 412	18 912
Andre formål	25 244	24 052
Sum	114 969	126 277

Avsetningen under Andre formål omfatter prosjektstøtte til musikktiltak, herunder bl.a. musikkdramatikk og bestillingsverk.

Post 70 Nasjonale institusjoner

Bevilgningen under denne posten omfatter tilskudd til Stiftelsen Oslo-Filharmonien og til Stiftelsen Harmonien i Bergen. Staten dekker hele det offentlige driftstilskuddet til disse to orkestrene.

Orkesterselskapene har plikt til å la NRK sende, gjøre opptak av og produsere konserter på samme vilkår som tidligere.

Tilskuddet til Oslo-Filharmonien er økt med 10 mill. kroner. Tilskuddet til Stiftelsen Harmonien i Bergen er økt med 11,9 mill. kroner, herunder 5,2 mill. kroner til økte kostnader i forbindelse med inngåelse av nye overenskomster, jf. omtale i programkategorien. Midler til økte pensjonskostnader inngår i tilskuddet til de to orkestrene, jf. omtale i programkategorien.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Oslo-Filharmonien	107 921	117 921
Stiftelsen Harmonien	91 473	103 338
Sum	199 394	221 259

Post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Nordnorsk Opera og Symfoniorkester AS ble i juni 2009 stiftet av kommunene Tromsø og Bodø. Selskapet er etablert ved at virksomhetene til Stiftelsen Tromsø Symfoniorkester, Bodø Sinfonietta KF, Stiftelsen Opera Nord og Stiftelsen Musikkteater i Bodø er overført til selskapet. Stiftelsestilsynet har gitt tillatelse til dette på visse vilkår. Nordnorsk Opera og Symfoniorkester AS skal drive symfoniorkesteret Nordnorsk Symfoniorkester, kjerneensemblene Tromsø Kammerorkester og Bodø Sinfonietta, samt produsere og formidle opera og musikkteater av høy kunstnerisk kvalitet i

landsdelen. Nordnorsk Opera og Symfoniorkester skal samarbeide med Forsvarets Musikkorps Nord-Norge, Landsdelsmusikerne og andre profesjonelle musikermiljøer i regionen. Tilskudd som for 2009 ble bevilget over post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner til Tromsø Symfoniorkester og over post 78 Ymse faste tiltak til Bodø Sinfonietta og til Nordnorsk Symfoniorkester, samt over kap. 324 Scenekunstformål, post 73 Region- og distriktsopera til Opera Nord og til Musikkteater i Bodø, er overført til det nye selskapet.

Tilskuddet til alle region-/landsdelsinstitusjonene er foreslått økt:

- Trondheim Symfoniorkester: 11,5 mill. kroner, herunder midler til økte pensjonskostnader og 3,6 mill. kroner til økte kostnader som følge av

- endrede overenskomster, jf. omtale i programkategorien. 4,5 mill. kroner av økningen er øremerket Musikkteateret i Trondheim. Tilskuddet til Musikkteatret ble for 2009 bevilget under kap. 324 Scenekunstformål, post 73 Region- og distriktsopera
- Stavanger Symfoniorkester: 6,6 mill. kroner, herunder midler til økte pensjonskostnader og 3,4 mill. kroner til økte kostnader i forbindelse med endrede overenskomster, jf. omtale i programkategorien
 - Nordnorsk Opera og Symfoniorkester: 10,2 mill. kroner, herunder midler til økte pen-

- sjonskostnader, jf. omtale i programkategorien, og til nye musikerstillinger og turneer i landsdelen. 1,9 mill. kroner er øremerket opera- og musikkteatervirksomheten i selskapet
- Kristiansand Symfoniorkester: 1,8 mill. kroner, herunder midler til økte pensjonskostnader, jf. programkategorien
 - Det Norske Blåseensemble: 1,3 mill. kroner

Trondheim Symfoniorkester og Stavanger Symfoniorkester har plikt til å la NRK sende, gjøre opp- tak av og produsere konserter etter samme vilkår som tidligere.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Trondheim Symfoniorkester	53 748	65 250
Stavanger Symfoniorkester	53 199	59 815
Stiftelsen KSO - Kristiansand Symfoniorkester	36 463	38 280
Nordnorsk Opera og Symfoniorkester		36 323
Tromsø Symfoniorkester	13 396	
Det Norske Blåseensemble anno 1734	18 186	19 486
Sum	174 992	219 154

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten omfatter de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Tilskuddet til Stiftelsen Horisont/Mela er økt med 1 mill. kroner. Tilskuddet til Olavsfestdagene i

Trondheim og til Ultima – Oslo Contemporary Music Festival er begge økt med 0,5 mill. kroner. Tilskuddet til Notodden Blues Festival er økt med 0,25 mill. kroner.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Festspillene i Bergen	17 030	17 575
Festspillene i Nord-Norge	11 335	11 698
Olavsfestdagene i Trondheim	7 809	8 309
Molde International Jazz Festival	5 067	5 229
Førde Internasjonale Folkemusikkfestival	4 000	4 128
Ultima - Oslo Contemporary Music Festival	4 289	4 789
Festspillene i Elverum	2 000	2 064

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Notodden Blues Festival	2 065	2 315
Øyafestivalen	1 700	1 754
Stiftelsen Horisont/Mela	4 000	5 000
Riddu Ridðu Festivála	1 500	1 548
Sum	60 795	64 409

Post 74 Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge

Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge omfatter Musikk i Nordland, Musikk i Troms, Musikk i Finnmark og Nordnorsk Jazzsenter. Staten dekker 75 pst. og regionen 25 pst. av det offentlige tilskuddet til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge.

Tilskuddet til Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge er økt med 1 mill. kroner. Det er en forutsetning at Landsdelsmusikerordningen samarbeider med Nordnorsk Opera og Symfoniorkester om formidling av symfonisk musikk i landsdelen, jf. post 71, og at tilskuddsøkningen også kommer det rytmiske musikkfeltet til gode.

Post 78 Ymse faste tiltak

Under denne posten er det ført opp midler til ulike faste tiltak på musikkområdet.

Tilskuddet til Nordnorsk Symfoniorkester og til Bodø Sinfonietta er fra 2010 lagt inn i tilskuddet til Nordnorsk Opera og Symfoniorkester, jf. post 71.

Tilskuddet til Riksscenen – scene for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans er foreslått økt til 18 mill. kroner for 2010. Tilskuddet gir rom for å etablere Riksscenen i nye lokaler i Schous Kulturbryggeri i Oslo. Riksscenen er etablert som en stiftelse av Norsk Folkemusikk- og Danselag, Landslaget for Spelemenn, Juoigiid Searvi, Noregs Ungdomslag og Samspill International Music Network. Riksscenen har som formål å være en møteplass for aktører innenfor sektoren og publikum. De nye lokalene gir grunnlag for forsterket satsing på publikumsbygging.

Tilskudd til Musikk og Ungdom som for 2009 ble bevilget gjennom tilskuddet til Norsk musikkråd er fra 2010 overført til tilskuddet til Fellesrådet for kunsthøgskolen, jf. kap. 320 Allmenne kulturformål, post 78 Ymse faste tiltak.

Tilskuddet til Rådet for folkemusikk og folkedans er økt med 1 mill. kroner, bl.a. til prosjektet Bygda Dansar. Tilskudd som tidligere ble fordelt av Rådet til turnévirkosomhet og andre tiltak, skal

fra 2010 sees i sammenheng med den faglige virksomheten.

Tilskuddet til BIT 20 Ensemble er økt med 0,25 mill. kroner. Det er en forutsetning for statstilskuddet at det regionale tilskuddet ikke blir redusert, og at det utgjør minimum 40 pst. av det totale offentlige tilskuddet.

Følgende tilskudd er økt:

- Cikada og Oslo Sinfonietta: 0,25 mill. kroner
- Det Norske Kammerorkester: 1 mill. kroner
- Dissimilis: 0,2 mill. kroner
- Vestfold Festspillene: 0,25 mill. kroner
- Kammermusikkfestivalen i Stavanger (ICMF): 0,25 mill. kroner
- Oslo Kammermusikk Festival: 0,25 mill. kroner
- Risør Kammermusikkfest: 0,25 mill. kroner
- Trondheim Kammermusikkfestival: 0,25 mill. kroner
- Nasjonal jazzscene: 0,5 mill. kroner
- Trondheim Jazzorkester: 0,25 mill. kroner
- TrondheimSolistene: 0,25 mill. kroner

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til for 2010 under denne posten følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- styrke norsk musikk

Rapport

Resultatrapporten omfatter aktivitets- og økonomiske resultater for de institusjonene som er omfattet av mål- og resultatstyringen, dvs. Rikskonserterne, orkestre med status som nasjonale institusjoner, region-/landsdelsinstitusjoner og festspill/festivaler med status som knutepunktinstitusjoner. Aktivitetstallene for 2008 er levert av Rikskonser-

tene og Norsk teater- og orkesterforening på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet.

Rikskonsertene

I 2008 gjennomførte Rikskonsertene 9 652 konserter fordelt på 333 offentlige konserter, 8 674 skolekonserter og 645 barnehagekonserter. Det samlede besøket var på 1 291 561 publikummere. Repertoaret omfattet klassisk musikk, jazz, viser, pop, rock, norsk folkemusikk og verdensmusikk. En rekke produksjoner representerte møter mellom flere sjangrer. Et fast tilbud av familiekonserter ble introdusert.

Rikskonsertenes skolekonsertordning er landsomfattende og involverer ca. 800 musikere på turné hvert år. Kommunene mottar to konserter

per år til sine grunnskoler. Rikskonsertene har det helhetlige ansvaret for ordningen. På grunnlag av avtaler mellom Rikskonsertene og den enkelte fylkeskommune produseres rundt 60 pst. av konsertene regionalt.

2007 var startåret for Hele Norge synger, Rikskonsertenes treårige profilprosjekt. I 2008 ble det avholdt 81 konserter i 35 kommuner for anslagsvis 20 000 publikummere.

Formidlingen av offentlige konserter er basert på samarbeid med konsertmottakere over hele landet.

Tiltak for barn og unge har et stadig økende omfang i Rikskonsertenes internasjonale virksomhet, både i form av utvekslingsprosjekter i samarbeid med Utenriksdepartementet og i ulike nettverk.

Tabell 9.8 Antall konserter per fylke fordelt etter type konserter:

Fylke	2006			2007			2008		
	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.	Skole-kons.	Barne-hage-kons.	Off. kons.
Østfold	355		13	426	16	9	451	24	19
Akershus	808		12	833		11	771		14
Oslo	554		52	579		65	579		43
Hedmark	208	23	7	339	19	5	364	20	12
Oppland	350	139	12	338	157	7	307	160	8
Buskerud	468	20	34	490	62	23	447	49	20
Vestfold	384		23	407		14	334		22
Telemark	330	86	23	343	102	15	340	100	16
Aust-Agder	253	60	20	215	83	19	190	60	13
Vest-Agder	345	20	10	351	22	12	373	20	10
Rogaland	484	142	35	800	89	28	714	88	27
Hordaland	1 083		28	1 073		21	968		18
Sogn og Fjordane	268	60	9	336	64	7	250	64	11
Møre og Romsdal	605		11	586		14	537		27
Sør-Trøndelag	464	40	23	493	4	28	492		18
Nord-Trøndelag	316	60	3	270	62	5	280	60	9
Nordland	659		18	572	2	19	590		15
Troms	463		22	457		15	469		19
Finnmark	212		5	188		14	218		12
Svalbard	5			4		1			
Sum	8 614	650	360	9 100	682	332	8 674	645	333

Kilde: Rikskonsertene.

Norsk kulturfond

Hovedmålet på musikkområdet er å støtte skapende og utøvende virksomhet på et høyt kunstnerisk nivå. Videreutvikling av ulike kunstarenaer har vært et viktig satsingsområde de seneste årene. I 2008 mottok Norsk kulturråd 2 249 søknader, hvorav 886 mottok tilskudd. Tildelingene utgjorde 28 pst. av søknadsbeløpet i 2008. Tilsvarende tall for 2007 var 2 325 søknader og 783 tilskudd, og tildelingene utgjorde 28 pst. av søknadsbeløpet. Tilsvarende tall for 2006 var 1 942 søknader, 557 ble innvilget med totalt 26 pst. av søknadsbeløpet.

Innenfor avsetningen til andre musikkformål er det i 2008 gitt tilskudd til 108 utviklingsprosjekter. For 2007 var antallet 70 prosjekter. Det ble i tillegg gitt tilskudd til 57 innspillinger. I 2007 ble det gitt tilskudd til 64 innspillinger av musikk. Det er gitt tilskudd til ni kor under Forsøksordningen for profesjonalisering av kor. Forsøket er under evaluering. Kulturrådet har videre gitt tilskudd til 125 bestillingsverk, hvorav ti verk for barn og unge. To av fire søknader om tilskudd til bestillingsverk der prosjektet kan sies å ha en flerkulturell karakter har fått støtte. Det samlede beløpet bevilget i Mangfoldsåret 2008 til prosjekter innenfor det flerkulturelle musikkområdet beløp seg til 5,4 mill. kroner fordelt på 57 prosjekter.

Tabell 9.9 Innvilgede søknader fra tilskuddordninger under Norsk kulturfond 2006–2008:

	2006	2007	2008
Musikkfestivaler	66	80	79
Musikkensembler	94	109	100
Innkjøpte fonogram	130	157	189
Kirkemusikk	31	24	66
Turné- og arrangørstøtte for rock og populærmusikk	160	178	184

Kilde: Norsk kulturråd

Tabell 9.10 Norsk kulturråds fordeling av midler i 2008 til ulike formål:

	2008
Tilskuddsordning for musikkfestivaler	27 562
Tilskuddsordning for musikkensembler	15 189
Tilskuddsordning for kirkemusikk	5 328
Innkjøpsordning for nye norske fonogrammer	13 412
Turne- og arrangørstøtte for rock og populærmusikk	9 031
Andre formål	23 221
Sum	93 743

Kilde: Norsk kulturråd

Tilskuddsinstitusjonene

Harmonien i Bergen og Kristiansand Symfoniorkester hadde negativt årsresultat i 2008. Oslo-Filharmonien har negativ egenkapital per 31.12.08. Stiftelsen Horisont/Mela fikk et underskudd på 1,2 mill. kroner i 2008 og egenkapitalen er tapt. Notodden Blues Festival hadde også negativt årsresultat i 2008, jf. tabell 9.11.

Olavsfestdagene i Trondheim hadde et negativt årsresultat på 8,2 mill. kroner for 2008. Vel 7,9 mill. kroner av underskuddet ble dekt inn ved gjeldsettergivelse fra kreditorer og et egenkapitalinnskudd på 1 mill. kroner fra Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune. Per 31.12.08 hadde Olavsfestdagene negativ egenkapital med omlag 1,1 mill. kroner. Departementet har stilt som krav at positiv egenkapital skal gjenopprettes i 2009.

I 2008 spilte orkestrene 726 konserter for et totalt publikum på i underkant av 351 000. Publikum på billetterte arrangementer utgjorde nærmere 272 000, jf. tabell 9.12 og 9.13.

Festivaler og festspill har i større grad enn orkestrene åpne arrangementer der det bare kan gis anslag over publikumsbesøk. For å gi et mest mulig korrekt bilde av publikumstallet, har departementet i tabell 9.14 for knutepunktinstitusjonene valgt å oppgi samlet publikumstall for arrangementer der det utstedes billetter. Totalt antall publikum

på 271 922 inkluderer også publikum med fribilletter og sponsorbilletter, dvs. billetter som inngår i markedsføring eller er betalt på annet vis.

Festivalene og festspillene hadde samlet 1 697 arrangementer i 2008. Arrangementene kan omfatte andre sjangrer enn musikk, bl.a. teater og dans.

Institusjonene avgir også en utvidet rapport om sin virksomhet til departementet, som inngår i en samlet vurdering av institusjonens måloppnåelse.

Tabell 9.11 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2008:

Institusjon	Statlig drifts-tilskudd	Reg. drifts-tilskudd	Andre inntekter	Drifts-kostnader	Driftsres.	Års-resultat	Egen-kap. per 31.12.08	Antall års-verk
Oslo-Filharmonien	99 265		30 027	130 146	-854	875	-5 438	119
Stiftelsen Harmonien	86 171		13 857	103 137	-3 109	-1 420	12 635	112
Trondheim Symfoniorkester	48 447	20 754	6 233	75 775	-341	349	6 945	94
Stavanger Symfoniorkester	45 898	19 671	16 620	77 380	4 808	5 395	6 166	89
Kr.sand Symfoniorkester	33 063	14 170	3 265	51 448	-950	-637	1 625	61
Tromsø Symfoniorkester	12 396	5 313	1 985	19 675	18	151	173	25
Det Norske Blåseensemble	16 986	7 280	944	25 236	-26	91	3 167	33
Festspillene i Bergen	15 530	10 363	19 397	45 291	-1	786	3 891	13
Festspillene i Nord-Norge	10 835	4 644	6 087	21 903	-337	107	5 127	7
Molde Int. Jazz Festival	4 567	3 046	18 695	25 878	430	1 697	7 060	6
Førde Int. Folke-musikkfestival	3 228	2 153	3 682	8 906	157	275	1 101	4
Olavsfestdagene i Trondheim	6 309	4 206	14 182	32 906	-8 209	-8 197	-1 085	6
Ultima – Oslo Contemporary Music Festival	3 789	2 500	6 269	12 605	-47	93	470	5
Festspillene i Elverum	1 732	1 374	3 366	6 289	184	225	48	2
Notodden Blues Festival ¹	1 304	869	10 766	16 823	-3 884	-3 758	807	4
Øyafestivalen	1 565	1 043	39 216	40 618	1 206	1 081	1 779	25
Stiftelsen Horisont/Mela	3 000	2 000	4 871	11 075	-1 246	-1 223	-581	3
Sum	394 085	99 386	199 462	705 091	-12 201	-4 110	43 890	608

¹ Driften av Notodden Bluesfestival var for 2008 fordelt på to selskaper; Foreningen Notodden Blues Festival 1.1.–31.10.08 og Stiftelsen Notodden Blues Festival 1.11.–31.12.08. De oppgitte tallene vedrører Foreningen Notodden Blues Festivals virksomhet. Regnskap for de to siste månedene i 2008 vil inngå i regnskapet for Stiftelsen Notodden Blues Festival for perioden 1.11.08–31.12.09. Statens tilskudd til Notodden Blues Festival for 2008 var kr 1 565 000.

Kilde: Institusjonenes årsregnskap 2008 og budsjettøknader for 2010.

Tabell 9.12 Antall konserter og publikum i orkesterselskapene 2006–2008:

	Totalt antall konserter			Totalt antall publikum		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Oslo-Filharmonien	96	90	89	93 120	99 175	90 000
Stiftelsen Harmonien	121	109	90	81 759	105 574	80 153
Trondheim Symfoniorkester	93	88	110	58 260	51 627	55 145
Stavanger Symfoniorkester	94	128	126	64 739	72 755	68 890
Kristiansand Symfoniorkester	137	159	172	29 484	43 740	32 110
Det Norske Blåseensemble	56	81	74	18 024	21 891	12 340
Tromsø Symfoniorkester	52	66	65	13 721	11 358	12 016
Totalt	649	721	726	359 107	406 120	350 654

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Tabell 9.13 Spesifikasjon av publikumstallene i orkesterselskapene 2008:

	Antall publikum på billetterte arrangement	Antall publikum med ordinære billetter	Antall publikum med fri- og sponsorbilletter
Oslo-Filharmonien	87 000	81 900	5 100
Stiftelsen Harmonien	72 518	67 005	5 513
Trondheim Symfoniorkester	32 032	29 367	2 665
Stavanger Symfoniorkester	40 269	37 702	2 567
Kristiansand Symfoniorkester	27 993	25 331	2 662
Det Norske Blåseensemble	8 140	7 076	1 064
Tromsø Symfoniorkester	4 238	2 770	1 468
Totalt	272 190	251 151	21 039

Kilde: Norsk teater - og orkesterforening.

Tabell 9.14 Antall arrangementer og publikum i knutepunktinstitusjonene 2006–2008: ¹

	Totalt antall arrangement			Antall publikum på billetterte arrangementer		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Festspillene i Bergen	194	275	327	40 233	33 401	32 035
Festspillene i Nord-Norge	149	150	193	15 320	16 023	24 518
Olavsfestdagene i Trondheim	135	116	291	43 117	46 179	48 958
Molde Int. Jazz Festival	141	136	132	27 801	29 889	30 173
Førde Int. Folkemusikkfestival	102	98	102	14 295	13 000	13 000
Ultima – Oslo Contemp. Music Festival	47	82	128	9 392	11 662	14 370
Festspillene i Elverum	36	45	42	10 306	10 150	8 740
Notodden Blues Festival		80	95		23 000	16 668
Øyafestivalen			260			83 460
Stiftelsen Horisont/Mela ²			127			0
Totalt	804	982	1 697	160 464	183 304	271 922

¹ For enkelte institusjoner kan tallene inkludere formidling i samarbeid med andre kulturaktører.

² Melafestivalen er gratis for publikum. Totalt antall publikum i 2008 er stipulert til om lag 350 000.

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening.

Kap. 3323 Musikkformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	28 280	32 404	33 441
16	Refusjon av foreldrepenger	402		
18	Refusjon av sykepenges	1 303		
	Sum kap. 3323	29 985	32 404	33 441

Post 01 Inntekter ved Rikskonsertene

Posten gjelder Rikskonsertenes inntekter fra offentlige konserter, skolekonserter, barnehage-

konserter og prosjektvirksomhet m.m., kap. 323, post 01.

Kap. 324 Scenekunstformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	136 038	58 430	59 213
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		59 624	66 101
55	Norsk kulturfond	56 910	61 485	77 419
70	Nasjonale institusjoner	688 861	749 154	829 208
71	Region-/landsdelsinstitusjoner	255 175	278 175	307 029
72	Knutepunktinstitusjoner	2 550	2 662	3 512
73	Region- og distriktsopera	32 640	43 640	42 924
75	Dans	36 923	43 491	45 803
78	Ymse faste tiltak	45 582	61 472	93 414
	Sum kap. 324	1 254 679	1 358 133	1 524 623

Kapitlet omfatter den statlige virksomheten Riksteatret, avsetning til scenekunst under Norsk kulturfond, fire nasjonale institusjoner, tretten region-/landsdelsinstitusjoner, en knutepunktinstitusjon, åtte region- og distriktsoperatiltak, Dansens Hus og en rekke faste tiltak. Tilskudd til tre operatiltak er på grunn av organisasjonsmessige endringer fra 2010 foreslått bevilget under kap. 323 Musikkformål, post 71 Region- og landsdelsinstitusjoner. I tillegg bevilges det midler til scenekunstformål over kap. 320 Allmenne kulturformål, post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål, jf. St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene* og Innst. S. nr. 157 (2008–2009):

1. et profesjonelt tilbud av teater-, opera-, danseforestillinger og andre scenekunstuttrykk over hele landet
2. høy kvalitet gjennom utvikling og fornyelse
3. nå hele befolkningen
4. større mangfold
5. effektiv ressursutnyttelse

I tillegg til ovennevnte mål, vises det til forutsetninger for statlig tilskudd og viktige hensyn som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 154 mill. kroner totalt til scenekunstformål. Med

budsjettforslaget for 2010 vil scenekunstformål samlet ha fått en økning på 584 mill. kroner i løpet av årene 2006–2010.

Post 01 Driftsutgifter

Riksteatret viser et bredt repertoar med 10–12 oppsetninger årlig på 74 faste spillesteder over hele landet. Repertoaret omfatter teaterforestillinger, herunder figurteater og forestillinger for barn og unge samt danseforestillinger. Riksteatrets produksjoner er dels egenproduserte og dels oppsetninger som er produsert i samarbeid med eller innkjøpt fra andre teatre og frie grupper.

Bevilgningen skal dekke utgifter for Riksteatret utenom turnévirkosmheten samt visse fellestiltak.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Riksteatret får i merinntekter under kap. 3324, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter til Riksteatrets turnévirkosmhet.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Riksteatret får i merinntekter under kap. 3324, post 02 Billett- og salgsinntekter. Videre kan ubrukte merinntekter regnes med ved utregning av overførbart beløp på posten, jf. forslag til vedtak II, nr. 2.

Riksteatrets billett- og salgsinntekter har de senere årene vært høyere enn budsjettet. Inntektene foreslås derfor økt med 6 mill. kroner, jf. kap.

3324, post 02. Budsjetttrammen under kap. 324, post 21 er økt tilsvarende.

Post 55 Norsk kulturfond

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd ført opp i tabellen nedenfor.

Tilskudd til basisfinansiering for etablerte scenekunstgrupper er overført fra kap. 320, post 74 og styrket med 3 mill. kroner. Tilsagn om tilskudd gis for inntil fire år og kan fornyes på bakgrunn av søknad. Tilskuddsordningen for fri scenekunst er økt med 1,5 mill. kroner, og tilskuddsordningen for dans er økt med 1 mill. kroner. I tråd med St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene* og Stortingets behandling, jf. Innst. S. nr. 157 (2008–2009), har et forslag om endring av forskriften om støtteordningen for fri scenekunst, slik at den åpner for tilskudd til visning av ferdige produksjoner og enkelte andre justeringer, vært på alminnelig høring. Ny forskrift vil bli fastsatt på bakgrunn av høringsrunden.

Tilskuddsordningen for gjestespill har endret navn til tilskuddsordningen for formidling av scenekunst og er økt med 0,5 mill. kroner.

I alt 3,5 mill. kroner er omdisponert til tilskudd til Dramatikkens Hus, jf. post 78, herunder 2,6 mill. kroner fra tilskuddsordningen for ny norsk dramatik og annen scenetekst og 0,9 mill. kroner fra avsetningen til refusjon for oppsetninger av ny norsk og samisk dramatik som er avviklet fra 2010.

Det er lagt inn 1,1 mill. kroner under avsetningen til Andre formål til pilotprosjekter som skal bidra til å utvikle profesjonelle danse miljøer rundt om i landet. Norsk kulturråd skal fordele midlene etter kontakt med aktuelle miljøer. Det kan gis tilsagn om midler for inntil tre år. For å sikre forankring, forutsettes regional medfinansiering med 40 pst. av det offentlige tilskuddet.

Andre formål omfatter også tilskuddsordningen for koreografi og midler til annen prosjektstøtte.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Tilskuddsordningen for fri scenekunst	26 111	27 611
Tilskuddsordningen for dans	20 313	21 313
Tilskudd til basisfinansiering av frie scenekunstgrupper		15 000
Tilskuddsordningen for ny norsk dramatik og annen scenetekst	3 921	1 446
Tilskuddsordningen for formidling av scenekunst	4 608	5 108
Andre formål	6 532	6 941
Sum	61 485	77 419

Post 70 Nasjonale institusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor. Staten dekker hele det offentlige driftstilskuddet til disse institusjonene.

Tilskuddet til de nasjonale institusjonene er økt, bl.a. for å dekke økte pensjonskostnader, jf. omtale i programkategorien.

Tilskuddet til Den Norske Opera & Ballett er økt med 54 mill. kroner. Med årets tilskuddsøkning har departementet fullført den omforente

opptrappingsplanen for å styrke den kunstneriske virksomheten i det nye operahuset, lagt inn midler til økte kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold av operahuset og til helårsdrift av stipendiatordningen for sangsolister og repetitører som blir igangsatt høsten 2009. Det er videre lagt inn midler til økte pensjonskostnader, jf. omtale i programkategorien.

Tilskuddet til Nationaltheatret er økt med 11 mill. kroner, bl.a. for å sikre godt og systematisk vedlikehold av Nationaltheaterbygningen og til økte pensjonskostnader.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Den Nationale Scene	90 623	96 623
Den Norske Opera & Ballett	386 368	440 422
Det Norske Teatret	128 077	137 077
Nationaltheatret	144 086	155 086
Sum	749 154	829 208

Post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de institusjonene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Det er lagt inn en økning av tilskuddet til Agder Teater, Carte Blanche, Haugesund Teater, Hedmark Teater/Teater Innlandet, Hordaland Teater, Hålogaland Teater, Nordland Teater, Rogaland Teater, Sogn og Fjordane Teater, Teater Ibsen, Teatret Vårt og Trøndelag Teater til økte pensjonskostnader, jf. omtale i programkategorien.

Tilskuddet til Hedmark Teater/Teater Innlandet er økt med 6 mill. kroner bl.a. i forbindelse med etableringen av Teater Innlandet. Teater Innlandet skal tilby scenekunst til et bredt publikum i Hedmark og Oppland og stimulere profesjonell teatervirksomhet og amatørteatervirksomhet i fylkene.

Tilskuddet til Rogaland Teater er økt med 4 mill. kroner, hvorav 1,4 mill. kroner er til styrking av arbeidet med å bygge opp et nasjonalt kompetansesenter for barne- og ungdomsteater.

Tilskuddet til Trøndelag Teater er økt med 4 mill. kroner.

Tilskuddet til Hålogaland Teater og Nordland Teater er begge økt med 2,5 mill. kroner.

Tilskuddet til Agder Teater er økt med 2 mill. kroner.

Tilskuddet til Teatret Vårt er økt med 1,9 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner til etablering av en filialscene for barneteater i Ålesund. Barneteatret skal utvikles i samarbeid med Jugendteatret i Ålesund.

Tilskuddet til Teater Ibsen er økt med 1,5 mill. kroner, bl.a. til utvidet virksomhet i Vestfold.

Tilskuddet til Haugesund Teater og Sogn og Fjordane Teater er begge økt med 1,5 mill. kroner.

Tilskuddet til Carte Blanche er økt med 0,8 mill. kroner, bl.a. til styrking av den internasjonale turnévirksomheten.

Tilskuddet til Hordaland Teater er økt med 0,4 mill. kroner.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Agder Teater	17 633	19 633
Carte Blanche	19 253	20 030
Haugesund Teater	7 162	8 662
Hedmark Teater/Teater Innlandet	12 688	18 688
Hordaland Teater	8 787	9 229
Hålogaland Teater	38 598	41 098
Nordland Teater	19 907	22 407
Nord-Trøndelag Teater	7 342	7 577
Rogaland Teater	42 893	46 893

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Sogn og Fjordane Teater	14 261	15 761
Teater Ibsen	19 305	20 805
Teatret Vårt	16 431	18 331
Trøndelag Teater	53 915	57 915
Sum	278 175	307 029

Post 72 Knutepunktinstitusjoner

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Peer Gynt-stemnet. Det er lagt inn et tilskudd på 3,5 mill. kroner til Peer Gynt-stemnet i 2010.

Post 73 Region- og distriktsopera

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de operatiltakene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Tilskuddene til Opera Nord og Musikkteater i Bodø er fra 2010 lagt inn i tilskuddet til Nordnorsk Opera og Symfoniorkester, jf. kap. 323 Musikkformål, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner.

Musikkteater i Trondheim er fra 2009 fusjonert inn som en avdeling i Trondheim Symfoniorkester

og tilskuddet er fra 2010 lagt inn i tilskuddet til Trondheim Symfoniorkester, jf. kap. 323, post 71.

Det er lagt inn tilskudd til OscarsborgOperaen med 1 mill. kroner forutsatt at det totale regionale tilskuddet til virksomheten for 2009 videreføres i 2010.

Tilskuddet til Opera Østfold og Operaen i Kristiansund er begge økt med 1 mill. kroner.

Tilskuddet til Opera Nordfjord, Opera Sør, Ringsakeroperaen og Steinvikholm musikkteater er alle økt med 0,5 mill. kroner.

Det er en forutsetning for det statlige driftstilskuddet til operatiltakene at det ordinære offentlige driftstilskuddet fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. forslag til vedtak V, nr. 4.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Den Nye Opera	12 320	14 513
Opera Nordfjord	2 391	2 891
Opera Sør	3 576	4 076
Opera Østfold	1 000	2 000
Operaen i Kristiansund	11 524	12 524
OscarsborgOperaen		1 000
Ringsakeroperaen	2 461	2 961
Steinvikholm Musikkteater	2 459	2 959
Sum	43 640	42 924

Post 75 Dans

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til de tiltakene som er ført opp i tabellen nedenfor.

Det er lagt inn en økning på 0,5 mill. kroner til CODA Oslo International Dance Festival til styr-

king av driften og gjennomføring av CODA-festivalen hvert annet år.

Tilskuddet til Danseinformasjonen er økt med 0,3 mill. kroner bl.a. til styrking av statistikkarbeidet.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Bårdar Danseteater, turné med avgangsklassen	347	358
CODA Oslo Int. Dance Festival	1 000	1 500
Danseinformasjonen	3 369	3 669
Dansens Hus	30 151	31 116
Oslo Danse Ensemble	1 260	1 560
PRODA profesjonell dansetrening	1 925	1 987
Rom for Dans	1 500	1 548
Stellaris DansTeater	3 939	4 065
Sum	43 491	45 803

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter midler til ulike faste tiltak.

Tilskuddet til Brageteatret er økt med 3,3 mill. kroner og tilskuddet til Østfold Teater er overført fra kap. 320, post 74 og økt med 3 mill. kroner til styrking av scenekunstvirksomheten i Østfold. Med denne økningen i tilskuddet til Brageteatret og Østfold Teater vil departementet innlede en prosess med tanke på status som region-/landsdelsinstitusjoner for de to teatrene, herunder at regionens finansieringsandel settes til minimum 30 pst. av det offentlige tilskuddet.

Tilskuddet til Dramatikkens Hus, som for 2009 ble gitt under kap 320, post 74, foreslås økt til 11,5 mill. kroner for 2010. Det Åpne teater inngår fra 2010 i Dramatikkens Hus, og tilskuddet som for 2009 ble bevilget under kap 320, post 74 er omdisponert til Dramatikkens Hus. I tilskuddet til Dramatikkens Hus inngår også 3,5 mill. kroner omdisponert fra kap 324, post 55, jf. omtale under posten. Det legges til grunn at Norsk kulturråds støtte til utvikling av scenetekst skjer bl.a. ut fra en samordning med Dramatikkens hus.

Tilskuddet til Norsk scenekunstbruk er økt med 4,9 mill. kroner, herunder 3,6 mill. kroner til utfasingen av spillemidler som med dette er gjennomført.

Det er lagt inn en økning på 2,3 mill. kroner til Norsk teaterråd bl.a. til forberedelse av internasjonal amatørteaterkongress i 2011, til styrking av det nettbaserte manusbiblioteket Dramas og medlemsorganisasjonenes virksomhet.

Det er lagt inn en økning på 1 mill. kroner til Akershus Teater.

Tilskuddet til BIT Teatergarasjen er økt med 1 mill. kroner til festivalene Meteor og Oktoberdans.

Tilskuddet til Teater Manu er økt med 0,6 mill. kroner.

Tilskuddet til Den Unge Scenen er økt med 0,25 mill. kroner, bl.a. til å innlemme Hordaland i prosjektet.

Tilskuddet til Teaterhuset Avant Garden er økt med 0,25 mill. kroner.

Tilskuddet til Black Box Teater er økt med 0,2 mill. kroner.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten følger som trykt vedlegg 2.

Rapport 2008**Mål**

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av høy kunstnerisk og faglig kvalitet

Rapport

Rapporten omfatter aktivitets-, publikums- og økonomiresultater for de scenekunstinstitusjonene som er omfattet av mål- og resultatstyringen, dvs. Riksteatret, Den Norske Opera & Ballett, Carte Blanche og teatre med status som nasjonale institusjoner og region-/landsdelsinstitusjoner, samt Peer Gynt-stemnet. Oppnådde resultater ved Beaivváš Sámi Teáhter, som mottar offentlig tilskudd gjennom Sametinget av bevilgningen under kap. 320 Allmenne kulturformål, post 53 Samiske kulturformål, skal fra rapporteringen for 2008 inngå i årsrapporten i den årlige budsjettproposisjonen slik at resultatene blir sett i sammenheng med de øvrige scenekunstinstitusjonene med fast årlig

støtte, jf. St.meld. nr. 32 (2007–2008) *Bak kulissene* og Innst. S. nr. 157 (2008–2009). Aktivitetstallene for 2008 er levert av Riksteatret og Norsk teater- og orkesterforening på oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet.

Riksteatret

I 2008 spilte Riksteatret 541 forestillinger på turné samt 136 forestillinger/prøveforestillinger i Oslo. Forestillingene var fordelt på 13 produksjoner med et samlet publikum på 136 897. For 2007 var de tilsvarende tallene 492 turnéforestillinger og 110

forestillinger/prøveforestillinger i Oslo fordelt på 11 produksjoner med et samlet publikum på 153 923. Åtte oppsetninger var egenproduksjoner, mens fem var produsert i samarbeid med andre teatre, kunstinstitusjoner og frie grupper. Rogaland Teater var hovedsamarbeidspartner i 2008.

Riksteatret legger vekt på tett samarbeid med arrangørene for å sikre profesjonaliteten i formidlingsarbeidet og derved styrke publikumsopplutningen. Etterspørselen etter Riksteatrets tilbud viser at det blir stadig mer attraktivt å være arrangør for teatret.

Tabell 9.15 Antall forestillinger per fylke fordelt etter type produksjoner:

Fylke	2006		2007		2008	
	Egen-prod.	Samarb.-prod.	Egen-prod.	Samarb.-prod.	Egen-prod.	Samarb.-prod.
Østfold	5	3	5	3	8	3
Akershus	5	3	7	3	12	1
Hedmark	16	11	15	7	13	9
Oppland	20	15	19	11	20	15
Buskerud	16	14	20	12	22	12
Vestfold	14	15	14	9	17	14
Telemark	15	14	17	13	19	10
Aust-Agder	12	13	15	7	13	11
Vest-Agder	13	10	15	9	16	9
Rogaland	18	18	20	12	51	53
Hordaland	5	3	6	5	7	4
Sogn og Fjordane	13	12	12	17	22	4
Møre og Romsdal	19	18	15	58	30	8
Sør-Trøndelag	10	6	16	12	21	7
Nord-Trøndelag	17	12	23	14	24	9
Nordland	20	15	17	22	27	8
Troms	12	14	9	15	19	7
Finnmark	10	7	11	7	15	1
Sum ¹	240	203	256	236	356	185

¹ I 2008 kommer i tillegg 136 prøvevisninger/ordinære forestillinger i Oslo.

Kilde: Riksteatret.

Norsk kulturfond

Norsk kulturråd forvalter midler til produksjon og formidling av scenekunst utenfor de faste institusjonene.

Særskilte innsatsområder i 2008 har vært scenekunst og offentlighet, scenekunst for og blant barn og unge, kulturelt mangfold, sjangermangfold, produksjon og formidling samt internasjonalisering. I tildelingene ble det lagt vekt på fler-

årige prosjekter, sjangerspredning, nyrekruttering og geografisk spredning.

På scenekunstudrådet ble det i 2008 behandlet 926 søknader, hvorav 293 eller 32 pst. fikk tilskudd. Forholdet mellom søknadssum og tildelinger var 25 pst. For 2007 var antallet 991 søknader og 294 tildelinger. For 2006 mottok Norsk kulturråd 817 søknader, hvorav 295 fikk støtte. Forholdet mellom søknadssum og tildeling i 2007 og 2006 var hhv. 19,6 pst. og 22,3 pst.

I 2008 ble det gitt tilskudd til 56 prosjektet med barn og unge som målgruppe. Tilsvarende tall for 2007 var 12 prosjekter.

Med tilskudd fra Norsk kulturråd ble det i 2008 vist 2 288 forestillinger innen scenekunst, hvorav 745 var danseforestillinger. 1 397 forestillinger var for barn og unge. Tilsvarende tall for 2007 var 1 158 forestillinger innen scenekunst, 326 danseforestillinger og 865 forestillinger for barn og unge. Disse forestillingene fikk produksjonstilskudd fra Norsk kulturråd i 2008 og tidligere år.

Arbeidet med å sikre kulturelt mangfold ble intensivert i 2008. Det ble gitt tilskudd til 56 prosjekter. Antall tilskudd i 2007 var 23.

Tabell 9.16 Innvilgede søknader fra tilskuddsordninger under Norsk kulturfond 2006–2008:

	2006	2007	2008
Tilskuddsordningen for fri scenekunst – teater	66	72	54
Tilskuddsordningen for fri scenekunst – dans	44	45	31
Tilskuddsordningen for ny norsk dramatik og annen scenetekst	38	14	43
Tilskuddsordningen for gjestespill	60	52	57
Historiske spill/friluftspill	23	16	21

Tabell 9.17 Norsk kulturråds fordeling av midler i 2008 til ulike formål:

	(i 1000 kr)
	2008
Tilskuddsordning for fri scenekunst – teater	23 111
Tilskuddsordningen for fri scenekunst – dans	18 313
Tilskuddsordningen for ny dramatik og annen scenetekst	3 621
Tilskuddsordningen for gjestespill	3 608
Andre formål	8 257
Sum	56 910

Tilskuddsinstitusjonene

For den enkelte institusjon kan aktiviteten, publikumsopplutningen og det økonomiske resultatet variere betydelig fra et år til annet.

10 av 19 institusjoner fikk negativt årsresultat i 2008. Alle institusjoner, med unntak av Den Norske Opera & Ballett, hadde ved utgangen av 2008 positiv egenkapital, jf. tabell 9.18.

Den Norske Opera & Ballett flyttet ved årsskiftet 2007/2008 inn i det nye operahuset i Bjørvika. Operahuset ble offisielt åpnet 12. april 2008. Den Norske Opera & Ballett fikk i 2008 et underskudd på 15,1 mill. kroner, hvorav 11,5 mill. kroner er

engangskostnader som kan knyttes til avvikling av leieforholdet av Folketeaterbygningen. Den ordinære driften ga et underskudd på 3,6 mill. kroner på grunn av at energi- og driftskostnader i det nye operahuset ble høyere enn forutsatt i 2008.

Det Norske Teatret fikk et underskudd på 6,2 mill. kroner i 2008 og har et samlet udekket tap på 7,6 mill. kroner. Teatret har lagt en plan for å dekke dette inn innen utgangen av 2010.

Den samlede produksjonsaktiviteten i 2008 var høyere enn i 2007, og det ble vist i alt 7 118 forestillinger fordelt på 405 produksjoner, jf. tabell 9.19.

Den samlede publikumsopplutningen i 2008 var høyere enn i 2007. Totalt var det omlag

1 456 000 besøkende, jf. tabell 9.19. Publikum på billetterte arrangement utgjorde omlag 1 395 000. Tre nye institusjoner som det rapporteres for fra 2008 stod for til sammen 12 oppsetninger, 198 forestillinger og en publikumsoppslutning på 56 450. I tillegg hadde Peer Gynt-stemnet 44 arrangementer.

For 2008 rapporteres det om et publikumsbesøk på turnéforestillinger på 318 031 fordelt på 1 901 forestillinger, jf. tabell 9.21. Riksteatret stod for 28,5 pst. av institusjonenes turnétilbud og 35,2 pst. av publikumsbesøket i 2008, mens region-/landsdelsinstitusjonene og Beavváš Sámi Teáhter stod for 71,5 pst. av turnéforestillingene og 64,8 pst. av publikumsbesøket på disse forestillingene.

For å gjøre opera og ballett tilgjengelig for et bredt publikum, har Den Norske Opera & Ballett inngått en transmisjonsavtale med NRK som innebærer inntil to helaftens TV-produksjoner og inntil seks helaftens radioproduksjoner per kalenderår. Åpningsforestillingen i det nye operahuset ble direkteendt i NRK/TV for et seertall på 729 000. TV-dokumentaren om byggingen av operahuset hadde 393 000 seere. Fem forestillinger ble tatt opp av NRK Radio, og hadde 140 000 lyttere.

Institusjonene avgir en utvidet rapport om sin virksomhet til departementet som inngår i en samlet vurdering av institusjonenes måloppnåelse.

Tabell 9.18 Økonomiske nøkkeltall for tilskuddsinstitusjonene i 2008:

Institusjon	(i 1 000 kr)							Antall årsverk
	Statlig drifts- tilskudd	Reg. drifts- tilskudd	Andre- inntekter	Drifts- kostnader	Drifts- res.	Års- resultat	Egenkap. per 31.12.08	
Agder Teater ¹	16 133	7 867	7 575	32 236	-661	-1 438	2 891	45
Beaivváš Sámi Teáhter ²		15 415	873	16 291	-3	24	392	17
Carte Blanche	17 753	7 609	1 896	28 039	-781	-257	2 244	30
Den Nationale Scene	85 623		30 209 ³	114 103	1 729	3 308	7 838	161
Den Norske Opera & Ballett	346 138		132 549	483 272	-4 585	-15 129	-7 097	564
Det Norske Teatret	121 721		37 857	166 973	-7 395	-6 194	19 474	210
Haugesund Teater	6 162	2 742	7 083	17 208	-1 221	-1 076	647	14
Hedmark Teater	10 688	4 757	3 701	18 613	533	700	868	25
Hordaland Teater	7 787	3 502	3 471	15 229	-469	-404	959	10
Hålogaland Teater	36 598	15 685	10 139	60 100	2 322	3 626	11 256	73
Nationaltheatret	135 379		49 693 ⁴	183 974	1 098	1 511	22 734	241
Nord-Trøndelag Teater	5 842	5 453	2 063	16 185	-2 827	-2 832	⁵	11
Nordland Teater	18 907	8 103	3 815	27 923	2 902	306	3 064	28
Peer Gynt- stemnet	2 550	845	23 899	31 403	-4 109	-4 361	5 658	11
Rogaland Teater	38 893	18 410	28 820	94 620	-8 497	-6 829	24 723	107
Sogn og Fjordane Teater	13 261	5 684	1 444	21 011	-622	-490	119	23
Teater Ibsen	17 805	7 631	3 370	28 697	109	307	946	30
Teatret Vårt	14 931	6 400	3 115	24 035	411	550	3 266	26
Trøndelag Teater	50 415	21 606	21 538	93 224	335	1 376	10 907	165
Sum	946 586	132 542	1 080 227	1 473 136	-21 731	-27 302	110 889	1 791

¹ Agder Teater driver også kulturhuset for Kristiansand kommune. Tallene for Agder Teater gjelder bare teaterdriften så nær som årsresultat, egenkapital og årsverk, hvor kulturhusdriften er inkludert.

² Beaivváš Sámi Teáhter får fast årlig driftstilskudd fra Sametinget og Kautokeino kommune som i 2008 utgjorde hhv 14,6 mill. kroner og 0,8 mill. kroner.

³ Den Nationale Scene fikk i 2008 i tillegg et tilskudd på 2 mill. kroner fra kap. 320 Allmenne kulturformål, post 73 Nasjonale kulturbygg til utbedringer av teaterbygningens tak.

⁴ Nationaltheatret fikk i 2008 i tillegg et tilskudd på 0,5 mill. kroner øremerket Den Internasjonale Ibsenprisen fra kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål, post 76 Ibsenpris m.m.

⁵ Nord-Trøndelag Teater er organisert som en fylkeskommunal virksomhet.

Kilde: Institusjonenes årsregnskap for 2008 og budsjettøknader for 2010.

Tabell 9.19 Hovedtall for virksomheten ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2006–2008:

	Totalt antall oppsetninger			Totalt antall forestillinger			Totalt antall publikum		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Agder Teater	24	43	34	346	285	302	53 157	39 120	43 461
Beaivváš Sámi Teáhter			6			77			6 372
Carte Blanche	9	9	9	69	98	61	20 709	20 027	14 697
Den Nationale Scene	39	19	36	635	572	742	113 701	100 085	142 035
Den Norske Opera & Ballett	40	29	22	192	191	183	138 913	135 761	187 333
Det Norske Teatret	54	20	59	948	977	984	199 852	190 026	175 064
Haugesund Teater	41	38	38	217	213	149	39 027	41 570	29 170
Hedmark Teater	13	18	11	229	163	206	22 431	17 568	17 762
Hordaland Teater	10	13	25	279	268	347	43 221	41 025	53 668
Hålogaland Teater	7	19	22	122	328	500	30 580	65 963	62 352
National-theatret	80	51	57	1 037	709	771	244 333	198 442	212 365
Nord-Trøndelag Teater			6			121			20 078
Nordland Teater	16	16	25	291	259	277	28 386	29 214	25 656
Peer Gynt-stemnet ¹									30 000
Riksteatret ²	10	11	13	512	602	677	97 254	156 923	136 897
Rogaland Teater	13	19	15	633	706	744	116 522	129 370	144 253
Sogn og Fjordane Teater	9	12	10	284	157	186	20 855	16 936	17 987
Teater Ibsen	16	9	9	309	213	134	31 622	21 011	16 653
Teatret Vårt	6	10	8	353	276	282	37 923	39 451	31 861
Trøndelag Teater	21	29	23	618	488	485	142 780	114 053	108 229
Sum	408	365	428	7 074	6 505	7 228	1 381 266	1 356 545	1 475 893
Sum justert for gjestespill ³	402	357	405	7 016	6 462	7 118	1 358 512	1 351 913	1 456 492

¹ Tallene for Riksteatret inkluderer prøvevisninger samt ordinære forestillinger i Oslo og oppsetninger som ble formidlet fra andre teatre/frie grupper.

² Knutepunktet Peer Gynt-stemnet hadde 44 arrangementer i 2008 for et samlet publikum på 30 000. Antall publikum på billetterte arrangement var 25 000.

³ Når teatrene gjestespiller hos hverandre, rapporterer begge institusjoner om tilknyttede resultater. I 2008 dreide dette seg om til sammen 23 oppsetninger med 110 forestillinger og et publikumstall på 19 401.

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening og Beaivváš Sámi Teáhter.

Tabell 9.20 Spesifikasjon av publikumstallene ved Riksteatret og tilskuddsinstitusjonene 2008:

	Antall publikum billetterte arrangement	Antall publikum ordinære billetter	Antall publikum fri- og sponsor- billetter
Agder Teater	35 230	31 953	3 277
Beaivváš Sámi Teáhter	5 724	5 076	648
Carte Blanche	14 697	13 431	1 266
Den Nationale Scene	140 990	126 756	14 234
Den Norske Opera & Ballett	178 846	161 001	17 845
Det Norske Teatret	135 903	123 127	12 776
Haugesund Teater	29 170	25 904	3 266
Hedmark Teater	16 674	15 494	1 180
Hordaland Teater	53 668	52 128	1 540
Hålogaland Teater	61 676	56 059	5 617
Nationaltheatret	212 365	190 161	22 204
Nord-Trøndelag Teater	20 078	19 047	1 031
Nordland Teater	22 958	18 010	4 948
Peer Gynt-stemnet	25 000	23 700	1 300
Riksteatret	131 405	119 063	12 342
Rogaland Teater	137 854	118 313	19 541
Sogn og Fjordane Teater	17 987	16 837	1 150
Teater Ibsen	14 971	13 289	1 682
Teatret Vårt	31 861	28 702	3 159
Trøndelag Teater	107 791	98 762	9 029
Sum	1 394 848	1 256 813	138 035

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening og Beaivváš Sámi Teáhter.

Tabell 9.21 Scenekunstinstitusjonenes turnévirksomhet i Norge 2006–2008:

	Antall forestillinger			Publikumsbesøk		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Agder Teater	54	56	59	4 717	4 875	5 331
Beaivváš Sámi Teáhter			22			948
Carte Blanche	20	48	22	7 463	8 441	6 100
Den Nationale Scene	14	5	23	1 038	386	1 665
Den Norske Opera & Ballett	35	45	19	14 658	17 589	4 025
Det Norske Teatret	58	21	47	20 353	1 629	3 839
Haugesund Teater	39	186	9	4 324	4 397	4 854
Hedmark Teater	191	117	150	17 831	14 269	12 682
Hordaland Teater	102	64	6	10 875	8 723	19 794
Hålogaland Teater	35	128	95	3 740	20 984	20 100
Nationaltheatret	83	31	67	17 760	8 526	20 733
Nord-Trøndelag Teater			102			17 363
Nordland Teater	147	154	139	15 515	16 232	13 186
Riksteatret	443	492	541	77 733	129 482	111 954
Rogaland Teater	70	6	191	7 244	3 231	27 774
Sogn og Fjordane Teater	263	135	159	19 169	13 800	15 360
Teater Ibsen	249	108	80	26 841	9 578	7 931
Teatret Vårt	178	148	129	21 197	28 598	20 586
Trøndelag Teater	4		41	2 208		3 806
Sum	1 985	1 744	1 901	272 666	290 740	318 031

Kilde: Norsk teater- og orkesterforening og Beaivváš Sámi Teáhter.

Kap. 3324 Scenekunstformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	32 800	100	103
02	Billett- og salgsinntekter m.m.		19 900	25 900
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	2		
16	Refusjon av foreldrepenger	424		
18	Refusjon av sykepenger	1 485		
	Sum kap. 3324	34 711	20 000	26 003

Post 01 Ymse inntekter

Posten omfatter ymse inntekter.

Post 02 Billett- og salgsinntekter

Inntektene gjelder salg av billetter og program m.m., jf. kap. 324, post 21. Inntektene har i de senere år vært høyere enn budsjettet. Inntektene

foreslås derfor økt med 6 mill. kroner. Bevilgningen under kap. 324, post 21 er økt tilsvarende.

Kap. 325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 73, kan nyttes under kap. 326 post 01</i>	64 808	65 291	66 131
21	Spesielle driftsutgifter	36 941	35 000	36 120
73	Prosjekt- og utviklingstiltak, <i>kan nyttes under post 01</i>	26 902	26 902	34 763
78	Ymse tiltak		3 000	
	Sum kap. 325	128 651	130 193	137 014

Kapitlet omfatter drifts- og prosjektmidler til det felles faglig-administrative samordnings- og utviklingsorganet for arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet, ABM-utvikling - Statens senter for arkiv, bibliotek og museum (ABM-utvikling).

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. bidra til at arkiv, bibliotek og museum blir styrket som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner
2. fremme læring og kunnskaps- og kulturformidling
3. fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester
4. fremme utvikling og sikring av samlinger
5. fremme samhandling og nytenkning innenfor organisasjons- og nettverksbygging

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv - som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter til ABM-utvikling.

ABM-utvikling ble etablert i 2003 for å fremme en helhetlig tenkning rundt arkiv, bibliotek og museum. Statens bibliotektilsyn, Riksbibliotektilsynet og Norsk museumsutvikling gikk inn i virksomheten. ABM-utvikling driver aktivt, strategisk

utviklingsarbeid for å samordne, effektivisere og styrke arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet. Målet er at institusjonene og sektorene skal settes bedre i stand til å løse faglige oppgaver og til å møte nye utfordringer i samfunnet samt arbeide med hele spekteret av funksjoner innenfor arkiv, bibliotek og museum. ABM-utvikling arbeider dessuten på tvers av faglige sektorgrenser og ivaretar departementsovergrepene samarbeidsoppgaver i tilknytning til arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet.

Regjeringen la i april 2009 fram de to meldingene St.meld. nr. 24 (2008–2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv* og St.meld. nr. 23 (2008–2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål. Begge meldingene omhandler arkiv-, bibliotek- og museumsspørsmål og bl.a. ABM-utviklingsoppgaver. I digitaliseringsmeldingen slås det fast at ABM-utvikling skal ha koordinerende og tilretteleggende oppgaver for digitaliseringsarbeid for museer og privatarkiv utenfor Arkivverket. Ifølge bibliotekmeldingen vil departementet i samråd med andre relevante departement vurdere om det kan være tjenlig med en nærmere samordning eller sammenslåing av bibliotekoppgaver i Nasjonalbiblioteket og ABM-utvikling, eventuelt om det kan være en løsning å overføre bibliotekoppgaver til Nasjonalbiblioteket. I bibliotekmeldingen er det videre foreslått å prøve ut en mer fleksibel organisering av folkebibliotektilsynet og å prøve ut samarbeidsmodeller for eksempel etter vertskommunemodellen. Det er også foreslått en frivillig ordning med samarbeidsavtaler mellom staten og fylkeskommunene, og en ordning med modellbibliotek vil bli iverksatt. Det er også foreslått en sat-

sing på forskning, kunnskapsutvikling og kompetanseheving. 2010 vil bli et nasjonalt leseår som start på et leseløft i perioden 2010-2014.

ABM-utvikling arbeider til enhver tid med interne og eksterne prosjekter som reflekterer hovedsatsingsområdene. Prosjektmidler tildeles etter søknad eller til prosjekter initiert av ABM-utvikling. ABM-utvikling forvalter også faste tilskuddsordninger på kap. 326, 328 og 329 samt midler knyttet til oppdragsvirksomhet.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som ABM-utvikling får i merinntekter under kap. 3325, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten skal dekke oppdragsvirksomhet ved ABM-utvikling. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som ABM-utvikling får i merinntekter under kap. 3325, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 73 Prosjekt- og utviklingstiltak

Denne posten skal dekke et variert spekter av samarbeids- og prosjekttiltak innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsområdet.

Prosjektmidler er en viktig forutsetning for at ABM-utvikling skal fungere etter hensikten. Midlene kan brukes både til egeninitierte prosjekter og til å støtte tiltak i regi av andre aktører.

Hoveddelen av midlene blir utlyst av ABM-utvikling. En forutsetning for støtte er at midlene går til prosjekter som er nyskapende og har overføringsverdi til større grupper av institusjoner.

Områder som vil bli særlig prioritert, er samarbeid mellom arkiv, bibliotek og museer, nye former for samarbeid innenfor de enkelte sektorene og på tvers av forvaltningsgrenser, formidling i form av kompetanseoppbygging, nye metoder og bruk av nye medier, bevaring, herunder kompetanseoppbygging og samarbeidstiltak innenfor sikring og bevaring, ny bruk av digital teknologi i bevaring, tilgjengeliggjøring og formidling av kunnskaps- og opplevelseskilder, utvikling av metoder for bevaring, tilgjengeliggjøring og formidling av digitalt skapt informasjon, dokumentasjon og formidling av minoritetskulturer og det multikulturelle samfunn. Videre kan det gis støtte til vitensentre. Vitensentre er interaktive tilbud til barn og unge

som skal gi mulighet til læring gjennom eksperimenter og erfaring.

I St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek* tas det til orde for, i fellesskap med Kunnskapsdepartementet, å legge til rette for at 2010 blir et nasjonalt leseår, som starten på et leseløft i perioden 2010-2014. Siktemålet skal være en styrking av leseglede og lesekompetanse hos barn, unge og voksne. Regjeringen foreslår å bevilge 6 mill. kroner til gjennomføring av denne satsingen i 2010. ABM-utvikling er utpekt som sekretariat for tiltaket og vil utvikle det i samarbeid med relevante fagmiljøer og aktører. Målsettingen er en nasjonal, helhetlig lesepolitikk med sikte på å styrke lesekompetansen i hele landet.

Departementet foreslår å bevilge 1 mill. kroner til videreføring av den interaktive formidlingstjenesten Digitalt fortalt i 2010, som en oppfølging av St.meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*.

Fra og med budsjettåret 2007 har ABM-utvikling disponert midler til digitaliseringsformål. Disse midlene er videreført også i budsjettet for 2010. Det skal imidlertid presiseres at disse forutsettes benyttet til museums- og privatarkivformål. Digitaliseringsoppgaver på bibliotekområdet skal, slik det er konkludert i St.meld. nr. 24 (2008-2009), ivaretas av Nasjonalbiblioteket. Likeledes skal digitaliseringsoppgaver i tilknytning til statlige arkiver ivaretas av Arkivverket.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse

Rapport

For ABM-utviklings del innebærer dette å bidra til at arkiv, bibliotek og museum blir styrket som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner.

I 2008 hadde ABM-utvikling et budsjett til drift samt prosjekt- og utviklingstiltak på 91,7 mill. kroner. I tillegg forvaltet ABM-utvikling faste tilskuddsordninger på til sammen 72,7 mill. kroner, spillemidler for 1,7 mill. kroner og 36,9 mill. kroner knyttet til oppdragsvirksomhet (Nordbok-sekretariat og konsortieavtaler).

ABM-utvikling fordelte i 2008 38,3 mill. kroner i prosjektmidler. Midlene ble fordelt slik:

	(i mill. kr)
Prosjekt for hele abm-sektoren	6,0
Prosjekt for arkivsektoren	3,0
Prosjekt for arkiv- og museumssektoren	1,7
Prosjekt for arkiv- og biblioteksektoren	0,1
Prosjekt for biblioteksektoren	15,8
Prosjekt for museumssektoren	11,7
Sum	38,3

For å nå målet om å styrke arkiv, bibliotek og museum som aktuelle samfunnsinstitusjoner, arbeidet ABM-utvikling med fire prioriterte arbeidsområder i 2008:

Fremme læring, kunnskaps- og kulturformidling

ABM-utvikling støttet en rekke satsinger innen kunnskapsformidling i 2008.

Mye av oppmerksomheten ble i 2008 rettet mot Mangfoldsåret, bl.a. ble det gitt økonomisk støtte til 18 mangfoldsprosjekter.

Prosjekter som tar opp aktuelle samtids-spørsmål og kontroversielle tema, har vært prioritert. BRUDD og Hot Spot, som begge er initiert av ABM-utvikling, er videreført. Det er de vanskelige og marginaliserte historiene som fremheves, og formidlingen er problemorientert og kritisk. Hensikten er å gjøre arkiv-, bibliotek- og museumsinstitusjoner mer samfunnsaktuelle og -relevante, aktive og kritiske. Ett eksempel er en Hot Spot om tuberkulosesmittede barn på sanatorium, som fikk mye positiv omtale.

Fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester

Arkiv, bibliotek og museum har i stor grad hatt data lagret i små, lokale databaser. Dette har gjort det vanskelig å utvikle nye og gode tjenester på Internett. I 2008 bevilget derfor ABM-utvikling midler til arbeidet med nasjonale fellesløsninger for de tre sektorene. I arkivsektoren ble pengene brukt til utvikling av en sentral databaseløsning, basert på arkivløsningen Asta. I samarbeid med Nasjonalbiblioteket arbeides det med et felles biblioteksøk. Museene fikk midler for å utvikle sentrale løsninger for gjenstander, foto og kunst i museene, basert på programvaren Primus.

ABM-utvikling tok initiativ til og bevilget midler til å få i gang planarbeid om abm-samarbeid og nettbasert formidling i 2008. Ti fylker søkte og Vestfold, Møre og Romsdal og Nordland ble valgt ut etter samtaler med alle søkerne. Målsettingen

med planarbeidet er at abm-institusjoner, ulike forvaltningsnivå og brukere i regionen utvikler gode samarbeidsmodeller og digitale tjenester.

I 2008 ble det arbeidet videre med ABM-søk, en søketjeneste på tvers av sektorene. En pilot for ABM-søk ble avsluttet i 2008.

ABM-utvikling drifter nettstedet Kulturnett.no, den offisielle portalen til norsk kultur på nett. Kulturnettet hadde i 2008 i snitt 90 000 besøk per måned.

Fremme utvikling og sikring av samlinger

For å fremme utvikling og sikring av samlinger, igangsatte ABM-utvikling en rekke prosjekter. En firedel av privatarkivene i Norge befinner seg i museene. ABM-utvikling og Riksarkivaren satte derfor i gang prosjektet «Privatarkiv i museene». Prosjektets hovedmål er at privatarkiv i konsoliderte museum skal få bedre oppbevaringsforhold, og bli mer tilgjengelige for brukerne. I 2008 er det gjennomført pilotprosjekt i fire fylker.

I flere år har ABM-utvikling arbeidet med en landsomfattende tilstandsvurdering av museums-samlinger. I 2008 ble arbeidet fullført. Målet med vurderingen har vært å informere om status og behov for registrering, sikring og bevaring på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Sluttrapporten vil danne grunnlaget for videre satsing på samlingsforvaltning i flere år framover.

ABM-utvikling avsluttet arbeidet med en standard for katalogisering av kulturhistoriske gjenstander i 2008. Den endelige standarden, basert på høringsinnspill, ble publisert som ABM-skrift #48: Standard for gjenstandskatalogisering.

Fremme samhandling og nytenking innenfor organisasjons- og nettverksbygging

En av ABM-utviklings kjerneoppgaver er å bidra til økt samhandling og samordning mellom de tre sektorene. Tverrsektorielt samarbeid kan bidra til nytenkning innen fagfeltet.

Mange kommuner er uten fagutdannet biblioteksjef. Gjennom et tett samarbeid mellom flere nabokommuner – med biblioteket i en av kommunene som «vert» – kan disse bibliotekene hjelpe hverandre til å imøtekomme dagens og framtidens krav til utvikling av bibliotekene i kunnskapssammenheng. Tre samarbeidsprosjekt fikk derfor midler fra ABM-utvikling for å utrede biblioteksamarbeid mellom flere kommuner innenfor vertskommunemodellen.

I 2008 ble det for første gang hentet inn statistikk om norske arkiv. Dette var et pilotprosjekt der

tretti arkiv deltok. Fra 2009 vil det bli hentet inn statistikk fra alle norske arkiv, også fra bibliotek og museum med arkivmateriale.

Museumsreformen er inne i en slutfase. I 2008 ble arbeidet med å få i gang nye konsolideringsprosesser intensivert.

ABM-utvikling startet i 2008 opp igjen lederutviklingskurset for ledere i arkiv, bibliotek og museum. Av 33 søkere fikk 21 tilbud om plass. Kurset blir avsluttet i 2009.

Kap. 3325 Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	2 251	1 670	1 723
02	Inntekter ved oppdrag	36 941	35 000	36 120
16	Refusjon av foreldrepenger	705		
18	Refusjon av sykepenger	414		
	Sum kap. 3325	40 311	36 670	37 843

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved ABM-utvikling, jf. kap. 325, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdragsinntekter ved ABM-utvikling, jf. kap. 325, post 21.

Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	384 049	405 080	428 591
21	Spesielle driftsutgifter	2 654	887	915
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	17 370	20 548	23 103
55	Norsk kulturfond	125 120	139 114	149 826
73	Noregs Mållag	2 517	3 017	3 517
74	Det Norske Samlaget	11 090	13 090	13 509
75	Språkteknologi, Norsk Ordbok m.v.	14 843	16 996	18 645
76	Ibsenpris m.m.	4 834	4 767	4 920
78	Ymse faste tiltak	88 807	102 095	112 713
	Sum kap. 326	651 284	705 594	755 739

Kapitlet omfatter de statlige virksomhetene Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Språkrådet. Kapitlet omfatter også avsetning til litteratur under Norsk kulturfond og tilskudd til Det Norske Samlaget, Noregs Mållag og til andre formål og institusjoner på feltet, bl.a. Norsk Forfattersentrum, Norsk barnebokinstitutt, Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet (NORLA) og Leser søker bok.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. å sikre det norske språkets posisjon som et fullverdig, samfunnsbærende språk i Norge
2. å sikre og bevare pliktavlevert materiale og andre samlinger, og gjøre samlingene og informasjonen om disse tilgjengelige
3. å produsere og låne ut folkebiblioteklitteratur og studielitteratur i lyd- og blindeskrift
4. å fremme utvikling av digitalt innhold og tjenester
5. å sikre nyskaping, bredde og spredning av norsk fag- og skjønnlitteratur.

Kultur- og kirkedepartementet vil i tillegg bidra til kvalitetsheving og kompetanseutvikling i bibliotekene samt bidra til å styrke bibliotekene som arenaer for leselyst, læring og kulturopplevelser.

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak for barn og unge, ivaretagelse

av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivarettatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på drøyt 50 mill. kroner til språk-, litteratur- og bibliotekformål. Språk-, litteratur- og bibliotekfeltet har fått en samlet økning på 214 mill. kroner i løpet av årene 2006-2010.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for de statlige virksomhetene Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Språkrådet. Bevilgningen til Nasjonalbiblioteket inkluderer økte midler bl.a. til etablering og drift av en norsk språkbank, og bevilgningen til Språkrådet er økt som ledd i en pågående prosess med å gi institusjonen et utvidet og dermed et mer helhetlig språkpolitisk ansvars- og arbeidsområde, jf. regjeringens språkmelding, St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3326, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Nasjonalbiblioteket	332 726	355 310
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	44 545	45 705
Språkrådet	25 309	27 576

Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket er en av de viktigste kildene til kunnskap om Norge, nordmenn og norske forhold, her og i utlandet. Virksomheten omfatter oppbygging, bevaring og tilgjengeliggjøring av samlinger av svært forskjellig karakter innen alle medietyper. Aktiviteten omfatter depotsamling for fjernlån og gjenbruk, arkivsamling, mikrofilming av aviser, innsamling, bevaring og formidling av lyd- og bildemedier, restaurering og konservering, digitalisering og utvikling i tilknytning til digitalt bibliotek. Nasjonalbiblioteket startet i 2006 realise-

ring av sin strategi for digitalisering av hele samlingen.

En av Nasjonalbibliotekets viktigste oppgaver er forvaltning av lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelige dokumenter av 9. juni 1989 nr. 32, som trådte i kraft 1. juli 1990. Formålet med loven er å sikre avlevering av dokumenter med allment tilgjengelig informasjon til nasjonale samlinger, slik at vitnemål om norsk kultur og samfunns- liv blir bevart og gjort tilgjengelig som kildemateriale for forskning og dokumentasjon. Tidligere omfattet pliktavlevering bare trykte dokumenter som bøker og tidsskrifter. I dag blir dette for

snevert. Skal ettertiden få med seg bredden av informasjon i dagens samfunn, må man også bevare radio- og tv-opptak, plater og film, elektroniske dokumenter som cd-rom og disketter samt Internett-dokumenter.

Regjeringen la i april 2009 fram de to meldingene St.meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv* og St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål. Stortinget har sluttet seg til forslagene i meldingene, jf. Innst. S. nr. 320 (2008-2009). I digitaliseringsmeldingen slås det fast at Nasjonalbiblioteket er hovedaktør i digitaliseringsarbeidet på bibliotekfeltet, med eneansvar for nasjonale bibliografiske standarder og digital løsning for å søke på tvers av alle bibliotek. Nasjonalbiblioteket skal i samarbeid med Arkivverket ha ansvaret for langtidslagring av digitalt kulturarvsmateriale. Digitaliseringsmeldingen slår også fast at Nasjonalbiblioteket skal ha ansvaret for å finne løsninger på opphavsrettslige problemstillinger i tilknytning til digital bruk av vernet materiale. Ifølge bibliotekmeldingen vil Kultur- og kirkedepartementet i samråd med andre relevante departementer vurdere om det kan være tjenlig med en nærmere samordning eller sammenslåing av bibliotekoppgaver i Nasjonalbiblioteket og ABM-utvikling, eventuelt om det kan være en løsning å overføre bibliotekoppgaver til Nasjonalbiblioteket.

Kultur- og kirkedepartementet vil i 2010 starte innfasing av tiltakene som foreslås i meldingene og vil komme tilbake med videre oppfølging i senere budsjettproposisjoner.

Nasjonalbiblioteket vil ellers få et utvidet arbeidsområde som følge av regjeringens språkmelding, St.meld. nr. 35 (2007-2008) *Mål og mening – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk*. Her ble det varslet at regjeringen i løpet av de nærmeste årene vil bygge opp en norsk språkbank, dvs. en teknologisk infrastruktur i form av digitaliserte språkressurser til bruk i så vel kommersiell produktutvikling som ikke-kommersiell språkforskning. I budsjettproposisjonen for 2009 ble det gjort rede for at det var behov for en grundigere behandling av spørsmålet om språkbankens organisasjons- og tilknytningsform. Etter nærmere vurderinger har departementet kommet til at det er ønskelig å organisere språkbanken som en integrert del av en eksisterende statlig virksomhet. I Nasjonalbiblioteket vil språkbanken kunne etableres og drives innenfor rammen av et relevant høyt teknologisk og juridisk kompetansemiljø. I samråd med Språkrådet har departementet derfor gitt Nasjonalbiblioteket i oppdrag å utarbeide en plan

for etablering av språkbanken. På grunnlag av Nasjonalbibliotekets tilbakemelding har departementet i bevilgningsforslaget for 2010 lagt inn i alt 8 mill. kroner til etablering av språkbanken og til å påbegynne et videre arbeid med innsamling og oppbygging av de språkressurser som skal inngå i banken.

Til sammen foreslås bevilgningen til Nasjonalbiblioteket etter dette økt med om lag 22,5 mill. kroner i 2010. Utenom det som gjelder språkbanken, omfatter økningen bl.a. midler til digitalisering av samlingene ved Nasjonalbiblioteket, videreføring av prosjektet Bokhylla.no og utvikling av nasjonalt biblioteksøk. Som beskrevet i digitaliseringsmeldingen, skal et nasjonalt biblioteksøk inngå som byggesten i en samlet søketjeneste for arkiv, bibliotek og museer. Departementet forutsetter at tjenesten utvikles i et nært samarbeid med Arkivverket og relevante instanser på museumsfeltet. Økningen skal dessuten dekke kostnader i forbindelse med avviklingen av FIAF-kongressen i 2010. FIAF er The International Federation of Film Archives.

Nasjonalbiblioteket har det koordinerende ansvaret for de nasjonale jubileumsmarkeringene i henhold til oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet. I 2010 vil Nasjonalbiblioteket koordinere Bjørnsonjubileet i forbindelse med 100-årsmarkeringen for Bjørnstjerne Bjørnsons død.

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) produserer og låner ut allmenn litteratur og studielitteratur til blinde, synshemmede og andre lesehemmede. Virksomheten ble bygd opp av Norges Blindforbund og Vestlandske Blindforbund og ble overtatt av staten i 1989.

Fordelingen av midler mellom Nasjonalbiblioteket og NLB kan bli noe justert som følge av at Nasjonalbiblioteket utfører oppgaver som ligger under ansvarsområdet til NLB.

Det foreslås å øke bevilgningen til NLB med 1,2 mill. kroner i 2010 for å styrke virksomheten.

Språkrådet

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og skal særlig arbeide med å styrke det norske språkets status i nåtid og framtid og med å forvalte de to offisielle norske språknormalene. Språkstyringsarbeidet skal etter vedtektene omfatte både norsk språk generelt og den nynorske målformen spesielt.

I språkmeldingen legger regjeringen opp til å etablere språkpolitikk som et helhetlig, sektorover-

gripende politikkområde med kulturpolitisk forankring. I tråd med dette ble det i meldingen foreslått å gi Språkrådet et utvidet og dermed mer helhetlig språkpolitisk ansvars- og arbeidsområde. Meldingen foreslo å styrke Språkrådet langs tre akser.

For det første skal Språkrådet ivareta funksjonen som nasjonalt samordningsorgan for utvikling og tilgjengeliggjøring av norsk terminologi. For det andre skal Språkrådet engasjere seg i et mer aktivt og initierende språkstyrkingsarbeid over et bredt felt. Med de ressurser Språkrådet er tilført i 2009, arbeides det nå aktivt langs begge disse aksene.

For 2010 foreslås en økning av bevilgningen til Språkrådet på ca. 2,2 mill. kroner. I tillegg til en ytterligere styrking langs de to nevnte akser vil dette også gjøre det mulig å utvide Språkrådets arbeidsområde ved å gi institusjonen et språkpolitisk ansvar også for andre språk enn norsk.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgiftene ved oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som eventuelle merinntekter under kap. 3326, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder Nasjonalbibliotekets investeringer. Bevilgningen skal i hovedsak dekke oppgraderinger og utskiftninger av den tekniske infrastrukturen, inkludert digitalt sikringsmagasin. Som ledd i oppfølgingen av St. meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv* foreslår departementet at det bevilges 2 mill. kroner til investeringer knyttet til etablering av et system for langtidslagring av digital kulturarv i samarbeid med Arkivverket.

Post 55 Norsk kulturfond

For 2010 foreslås følgende økninger til litteraturformål under Norsk kulturfond:

- innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne: 3 mill. kroner
- innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge: 1 mill. kroner
- innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur for barn, unge og voksne: 0,5 mill. kroner
- innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa: 2,5 mill. kroner
- støtte til periodiske publikasjoner: 1 mill. kroner
- produksjonsstøtte til nynorsk litteratur: 0,5 mill. kroner
- produksjonsstøtte til tegneserier: 0,5 mill. kroner
- støtte til litteraturfestivaler: 0,25 mill. kroner
- utvikling av infrastruktur for distribusjon av innkjøpte e-bøker til bibliotekene: 1 mill. kroner.

Fordeling av bevilgningen

	(i 1 000 kr)	
	Fordeling 2009	Forslag 2010
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne	41 860	44 860
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge	27 554	28 554
Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur for barn, unge og voksne, inkludert oversetterbonus	12 657	13 157
Innkjøpsordningen for ny norsk faglitteratur for barn og unge	7 675	7 921
Produksjonsstøtte til bildebøker for barn og unge	1 416	1 461
Produksjonsstøtte til klassikere	871	899
Produksjonsstøtte til nynorsk litteratur	2 530	3 030
Produksjonsstøtte til tegneserier	1 865	2 365
Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa	13 930	16 430

	(i 1 000 kr)	
	Fordeling 2009	Forslag 2010
Støtte til litteraturfestivaler	1 634	1 884
Støtte til periodiske publikasjoner	22 656	23 656
E-bøker		1 000
Andre tiltak	4 466	4 609
Totalt	139 114	149 826

Departementet kan etter anbefaling fra Norsk kulturråd foreta mindre justeringer mellom avsetningene på post 55.

Post 73 Noregs Mållag

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Noregs Mållag. Tilskuddet går til arbeidet med å styrke nynorsk skriftkultur på alle samfunnsfelt. Tilskuddet til Noregs Mållag for 2010 foreslås økt med 0,5 mill. kroner til 3,5 mill. kroner.

Post 74 Det Norske Samlaget

Bevilgningen under denne posten gjelder driftstilskudd til Det Norske Samlaget. Tilskuddet går til arbeidet med å styrke nynorsk språk, litteratur og kultur og skal bidra til et bredere tilbud av bøker utgitt på nynorsk. Tilskuddet omfatter også midler til Allkunne AS til produksjon av artikler om nynorsk kulturhistorie på Internett.

I 2010 er det foreslått et tilskudd til Det Norske Samlaget på 13,5 mill. kroner. Departementet legger til grunn at Samlaget selv skaper rom for produksjonsstøtte til nynorsk litteratur innenfor sine budsjetter, og Samlaget skal derfor ikke kunne søke Norsk kulturråd om midler fra denne avsetningen.

Post 75 Språkteknologi, Norsk Ordbok 2014 mv.

Bevilgningsforslaget under denne posten er i hovedsak knyttet til det leksikalske dokumentasjonsprosjektet Norsk Ordbok 2014. Prosjektet får tilskudd fra departementet og Universitetet i Oslo. Arbeidet med ordboken er trappet betydelig opp siden 2002 og følger en nøyaktig plan for å sikre at verket i tolv bind foreligger komplett i jubileumsåret 2014, jf. nærmere omtale i språkmeldingen, St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 8.3.5. Det foreslås et tilskudd på nær 14,7 mill. kroner til Norsk Ordbok 2014 i 2010.

Posten dekker også tilskudd til arbeidet med en revidert, oppdatert og utvidet utgave av ordbokverket Norsk Riksmålsordbok. Tittelen på dette reviderte dokumentasjonsprosjektet er Det Norske Akademis store ordbok. Siktemålet er at den nye utgaven skal gjøres elektronisk tilgjengelig.

For å sikre en sterkere framdrift i arbeidet og dermed bidra til at prosjektet kan gjennomføres i et faglig forsvarlig omfang innen 2014, foreslår departementet et tilskudd til prosjektet på nær 4,0 mill. kroner i 2010. Dette er en økning på om lag 1,2 mill. kroner fra året før. For øvrig viser departementet til nærmere omtale i språkmeldingen, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 8.3.6.

Post 76 Ibsenpris m.m.

Den internasjonale Ibsenprisen er på 2,5 mill. kroner og skal stimulere til kritisk debatt om vesentlige samfunnsmessige og eksistensielle tema. Prisen utdeles årlig for å honorere en enkeltperson, organisasjon eller institusjon innenfor kunst og kultur som har gjort en ekstraordinær innsats i Ibsens ånd. Bevilgningen omfatter videre stipendier til ulike Ibsen-prosjekter verden over samt reisestøtte, til sammen 1,0 mill. kroner. I tillegg gis det 0,5 mill. kroner i tilskudd til Skien internasjonale Ibsenkonferanse. Bevilgningen på posten dekker også administrative kostnader.

Post 78 Ymse faste tiltak

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

I St.meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid* utpekes Norsk Forfattersentrum som nasjonal aktør for litteratur i Den kulturelle skolesekken. Som nasjonal aktør for litteratur skal Norsk Forfattersentrum medvirke til å styrke og utvikle litteraturformidlingen i Den kulturelle skolesekken. Ansvaret vil innebære å styrke nettverk, og å medvirke til samarbeid, kompetanseutvikling og

kvalitetsutvikling på litteraturfeltet. Tilskuddet foreslås økt med 2 mill. kroner i 2010.

I samsvar med bibliotekmeldingen skal det stimuleres til utviklingstiltak og samarbeidsløsninger i biblioteknettverket lokalt og regionalt, der målet er å prøve ut ulike organisasjonsmodeller og gi rom for kreativ og fleksibel utprøving med basis for eksempel i vertskommunemodellen. For å videreutvikle bibliotekene som offentlige møtesteder og synliggjøre folkebibliotek med god funksjon, møtestedsfunksjon og gode partnerskap, skal det også opprettes en ordning med modellbibliotek. Samtidig skal det etableres frivillige samarbeidsavtaler om bibliotekutvikling mellom staten og fylkeskommunene. Det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner til dette formålet i 2010.

I bibliotekmeldingen tas det til orde for å styrke og utvikle den samlede kompetansen i bibliotekene. Det pekes på informasjonskompetanse, kompetanse på bibliotek som arena og møtested i et flerkulturelt samfunn og innsikt i de digitale utfordringene. Det bevilges 1 mill. kroner til kompetanseutvikling i bibliotekene i 2010.

Leser søker bok er en sammenslutning av over 20 organisasjoner som arbeider for å gjøre litteratur tilgjengelig for alle. Leser søker bok gir faglige råd og økonomisk støtte til utvikling, produksjon og tilgjengeliggjøring av tilrettelagt litteratur. For 2010 foreslås det et statstilskudd til Leser søker bok på 5,5 mill. kroner, en økning på 0,5 mill. kroner.

Bjørnsonfestivalen vil ha økt aktivitet knyttet til gjennomføring av 100-årsmarkeringen for Bjørnstjerne Bjørnsons død i 2010. Departementet foreslår å øke tilskuddet til festivalen med 0,25 mill. kroner i 2010.

Bjørnstjerne Bjørnson-akademiet er et litteraturakademi i skjæringspunktet mellom dikterkunst og samfunnsengasjement. Akademiet gis et driftstilskudd i 2010 på 0,4 mill. kroner.

Under denne posten foreslår departementet også avsatt 2,5 mill. kroner til oppfølging av tiltak som er omtalt i språkmeldingen, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008). Fordelingen av dette beløpet vil departementet ta stilling til etter nærmere vurdering underveis i oppfølgingsarbeidet. I tillegg kommer at et beløp på 0,5 mill. kroner som i 2009 var avsatt på denne posten, er videreført som en del av bevilgningsforslaget til Nynorsk kultursentrum under kap. 328, post 70. Dette må ses i sammenheng med det tiltaket som i språkmeldingen er omtalt som Vinjefondet, og som skal ha som formål å styrke nynorsk journalistikk og annen publisistisk virksomhet på nynorsk. Departementet har gitt Nynorsk kultursentrum i oppdrag å forvalte denne ordningen.

Disse midlene til oppfølging av språkmeldingen kommer i tillegg til styrkingen av Språkrådet og de midler til etablering og oppbygging av en norsk språkbank som er lagt inn i bevilgningsforslaget til Nasjonalbiblioteket, jf. omtale under post 01, og økningen av tilskuddet til Det Norske Akademiets store ordbok under post 75.

Tilskuddet på 3 mill. kroner til fagprosjektet Henrik Ibsens skrifter videreføres i 2010. Departementet tar sikte på et samlet tilskudd på 15 mill. kroner til prosjektet fram til og med 2010. Universitetet i Oslo har bekreftet at fagprosjektet vil bli gjennomført etter gjeldende planer med et slikt tilskudd fra departementet.

Bibliotekjeneste i fengsler inngår i arbeidet med rehabilitering av domfelte, og soningsfanger låner i gjennomsnitt langt flere bøker enn befolkningen for øvrig. Gjennom fengslene holder Justisdepartementet lokaler og inventar, mens Kultur- og kirkedepartementet dekker utgifter til lønn og utlånsmedier. Kultur- og kirkedepartementet ønsker å fortsette arbeidet med en generell opptrapping av tjenesten. Nytt fengsel åpnes i Halden våren 2010. Som følge av dette økes tilskuddet til bibliotekjeneste i fengsler med 2,5 mill. kroner.

Det er i biblioteksmeldingen foreslått at ansvaret for drift og finansiering av bibliotekjenester i helseinstitusjoner på sikt overføres til helsevesenet. I budsjettet for 2010 vil dette imidlertid bli videreført som før.

Det er foreslått en økning på 100 000 kroner til Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde for å styrke arbeidet med informasjonstiltak for medlemmene.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse
- å styrke og fremme norsk språk og litteratur.

Rapport

Nasjonalbiblioteket

Nasjonalbiblioteket bidrar til å styrke språklig og kulturell identitet gjennom å sikre og bevare pliktavlevert materiale og andre samlinger og ved å gjøre samlingene og informasjon om disse tilgjengelige.

I 2008 har Nasjonalbiblioteket i digitaliseringsprogrammet prioritert digitalisering av bøker, aviser, foto, håndskrifter, radio og truede lyd- og videoformat. Det er i løpet av året digitalisert totalt ca. 8 millioner bok- og avissider. Av bøkene som er digitalisert, er alle bøker som ikke lenger er opphavsrettslig vernet gjort gratis tilgjengelig på NBdigital. Det samme gjelder bøkene som er en del av Nordområdeprosjektet. Bøkene kan søkes opp både ved hjelp av metadata og gjennom fulltekstsøk. 156 000 boksider ble lest fra NBdigital i 2008, noe som tilsvarer 3 000 sider per uke. Dette er en økning på 20 pst. i forhold til 2007.

Statistikken for pliktavlevering viser at det papirbaserte materialet er på om lag samme nivå som i 2007. Avlevering av lydfestinger har økt med over 25 pst., som en følge av intensivert oppsporing og oppfølging. Høsten 2008 inngikk Nasjonalbiblioteket en rammeavtale med Den norske forleggerforeningen om digital avlevering av forlagslitteratur (bøker og tidsskrift). Samtidig tegnet Nasjonalbiblioteket avtale med tre forlag om digital avlevering av deres produksjon. Digital filbasert pliktavlevering av NRKs tre fjernsynskanaler NRK1, NRK2 og NRK3 ble satt i drift i august 2008. Aftenposten og Adresseavisen ble i sin helhet avlevert i digital form i bevaringskvalitet i 2008. Totalt utgjorde dette nesten 150 000 sider. Det ble i 2008 etablert et opplegg for automatisert etterbehandling av de digitalt avleverte avisene. De digitalt avleverte avisene gjøres tilgjengelig i Nasjonalbibliotekets lesesaler dagen etter utgivelse.

Det norske internettdomenet .no ble høstet inn to ganger i 2008. Totalt ble det høstet inn mer enn 1 milliard filer. Nedlastingen gjøres under en midlertidig konsesjon fra Datatilsynet. I tillegg til den fullstendige innhøstingen ble det gjort avgrensede innsamlinger knyttet til mangfoldsåret og finanskrisen. Det ble videre gjort daglig nedlasting av 8

nettaviser i hele 2008. Nasjonalbiblioteket arbeidet også i 2008 aktivt i IIPC (International Internet Preservation Consortium) for å etablere felles løsninger innen dette området internasjonalt.

På grunn av digitaliseringsprogrammet og den digitale avleveringen vil behovet for digital lagringskapasitet i det digitale sikringsmagasinet (DSM) være sterkt økende også i tiden framover.

I 2008 har besøkstallet holdt seg stabilt fra 2007, mens bruken av samlingen har hatt en økning på rundt 20 pst. Både digitale utlån og utlån av fysiske verk øker.

I samarbeid med Riksarkivet og Eidsvoll 1814 hadde Nasjonalbiblioteket det nasjonale ansvaret for Wergelandsjubileet, noe som gjenspeilet seg i utstillinger og arrangementer. I tillegg ble Wergeland-bibliografien ferdigredigert.

I 2008 ble Norsk filminstituttets arkiver overdratt til Nasjonalbiblioteket. Det har vært arbeidet med integrering av filmområdet i Nasjonalbibliotekets organisasjon, ved en reorganiseringsplan.

Norsk kulturfond

Målet er å sikre et bredest og best mulig tilbud av nye bøker innenfor gitte sjangre, av allmenne kulturtidsskrift og nye norske tegneserier. Tilskuddene til litteraturformål er i stor grad knyttet til innkjøpsordninger for litteratur, hvorav ordningene for innkjøp av ny norsk skjønnlitteratur til voksne, barn og unge utgjør de største avsetningene. I 2008 mottok Norsk kulturråd 321 søknader om tilskudd utenfor innkjøpsordningene. Av disse mottok 274, eller 85 pst., støtte. Tilsvarende tall for 2007 var 306 søknader, hvorav 224, eller 73 pst., mottok støtte.

Tabellen under viser innkjøp i 2008 sammenlignet med innkjøp i 2007 og 2006.

Tabell 9.22 Innkjøpsordningene for litteratur – antall innkjøpte titler i 2006-2008:

	2006	2007	2008
Innkjøpsordningen for skjønnlitteratur - voksne	216	205	218
Innkjøpsordningen for skjønnlitteratur – barn/unge	121	128	134
Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur	70	70	93
Innkjøpsordningen for faglitteratur barn/unge	19	20	25
Innkjøpsordningen for sakprosa	50	49	46

Av 93 titler under ordningen for oversatt skjønnlitteratur, ble sju titler oversatt til norsk fra de største minoritetsspråkene i Norge.

I 2008 satte Norsk kulturråd i gang en prøveordning med innkjøp av 14 kulturtidsskrift til spredning i norske folkebibliotek. I tillegg ble 46 tidsskrift tildelt produksjonsstøtte fra fondet. Seks

av disse representerte et minoritetsperspektiv i tema- og språkvalg. Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur, innkjøpsordningen for sakprosa og bildebokstøtten fikk revidert avtale- og regelverket i 2008.

Under avsetningen til litteraturfestivaler ble det gitt tilskudd til 27 festivaler. Tilsvarene tall for 2007 var 14 litteraturfestivaler og lignende arrange-

ment. Under avsetningen til ymse publikasjoner ble det gitt støtte til 11 uke- og månedsaviser.

Flere av støtteordningene ble gjennomgått i 2008 med tanke på nye delingskriterier, søknadsfrister og/eller krav til innsendt materiale. Kriteriene for tildeling av produksjonsstøtten for nynorsk litteratur er blitt mer differensiert med bl.a. grunnstøtte til innkjøpte, nynorske barne- og ungdomsbøker.

Tabell 9.23 Norsk kulturråds fordeling av midler i 2008 til ulike formål:

	2008
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for voksne	38 860
Innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge	25 554
Innkjøpsordningen for oversatt skjønnlitteratur for barn, unge og voksne, inkludert oversetterbonus	10 657
Innkjøpsordningen for ny norsk faglitteratur for barn og unge	6 675
Produksjonsstøtte til bildebøker for barn og unge	1 356
Produksjonsstøtte til klassikere	834
Produksjonsstøtte til nynorsk litteratur	3 190
Produksjonsstøtte til tegneserier	1 565
Innkjøpsordningen for ny norsk sakprosa	10 430
Støtte til litteraturfestivaler	1 565
Støtte til tidsskrift/ymse publikasjoner	20 156
Andre tiltak	4 278
Totalt	125 120

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) produserer og låner ut allmenn litteratur og studielitteratur i lyd- og blindeskrift.

I 2008 ble det inngått en ny lydbokavtale mellom staten og rettighetshaverne. Avtalen gir NLB rett til å framstille et ubegrenset antall eksemplarer av egenproduserte lydboktitler, og bidrar dermed til økt tilgjengelighet til lydbøkene i NLBs samlinger.

Utlån av folkebiblioteklitteratur i lydbokformat økte med 17 pst. i 2008, mens utlånet av blindeskriftbøker økte med 27 pst. Produksjon av folkebiblioteklitteratur, produsert med talesyntese eller ved innlesning, har økt med 92 pst. Ca. halvparten av økningen skyldes daglig utgivelse av Aftenposten, produsert med talesyntese.

Utlån av studielitteratur har økt med 33 pst. i 2008, mens produksjonen av studielitteratur i lydbokformat økte med 45 pst. til 517 titler. Andelen

studielitteratur som produseres med talesyntese har økt, og produksjonstiden har gått ned. I samarbeid med Nasjonal pådriver har NLB tatt initiativ til et samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren for å styrke lærestedenes tilbud til studenter med behov for tilrettelagt litteratur.

I samarbeid med Talboks- og punktskriftbiblioteket i Sverige har NLB i 2008 arbeidet med utviklingen av en ny norsk talesyntese, som vil føre til vesentlig bedre kvalitet på studielitteratur, tidsskrifter og aviser som produseres ved hjelp av slik teknologi.

NLB og Blindes trykkerier har prøvd ut nye metoder for produksjon og distribusjon av bl.a. noveller og nyhetsbrev i blindeskrift. NLB har ansvar for tilrettelegging før trykking, og Blindes trykkerier står for trykking og distribusjon.

En brukerundersøkelse gjennomført blant NLBs lånere i 2008, viser stor grad av tilfredshet med tilbudet, både med hensyn til utvalg og kontakt med førstelinjetjenesten.

Språkpolitikk

En omfattende stortingsmelding om en ny og mer offensiv språkpolitikk ble lagt fram i juni 2008, jf. St.meld. nr. 35 (2007-2008) *Mål og mening – Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* (språkmeldingen). Meldingen legger opp til å etablere språkpolitikk som et sektorovergripende politikkområde med tydelig kulturpolitisk forankring. Det innebærer at Kultur- og kirke departementet skal ha et overordnet språkpolitisk fagansvar, men at også de andre departementene må ta språkpolitiske hensyn når de utformer og gjennomfører sin egen sektorpolitikk. Språkrådet vil få en tydeligere rolle å spille som operativt faglig-administrativt samordningsorgan for språk og språkbruk i alle deler av samfunnet.

Det overordnede målet for den mer systematiske språkpolitikken som skisseres i meldingen – å sikre det norske språkets posisjon som et fullverdig, samfunnsbærende språk i Norge – viderefører og presiserer tidligere målformuleringer, og arbeidet med å styrke det norske språkets status i nåtid og framtid har siden 2006 vært den vedtektsfestede hovedoppgaven for Språkrådet. Etter at en mangeårig organisatorisk omdanningsprosess var fullført i 2007, har Språkrådet i 2008 arbeidet både med å videreføre tidligere aktiviteter og med å etablere og konsolidere nye tjenester og initiere og gjennomføre prosjektbaserte tiltak over et vidt spekter.

Rapporten for 2008 synes å indikere at det er en særlig utfordring for Språkrådet å vri virksomheten i retning av mer initierende og utadrettede aktiviteter basert på strategiske prioriteringer samtidig som man skal stå til tjeneste og svare på forespørsler og initiativ som kommer utenfra. Det sistnevnte må likevel betraktes som en uunnværlig del av det overordnede språkstyrkingsarbeidet og er et uttrykk for at Språkrådet både fyller en viktig

informasjons- og rådgivingsfunksjon overfor et språkinteressert publikum, og at mange andre aktører i samfunnet føler et selvstendig språkpolitisk ansvar.

En såkalt omdømmeundersøkelse som ble gjennomført i 2008, viste da også at et klart flertall oppfatter Språkrådet som "nyttig" og "profesjonelt". Et annet resultat fra undersøkelsen var at hele 43 pst. i aldersgruppen 15-24 år sa seg enig i påstanden om at engelsk er et bedre språk enn norsk. Dette understreker alvoret i de utfordringer som er nærmere drøftet i språkmeldingen, og betydningen av et sterkere holdningsskapende arbeid for å skape større forståelse for verdien av norsk språk.

Når arbeidet med de språkpolitiske målene skal vurderes, må det tas i betraktning at det i stor grad gjelder å påvise effekter som dreier seg om ulike sider ved samspillet mellom språk og samfunn. Dermed vil de språkpolitiske effektene av Språkrådets arbeid være avhengig av at institusjonen er i stand til påvirke andre aktører i samfunnet. Til dels vil de språkpolitiske målene også stå i et konkurranseforhold til andre samfunns mål, av og til i direkte motsetning til disse.

Det at målene for Språkrådet må følges i et komplekst samspill med andre samfunns mål, gjør også at risikoen for manglende resultater ikke er noe som Språkrådet alene har herredømme over. På denne bakgrunn har Språkrådet i 2008 startet arbeidet med et planverk som skiller mellom ytre og indre risikofaktorer. Med dette som utgangspunkt vil Språkrådet arbeide videre med å systematisere og strukturere målformuleringer og risikovurderinger. Dette må også ses i sammenheng med at det i språkmeldingen ble varslet at Språkrådet som et ledd i etableringen av et permanent språkpolitisk oppfølgingsregime ville få i oppgave å utarbeide en årlig språkpolitisk tilstandsrapport.

Kap. 3326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	11 817	7 099	7 326
02	Inntekter ved oppdrag	2 654	887	915
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	69		
16	Refusjon av foreldrepenger	1 349		
18	Refusjon av sykepenger	3 989		
	Sum kap. 3326	19 878	7 986	8 241

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter ved Nasjonalbiblioteket, Språkrådet og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, jf. kap. 326, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter i forbindelse med oppdragsvirksomheten ved Nasjonalbiblioteket, jf. kap. 326, post 21.

Kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	36 888		
21	Arkeologiske og andre oppdrag	24 510		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 447		
55	Norsk kulturfond	8 838	11 227	9 522
70	Det nasjonale museumsnettverket	636 178	743 691	807 813
78	Ymse faste tiltak	46 633	54 435	56 645
	Sum kap. 328	756 494	809 353	873 980

Kapitlet omfatter tilskudd til museer i det nasjonale museumsnettverket, jf. post 70, ymse faste tiltak på museums- og kulturvernområdet, jf. post 78 og avsetninger til kulturvern under Norsk kulturråd, jf. post 55.

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 63,1 mill. kroner til museene i det nasjonale museumsnettverket.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. forvaltning
 - museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertiden og gjøres tilgjengelige

- lig for publikum og for forskning, bl.a. gjennom gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene
2. forskning
 - forskning og kunnskapsutvikling ved museene er et nødvendig faglig grunnlag for innsamling, dokumentasjon og formidling og skal sikres gjennom økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og forskningsmiljøer i kunnskapssektoren
3. formidling
 - museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelse og være tilgjengelig for alle,

bl.a. gjennom målrettet tilrettelegging for ulike grupper og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt

4. fornying

- museene skal være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle gjennom faglig utvikling, nytenking og profesjonalisering og gjennom utvikling av digital forvaltning og formidling

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Post 55 Norsk kulturfond

Under denne posten er det avsatt midler til prosjektbasert arbeid innen kulturvern. Det forutsettes at avsetningen også skal kunne gå til kulturhistoriske film- og videoopptak. Bevilgningen for 2010 er justert for ekstraordinær bevilgning til Kulturminneåret 2009.

Post 70 Det nasjonale museumsnettverket

Bevilgningen under denne posten gjelder ordinært driftstilskudd til museer i det nasjonale museumsnettverket.

Etableringen av det nasjonale museumsnettverket er et resultat av den reformen som ble skissert i St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og oppleving*, jf. Innst. S. nr. 46 (2000-2001). En oppdatert gjennomgang av forutsetningene for reformen og den videre utviklingen av nettverket ble gitt i St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014, jf. Innst. S. nr. 155 (2003-2004). Grunnlaget for den nasjonale nettverksorganiseringen er institusjonell konsolidering på regionalt nivå. Dette innebærer at en rekke små og mellomstore museer er gått sammen i større enheter, noe som både gir en mer robust økonomisk-administrativ basis og bredere og sterkere fagmiljøer. Det er samtidig lagt vekt på å bevare og styrke det lokale engasjementet og den lokale deltakelsen i kulturvernet.

Museumsreformen har i hovedsak fungert etter forutsetningene som en viktig og nødvendig kvalitetsreform for sektoren. Stimuleringsmidlene for å fremme konsolideringsprosessene har vist seg å fungere godt. Samlet har både fylkeskommunene og kommunene økt driftsstøtten til museene i

reformperioden, i enkelte fylker i betydelig grad. Dialogen mellom de enkelte aktørene og forvaltningsnivåene fungerer også tilfredsstillende. Reformen har medført en positiv trend med økt politisk interesse lokalt og regionalt. Samtidig har reformen forsterket dialogen mellom museene og har ført til mange initiativ til fellesløsninger.

Det er også i løpet av 2009 igangsatt og videreført konsolideringsprosesser, bl.a. i Hedmark, Østfold og Rogaland. Departementet legger til grunn at disse prosessene fullføres. I 2010 vil det da være 71 enheter i det nasjonale museumsnettverket.

I løpet av 2009 vil de viktigste strukturendringene være avklart. Det vil imidlertid fortsatt være ønskelig med ytterligere konsolideringer i enkelte fylker og regioner. Følgelig vil departementet se positivt på og legge til rette for at flere enheter i det nasjonale museumsnettverket finner sammen i fruktbare konsolideringer også etter 2009. Reformen har ført til mye fokus på organisasjonsutvikling, ledelse, økonomi og juss, og det vil fortsatt være behov for å legge vekt på disse feltene i kjølvannet av reformen. Kultur- og kirke departementet forventer samtidig, etter en reform med etablering av sterkere fagmiljøer, en vitalisert diskusjon om museenes samfunnsrolle, innhold og relasjon til publikum. Hovedfokus fra 2010 vil være en generell profesjonalisering og faglig kvalitetsheving av museene, med sikte på at de skal framstå som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner. Det vil særlig legges vekt på integrering av samlingsarbeid og formidling, variert utstillingsvirksomhet, initiativer til forskning og utvikling av prosjekter. Det legges til grunn at museene deltar i utviklings tiltak i regi av ABM-utvikling, og at de er aktive deltakere i nasjonale museumsnettverk.

I den nylig framlagte St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*. presenteres en statusrapport for det nasjonale museumsnettverket når det gjelder faglig aktivitet, økonomi og konsolidering og det vises til endringer i løpet av reformperioden 2001-2008. Bl.a. har formidlingsaktiviteten økt betydelig og antall besøkende har økt med 30 pst. til 5,9 mill. i 2008. Antall årsverk har økt med over 20 pst. og et flertall melder om økt profesjonalisering av de administrative funksjonene. De konsoliderte enhetene har med større faglig tyngde kunnet prioritere forskning og inngå i forskningssamarbeid med aktører utenfor museumsfeltet. Museene står imidlertid fortsatt overfor store utfordringer. Det er stort etterslep innen samlingsforvaltningen; 55 pst. av gjenstandssamlingene er vurdert å være i "ikke tilfredsstillende" eller "dårlig" stand. Det er et stort behov for bedre magasi-

ner og utbygging av konserveringstjenester. Når det gjelder fysiske rammevilkår generelt, melder 95 pst. av museene om store behov for rehabilitering og nye bygninger. Meldingens overordnede mål er å styrke museenes faglige profil. Et overordnet perspektiv er også utviklingen av museenes samfunnsrolle. Det legges til grunn at museene selv har hovedansvaret for å styrke den faglige aktiviteten og utvikle sin samfunnsrolle. Fra statlig side vil det bli lagt vekt på tiltak som styrker samarbeid mellom institusjonene. ABM-utvikling vil ha en aktiv rolle som samordner og pådriver. ABM-utvikling skal bl.a. initiere kompetanseprogram, evalueringer og samordning av fellestiltak. Videre utvikling av digital samlingsforvaltning og digital formidling vil stå sentralt og de faglige nettverkene vil være viktige plattformer for samordning og videre utvikling. Departementet avventer Stortingets behandling av meldingen.

I budsjettet for 2009 ble det avsatt 35,5 mill. kroner til konsolideringsprosesser, jf. tabell i St.prp. nr. 1 (2008-2009) s. 126. Vestfoldmuseene, Musea i Sogn og Fjordane og Museene i Sør-Trøndelag er etablert. Østfoldmuseene og Hedmark fylkesmuseum er i etableringsfasen og tar sikte på at enhetene er etablert 1. januar 2010. En ny enhet der Rogaland Kunstmuseum og Stavanger museum inngår, skal etter planen etableres 1. januar 2010. I Akershus gikk Fetsund Lenser og Akershus fylkesmuseum sammen i den nye enheten Akershusmuseet fra og med 1. januar 2009. Eidsvoll 1814 ble konsolidert med Norsk Folkemuseum fra 1. juli 2009. Follo museum står foreløpig utenfor Akershusmuseet, men vurderer nå integrering. Det er på nåværende tidspunkt uklart om konsolideringsprosessen mellom Mjøsuseet og Vitensenteret Innlandet blir fullført.

Det var også avsatt 5 mill. kroner til andre konsolideringsinitiativ som oppstod i løpet av 2009. Disse ble fordelt til følgende museer som har inngått regionale konsolideringer: Randsfjordmuseene, Jærmuseet, Museumssenteret i Hordaland, Museet Midt, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Helgeland Museum og Museum Nord.

Fylkeskommunene, vertskommuner og kommuner som nyter godt av museenes kompetanse, formidling og andre tjenester, har et grunnleggende delansvar for finansieringen av museene. Forutsetningen vil normalt være at regionen skal dekke minst 40 pst. av det samlede offentlige driftstilskuddet. Det legges opp til nær kontakt mellom staten, fylkeskommunene og de aktuelle kommunene i forvaltning av museene.

I forbindelse med utredningen om tradisjonelt håndverk, ble det avsatt 1 mill. kroner i budsjettet for 2009 på kap. 328, post 78. Disse midlene er for-

delt til Norsk handverksutvikling som mottar sitt tilskudd gjennom Maihaugen. Midlene inngår dermed i Maihaugens tilskudd for 2009 og videreføres i 2010.

Som det framgår av punkt 1.3 i hovedinnledningen, legges det opp til at museene blir en del av merverdiavgiftssystemet med en sats på 8 pst. og full fradragrett for inngående merverdiavgift. Ifølge Kulturmomsutvalgets beregninger vil dette være økonomisk fordelaktig for museumssektoren samlet sett.

Museenes økonomi forbedres vesentlig gjennom både økte bevilgninger og innlemmingen i merverdiavgiftssystemet. Alt sett under ett legger departementet til grunn at museene får tilstrekkelige rammevilkår til å håndtere økte pensjonskostnader.

Budsjettøkning i 2010

Noen museer har i 2010 behov for økte driftsmidler i forbindelse med åpning av nye bygg og økt aktivitet i tilknytning til disse. Dette gjelder bl.a. Valdresmusea og Museumssenteret i Hordaland. Nye konsoliderte enheter har behov for ytterligere styrking av organisasjon og aktivitet, bl.a. foreslås større økninger til Musea i Sogn og Fjordane, Vestfoldmuseene og Akershusmuseet. Likeledes økes det samlede tilskuddet til Østfoldmuseene og Hedmark fylkesmuseum. Sandbeck-stiftelsen vil inngå i fylkesmuseet i Hedmark og departementet legger til grunn at fylkesmuseet ivaretar stiftelsens aktivitet også med lokalt og regionalt bidrag. I 2010 åpnes det nye nasjonale opplevelsessenteret for pop og rock i Trondheim. Rockheim er en integrert del av Museene i Sør-Trøndelag, og driften av dette teknologisk avanserte formidlingskonseptet forutsetter en betydelig styrking av driftstilskuddet. Økningen til Museene i Sør-Trøndelag er også knyttet til styrking av aktiviteten og at Nordenfjeldske kunstindustrimuseum blir en del av den konsoliderte enheten i 2010. Tilskuddet til Museene i Sør-Trøndelag i 2010 omfatter dermed også Nordenfjeldske kunstindustrimuseum. Sør-Trøndelag fylkeskommune har varslet at fylkeskommunens tilskudd til museumsvirksomhet i 2010 vil bli utbetalt til én mottaker, Museene i Sør-Trøndelag. Dermed bortfaller også grunnlaget for statlig tilskudd til Rørosmuseet. Følgelig er de statlige tilskuddsmidlene som tidligere har gått til Rørosmuseet nå lagt inn i tilskuddet til Museene i Sør-Trøndelag.

Sør-Troms Museum har inngått konsolideringsavtale med skonnerten Anna Rogde og tilskuddet økes derfor noe. Kunstmuseene i Bergen får en økning som i 2010 skal anvendes til Ole Bull-jubileet. Forvaltningen av Vinje-fondet er lagt til

Nynorsk kultursentrum og midlene til dette (0,5 mill. kroner) er lagt inn i tilskuddet til Nynorsk kultursentrum. Nordnorsk kunstmuseums tilskudd er økt med kr 504 000 til kompensasjon for husleieøkning knyttet til byggrelaterte tiltak som det ble gitt bevilgning til i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 37 (2008-2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*.

Andre museer har søkt om økt tilskudd til tiltak som styrker forvaltning, forskning og formidling. Med utgangspunkt i dette foreslås økninger til Norsk Folkemuseum, Norsk Teknisk Museum, Oslo Museum, Henie Onstad kunstsenter, Drammens museum for kunst og kulturhistorie, Hardanger og Voss museum, Jærmuseet, Bymuseet i Bergen, Haugalandmuseene, Museet Midt, Museum Nord og Nordnorsk Kunstmuseum.

Innfasing av spillemidler fra Den kulturelle skolesekken til museer

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skolesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skolesekken innføres på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet til en rekke museer. Første halvdel ble innført i 2009, andre halvdel innføres i 2010. Dette gjelder følgende museer: Lillehammer Kunstmuseum (kr 301 000), Rogaland Kunstmuseum (kr 301 000), Sørlandets Kunstmuseum (kr 301 000), Museene i Sør-Trøndelag/Trondheim Kunstmuseum (kr 301 000), Jærmuseet (kr 724 000), Norsk Teknisk Museum (kr 724 000) og Mjøsmuseet/Vitensenteret Innlandet (kr 483 000). Det forutsettes at Vitensenteret Innlandet konsolideres med Mjøsmuseet for å få del i midlene fra statsbudsjettet.

Fordeling av bevilgningen, årsverk og besøkstall:

Museum	(1000 kr)			
	Årsverk 2008	Besøk 2008	Bevilget 2009	Forslag 2010
Punkt Ø	9,8	43 203	8 999	9 287
Østfoldmuseene	65,3	106 986	18 302	20 302
Akershusmuseet	83,0	149 894	12 888	13 888
Follo museum	9,2	19 900	2 994	3 090
Henie Onstad kunstsenter	18,6	73 000	8 730	9 330
Norsk Folkemuseum	172,8	435 481	83 346	87 009
Oslo Museum	37,2	89 932	7 797	8 297
Norsk Sjøfartsmuseum	41,0	58 368	1 226	1 265
Norsk Teknisk Museum	52,0	207 548	23 874	25 874
Hedmark fylkesmuseum	137,8	279 076	44 750	47 750
Gudbrandsdalsmusea	7,6	11 394	2 401	2 478
Lillehammer Kunstmuseum	12,9	23 303	6 792	7 310
Maihaugen	94,0	193 249	41 237	42 557
Mjøsmuseet	18,3	85 077	5 125	5 772
Randsfjordmuseene	19,4	14 557	5 958	6 149
Valdresmusea	21,4	40 468	7 150	7 650
Blaafarveværket	38,5	150 847	6 689	6 903
Drammens museum for kunst og kulturhistorie	16,3	33 646	5 420	6 420
Hallingdal museum	10,6	11 244	2 942	3 036
Kunstnerdalen Kulturmuseum	20,2	53 703	2 210	2 281
Norsk Bergverksmuseum	27,0	78 135	12 904	13 317

	(1000 kr)			
Museum	Årsverk 2008	Besøk 2008	Bevilget 2009	Forslag 2010
Eiker og Lågendalen museum	14,8	49 280	4 359	4 498
Hringariki	6,6	8 170	1 266	1 307
Preus museum	11,4	11 834	9 158	9 451
Vestfoldmuseene	83,0	142 120	18 741	21 841
Norsk Industrierbeidermuseum	13,0	29 060	9 474	9 777
Telemark Museum	26,3	98 319	10 038	10 359
Vest-Telemark museum	19,6	50 943	3 766	3 887
Aust-Agder kulturhistoriske senter	30,1	17 897	6 310	6 512
Grimstad bys museer	6,7	26 014	1 251	1 291
Næs Jernverksmuseum	6,4	10 103	1 935	1 997
Setesdalmuseet	9,6	14 399	3 275	3 380
Agder naturmuseum og botanisk hage	13,1	90 381	3 172	3 274
Sørlandets Kunstmuseum	13,9	28 438	7 322	7 857
Vest-Agder-museet	42,5	77 797	12 816	13 226
Dalane folkemuseum	8,8	39 715	2 528	2 609
Haugalandmuseene	18,5	33 525	2 784	3 284
Jærmuseet	43,1	160 045	10 891	12 391
Ryfylkemuseet	11,5	11 707	3 402	3 511
Stavanger Museum/Rogaland kunstmuseum	41,0	111 044	13 642	14 380
Baroniet Rosendal	19,0	53 919	1 130	1 166
Bymuseet i Bergen	62,5	125 050	11 321	12 821
Hardanger og Voss museum	65,2	37 602	7 766	8 266
Kunstmuseene i Bergen	90,0	218 094	14 288	17 245
Museum Vest	21,8	105 287	5 632	5 812
Museumssenteret i Hordaland	34,7	27 098	9 175	9 675
Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum	18,0	10 326	2 946	3 040
Bergens Sjøfartsmuseum	12,0	24 042	2 088	2 155
Sunnhordland Museum	8,5	10 416	2 499	2 579
Musea i Sogn og Fjordane	47,8	127 029	20 001	21 501
Nordmøre museum	29,5	71 155	5 762	5 946
Nynorsk kultursentrum	13,6	20 647	10 090	10 929
Romsdalsmuseet	17,0	60 119	4 985	5 145
Kulturkvartalet	29,9	25 404	5 835	6 022
Sunnmøre Museum	41,6	73 957	11 183	11 541
Museene i Sør-Trøndelag	136,3	294 390	69 175	93 911
Museet Midt	32,0	59 951	7 481	7 981
Stiklestad Nasjonale Kultursenter	53,8	164 432	18 769	19 370
Helgeland museum	41,7	66 249	12 881	13 293

	(1000 kr)			
Museum	Årsverk 2008	Besøk 2008	Bevilget 2009	Forslag 2010
Museum Nord	53,0	99 373	11 161	12 161
Norsk Luftfartsmuseum	29,7	40 836	10 577	10 915
Salten Museum	40,1	52 276	11 292	11 653
Midt-Troms Museum	13,0	11 361	3 557	3 671
Nord-Troms museum	7,8	3 714	2 487	2 567
Nordnorsk Kunstmuseum	5,2	19 532	13 669	15 173
Perspektivet Museum	7,0	20 131	2 829	2 920
Sør-Troms Museum	14,5	27 296	7 228	7 728
Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark	17,6	33 315	4 548	4 694
Varanger museum	24,3	31 420	6 934	7 156
Verdensarvsenter for bergkunst - Alta Museum	18,0	56 068	2 705	2 792
Svalbard museum	4,2	29 344	1 089	1 124
Sum	2 549,5	5 217 052	742 691	805 749

I bevilgningen for 2009 kommer i tillegg 2 mill. kroner av de avsatte midlene til konsolideringsprosesser som per september 2009 ikke er fordelt. Disse vil bli fordelt innen utgangen av 2009 og videreføres på posten i 2010. I bevilgningen for 2009 inngår 1 mill. kroner som var avsatt til oppfølgingen av utredningen om tradisjonelt håndverk på kap. 328, post 78 i 2009. Disse er tildelt Norsk handverksutvikling og inngår i tilskuddet til Maihaugen. Midlene videreføres i forslaget for 2010.

Post 78 Ymse faste tiltak

Bevilgningen under denne posten omfatter ymse tiltak på museums- og kulturvernområdet. Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Det er lagt inn følgende økninger i bevilgningsforslaget for 2010:

- Norges Husflidslag: 2 mill. kroner til styrking av driften
- Norsk Skogfinsk Museum: 0,35 mill. kroner til styrking av driften
- Skibladner – Oplandske Dampskibsselskap: 0,2 mill. kroner til styrking av driften
- Norges Kulturvernforbund: 0,1 mill. kroner til styrking av driften
- Landslaget for lokalhistorie: 0,1 mill. kroner til styrking av det organisatoriske apparatet
- Norsk ICOM: kr 50 000 til styrking av driften

- Emanuel Vigelands Museum: kr 50 000 til styrking av driften

I tillegg foreslås det en økning på 2 mill. kroner til tilskuddsordningen for sikringstiltak ved museene.

Evaluering av status for arbeidet med Skværriggerrapporten

På vegne av Kultur- og kirkedepartementet har ABM-utvikling i 2009 gjennomført en evaluering av status for oppfølgingen av hovedkonklusjonene fra Skværriggerutvalgets innstilling av 2002. Hovedkonklusjonene til Skværriggerutvalget var at det måtte arbeides for å oppnå helårsdrift for alle skutene samt at staten måtte ta et økonomisk ansvar ved å finansiere en betydelig del av nødvendig ekstraordinært vedlikeholdsarbeid og etablere en langsiktig støtte til framtidige arbeider. Evalueringen fra ABM-utvikling viser at Skværriggerrapportens mål om helårsdrift nå til dels er oppfylt. Videreføring av seilskipstradisjonene skjer på bred front, selv om det fortsatt er behov for nytenkning og utvikling på enkelte områder. Hva gjelder det økonomiske ansvaret, slo Skværriggerrapporten fast at det i tillegg til det ordinære statstilskuddet til drift og vedlikehold, var et behov for 38,6 mill. kroner fra staten til ekstraordinær opprustning av de tre seilskutene. I tillegg til det årlige driftstilskuddet har skværriggerne siden 2003 nå mottatt et tilskudd på til sammen 43 mill. kroner fra Kultur-

og kirkedepartementet for å dekke ekstraordinært vedlikehold.

Evalueringen fra ABM-utvikling viser likevel at Fullriggeren Sørlandet har et vedlikeholdsbehov som tilsier en økning i tilskuddet. Det foreslås derfor en økning på 0,5 mill. kroner i fast driftstilskudd til Fullriggeren Sørlandet. I tillegg foreslås avsetningen til ekstraordinært vedlikehold av de tre skværriggerne Christian Radich, Statsraad Lehmkuhl og Sørlandet økt med 1,5 mill. kroner til 3 mill. kroner. Avsetningen fordeles likt mellom de tre skværriggerne.

Innfasing av spillemidler fra Den kulturelle skolesekken til vitensentre

I samsvar med planen som ble lagt fram i St.meld. nr. 8 (2007-2008) *Kulturell skulesekk for framtida*, skal spillemidler fra Den kulturelle skolesekken innføres på statsbudsjettet som en del av det ordinære tilskuddet til de som tidligere mottok spillemidler. Første halvdel ble innfaset i 2009, andre halvdel innføres i 2010. Midlene videreføres under kap. 328, post 78 til følgende vitensentre: Bergen Vitensenter (kr 483 000), Nordnorsk Vitensenter (kr 483 000), Midtnorsk Vitensenter (kr 724 000).

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- å legge til rette for at alle kan få tilgang til et stabilt mangfold av ulike kunst- og kulturtilbud av kunstnerisk og faglig kvalitet
- å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse

Rapport

Norsk kulturfond

Innenfor avsetningen til kulturvern hadde Kulturrådet i 2008 som mål å stimulere prosjektbasert arbeid med bevaring, dokumentasjon og formidling av materiale som gir grunnlag for økt kunnskap om kultur og levemåter i Norge. Norsk kulturråd hadde også som mål å dokumentere og formidle endringsprosesser og den historiske dimensjonen i samfunnsutviklingen fram til i dag. Kunstprosjektet "Museale forstyrrelser" ble etablert i 2007. Målet er å skape nye kunstverk og tiltak som inviterer til refleksjon rundt historie, kulturarv og kulturarvinstitusjoner.

I 2008 ble det behandlet 189 søknader hvorav 85 prosjekter mottok støtte. Søknadstallet for 2007 var 175 søknader, hvorav 80 fikk tilskudd. I 2006

var antallet søknader 290 og antallet tildelinger 166.

I 2008 ble det gitt tilskudd til 29 prosjekter relatert til kulturelt mangfold. Det utgjorde tilnærmet 51 pst. av den totale avsetningen til kulturvern. I 2007 var 30,5 pst. av bevilgningene relatert til kulturelt mangfold og 17 prosjekter mottok tilskudd. Tilsvarende tall for 2006 var 19,1 pst. av bevilgningen og 26 prosjekter.

Museene

Alle referanser til rapportering og statistikk gjelder de 103 museene i Kultur- og kirkedepartementets budsjett for 2008. Tall for hele museumssektoren er publisert av SSB og ABM-utvikling.

Museenes inntekter på totalt 2,1 mrd. kroner i alt fordelte seg slik i 2008: egeninntekter (26 pst.), driftstilskudd Kultur- og kirkedepartementet (42,3 pst.), fylkeskommunalt driftstilskudd (10,7 pst.), kommunalt tilskudd (12,3 pst.), andre fylkeskommunale og kommunale tilskudd (2,5 pst.) og andre offentlige tilskudd (6,2 pst.) Museenes kostnader på totalt 2,1 mrd. kroner fordelte seg slik: varer og tjenester (6,8 pst.), lønns- og pensjonskostnader (50,8 pst.), avskrivninger (2,4 pst.), husleie, drift, vedlikehold lokaler (18,1 pst) og andre driftskostnader (21,9 pst.) Innbyrdes forhold mellom hhv. inntektstypene og kostnadstypene har endret seg lite de siste tre årene. Hvis en ser på pensjonskostnader isolert, har disse imidlertid steget fra 55,7 mill. kroner i 2005 til 87,5 mill. kroner i 2008, tilsvarende 57 pst. Dette er en utvikling departementet vil følge med på.

Museumsreformen

Museumsreformen tar utgangspunkt i St.meld. nr. 22 (1999-2000) *Kjelder til kunnskap og opplevelse*, med en grundig oppdatering i St.meld. nr. 48 (2002-2003) *Kulturpolitikk fram mot 2014*. Reformens mål er å etablere sterkere fagmiljøer som vil styrke museene som aktive og aktuelle arenaer for kunnskap og opplevelse. Samfunnsrolle, brukerperspektiv, dialoginstitusjon og selvstendig handlingsrom er andre viktige grunntrekk i den museumpolitikken som ligger til grunn for reformen.

De fleste av museene har vært gjennom dyptgripende endringer, stimulert av økte statlige tilskudd på nærmere 300 mill. kroner i permanente driftsmidler i perioden 2002–2009 når disse er justert i henhold til konsumprisindeksen til 2009-kroner. Reformen berører struktur og organisasjon og dermed også personale, i en sektor som i liten grad har vært vant til omstruktureringer. Det er oppnådd betydelige resultater i tråd med intensjonene

i abm-meldingen og kulturmeldingen, og stimuleringsmidlene har i hovedsak fungert som forutsatt.

ABM-utvikling har etablert omfattende kontakt med øvrige forvaltningsnivåer og med museums-miljøene, og har gjennomført møter i alle fylker hvert år. Inntrykket fra møtene i 2008 er at de nye enhetene står fram med økt grad av målrettet, museumsfaglig diskusjon samt sterkere bevissthet om organisasjonsutvikling.

Faglige museumsnettverk

Etableringen av faglige museumsnettverk er en viktig del av museumsreformen, for bedre faglig samordning og samarbeid. Nettverkene tar utgangspunkt i temaer, funksjoner og/eller metoder. Innen utgangen av 2008 var det etablert i alt 24 faglige museumsnettverk:

Nettverk	Hovedansvarlig museum
Arbeiderkultur	Norsk Industriarbeidermuseum
Bergkunst	Verdensarvsenter for bergkunst – Alta museum
Bergverk	Norsk Bergverksmuseum
Botaniske hager (nytt i 2008)	Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo
Bygg	Ryfylkemuseet
Drakt og tekstil (nytt i 2008)	Valdresmusea
Fiskeri- og kystkultur	Museum Vest
Herregårder	Fredrikstad Museum
Håndverk	Maihaugen
Kulturlandskap	De Heibergske Samlinger – Sogn Folkemuseum
Kunst	Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design
Kvinnehistorie	Kvinnemuseet – Museene i Glåmdal
Landbruk	Norsk landbruksmuseum
Litteratur	Nynorsk kultursentrum
Luftfart	Norsk Luftfartsmuseum
Magasin og bevaring	Trøndelag Folkemuseum
Medisinsk historie	Norsk Teknisk Museum
Minoriteter og kulturelt mangfold	Oslo Museum
Musikk og musikkinstrumenter	Ringve
Samisk kultur	Riddo Duottar Museat
Samtid	Maihaugen
Sjøfart	Norsk Sjøfartsmuseum
Skog	Norsk Skogmuseum
Teknologi- og industrihistorie	Norsk Teknisk Museum

ABM-utvikling har en koordinerende rolle i utviklingen av nettverk og vurderer løpende nye etableringer. Høsten 2008 arrangerte ABM-utvikling et møte med alle museene som er tildelt ansvar for nettverkene. I følge rapport fra museene for 2008 deltar 101 av de 103 museene i Kultur- og kirke departementets budsjett i ett eller flere faglige museumsnettverk. På spørsmål om ”hvordan mange nettverk museet er tilknyttet” er det samlede tallet 282.

Besøk, formidling og tilgjengelighet

Museene under Kultur- og kirke departementets budsjett hadde i 2008 et samlet besøk på 5,88 millioner, som er en liten nedgang fra 2007 da antall besøkende var 5,94 mill. Det er likevel over tallet for 2006 på 5,46 mill.

69 pst. av museene oppgir å ha vedtatt en generell formidlingsplan. I alt 79 pst. av museene hadde åpent til faste tider hele året. Antall åpningsdager

var omtrent på samme nivå som i 2007, mens antall åpningstimer har økt.

9 pst. av museene rapporterte om gratis adgang for alle besøkende hele året, mens 74 pst. hadde gratis adgang på enkelt dager eller deler av året.

Formidling til barn og unge og samarbeid med skolen er en sentral utfordring for museene. Det var 73 pst. av museene som rapporterte om vedtatte planer for formidlingstiltak for barn og unge. Det nasjonale tiltaket Den kulturelle skolesekken har gitt en rekke museer muligheten til å utvikle undervisningstilbud i samarbeid med grunnskolen. I rapporteringen om personer som har deltatt i organisert undervisning ved museene, ser vi at 731 000 barn og unge deltok, herav 341 000 i tiltak knyttet til Den kulturelle skolesekken. Dette er en økning på hhv. 7 og 16 pst. når vi sammenlikner med 2007.

Rundt 27 pst. svarte "ja" og 60 pst. "delvis" på spørsmål om tilrettelegging for funksjonshemmede. Dette er en liten økning i forhold til 2007, da 26 pst. svarte ja og 56 pst. svarte delvis.

I 2008 ble det rapportert om 1 210 basisutstillinger, 67 av disse var nye. Dette er en liten økning fra 2007. Rapporteringen gir imidlertid et bilde av at

museene i større grad satser på utvikling av temporære utstillinger. Tallet for disse var 910, og 716 av disse var nye i 2008. Det ble produsert 195 vandreutstillinger.

Drøyt 60 pst. av museenes i alt 4 517 kulturhistoriske bygninger er tilrettelagt for publikum.

71 pst. av museene bidro med gjenstander, og 67 pst. bidro med fotografier til utstillinger ved andre museer. I tillegg lånte 61 pst. av museene ut gjenstander og 80 pst. lånte ut fotografier til andre institusjoner enn museer.

Utvikling av informasjonsteknologien gir utfordringer både med hensyn til formidling til publikum som besøker museet, og til publikum som bruker museenes tilbud på Internett. Totalt rapporterte museene om i alt 130 egne internettutstillinger. Totalt antall besøk på museenes hjemmesider var ca. 8,7 millioner; en liten økning fra året før.

93 pst. av museene registrerer samlingene elektronisk. Imidlertid er tallet for tilgjengelige samlingskataloger på nett lavt, kun 7 pst. svarer et klart "ja" på dette spørsmålet, mens 28 pst. svarer "delvis". Tabellen nedenfor viser andelen av antall gjenstander og fotografier som er registrert digitalt og med foto blant museene i Kultur- og kirkedepartementets budsjett i 2008.

Tabell 9.24 Andelen gjenstander og fotografier som er registrert digitalt og med foto:

	Antall gjenstander totalt	Antall registrert i elektronisk format	Registrert i elektronisk format i pst.	Antall registrert med digitalt foto	Registrert med digitalt foto i pst.
Kunsthistoriske gjenstander	256 804	150 840	58,7	56 597	22
Kulturhistoriske gjenstander	2 799 526	1 087 470	38,8	415 843	15
Arkeologiske gjenstander	87 680	47 677	54,4	14 015	8
Naturhistoriske gjenstander	170 367	104 291	61,2	2 025	2
Fotografier	20 966 925	1 998 208	9,5	488 480	15

Oversikten viser ingen økning fra 2007 i andel elektronisk registrering, noe som tilsier at det gjenstår et viktig arbeid for å digitalisere og tilgjengeliggjøre en langt større andel av kulturarven. Fra 2006 ble krav om foto lagt inn i kriteriene for tilfredsstillende registrering. For 2008 måtte museene rapportere antall gjenstander som var "registrert med digitalt foto av gjenstand/objekt". Tabellen viser at det gjenstår mye arbeid på dette området. Utviklingen av elektronisk registrering i Primus med tilgang til samlingene på nett og prosjektet

ABM-søk legger et godt grunnlag for en videre prioritering av dette arbeidet.

Minoriteter og kulturelt mangfold

Norge har gjennom internasjonale avtaler og konvensjoner påtatt seg forpliktelser overfor den samiske urbefolkningen og de nasjonale minoritetene. Noen museer arbeider bevisst med disse utfordringene, mens andre arbeider med nyere minoritetsgrupper og med å etablere kontakt med

relevante miljøer. For museene har dette arbeidet to hovedmål:

- å legge til rette for at minoritetene selv kan bevare, utvikle og uttrykke sine kulturer
- å få fram og formidle kunnskaper om minoritetene og det kulturelle mangfoldet til alle.

Museenes rapportering viser stor aktivitet i Mangfoldsåret 2008. 94 pst. av museene rapporterte om iverksettelse av konkrete tiltak som gjenspeiler kulturelt mangfold. Det ble rapportert om tiltak knyttet til intern bevisstgjøring, kompetanseutveksling, rekruttering, målgruppefokusering, etablering av samarbeidsrelasjoner og programprofil. Godt over halvparten av museene rapporterte om tiltak som vil strekke seg ut over 2008, som utstillingsprogram, rekruttering eller samarbeidsrelasjoner, hvorav en tredjedel eksplisitt påpeker at kulturelt mangfold integreres i langsiktige strategier. Som ledd i mangfoldsåret utlyste ABM-utvikling midler knyttet til prosjekter innen kulturelt mangfold. Det kom inn i overkant av 40 søknader, om lag halvparten fikk støtte på til sammen 3,3 mill. kroner.

Et viktig bidrag på dette feltet er det nasjonale museumsnettverket for minoriteter og kulturelt mangfold med Oslo Museum som ansvarlig. Målet med nettverket er å styrke arbeidet med minoriteter og kulturelt mangfold i museene, legge til rette for nasjonal arbeidsdeling, utvikle strategier for produksjon og spredning av kunnskaper og ta initiativ til ulike typer prosjekter. I nettverket deltar museer som arbeider med samisk kultur, med nasjonale minoriteter og med nyere minoriteter. I overkant av 20 museer deltar i nettverket, som er åpent for alle interesserte. Et viktig initiativ i mangfoldsåret var oppstarten av et prosjekt for rekruttering av minoriteter i museene.

Ved siden av mangfoldsnettverket ble det i 2007 etablert et nasjonalt museumsnettverk for samisk kultur. Sametinget har overordnet ansvar for nettverket, med RiddoDuottarMuseat som hovedansvarlig museum.

Forskning

46 pst. av de 103 museene i Kultur- og kirkedepartementets budsjett rapporterte om vedtatte planer for forskning i 2008, mens tallet for innsamlingsplaner var 61 pst. Disse tallene er omtrent på samme nivå som året før. Dette understreker behovet for en økt bevissthet om disse oppgavene. På spørsmål om "antall større publikasjoner" rapporteres det om 211, dvs. noe mindre enn i 2007.

For å bidra til en økt forståelse for kulturarvens og kulturvernets betydning for samfunnet, har

Norsk kulturråd, Riksantikvaren og ABM-utvikling etablert samarbeid om forskning og formidling.

Det er først og fremst de største museene som har tilrettelagt for forskningsaktivitet. Ved flere av museene under Kultur- og kirkedepartementet arbeider master- og doktorgradsstipendiater med forskningsprosjekter i tilknytning til samlingene.

Samlingsforvaltning

Formidlingen og kunnskapsutviklingen baserer seg på det materielle grunnlaget som samlingene representerer. Dette betinger at samlingene forvaltes på en god og gjennomtenkt måte, med planer for utvikling av samlingene og oversikt over samlingenes tilstand, omfang og kvalitet. Det er behov for å utvikle museenes samlingsplaner, og for å se samlingsarbeidet tettere integrert med forsknings- og formidlingsarbeidet.

Ved museene under Kultur- og kirkedepartementets budsjett var det i 2008 totalt 3,3 millioner gjenstander, 4 517 kulturhistoriske bygninger og 21 millioner fotografier. Rapporteringen viser en gjennomsnittlig tilvekst av kunsthistoriske, kulturhistoriske og naturhistoriske gjenstander på ca. 2,5 pst. i 2008. Den største tilveksten ligger i fotografier. Her har to museer overtatt store private fotosamlinger og har til sammen en anslått tilvekst på ca. 5 millioner fotografier. Omtrent halvparten av samlingene er ikke tilfredsstillende registrert. Dette viser at det gjenstår mye arbeid med å bedre oversikten over samlingene.

73 pst. av museene rapporterte om tiltaksplaner for å komme à jour med registreringen. Flertallet av de konsoliderte museene bruker programvaren Primus i dette arbeidet, noe som legger et godt grunnlag både for samarbeid mellom museene samt for arbeidet med søk på tvers av museenes samlinger.

I rapporteringen for 2008 oppgir 63 pst. av museene at de har vedtatte planer for bevaring. Den landsomfattende tilstandsregistreringen av museenes samlinger i regi av ABM-utvikling i samarbeid med de enkelte fylkeskommunene ble avsluttet i 2008.

Gjennom tilskuddsordningen til sikringstiltak ved museene er det i perioden 1984-2008 gitt til sammen ca. 115 mill. kroner i statlige bevilgninger. I 2008 ble om lag 6,8 mill. kroner fordelt til sikringstiltak ved museene. 73 pst. av museene oppgir at de har vedtatte planer for sikring. Tallene for brann og tyveri holder seg lavt; 9 museer melder om brann eller branntilløp, 10 melder om tyveri eller forsøk på tyveri.

Kompetanseheving

Et sentralt punkt i videre utvikling av sektoren er styrking av den museumsfaglige kompetansen. Samtidig har museumsreformen ført til økt oppmerksomhet på utvikling av museene som gode organisasjoner. Det arrangeres en rekke kurs og seminarer på disse feltene, i regi av Norges Museumsforbund, museumsnettverkene og ABM-utvikling. En vesentlig del av ABM-utviklings prosjektmidler går til denne type kompetansehevende tiltak.

I samarbeid med 10-12 museer har ABM-utvikling siden 2003 drevet museumsprosjektet BRUDD, et prosjekt om vanskelige og marginale historier og om kritisk formidling. Målet er å stimulere museene til å formidle problematiske temaer og diskutere hvilke metoder som kan brukes for å få dette til. Det er også etablert et samarbeidsprosjekt med arkiv, bibliotek og museer for bruk av *Hot Spot*, en formidlingsmetode for å kunne reagere raskt på aktuelle problemstillinger og vise abm-institusjonene som viktige samfunnsaktører. I 2008 ble det gjennomført fem Hot Spot'er.

I samarbeid mellom Høgskolen i Oslo og ABM-utvikling er det etablert en utdanning i museumsformidling, der de første kandidatene ble uteksaminert i 2006. Utdanningen ble videreført i 2008, med fokus på samlingsforvaltning. Målgruppen er ansatte i arkiv, bibliotek, museer og andre institusjoner som driver kulturformidling.

Lederutviklingsprogrammet i regi av ABM-utvikling ble videreført i 2008, med et nytt kull på 21 ledere fra abm-sektoren. Det er samtidig viktig at institusjonene selv ivaretar kompetansebygging av personalet i sterkere grad. Kun 37 pst. rapporterer om vedtatte planer for utvikling av personalets kompetanse.

Organisering

Av de 103 institusjonene som rapporterte var 78 stiftelser, 8 aksjeselskap, 9 interkommunale selskap (IKS), 3 kommunale virksomheter, 2 foreninger, 1 BA-selskap, 1 fylkeskommunal og 1 "annet". Dette gir et bilde av en sektor i tråd med kulturmeldingens signaler om selvstendige institusjoner med lovregulert organisasjonsform.

Kap. 3328 Museums- og andre kulturvernformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	3 105		
02	Inntekter ved oppdrag	25 267		
16	Refusjon av foreldrepenger	538		
18	Refusjon av sykepenger	313		
	Sum kap. 3328	29 223		

Kap. 329 Arkivformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	233 832	244 571	262 495
21	Spesielle driftsutgifter	8 862	7 141	7 370
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 234	6 729	8 011
78	Ymse faste tiltak	6 794	7 370	10 171
	Sum kap. 329	252 722	265 811	288 047

Kapitlet omfatter de statlige virksomhetene Arkivverket og Norsk lokalhistorisk institutt. Kapitlet omfatter ellers tilskudd til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Landslaget for lokal- og privatarkiv, stiftelsen Asta (standardisert datasystem for elektronisk katalogisering) og Misjonsarkivet.

Mål for 2010

Det legges til grunn følgende mål:

1. sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig
2. bedre tilgangen til arkivmateriale gjennom digitalisering
3. bevare og tilgjengeliggjøre den elektroniske kulturarven
4. fremme lokal- og regionalhistorisk arbeid i hele landet

I tillegg til ovennevnte mål vises det til viktige hensyn – bl.a. tiltak rettet mot barn og unge, ivaretagelse av likestilling og mangfoldsperspektiv – som forutsettes ivaretatt av alle kulturinstitusjoner, jf. omtale under programkategori 08.20 Kulturformål.

Budsjettforslag 2010

Budsjettforslaget for 2010 innebærer en økning på 22,2 mill. kroner til Arkivformål. Arkivverkets driftsbevilgning er økt med 82,9 mill. kroner i perioden 2006-2010.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter for Arkivverket og Norsk lokalhistorisk institutt.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Arkivverket får i merinntekter under kap. 3329, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Arkivverket

Arkivverket ledes av Riksarkivaren og består av Riksarkivet, åtte statsarkiv og Samisk arkiv. Riksarkivarens myndighet er hjemlet i arkivloven – lov 4.12.1992 nr. 126 om arkiv. Loven med forskrifter trådte i kraft i 1999. De viktigste oppgavene til Arkivverket er å ta vare på arkivmateriale fra statlige virksomheter, gjøre det tilgjengelig for bruk, føre tilsyn med arkivarbeidet i staten, fylkeskommuner og kommuner og bidra til bevaring av pri-

vatarkiv. Arkivverkets visjon er å være døråpner til historien.

Arkivverket oppbevarer til sammen vel 209 000 hyllemeter arkivmateriale. Her finnes sentrale kilder for så vel norgeshistorien som lokalhistorien, og materiale som dokumenterer privatpersoners rettigheter og interesser. Riksarkivet har ansvaret for arkivene etter sentrale statlige myndigheter og nasjonalt viktige privatarkiv fra bedrifter, organisasjoner, institusjoner og enkeltpersoner. Statsarkivene oppbevarer tilsvarende materiale fra regionalt og lokalt nivå. Det er statsarkiv i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Samisk arkiv holder til i Kautokeino. Arkivverkets kildenettsted er digitalarkivet.no.

Det tradisjonelle arkivmateriale på papir krever store oppbevaringsarealer og binder betydelige utgifter til drift, særlig husleie og energi. Materialet er stort sett 25-30 år gammelt når det kommer til Arkivverket. Derfor vil det være økende behov for lagringsplass i lang tid framover. Sentrale deler av det papirbaserte materialet, planlagt til 10 pst., skal digitaliseres for å bli lettere tilgjengelig. Departementet har gitt Statsbygg i oppdrag å bygge nytt magasin for Statsarkivet i Bergen og bygge om eksisterende bygning.

Den overgangen til elektronisk arkiv som finner sted i forvaltningen nå, skaper behov for utvidelse av etatens digitale lagringskapasitet fordi dette materialet deponeres i Arkivverket etter kort tid. Men her ligger hovedutfordringene på et annet plan. For at informasjonen ikke skal gå tapt eller bli verdiløs, må materialets integritet, autenticitet og lesbarhet opprettholdes fullt ut gjennom alle skiftninger i teknologi. Det krever metodeutvikling og omfattende arbeidsprosedyrer.

Driftsbevilgningene til Arkivverket for 2010 foreslås økt med 17,2 mill. kroner. Økningen skal bl.a. dekke økte driftskostnader og husleie i Samisk arkiv i Samisk vitenskapssenter (2,2 mill. kroner) og husleie for fjellmagasinene ved Riksarkivet/Statsarkivet i Oslo (4,4 mill. kroner). Den resterende økningen skal gå til styrking av Arkivverkets faglige virksomhet.

I tillegg til dette er det under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett foreslått bevilget 10 mill. kroner for 2010 til etablering av Norsk helsearkiv som interimsorganisasjon. Norsk helsearkiv skal ha som formål å sikre forsvarlig oppbevaring og tilgjengeliggjøring av eldre, bevaringsverdige pasientarkiver fra spesialisthelsetjenesten. Det er foreslått at Norsk helsearkiv lokaliseres til Tynset og organiseres som en egen enhet innenfor Arkivverket. Helse- og omsorgsdepartementet vil imidlertid ha ansvaret for etablering og oppbyg-

ging av enheten, som ved full drift ha 15–20 arbeidsplasser.

Norsk lokalhistorisk institutt

Norsk lokalhistorisk institutt har som oppgave å fremme lokal- og regionalhistorisk virksomhet i Norge. Instituttet gir råd og veiledning på alle trinn av arbeidet med by- og bygdebøker og andre lokalhistoriske skrifter. Instituttet er ansvarlig for nett-

stedet lokalhistorie.no og publiserer kilder og håndbøker, litteratur- og kildeoversikter, spørrelister og andre hjelpemidler for lokalhistorikere.

Driftsbevilgningen til Norsk lokalhistorisk institutt for 2009 foreslås økt med 0,5 mill. kroner. Denne økningen er å anse som en oppfølging av St.meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for bevaring og formidling av kulturarv* og forutsettes benyttet til en videreutvikling av nettstedet lokalhistoriewiki.no.

Fordeling av bevilgningen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Arkivverket	239.248	256 448
Norsk lokalhistorisk institutt	5.323	5 823

Post 21 Særskilte driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene ved Arkivverkets oppdragsvirksomhet. Bevilgningen kan bare benyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som Arkivverket får i merinntekter under kap. 3329, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 45 Større utstyrskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten går til inventar og utstyrinvesteringer i Arkivverket. Det er lagt inn 1,1 mill. kroner til investeringer i utstyr ved Samisk arkiv.

Post 78 Ymse faste tiltak

Posten omfatter driftstilskudd til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Landslaget for lokal- og privatarkiv, stiftelsen Asta (standardisert datasystem for elektronisk katalogisering) og Misjonsarkivet. Tilskuddet til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek er foreslått økt med 0,5 mill. kroner. Tilskuddet til Landslaget for lokal- og privatarkiv er foreslått økt med 0,25 mill. kroner. Det er også foreslått å etablere en tilskuddsordning for privatarkiver, konsentrert om digitaliseringsarbeid. Det er foreslått at det skal bevilges 2 mill. kroner til denne tilskuddsordningen, som skal administreres av ABM-utvikling.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten, følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Rapport 2008

Mål

For 2008 ble det lagt til grunn følgende mål:

- sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid som uerstattelig kilde til innsikt, identitet og opplevelse.

Rapport

For Arkivverkets del innebærer dette å sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig. Arkivverket skal også øke tilgjengeliggjøring av arkivmateriale gjennom digitalisering.

Riksarkivets organisasjonsstruktur ble endret i 2008 slik at den er bedre tilpasset de faglige utfordringer i form av forventninger fra publikum, omstillinger i offentlig forvaltning og forvaltningens overgang til elektronisk arkivering. Arkivverket har lagt stor vekt på å utvikle sin interne kontroll og økonomistyring.

Forbedring av tilgangen til arkivmateriale gjennom digitalisering

Ved utgangen av 2008 var 65 pst. av Arkivverkets bestand registrert i elektroniske katalogsystem, først og fremst informasjonssystemet Asta. Arkivverket deltok i utarbeidelsen av kravspesifikasjon

for en sektorovergripende arkivportal. Den nasjonale Samkatalogen for privatarkiv omfattet over 15 000 privatarkiv.

På Arkivverkets kildenettsted Digitalarkivet åpnet brukerne til sammen nær 180 millioner sider med digitalt materiale i 2008, en økning på 17 pst. fra 2007. Etter at kirkebøkene for hele landet var digitalisert og gjort tilgjengelig, ble en ny brukertjeneste for tinglyste eiendomsdokumenter åpnet. Det ble skannet 7,6 millioner dokumentsider, i hovedsak fra mikrofilm, 37 pst. mer enn året før. Omtrent 1,5 pst. av etatens bestand er nå tilgjengelig i digital form. Blant nettutstillingene som ble produsert i 2008, var flere knyttet til Wergelandjubileet og Mangfoldsåret.

Bevaring og tilgjengeliggjøring av den elektroniske kulturarven

I 2008 kom en ny versjon av Noark-standarden, Noark 5. Den gir Arkivverket et bedre redskap til å føre kontroll med og være premissgiver for den digitale arkivdanningen i offentlig forvaltning. Et nytt verktøy for testing av uttrekk (avleveringer av elektronisk materiale) er klargjort for bruk. 27 nye

uttrekk ble godkjent i 2008, men behovet er langt større. Arkivverket er i 2008 kommet langt med planer for oppbygging og innføring av nytt elektronisk magasin. Lagringssystemet med tilhørende prosedyrer skal sikre det digitale materialets lesbarhet og autentisitet. Lagringsløsningen er fleksibel og skalerbar.

Mottak og behandling av papirbasert arkivmateriale

Arkivverket tok i 2008 imot 3 893 hyllemeter arkivmateriale fra statsforvaltningen, 19 pst. mindre enn i 2007. Manglende magasin kapasitet i Oslo og Bergen er hovedforklaring på nedgangen. Anslagsvis har statsforvaltningen 73 000 hyllemeter avleveringsmodent materiale i 2008. Omfanget vil minske en del når det gjennomføres bevaringsvurdering. Riksarkivaren fattet 26 bevarings- og kassasjonsvedtak for papirbasert og elektronisk skapt materiale i 2008. Den interne arbeidsmetodikken for dette er videreutviklet, men det er en utfordring å få forvaltningen til å sette av tilstrekkelige ressurser til å utarbeide bevaringsforslag for sine fagsaker.

Tabell 9.25 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver fra statsforvaltningen:

	Antall hyllemeter	
	2007	2008
Riksarkivet	1.801	689
Statsarkivene	3.017	3.204
Totalt	4.818	3.893

Tiltak for private og kommunale arkiver

Arkivverket tok imot 817 hyllemeter privatarkiv i 2008, mot 578 i 2007 og 1162 i 2006. Befaring hos private arkivskapere stimulerer til at privatarkiv blir bevart. Det ble foretatt 140 befaringer i 2008. Arkivverket samarbeidet med ABM-utvikling i et prosjekt som tar sikte på å høyne kvaliteten på pri-

vatarkivarbeidet i museene. De fleste statsarkivene fungerer som fylkeskoordinerende institusjon i det regionale privatarkivarbeidet. Rundt 65 pst. av kommunene deltar nå i interkommunale samarbeidsordninger, IKA-er, som innebærer enten konsulenthjelp, oppbevaringsordninger eller begge deler. I 2008 er tilbudene forbedret i Akershus, Oppland, Troms og Finnmark.

Tabell 9.26 Fordeling av avleverte papirbaserte arkiver med privat proveniens:

	Antall hyllemeter	
	2007	2008
Riksarkivet	341	111
Statsarkivene	237	706
Totalt	578	817

Formidlingstiltak og individuell service til brukere

På oppdrag fra Kulturdepartementet hadde Riksarkivet, sammen med Nasjonalbiblioteket og Eidsvoll 1814, ansvar for å gjennomføre den nasjonale markeringen av 200-årsjubileet for Henrik Wergelands fødsel. I riksarkivbygningen ble det holdt fire større arrangementer som var meget godt besøkt, det ble produsert én stor og flere mindre utstillinger, og det ble utgitt en bok om Wergeland som

riksarkivar. Alle typer arrangementer, omvisninger og undervisningsopplegg i Arkivverket i 2008 samlet totalt ca. 4000 deltakere. Antall skriftlige forespørsler om opplysninger fra arkivene var i overkant av 23 000 i 2008, omtrent som året før. I dette materialet dominerer eiendoms- og velferdsspørsmål. Antall besøkende på lesesalene var 18 500, 10 pst. færre enn i 2007. Nedgangen kommet av at stadig mer materiale blir tilgjengelig gjennom Digitalarkivet.

Kap. 3329 Arkivformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	8 037	1 559	5 050
02	Inntekter ved oppdrag	8 862	7 141	7 370
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	540		
16	Refusjon av foreldrepenger	1 267		
17	Refusjon lærlinger	28		
18	Refusjon av sykepenger	2 259		
	Sum kap. 3329	20 993	8 700	12 420

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra salg av kildepublikasjoner, fotokopier og transkripsjoner av arkivmateriale i Arkivverket, jf. kap. 329, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder oppdragsinntekter i Arkivverket, jf. kap. 329, post 21.

Programkategori 08.30 Film- og medieformål (kap. 334-337)

Utgifter under programkategori 08.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
334	Film- og medieformål	563 442	603 150	627 498	4,0
335	Pressestøtte	299 690	301 895	311 306	3,1
336	Informasjonsberedskap-kringkasting	1 000			
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	36 312	37 910	39 910	5,3
	Sum kategori 08.30	900 444	942 955	978 714	3,8

Utgifter under programkategori 08.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-01	Driftsutgifter	139 501	134 554	137 021	1,8
21-23	Spesielle driftsutgifter	8 707	7 308	7 542	3,2
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	322 233	356 337	367 857	3,2
70-89	Overføringer til private	430 003	444 756	466 294	4,8
	Sum kategori 08.30	900 444	942 955	978 714	3,8

Programkategorien omfatter statlige virksomheter og tilskuddsordninger m.m. på film- og medieområdet.

Departementet foreslår en bevilgning for 2010 på totalt 978,7 mill. kroner. Dette er en økning på 35,8 mill. kroner eller 3,8 pst. sammenliknet med saldert budsjett for 2009. Økningen skyldes forventet lønns- og prisvekst og midler til oppfølging av Kulturløftet.

Regjeringens overordnede målsetting på medieområdet slik det er nedfelt i Soria Moria-erklæringen, er å sikre ytringsfrihet, rettssikkerhet og et levende demokrati. Dette uttrykkes i følgende mål:

- mangfold og kvalitet i norske medier
- en sterk allmennkringkasting
- mangfold i medieeierskap
- styrket norsk filmproduksjonen

- likestilling på medieområdet
- modernisering av samfunnet gjennom digitalisering

Målene er nærmere utdypet under pkt. 1.3.2.

Tilstandsvurdering

Internasjonale forpliktelser på medieområdet

Internasjonalt regelverk, avtaler og støtteordninger legger viktige rammevilkår for Regjeringens mediepolitikk. Dette gjelder både kringkasting- og filmpolitikken, samt opphavsretten. Mest sentral er EØS-avtalen, som har stor betydning for mediesektoren og mediepolitikken i Norge. Avtalen har som formål å sikre like konkurransevilkår og fri flyt av bl.a. medietjenester over landegrensene innen EØS-området. Dermed legger EØS-

avtalen føringer for nasjonal lovgivning og myndighetsutøvelse på feltet og setter flere skranker for utformingen av nasjonale tilskuddsordninger. EU har også ulike støtteordninger som Norge deltar i. Disse har som formål å styrke bl.a. europeisk språk og kultur. EØS-avtalen gir samtidig hvert land stor grad av frihet til å bevare og utvikle mediepolitikken i samsvar med egne tradisjoner og verdier.

EØS-avtalens fjernsynsdirektiv er gjennomført i kringkastingsloven. Et endringsdirektiv ble vedtatt i desember 2007. Direktivet opprettholdes som et minimumsdirektiv og utvides til å omfatte alle audiovisuelle medietjenester uavhengig av hvordan og på hvilke plattformer de distribueres. Dette betyr at også ikke-lineære tjenester (for eksempel klikkefilm) omfattes. Endringsdirektivet skal gjennomføres i norsk regelverk i 2009.

EØS-avtalens statsstøtteregele forbyr som hovedregel offentlig støtte til næringsvirksomhet. Formålet med reglene er å sikre at markedsaktørene stilles overfor forutsigbare og like konkurranse- og rammevilkår i hele EØS-området. Der som legitime hensyn rettferdiggjør støtte, kan EFTAs overvåkningsorgan (ESA) godkjenne støttetiltak som i utgangspunktet ikke er tillatt. ESA har godkjent flere norske støtteordninger på medie-sektoren.

Også andre internasjonale organisasjoner gir rammebetingelser for nasjonal regulering på medieområdet. Dette gjelder først og fremst FNs opphavsrettsorganisasjon WIPO, Verdens handelsorganisasjon WTO, Europarådet og UNESCO. Norge deltar dessuten i tiltak i regi av Nordisk Ministerråd for å fremme nordisk språk og kultur. UNESCO-konvensjonen om kulturelt mangfold fra 2005, som nå er ratifisert av 99 land i tillegg til EU, omfatter også medieområdet.

Norge deltar i EUs medieprogram MEDIA 2007 (varighet 2007-2013) for fremme av den europeiske audiovisuelle industrien. Norge deltar også i det nye EU-programmet Safer Internet (2009-2013), som har som mål å fremme sikker bruk av Internett og annen kommunikasjonsteknologi blant barn og ungdom. Programmet skal også motvirke ulovlig og skadelig innhold. For å nå målet legger programmet særlig vekt på praktisk informasjon til barn, foreldre, omsorgspersoner og lærere.

Norge har i 2009 tiltrådt den europeiske konvensjonen om samproduksjon av film. Norsk tiltredelse vil gjøre det enklere for norske filmprodusenter å samarbeide med filmprodusenter i Europa. Dette vil være et viktig bidrag til finansiering av større filmproduksjoner og til internasjonalisering av norsk filmbransje.

Gjennom Europarådet er Norge medlem av Det Europeiske Audiovisuelle Observatoriet samt filmstøtteordningen EURIMAGES, som gir tilskudd til europeiske samproduksjoner. Nordisk Ministerråd har i mange år drevet Nordisk Film- og TV-fond, der Norge bidrar via departementet, NRK og TV 2. Siden 2006 har Ministerrådet også hatt en tilskuddsordning for dataspill - Nordisk dataspillprogram. Programmet skal stimulere til produksjon av flere dataspill for barn og ungdom, basert på nordisk språk og kultur.

Økonomisk utvikling i presse og kringkasting

2008 var året da en hel verden ble rammet av finanskrisen. Etter en lang periode med sterk økonomisk vekst, startet konjunkturedgangen for fullt i siste halvdel av 2008. Verdiene på Oslo børs sank med nærmere 65 pst. fra toppen i mai til bunnen i november. I nedgangstider blir annonsemarkedene særlig hardt rammet. Annonsene er den viktigste inntektskilden til medieselskapene (med unntak av NRK – som finansieres gjennom kringkastingsavgiften). Annonseinntektene utgjør om lag halvparten av inntektene til selskapene. Mediebransjen er derfor spesielt konjunkturutsatt og har opplevd et kraftig inntektstap som følge av finanskrisen. Imidlertid var det først på slutten av 2008 at tapene for alvor begynte å materialisere seg. Siden økonomien i første del av 2008 var svært god, leverte flere av de store selskapene likevel solide årsresultat.

Når det gjelder avisbransjen sett under ett, sank driftsoverskuddet med 44 pst. fra 2007 til 2008, til 721 mill. kroner. Det svekkede resultatet skyldes at kostnadene økte, mens inntektene stagnerte. Blant avisene som mottar pressestøtte fra staten har økonomien blitt sterkt svekket i 2008. Totalt var overskuddet (inkl. produksjonstilskudd) på 39 mill. kroner i 2008, mot 102 mill. kroner i 2007. Det er særlig de større nummertøavisene som hadde svake resultater.

NRK er den økonomisk sett dominerende aktøren blant kringkastingsvirksomhetene i Norge, med om lag halvparten av den totale omsetningen i bransjen. Blant de private kringkasterne går det et skille mellom nasjonale og lokale kringkasterne. De nasjonale kringkasterne preges av få og store aktører. Størstedelen av deres inntekter kommer fra reklame. Samlet sett har denne delen av markedet vist gode resultater de siste årene, spesielt fjernsyn. Konkurransen i fjernsynsmarkedet blir imidlertid stadig hardere. I tillegg rammes aktørene av det reduserte reklamemarkedet.

24 fjernsynsselskaper hadde konsesjon til allment bakkesendt lokalfjernsyn i 2008. Bransjen

har i mange år vært preget av svak driftsøkonomi, og 2008 var et spesielt svakt år. Samlet driftsunderskudd var på knappe 56 mill. kroner, dvs. en forverring tilsvarende 22,5 mill. kroner sammenliknet med 2007. 19 konsesjonærer gikk med underskudd, mens bare fire gikk med overskudd. En fjernsynsstasjon stod alene for mer enn 20 mill. kroner av det samlede underskuddet. Situasjonen for lokal fjernsynsselskapene har forverret seg ytterligere i første halvår av 2009. Dette har resultert i at flere selskaper har lagt ned eller trappet ned virksomheten.

Lokalradioenes driftsresultat i 2008 var noe svakere enn i 2007. Det var de kommersielle lokalradioene som sto for resultatvekkelsen. De ikke-kommersielle radioene fikk imidlertid et noe bedre resultat i 2008 enn året før.

Mangfold i norske medier

Nordmenn har i dag tilgang til et større antall norske og utenlandske medier enn noen gang tidligere. Dette har bl.a. sammenheng med at de fleste tradisjonelle medier har etablert mer eller mindre avanserte nettsjenester, og at stadig flere har tilgang til Internett via bredbånd.

Papiravisene har fortsatt en sterk posisjon i Norge selv om 2008 er det tiende året på rad med opplagsnedgang. Avisopplaget ble redusert med 2,8 pst. fra 2007 til 2008. Dagbladet og VG står alene for 42 pst. av nedgangen. Lokalavisene er i mindre grad rammet av opplagsnedgangen. Avisene tilknyttet Landslaget for Lokalaviser viste en tilbakegang på bare 0,3 pst. fra 2007 til 2008 – etter 16 år med framgang. Det utgis fortsatt mange aviser i Norge, jf. tabellen nedenfor. Disse kommer ut på hele 185 forskjellige steder i landet.

Tabell 9.27 Antall aviser etter type:

År	1969	1987	2002	2007	2008
Løssalgsaviser	2	2	2	2	2
Storbyaviser ¹	4	4	4	4	4
Nummertøaviser, store byer	7	5	3	3	3
Riksspredte meningsbærende aviser	5	6	6	6	6
Lokale dagsaviser, ledende	42	56	57	56	56
Lokale dagsaviser, nummertø	24	14	3	2	2
Lokale 2-3-dagersaviser	72	86	76	79	81
Lokale ukeaviser	27	28	50	62	63
Nasjonale fådagersaviser	7	14	16	13	8
Samiske aviser					2 ²
Aftenposten Aften	1	1	1	1	1
Alle avistyper	191	216	217	228	228

¹ Aftenposten, Bergens Tidende, Adresseavisen og Stavanger Aftenblad

² De samiske avisene Ávvir og Sárgat er regnet som dagsaviser i 2008 selv om de var fådagersaviser mer enn halve året. For tidligere år er de regnet som nasjonale fådagersaviser.

Kilde: "Avisåret 2008", Sigurd Høst, Høgskulen i Volda / Møreforskning Volda

De største eieraktørene innenfor trykt presse er Schibsted, Edda Media og A-pressen. Schibsted er klart størst med ca. 32,2 pst. av dagspresseopplaget i 2008. Videre følger A-pressen med 17,9 pst. og Edda Media med 13,2 pst. Integrasjonen mellom Adresseavisen ASA og Harstad Tidende Gruppen medførte at Norge i 2008 fikk et nytt stort konsern for dagspresse. Polaris Media ASA er Norges

fjerde største aviskonsern, med 5,9 pst. av dagspresseopplaget.

Ved utgangen av 2008 hadde vi tilgang til 14 norske fjernsynskanaler i tillegg til NRKs 11 regionale sendinger og 23 lokale kanaler. Antallet nasjonale fjernsynskanaler er dermed mer enn tredoblet i perioden 2000 til 2008. Radiotilbudet besto i 2008 av 13 riksdekkende radiokanaler i tillegg til NRKs 16 regionale kanaler og 240 lokalradioer.

På fjernsyn er NRK den klart største aktøren, mens TV 2 er størst av de kommersielle kanalene. Samtidig så man i 2008 at små kanaler økte seeropplutningen på bekostning av de store.

NRK er også klart størst på radio, og Modern Times Group (MTG) er den største av de kommersielle radioeierne gjennom sitt eierskap i P4. SBS Radio, som eier The Voice og Radio 1, kjøpte i mars 2008 77 pst. av aksjene i Kanal 24 AS fra TV 2. De nye eierne skiftet navn på radiokanalen til Radio Norge. Kanalen har etter eierskiftet generert økt lytteropplutning.

TNS Gallups Forbruker & media-undersøkelse for 2008¹ viser at VG.no er største norske redaksjonelle nettsted, med 1,4 millioner daglige lesere. Videre følger dagbladet.no med 943 000 og aftenposten.no med 500 000 daglige lesere. VG.no passerte sin respektive papirutgave med hensyn til antall lesere i 2007, og dagbladet.no gjorde det samme allerede i 2006. I 2008 ser vi at avstanden mellom lesertall på nett og papir for disse to avisene blir større, og at trenden således forsterkes. For Aftenpostens del har fortsatt papirutgaven flere lesere enn nettutgaven, men avstanden blir mindre år for år.

Vår nye mediehverdag

Overgang til digital teknologi har de senere årene vært et fellestrekk for hele mediesektoren. Den teknologiske utviklingen har ført til digitalisering av alle ledd, fra produksjon og distribusjon til publikums mottakerutstyr. Dette har bl.a. medført at skillene mellom de ulike mediebransjene har blitt mindre tydelige. Selskapene i mediebransjen er ikke lenger rendyrkede aktører innenfor én medienisje, men opererer gjerne innenfor flere distribusjonsplattformer, som for eksempel papiravis, nettaviser, nett-tv og radio, på samme tid.

Tilbudet av medieinnhold til publikum blir stadig større. Flere nye medieaktører blir etablert som følge av at digitaliseringen senker kostnadene ved produksjon og distribusjon. En innholdsleverandør kan ved hjelp av digital teknologi distribuere sitt innhold over flere ulike plattformer og dermed konkurrere i flere markeder.

Folks bruk av de ulike medieformene har også endret seg. Framvekst av nye mediekanaler øker konkurransen om publikums tidsbruk. Bruk av Internett, mobiltelefoni og andre nye medier har økt kraftig de siste årene.

Ny teknologi og nye programformater åpner på en helt annen måte enn tidligere for interaktivitet,

men også for andre former for publikumsdeltakelse i mediene. En konsekvens av dette er at publikum i stadig større grad deltar i programmer, f.eks. gjennom såkalt "sms-tv" og "virkelighetsfjernsyn". Framveksten av ulike sms-tjenester gir for eksempel seerne tilbud om å si sin mening i debattprogrammer, være med i avstemninger eller delta i spørrekonkurranser mv. Dette kan bidra til deltakelse og engasjement blant seerne, samtidig som det kan være en alternativ inntektskilde for kringkasterne. Med andre ord involveres publikum i stadig større grad i produksjonen av digitalt medieinnhold. Internett har blitt en arena for brukerprodusert innhold og direkte brukerdeltakelse.

Internasjonalt har nettsteder som YouTube de siste årene åpnet for at brukerne selv kan legge ut og laste ned egenproduserte videoer. YouTube ble lansert i 2005, og ble i løpet av kort tid en av verdens mest populære nettsider. Sosiale medier som MySpace, Facebook og Twitter har senere bidratt til at folk deler informasjon og videoer med hverandre. I Norge eksploderte bruken av Facebook på nyåret i 2007, og i januar to år senere var det registrert over 1,5 millioner norske profiler på Facebook. Våren 2009 overtok Twitter som det nye sosiale mediet, men tjenesten har foreløpig vist seg å ha liten utbredelse sammenliknet med store aktører innenfor sosiale medier. 6 pst. av de som benytter Internett i Norge besøkte Twitter månedlig eller oftere i mai og juni 2009.

Bredbåndsutviklingen gjør at Internett i tiltakende grad blir en plattform for audiovisuelle tjenester. På Internett utfordres de tradisjonelle kringkasterne av andre aktører, for eksempel avisene. Flere av de store avisene, samt andre aktører, tilbyr nett-tv som også inkluderer eget redaksjonelt innhold. Svært mange radiostasjoner er i dag tilgjengelige som nettradio. Nettradio gjør tilgangen til radiokanaler helt annerledes enn tradisjonell radio, der frekvenser legger store begrensninger på hvilke radiokanaler som kan høres hvor. Tilbudet til lytterne blir derfor mye større enn på FM-radio og dab-radio (Digital Audio Broadcasting).

Framveksten av nye medietjenester gir publikum større muligheter til å velge tid og sted for sitt mediekonsum, f.eks. ved å laste ned innhold fra Internett, ved å benytte seg av bestillingstjenester eller ved bruk av personlige videoopptakere. Utvikling av mobile mottakere gjør det også mulig å høre radio, se fjernsyn og lese nettaviser mv. på mobiltelefonen.

Bestillingsprogram er en samlebetegnelse for et vidt spekter av tjenester, der brukeren enten laster ned et program fra en katalog – slik at en digital kopi blir lagret i seerens mottakerboks før avspil-

¹ <http://www.tns-gallup.no/?did=9078676> Avisbarometeret 2009

ling – eller spiller av direkte fra en tjener slik at innholdet ses/høres samtidig som tjenesteleverandøren sender det ut. Bestillingsprogram skiller seg fra for eksempel tradisjonelle kringkastingstilbud ved at brukeren har full kontroll over det nedlastede programmet. Brukeren kan selv bestemme når han vil se/høre programmet og kan fritt spole fram og tilbake.

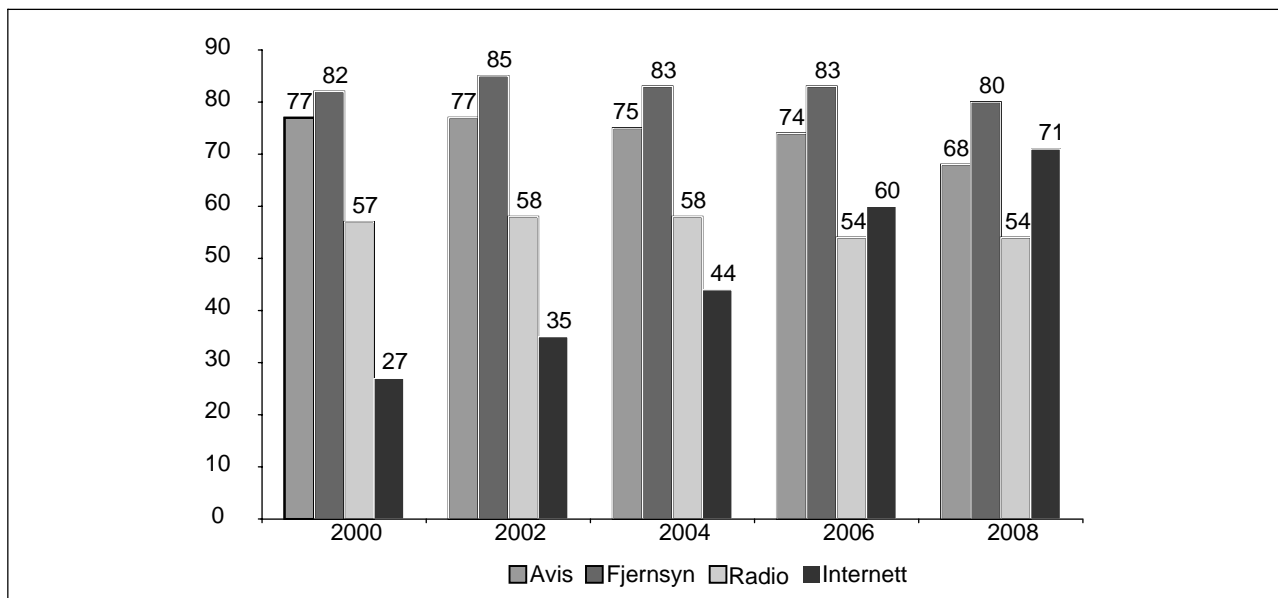
Utbredelsen av bredbånd har ført til at stadig flere benytter seg av muligheten til å laste ned ulike programmer direkte fra Internett. Digitaliseringen av sendernettene og utvikling av dekodeboks som støtter teknologi for å bestille programmer, vil i tiden framover legge til rette for økt bruk av denne typen tjenester.

Det er nå et mangfold av aktører som tilbyr bestillingsprogrammer i Norge. Flere aktører har i

en årrekke tilbudt film via Internett. Tradisjonelle tilgangsleverandører er i ferd med å lansere bestillingsprogrammer på kabel og satellitt.

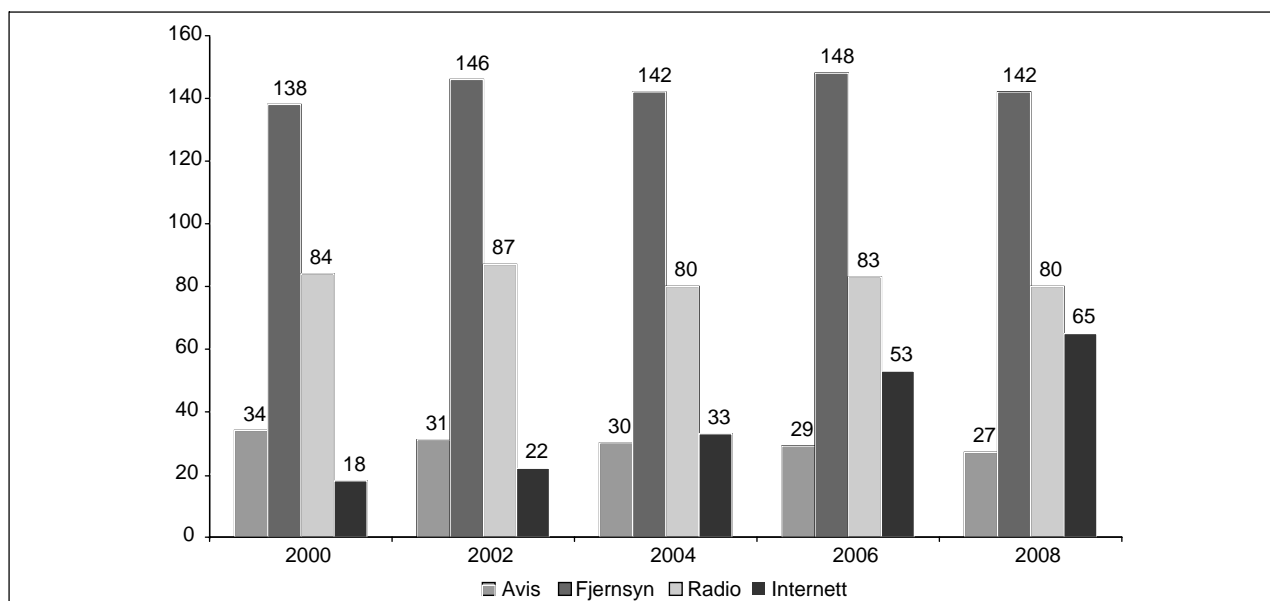
Mediebruk

Framveksten av nye medier og medieplattformer har medført store endringer både på mediemarkedet og i publikums mediebruk. Som omtalt ovenfor er tendensen at medietilbudet øker, ikke minst fordi digital teknologi åpner for publisering over flere plattformer. I stedet for å erstatte de tradisjonelle mediene, ser det ut til at det økte tilbudet fører til økt samlet mediebruk. Figurene nedenfor viser utviklingen i hvilke massemedier som brukes og hvor mye tid som brukes på de ulike.

Figur 9.1 Andel som har brukt ulike massemedier en gjennomsnittsdag – i prosent.

Kilde: Norsk mediebarometer 2008, SSB

Figur 9.2 Tid brukt på ulike massemedier en gjennomsnittsdag – i minutter.

Kilde: Norsk mediebarometer 2008, SSB

Internettbruken har lenge vist den største endringen i mediebruk. Tiden brukt på Internett en gjennomsnittsdag er mer enn tredoblet siden 2000. 71 pst. av befolkningen i alderen 9-79 år brukte Internett en gjennomsnittsdag i 2008, mot 66 pst. i 2007. Økningen gjelder særlig kvinner. Internett har dermed for tredje år på rad en større andel daglige brukere enn radio. Tiden vi brukte på Internett økte fra 62 minutter til 65 minutter per dag fra 2007 til 2008. Sju av ti hadde i 2008 tilknytning til Internett via bredbånd hjemme. Dette er like stor andel som året før.

Innenfor de tradisjonelle mediene har mediebruken holdt seg relativt stabil i Norge. I tidsbruk er fjernsyn fremdeles det dominerende massemediet. Ifølge Norsk mediebarometer 2008 utgjør fjernsynsseing 37 pst. av den totale tiden som brukes på massemedier.

Ifølge TNS Gallups tv-meterundersøkelse var det rekordhøy fjernsynsseing i 2008. Økningen i fjernsynsseing skjedde innenfor alle aldersgrupper. En forklaring er at fjernsynstilbudet har økt det siste året. Digitalisering av distribusjonen utnytter frekvensressursene langt bedre enn analogt fjernsyn, og det er dermed blitt plass til flere tilbydere. Publikums fjernsynsseing fordeler seg på langt flere kanaler enn tidligere. En fjerdedel av all fjernsynsseing i Norge i 2008 var på norske og utenlandske nisjekanaler. NRK1 og TV 2s hovedkanal mistet markedsandeler.

Avislesingen har hatt en betydelig nedgang i Norge sett over noe tid. Mens 77 pst. leste avis en

gjennomsnittsdag i 2000, var andelen 68 pst. i 2008. Vi brukte i gjennomsnitt 27 minutter på avislesing per dag i 2008. Sammenliknet med 2000 er dette en nedgang på 7 minutter².

Nedgangen i avislesingen rammer mange dagsaviser, men VG og Dagbladet står for det meste av tilbakegangen til de 11 største dagsavisene i Norge i 2008. De to løssalgsavisene har hatt flere lesere på nett enn på papir de tre siste årene. Det vises for øvrig til omtale av avisenes lesertall under overskriften "Mangfold i norske medier".

Avisene er en viktig nyhetskilde, men også i de andre mediene er nyheter en viktig del av innholdet. Både på fjernsyn og radio er nyhetssendingene de programmene som flest får med seg i løpet av en dag. 58 pst. av fjernsynsseerne så nyheter en gjennomsnittsdag i 2008. Tilsvarende tall for radio var 53 pst. Internett er også et viktig nyhetsmedium. 59 pst. av brukerne brukte Internett til å lese nyheter³.

De digitale mediene har en stor plass i barn og unges hverdag. En undersøkelse av barns medievaner utført av TNS Gallup våren 2008, viser at 65 pst. av alle 3-13 åringer har tilgang til Internett på rommet sitt. 44 pst. er daglig på Internett, og de bruker i gjennomsnitt 33 minutter på nettet per dag. Det var stor forskjell på de yngste og eldste barna i undersøkelsen. 12-13-åringene brukte

² Norsk mediebarometer 2008, SSB

³ Norsk mediebarometer 2008, SSB

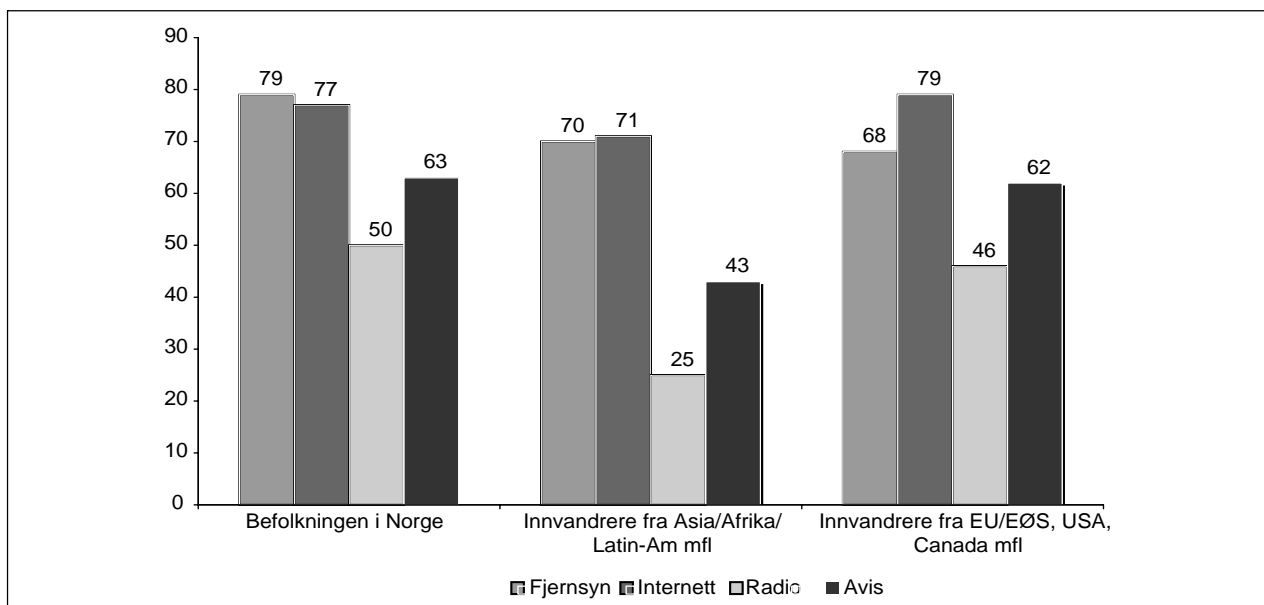
Internett om lag én time daglig. Samtalegrupper og spill var de to vanligste nettaktivitetene.

På oppdrag fra Kultur- og kirkedepartementet gjennomførte SSB i 2008 en kartlegging av kultur- og mediebruken blant personer med ulik innvandringsbakgrunn. Resultatene fra undersøkelsen gjør det mulig å sammenlikne innvandringsbefolkningens bruk av ulike kultur- og medietilbud med kultur- og medievanene til den norske befolkningen generelt. De to gruppene som sammenliknes med den norske befolkningen, er innvandrere fra Afrika/Asia, Latin-Amerika m.fl. og innvandrere fra EU/EØS m.fl. Noen av hovedfunnene er følgende:

- Fjernsyn og Internett er de mest brukte mediene uansett landgruppe.
- Innvandrere fra Afrika/Asia m.fl. bruker i minst grad radio og papiraviser.

- Barn og unge med bakgrunn fra Afrika/Asia bruker mye tid til fjernsyn og Internett sammenliknet med samme aldersgrupper blant den norske befolkningen.
- Hvorvidt man snakker norsk eller sitt opprinnelige/foreldres morsmål i hjemmet gjør liten forskjell i mediebruken. Derimot viser funnene tydelig at de som synes det er svært lett å oppfatte nyheter på norsk radio og fjernsyn har et høyere mediebruk.

De to innvandringsgruppene ser mindre på NRK og TV 2 enn den norske befolkningen. Det er de med innvandringsbakgrunn som har bodd lenge i Norge som ser mest på NRK.

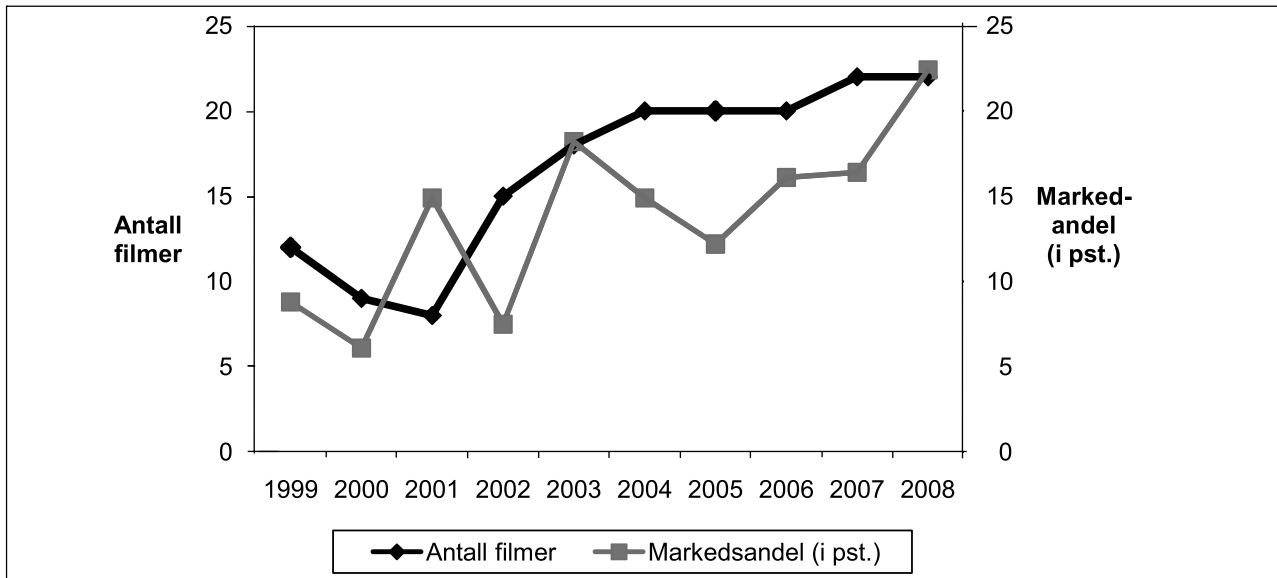
Figur 9.3 Andelen som har brukt ulike massemedier en gjennomsnittsdag i 2008 etter landgruppe og alder 9-59 år – i prosent.

Kilde: Kultur- og mediebruk blant personer med innvandringsbakgrunn, SSB 2009/29

Fremdeles framgang for norske filmer

2008 var et rekordår for norsk film på kino, med et samlet besøk på over 2,7 millioner. Dette er 49 pst. mer enn året før. Oppslutningen om norsk film har økt i flere år, og vi må tilbake til midten av 1970-årene for å finne tilsvarende kinobesøk på norske filmer. Norsk film sto i 2008 for 22,4 pst. av besøket på kinoene. Det var 22 norske kinopremierer, med Max Manus og Kautokeino-opprøret som de største publikumsvinnerne.

Det gode besøket på norske filmer i 2008 har bidratt vesentlig til at norske kinoer har fått et godt resultat. Besøksøkningen på norske filmer utgjør 80 pst. av den samlede økningen på kino i 2008. Samlet kinobesøk var i 2008 på 11,9 millioner, en økning på 9,7 pst. fra 2007. Over tid ligger besøket på kino i Norge relativt stabilt omkring 11-12 millioner årlig.

Figur 9.4 Oversikt over antall norske filmer og markedsandelen for norske filmer i perioden 1999-2008.

Kilde: Film & Kino

Deltakelse på internasjonale filmfestivaler kan ses som et tegn på kvaliteten i norsk film. I 2008 har flere norske filmer gjort seg bemerket internasjonalt. Til sammen vant 33 norske produksjoner 49 priser på internasjonale filmfestivaler.

Dataspill

Det norske markedet domineres av importerte spill – hovedsakelig fra USA, Japan og enkelte europeiske land. I motsetning til andre medier er salget av dataspill stadig stigende. Omsetningen av pc- og konsollspill fra distributør til butikk har en økning på 12,6 pst., fra 593 mill. kroner i 2007 til vel 668 mill. kroner i 2008.

De norske spillprodusentene blir stadig mer profesjonelle, og det er i ferd med å etablere seg et relativt stabilt miljø av utviklere. Spillutviklerne har nå organisert seg i Produsentforeningen sammen med film- og fjernsynsprodusentene. Den største aktøren er fremdeles FUNCOM, som ga ut spillet *Age of Conan* i 2008. Med 1,2 millioner solgte kopier, var *Age of Conan* det tredje mest solgte PC-spillet i verden dette året.

Norske dataspill holder en stadig høyere kvalitet. Det norske spillet *Englekræsj* vant prisen for beste barnespill under Nordic Game Awards i Malmø, der det norske selskapet Tumbleweed også tok prisen for beste nye talenter.

Markedssituasjonen for norskspråklige spill er likevel vanskelig. Det er en utfordring å konkurrere med utenlandske titler om hylleplass i forretningene. Utenlandske titler har også meget store markedsføringsbudsjetter.

Overgang til digital distribusjon

Digitalisering av kino

Norge ligger langt framme i digitalisering av kinoene. Digitaliseringen medfører at alle kinoer som vil vise film i framtiden må investere i digitale projektorer, og at film etter hvert kun vil bli levert i digital form. Deler av utgiftene til digitaliseringen vil bli dekket av det offentlige gjennom Norsk kino- og filmfond, som administreres av de kommunale kinoenes organisasjon Film & Kino. Film & Kino koordinerer en felles digitalisering av så godt som alle norske kinoer.

Film & Kino har framforhandlet avtaler med sentrale filmprodusenter, slik at tilgangen på film vil bli sikret. Film & Kino vil høsten 2009 sende ut anbud på leveranse av teknisk utstyr. Utskifting av teknisk utstyr ventes å starte i november 2009, og 2010 vil bli det første året i implementeringen av digitalt kinoutstyr i Norge.

Digitalisering av fjernsyn

Distribusjon av fjernsynssignaler til forbrukerne skjer hovedsakelig på fire måter: via satellitt, kabel, bakkenett eller bredbånd. Snart er samtlige av disse fullt ut digitaliserte.

Norges televisjon AS (NTV) fikk i 2006 konsesjon til å bygge ut og drive et digitalt bakkenett for fjernsyn. Det digitale bakkenettet ble lansert i 2007, og innen utgangen av 2008 hadde samtlige fylker dekning fra nettet. Avvikling av analoge fjernsynssignaler vil være sluttført innen utgangen av 2009. NRKs generalforsamling har fastsatt

hvilke vilkår som må være oppfylt for at NRK kan avvikle sine analoge sendinger. Formålet er å sikre en mest mulig smidig teknologisk overgang og sikre seerne en digital merverdi.

NTV er forpliktet til å bygge ut et nett som dekker minst 95 pst. av befolkningen, inklusive samtlige satellittskygger (dvs. områder som ikke har dekning fra satellitt). Med det digitale bakkenettet ferdig utbygd har hele befolkningen tilgang til et digitalt fjernsynstilbud på minst én plattform.

Det digitale bakkenettet erstatter det analoge nettet. Frekvensutnyttelsen vil bli kraftig forbedret som følge av digitaliseringen. Flere kringkastere kan dermed nå ut til hele befolkningen. Dette medfører at forbrukerne får et større tilbud av fjernsynskanaler på alle plattformer. NTV tilbyr betalingsfjernsyn gjennom et eget selskap, RiksTV. NRKs tre fjernsynskanaler og alle radiokanaler sendes ukodet og er gratis tilgjengelige i nettet. Lokalfjernsyn og Frikanalen er også en del av gratistilbudet, samt TV 2 fram til 2010. Tall fra RiksTV viser at ved årsskiftet 2008/2009 hadde selskapet 320 000 kunder. I underkant av 50 pst. av disse kundene har valgt enkeltkanaler, det vil si gratistilbudet. Digital teknologi åpner også for nye funksjoner. Seerne får tilgang til ekstratjenester som elektronisk programguide (EPG) og supertekst-tv, og ny teknologi gir mulighet til å tilby tilrettelagte tjenester for bl.a. syns- og hørselshemmede. Digitaliseringen gjør det også mulig å tilby bedre lyd-, bilde- og signalkvalitet. Våren 2009 hadde 16 pst. av norske husstander personlig videoopptaker (PVR) med elektronisk programguide (EPG).

Digitalisering av radio

Digitaliseringen av radio gjør at de samme radio-sendingene er tilgjengelige via flere ulike distribusjonsplattformer, for eksempel nettradio, dab-radio (Digital Audio Broadcasting) og det digitale bakkenettet for fjernsyn. Ifølge Digitalradio Norge har 98 pst. av befolkningen i dag tilgang til en digital radioplattform. Digitalisering av radio gir digital merverdi i form av integrering av flere medier, nye tjenester, flere spesialkanaler og økt kanalmangfold i distriktene. Utenfor de store byene er kanaltilbudet på FM relativt begrenset.

Departementet arbeider med en stortingsmelding om digital radio, jf. omtale under.

Utfordringer og strategier

I det følgende beskrives de viktigste satsingsområdene på medieområdet i 2010.

Film

I St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* er det lagt opp til en offensiv satsing på norsk film i tråd med Soria Moria-erklæringen og Kulturløftet. De fleste av tiltakene i meldingen ble gjennomført i 2008.

På bakgrunn av forslagene i meldingen har departementet utarbeidet nye forskrifter for tilskudd til audiovisuelle produksjoner. ESA godkjente forskriftene våren 2009. De nye forskriftene gir regler bl.a. for et nytt etterhåndstilskudd som skal avløse billettstøtten og en ny pakkefinansiering av spillefilm. Forskriftene trer i kraft 1. januar 2010.

Siden regjeringsskiftet høsten 2005 er budsjett-rammen på kap. 334 Film- og medieformål økt med 181,4 mill. kroner, hvorav økningen til produksjon (post 50) alene utgjør 155 mill. kroner. I tillegg til dette har Film & Kino, gjennom Norsk kino- og filmfond, overtatt ansvar tilsvarende 21,7 mill. kroner i perioden. For 2010 utgjør dette tilskudd til filmfestivaler, filmklubber, tiltak rettet mot barn og unge, tilskudd til teksting av norske filmer på kino samt cinematekene i Bergen, Trondheim og Tromsø og de nye digitale cinematekene i Kristiansand, Stavanger og Lillehammer.

Satsingen på film øker med 50,5 mill. kroner i 2010. Økningen gir rom for en generell styrking av produksjonsmidler til film og dataspill, økning i midlene til regionale filmtiltak og ombygging av publikumslokaler og oppgradering av kinosaler i Filmens hus.

TV 2 AS har i henhold til konsesjonsvilkårene for perioden 1. januar 2002 – 31. desember 2009 innbetalt et fast årlig beløp til norsk filmproduksjon. Bidraget i 2009 utgjorde 29 mill. kroner. I St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid* varsler Regjeringen at man fortsatt ønsker en kommersiell kringkaster med allmennkringkastingsprofil, noe som fortsatt kan innebære innbetaling av vederlag. Dette arbeider departementet videre med.

Departementet la i mars 2008 fram St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill*. Dataspill har blitt et sentralt kulturuttrykk, men også ut fra et økonomisk perspektiv er mediet viktig. Som en oppfølging av meldingen vil det i løpet av 2010 bli innført en ny tilskuddordning til lansering av interaktive produksjoner. Regelverket vil bli endret i tråd med dette. Tilskuddene til spillutvikling vil bli styrket, og Norge vil arbeide for en fortsatt satsing på det nordiske dataspillprogrammet.

Film & Kino fikk i forbindelse med St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* hovedansvaret for tiltak rettet mot barn og unge. Film & Kino har i samarbeid med Norsk filminstitutt utarbeidet en hand-

lingsplan for filmsatsingen på barn og unge. Handlingsplanen inneholder forslag til en rekke tiltak rettet mot barn og unge i ulike aldersgrupper. Ansvar for utførelsen av tiltakene er fordelt på nasjonale, regionale og lokale aktører.

Det blir stadig mer kostbart å produsere film. Derfor er det også viktig å legge til rette for utenlandske investeringer i norske filmproduksjoner. En norsk tilslutning til Europarådets konvensjon for samproduksjon av film vil være et viktig bidrag til å sikre norske filmprodusenter tilgang til europeiske tilskuddsordninger. Konvensjonen har ikke vært undertegnet fra norsk side ettersom de norske tilskuddsordningene har diskriminert europeiske produksjoner. Etter at ESA godkjente tilskuddsordningene våren 2009, kunne konvensjonen undertegnes, jf. også omtale over.

Film har også en sentral plass i Regjeringens nordområdestrategi, og det gis tilskudd til en rekke tiltak på området. Bl.a. er det i 2009 gitt tilskudd til et Internasjonalt samisk filmsenter, og Tromsø internasjonale filmfestival har fått tilskudd til samarbeidsprosjekter med Russland.

Presse

Pressestøtten skal bidra til å opprettholde et mangfold av aviser – geografisk, med ulik verdiforankring og innhold. De økonomiske virkemidlene – pressestøtte og momsfrirket – bidrar til å opprettholde grunnlaget for at det kan komme ut et mangfold av aviser i Norge.

Avisene opererer tradisjonelt på to markeder (publikumsmarkedet og annonsemarkedet) og lever av å bringe innhold til publikum og publikum til annonsører. Vi ser nå en bevegelse fra papir til nett, både på lesermarkedet og annonsemarkedet. Avisenes tradisjonelle forretningsmodell utfordres ved overgangen til digital formidling.

På Internett har allmenne nyhetsaviser få muligheter til å ta betalt fra leserne for redaksjonelt innhold, så lenge tilsvarende innhold er gratis tilgjengelig fra andre kilder bare ett klikk unna. På nett står avisene dermed igjen med kun ett økonomisk ben å stå på – annonsemarkedet. Det gjør inntektssiden til avisene mer konjunkturutsatt. I tillegg har annonsefinansierte medier en tendens til å bevege seg mot massemarkedet der inntektmulighetene er størst. På nett er det derfor større risiko for at innhold som ikke genererer reklameinntekter vil bli nedprioritert eller forsvinne.

Avisenes posisjon på annonsemarkedet blir også utfordret. Den tradisjonelle koblingen av redaksjonelt stoff og annonser i en pakke blir mindre nødvendig og mindre naturlig på nett, hvor man ser at tjenester uten redaksjonelt innhold,

som FINN.no og søkeordannonsering, tar store deler av annonsemarkedet.

Dette utfordrer avisenes tradisjonelle forretningsmodell, og det utfordrer den mediepolitikken som er utformet med utgangspunkt i denne forretningsmodellen. På et tidspunkt vil det bli nødvendig å vurdere om driftstilskudd til papiraviser er den beste måten å sikre mediemangfoldet for framtiden. På bakgrunn av dette vil departementet oppnevne et mediestøtteutvalg som vil få i oppdrag å foreta en helhetlig gjennomgang av bruk av økonomiske virkemidler på medieområdet. Gjennomgangen skal i utgangspunktet være plattformnøytral, men vil omfatte pressestøtten og nullsatsen for moms på aviser.

Kringkasting

Fra 2010 vil samtlige av NRKs fjernsynskanaler distribueres digitalt og alle husstander vil kunne motta hele NRKs fjernsynstilbud. NRK har i løpet av de siste to årene innført en ny digital produksjonsflyt for alle redaksjoner. NRK har også omorganisert og effektivisert virksomheten, og produserte i 2008 4000 flere fjernsynstimer enn i 2007. Utfordringen for NRK framover er bl.a. knyttet til utvikling av høy-definisjonsfjernsyn (HD), distribusjon av multimedieinnhold på Internett, rettighetsklareringer samt ytterligere tilrettelegging for døve og hørselshemmede.

Kultur- og kirkedepartementet har nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som skal utrede behovet for ulike tiltak som kan tilrettelegge for og sikre økt valgfrihet og mangfold for fjernsynseerne. Et sentralt vurderingstema for arbeidsgruppen er å vurdere om distributører bør pålegges å tilby fjernsynskanaler enkeltvis, som et supplement til dagens kanalpakker.

Digitaliseringen av radiomediet ble behandlet i St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid*. Departementet la den gang tre prinsipper til grunn:

- Digitaliseringen av radiomediet bør være aktørstyrt med hensyn til teknologivalg.
- Det vil ikke bli fastsatt noen måldato for avvikling av FM-sendinger før minst halvparten av norske husholdninger har skaffet seg digitale radioer.
- Den endelige avviklingen av FM-sendingene kan ikke skje før hele befolkningen har tilgang til et digitalt radiotilbud og det digitale radiotilbudet representerer en merverdi for lytterne.

Stortinget sluttet seg til disse prinsippene.

Det har skjedd en betydelig utvikling internasjonalt etter at stortingsmeldingen ble behandlet. Både Storbritannia og Frankrike har tatt aktive

skritt for å bidra til å digitalisere radiomediet. NRK har orientert departementet om at store deler av det eksisterende FM-nettet er i ferd med å nå slutten av sin levetid og at en videreføring av FM-nettet utover 2014 vil innebære betydelige investeringer i vedlikehold og oppgradering. På bakgrunn av dette arbeider departementet med en stortingsmelding om digital radio. I meldingen vil departementet bl.a. drøfte om myndighetene bør bidra mer aktivt til digitalisering av radiomediet.

Rammebetingelser på medieområdet

Den raske teknologiske utviklingen stiller krav til reguleringen av medieeierskap. I St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid* la departementet derfor til grunn at det er behov for en gjennomgang av medieeierskapsloven. Regulering av eierskap i elektroniske medier og vertikal integrasjon vil ha særlig fokus ved en kommende gjennomgang av loven.

Departementet har oppnevnt et utvalg som skal utrede regulering av ansvarssystemet på medieområdet, inkludert regler om strafferettslig redaktøransvar, erstatningsansvar, medvirkeransvar, referatprivilegier, kildevern, anonymitetsrett og etterforskningsforbud. Utvalget skal også vurdere behovet for lovregler eller tjenester som kan sikre enkeltmenneskers personvern i møte med media. Ifølge mandatet skal utvalget avgi sin utredning innen 1. oktober 2010.

1. juli 2009 trådte flere endringer av kringkastingensloven i kraft, jf. lov 19. juni 2009 nr. 92 *Lov om endring i lov 4. desember 1992 nr.127 om kringkasting*. Stortinget vedtok en hjemmel for forhåndsgodkjenning av innlemming av nye medietjenester i NRKs allmennkringkastingsoppdrag og en hjemmel for kontroll av abonnementsregistre opp mot NRKs register over betalere av kringkastingsavgiften. Videre ble en begrensning av departementets instruksjonsmyndighet overfor Medietilsynet i visse saker lovfestet. Det gjelder for det første ved Medietilsynets utarbeiding av allmennkringkastingsrapporter. For det andre skal departementet ikke kunne instruere Medietilsynet i vurderingen av om en ny tjeneste fra NRK skal innlemmes i allmennkringkastingsoppdraget, og dermed finansieres gjennom kringkastingsavgiften. Unntaket fra reklameforbudet for NRKs tekst-tv-sider ble også opphevet, men denne lovendringen trer først i kraft 1. januar 2010.

EU har vedtatt et revidert fjernsynsdirektiv med utvidet virkeområde. Direktivet opprettholdes som et minimumsdirektiv, og det utvides til å omfatte alle audiovisuelle medietjenester, uavhen-

gig av hvordan og på hvilke plattformer de distribueres. Dette betyr at også ikke-lineære tjenester (f. eks. klikkefilm) omfattes. Departementet har sendt ut et høringsnotat med forslag til gjennomføring av direktivet i norsk rett.

Opphavsrett

Det er en forutsetning for et godt og variert kulturliv at opphavsmenn, utøvende kunstnere og produsenter kan leve av sin skapende innsats. Åndsverkloven sikrer opphavsmannen økonomisk utbytte av sine åndsverk og er en viktig grunnstein i kulturpolitikken. Loven skal balansere ulike sett av hensyn. På den ene siden skal den verne opphavsmannens grunnleggende behov for å kunne leve av sitt arbeid. På den andre siden skal loven fremme samfunnets interesse i tilgang til kultur: ved privat bruk, i undervisningen og på biblioteket. Det er samtidig i samfunnets interesse at skapende innsats vernes. Vi etterspør stadig nye kulturuttrykk: bøker, filmer, fjernsynsserier, teater og musikk. En aktiv kulturpolitikk kombinert med opphavsretten sikrer at vi får et variert kulturtilbud. Balansen i opphavsretten må opprettholdes; dette er en prioritert oppgave for Regjeringen.

Åndsverkloven er teknologinøytral og gjelder også på Internett. Det er likevel klart at digitalisering og distribusjon i nettverk har gitt opphavsretten nye utfordringer som må løses. Det er i dag svært mange som utveksler film- og musikkfiler på Internett og laster ned til eget bruk. Retten til privatbrukskopiering er en viktig del av åndsverkloven, og rettighetshaverne får kompensasjon, jf. kap. 337, post 70. Selv om det er lov å dele åndsverk med den nærmeste familie- og vennekrets, er det liten tvil om at svært mye av fildelingen og nedlastingen er ulovlig og ikke kompenseres. Regjeringen støtter derfor rettighetshaverne i deres arbeid mot ulovlig fildeling og piratkopiering. Samtidig må de lovlige alternativene på Internett styrkes og videreutvikles slik at tilbudet av lovlig materiale på Internett kan bli bredere enn i dag. Mange som laster ned ulovlig uttaler at de er villige til å betale for bedre og lovlige alternativ⁴.

Åndsverkloven skal i 2010 gjennomgås og gjøres enklere tilgjengelig for alle brukere av loven. Både språkbruk og oppbyggingen av loven skal vurderes på nytt. Det skal også vurderes enkelte

⁴ Undersøkelse utført for STIM (Svenske Tonsättares Internationelle Musikbyrå); februar 2009: "Pirater, fildelare och musikanvändare. En undersökning om förutsättningarna för nya musiktjänster på internet" (februar 2009) STIM, se også <http://www.stim.se/stim/prod/stimv4.nsf/alldocuments/4D6D4B7EEC3E1D96C12575700036EEDB>

endringer av regelverket på bakgrunn av utviklingen siden den siste større revisjonen i 2005.

Det viktigste formålet med revisjonen av åndsverkloven er å opprettholde balansen mellom rettighetshavernes og brukernes interesser og sikre at denne balansen kommer klart og tydelig fram.

Hovedprioriteringer 2010

Budsjettforslaget for 2010 inneholder bl.a. følgende hovedprioriteringer under kap. 334:

- 40,5 mill. kroner i økning til filmproduksjon over post 50
- 5,0 mill. kroner i økning til regional filmsatsing
- 4,9 mill. kroner i økning til oppgradering av publikumslokaler og kinosaler i Filmens hus.

Kap. 334 Film- og medieformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	139 501	134 554	137 021
21	Spesielle driftsutgifter	8 707	7 308	7 542
50	Filmfondet, <i>kan nyttes under post 71</i>	292 232	327 381	367 857
51	Audiovisuelle produksjoner	28 305	28 956	
71	Filmtiltak m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 50</i>	18 705	19 346	24 101
72	Knutepunktinstitusjoner	6 217		
73	Regional filmsatsing	20 479	37 296	42 296
75	Medieprogram, <i>kan overføres</i>	20 588	21 851	23 351
78	Ymse faste tiltak	25 099	24 458	24 216
79	Til disposisjon	3 609	2 000	1 114
	Sum kap. 334	563 442	603 150	627 498

Kapitlet omfatter driftstilskudd til de statlige virksomhetene Medietilsynet og Norsk filminstitutt. Kapitlet omfatter også tilskudd til filmproduksjon, regional filmsatsing, kontingent for å delta i internasjonale programmer og andre tiltak på film- og medieområdet.

Mål for 2010

Regjeringen har gjennom Kulturløftet forpliktet seg til å følge opp den norske filmsuksessen de senere årene. Målene for filmområdet ble gjennomgått i St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til disse gjennom behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007).

Målsettingen er et mangfold av film- og fjernsynsproduksjoner basert på norsk språk, kultur og samfunnsforhold, som er anerkjent for høy kvalitet, kunstnerisk dristighet og nyskapning, og som utfordrer og når et stort publikum i Norge og internasjonalt.

Det legges til grunn følgende mål på filmområdet:

1. styrket produksjon
 - gjennomsnittlig minst 25 langfilmer i året, av dette fem dokumentarer og fem barne- og ungdomsfilmer
 - et sterkt produksjonsmiljø, med økt talentutvikling, profesjonalitet og kontinuitet i alle deler av produksjonen
 - en økonomisk solid bransje gjennom effektive og målrettede tilskuddsordninger, økte private investeringer og økte markedsinntekter
2. solid publikumsoppslutning
 - minst 3 mill. besøkende på norske filmer, tilsvarende 25 pst. av kinomarkedet
 - 15 pst. norsk andel av dvd-markedet og klikkefilmmarkedet
 - eksport av norsk film og fjernsynsdrama doblet innen 2010

3. kvalitet og mangfold
 - et mangfold i uttrykksform, produksjonskostnad og målgrupper, basert på sterke filmmiljøer i alle landsdeler
 - 40 pst. kvinner/menn i nøkkelposisjoner innen 2010
 - norske kort- og langfilmer, dokumentarer og fjernsynsdrama skal konkurrere om viktige internasjonale priser
4. filmkultur for alle
 - sikre den norske filmarven og gjøre den tilgjengelig på alle plattformer
 - et bredt filmtilbud i fjernsyn, biblioteker og digitale kinoer i hele landet
 - en sterk posisjon blant barn og unge som filmpublikum og filmskapere, både i skole og fritid

Der det ikke eksplisitt framgår av målene, er disse ikke tidsavgrenset og må således ses på som langsiktige mål. Det vil også være naturlig å måle resultater for flere av målene som gjennomsnitt over flere år.

Budsjettforslag 2010

Økningen på kap. 334 Film- og medieformål utgjør i 2010 24,3 mill. kroner. Økningene er nærmere omtalt under de enkelte postene nedenfor.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsmidler til Medietilsynet og Norsk filminstitutt. Enkelte utredningsoppgaver mv. kan også bli dekket over denne posten.

Medietilsynets driftsbevilgning er styrket med 1,6 mill. kroner. 1 mill. kroner av dette er øremerkede midler til digitalt opptakssystem. Videre skal økningen også benyttes til Medietilsynets arbeid for trygg mediebruk. Bevilgningen er redusert med 1,5 mill. kroner som følge av at Medietilsynets informasjonstiltak overfor publikum om overgangen til digitalt fjernsyn er gjennomført.

Bevilgningen til Norsk filminstitutt styrkes med om lag 4,9 mill. kroner. Økningen skal brukes til ombygging av publikumskolalene i Filmens hus, og til oppgradering av kinosalene i Filmens hus.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3334, post 01 Ymse inntekter, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten omfatter oppdragsvirksomhet ved Norsk filminstitutt. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes oppdragsinntekter.

Posten kan overskrides med inntil samme beløp som virksomhetene får i merinntekter under kap. 3334, post 02 Inntekter ved oppdrag, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 50 Filmfondet, kan nyttes under post 71

Norsk filminstitutt forvalter de statlige tilskuddsordningene til audiovisuelle produksjoner i henhold til gjeldende forskrifter.

I tråd med målene for filmområdet og Kulturløftet II foreslås bevilgningen til produksjon av film økt. Det foreslås en bevilgning på 367,9 mill. kroner, en økning på 40,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2009.

TV 2 AS har i henhold til konsesjonsvilkårene for perioden 1. januar 2002 – 31. desember 2009 innbetalt et fast årlig beløp til norsk filmproduksjon. Bidraget i 2009 utgjorde 29 mill. kroner. I St.meld. nr. 30 (2006-2007) *Kringkasting i en digital framtid* varsler Regjeringen at man fortsatt ønsker en kommersiell kringkaster med allmennkringkastingsprofil, noe som fortsatt kan innebære innbetaling av vederlag. Dette arbeider departementet videre med.

Departementet tar sikte på at det innenfor bevilgningen gis en økning på om lag 3 mill. kroner til oppfølging av St.meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill*.

I tråd med forslagene i St.meld. nr. 22 (2006-2007) skal departementet fastsette hovedfordelingen av midler mellom de ulike ordningene etter forslag fra styret i Norsk filminstitutt. Fordelingen vil bli fastsatt i de årlige tildelingsbrevene til Norsk filminstitutt.

Post 71 Filmtiltak m.m., kan overføres, kan nyttes under post 50

Bevilgningsforslaget under posten omfatter tilskudd til:

- manuskriptutvikling – midlene forvaltes av Norsk filminstitutt
- lokalkringkastingsformål – midlene forvaltes av Medietilsynet

Bevilgningen kan også nyttes til utredningsoppgaver og liknende innenfor film- eller kringkastingssektorene. Posten er økt med 3 mill. kroner for

2010 som følge av økte kostnader i forbindelse med at det er nedsatt nye utvalg på mediefeltet.

Post 73 Regional filmsatsing

Bevilgningen omfatter tilskudd til ulike regionale filmtiltak.

St.meld. nr. 22 (2006-2007) slår fast at den regionale filmsatsingen er en del av den samlede nasjonale filmpolitikken. Videre slår Kulturløftet II fast at det skal satses på filmmiljøer i regionene. Regjeringen følger opp dette med å foreslå en ytterligere styrking av posten med 5 mill. kroner for 2010.

De regionale filmsentrene skal benytte de statlige tilskuddene til produksjon av kortfilm og dokumentarfilm, kompetansehevende tiltak lokalt og tiltak for barn og unge. Et regionalt filmsenter må ha et etablert filmmiljø i regionen og lokal/regional politisk oppslutning.

I 2009 ble virksomheten til det nyopprettede Internasjonalt samisk filmsenter (ISF) startet opp i Kautokeino. Departementet ser positivt på etable-

ringen og bevilget 1,5 mill. kroner til senteret i 2009.

Fra og med 2008 er det innført en fireårig prøveordning med statlige tilskudd til regionale filmfond. Det er en forutsetning for de statlige tilskuddene til regionale fond at regionene bidrar med minst like mye lokale/regionale fondsmidler. De statlige midlene kan ikke nyttes til støtte av langfilmer som får produksjonstilskudd fra Norsk filminstitutt.

De statlige tilskuddene til filmsentre og filmfond skal ikke nyttes til drift.

Midlene til de regionale filmsentrene og fondene vil i 2010 fortsatt bli fordelt fra departementet. Det vil bli vurdert om fordelingen skal gjøres av Norsk filminstitutt fra og med 2011, på bakgrunn av instituttets faglige vurdering.

Økningen på posten på 5 mill. kroner skal fordeles i løpet av 2010 etter en nærmere vurdering av de ulike regionale filmtiltakene, bl.a. i forhold til størrelse på region, antall innbyggere, aktivitetsnivå innenfor kjerneområdene og særskilte satsninger overfor barn og unge.

Fordeling av midlene til regional filmsatsning i 2008, 2009 og 2010

	(i 1000 kr)		
	2008	2009	2010
Filmsentre			
Nordnorsk filmsenter ¹	6 217	8 217	8 217
- produksjonstilskudd	3 428	5 428	
- driftstilskudd ²	2 789	2 789	
Vestnorsk filmsenter	4 479	6 479	6 479
Midtnorsk filmsenter	2 500	4 000	4 000
Østnorsk filmsenter	1 000	2 000	2 000
Filmkraft Rogaland filmsenter	1 000	2 000	2 000
Sørnorsk filmsenter	1 000	2 000	2 000
Mediefabrikken i Akershus ³	600	600	600
Internasjonalt samisk filmsenter (ISF)		1 500	1 500
Sum	16 796	26 796	26 796
Filmfond			
Film ³	2 500	2 500	2 500
FUZZ	2 500	2 500	2 500
Midtnorsk filmfond	1 000	1 000	1 000
Filmkraft Rogaland filmfond	2 000	2 000	2 000
FilmCamp filmfond	2 500	2 500	2 500
Sum	10 500	10 500	10 500
Ufordelt 2010			5 000
Totalt	27 296	37 296	42 296

¹ Tilskuddet for 2008 ble bevilget under post 72.

² Nordnorsk filmsenter fikk som eneste regionale filmvirksomhet støtte til drift fram til 2009, fordi filmsenteret hadde status som knutepunktinstitusjon.

³ Tilskuddet for 2008 ble bevilget under post 78.

Post 75 Medieprogram, kan overføres

Bevilgningen dekker kontingenten til norsk deltakelse i EØS-avtalens Medieprogram MEDIA 2007. Programmet skal stimulere til utvikling av den europeiske audiovisuelle industrien.

Bevilgningen dekker også Norges deltakelse i programmet Safer Internet, som skal legge til rette for tryggere bruk av Internett, spesielt for barn. Programmet skal også bidra til å motvirke ulovlig og skadelig innhold.

Som følge av økt medlemskontingent for programmene er posten økt med 1,5 mill. kroner. Det tas forbehold om EUs endelige budsjettvedtak og endringer i utgiftene som følge av valutasingninger.

Post 78 Ymse faste tiltak

Denne posten dekker ulike faste tiltak innenfor film- og medieområdet, bl.a. medlemskap i internasjonale programmer. I tillegg dekker posten diverse utviklings- og forsøksiltak innenfor området. Enkelte utredningsoppgaver for departementet samt honorarer mv. på feltet kan også bli dekket over denne posten.

Det ble i 2009 bevilget midler til Internasjonalt tegnefilmforum i Stavanger. Posten er redusert med 0,5 mill. kroner som følge av at tiltaket var et engangstiltak.

Oversikt over hvilke tiltak det foreslås midler til i 2010 under denne posten følger som trykt vedlegg, jf. vedlegg 2.

Post 79 Til disposisjon

Departementet må kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i budsjettåret.

Rapport 2008

Mål 1:

Styrket produksjon

Rapport

I 2008 hadde 22 norske langfilmer premiere. Av disse var tre barnefilmer, tre dokumentarfilmer og to ungdomsfilmer. Norsk filmproduksjon er dermed nær målene om 25 filmer i året, hvorav fem kinodokumentarer og fem barne- og ungdomsfilmer. Disse målene er gjennomsnittsmål over flere år, og måloppnåelsen må følges over tid.

Norsk filminstitutt (NFI) har flere tilskuddsordninger som gir rom for å satse på talentutvikling. Innen ordningene for kortfilm og dokumentarfilm er det satt av midler til talenter under vignetten "Nye veier". I 2008 ga NFI produksjonstilskudd til 21 prosjekter innen Nye veier til kortfilm og elleve prosjekter innen Nye veier til dokumentar. Disse tilskuddene gir nye og etablerte talenter mulighet til kunstnerisk fordypning.

NFI gir tilskudd til utvikling og produksjon av lang og kort fiksjonsfilm, dokumentar, fjernsynsdrama og interaktive produksjoner/spill. NFI gir også tilskudd direkte til produksjonsselskapene for utvikling av en "pakke" med fiksjons- og dokumentarfilmer. Seks selskaper fikk i 2008 denne typen tilskudd.

Mål 2:

Solid publikumsoppslutning

Rapport

Norske filmer ble i 2008 sett av om lag 2,7 millioner tilskuere og utgjorde 22,4 pst. av det totale kinopublikummet. Publikumsoppslutningen ligger

med andre ord nær målet om 3 millioner tilskuere og 25 pst. markedsandel.

På dvd-markedet anslås markedsandelen til om lag 5 pst. Målet er en markedsandel på 15 pst. Det ble solgt om lag 1 million eksemplarer av norske filmer på dvd i 2008, av totalt 20 millioner solgte dvd-eksemplarer.

Når det gjelder målet om at eksporten av norsk film skal doubles innen 2010, tar filmmeldingen utgangspunkt i 2005-tallene. Den samlede eksportverdien av kinofilm i 2005 var 16,2 mill. kroner. Eksporten har økt både i 2006 og 2007, og utgjorde i 2007 21,7 mill. kroner. Det synes sannsynlig at målet kan nås.

Mål 3:

Kvalitet og mangfold

Rapport

Målet om variasjon i uttrykksform og målgrupper defineres av Norsk filminstitutt dels som variasjon i sjanger og dels som variasjon i tilskuddform. Av 14 tildelte produksjonstilskudd ble det gitt tilskudd til ti dramafilmer, én thriller og tre skrekkfilmer i 2008. Sju spillefilmer fikk tilskudd etter konsulentvurdering og sju etter markedsvurdering. Fire filmer var rettet mot barn, tre mot ungdom og sju mot voksne.

Av 14 spillefilmer har halvparten produksjonskostnader mellom 17 og 20 mill. kroner, men det gis støtte til enkelte – i norsk sammenheng – kostbare filmer og enkelte lavbudsjettfilmer.

Det er et mål å ha sterke filmmiljøer i hele landet. Den sterke økningen i tilskuddene til regionale filmtiltak har ført til økt aktivitet over hele landet. Dette gjelder spillefilm, dokumentarfilm, kortfilm og interaktive produksjoner. Av de 22 langfilmene som hadde premiere på kino i 2008 var det ti filmer hvor handlingen helt eller delvis var lagt til steder utenfor Oslo/Akershus

Målsettingen om minimum 40 pst. kvinner i nøkkelposisjonene manus, regi og produsent skal nås innen utgangen av 2010. Målet er nådd for dokumentarfilm og nesten for kortfilm – jf. tabell nedenfor.

Tabell 9.28 Andel kvinner i nøkkelposisjonene manus, regi og produsent i 2008.

	(i pst.)			
	Manusforfatter	Regissør	Produsent	Total
Kortfilmer	37	34	39	36
Dokumentarfilmer	55	51	48	51
Langfilmer	25	24	32	27

Kilde: Norsk filminstitutt

For langfilm er tallene for 2008 fremdeles for lave. Norsk filminstitutt vil gjennomgå virkemidlene de har for å endre dette bildet. Arbeidet vil ikke bli knyttet til en bestemt tilskuddsordning, men vil fokusere på kvinner i alle sammenhenger, fra idé til ferdig film.

Når det gjelder internasjonale priser har konkurransen blitt hardere. Internasjonalt produseres stadig flere filmer med god kvalitet. I alt har 33 norske produksjoner vunnet 49 priser på internasjonale festivaler i 2008 – men norske filmer nådde ikke opp i konkurransen på de største festivalene.

Mål 4:

Filmkultur for alle

Rapport

Det er Nasjonalbiblioteket som har ansvaret for å samle inn og bevare den norske filmarven. Norsk filminstitutt har et formidlingsansvar. NFI utga i 2008 en rekke filmer på dvd – totalt salg av disse var 18 282 dvd-eksemplarer. I tillegg formidles en rekke filmer som klikkefilm via filmarkivet.no.

Cinematket arrangerer åpne publikumsvisninger av klassisk film samt samarbeid med eksterne partnere. Cinematket i Oslo samarbeider også med cinematekene i Bergen, Trondheim og Tromsø samt de nye digitale cinematekene i Kristiansand, Lillehammer og Stavanger.

Film & Kino har hovedansvaret for tiltak rettet mot barn og unge, og overtok fra 1. april 2008 tilskudd til Den kulturelle skolesekken.

Kap. 3334 Film- og medieformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	12 969	11 776	10 153
02	Inntekter ved oppdrag	8 707	7 308	7 542
16	Refusjon av foreldrepenger	1 842		
18	Refusjon av sykepenge	1 116		
70	Gebyr	20 433	15 500	15 500
	Sum kap. 3334	45 067	34 584	33 195

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter fra salg og distribusjon av film, video og dvd, inntekter fra Cinematket og Filmmuseet samt inntekter knyttet til mediedesken i MEDIA 2007. I tillegg omfatter posten inntekter fra egenandeler for kurs og diverse andre inntekter ved Norsk filminstitutt samt Medietilsynets inntekter knyttet til SAFT-prosjektet, jf. kap. 334, post 01.

Inntektene fra virksomheten i Norsk filminstitutt og Medietilsynet har av flere grunner gått ned de siste årene. Kap. 3334 post 01 reduseres derfor med 2 mill. kroner.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra oppdragsvirksomheten ved Norsk filminstitutt, jf. kap. 334, post 21.

Post 70 Gebyr

Inntektene under denne posten omfatter følgende to ordninger:

- gebyr for registrering og merking av videogram, som fastsettes årlig av Stortinget, jf. § 10 i lov om film og videogram
- gebyr for forhåndskontroll av kinofilm, som fastsettes av Kultur- og kirkedepartementet, jf. § 4 i lov om film og videogram

Det foreslås at gebyret for merking og registrering av videogram settes til kr 0,60 per videogram i 2010, jf. forslag til vedtak VI, nr. 1. Samlet inntektsanslag under kap. 3334, post 70 blir etter dette 15,5 mill. kroner.

Avgift til Norsk kino- og filmfond

Norsk kino- og filmfond mottar avgifter fra kino- og videobransjen, jf. lov om film og videogram § 3. Stortinget fastsetter satsene for registrering av video som skal omsettes i næring.

I 2008 utgjorde inntektene fra avgiften 89,6 mill. kroner, hvorav 19,5 mill. kroner kom fra kinoene og 70,1 mill. kroner fra video- og dvd-omsetning.

Avgiften foreslås videreført på samme nivå som i 2009, med kr 3,50 per videogram, jf. forslag til vedtak VI, nr. 2.

Kap. 335 Pressestøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
52	Norges forskningsråd	1 696		
71	Produksjonstilskudd	264 310	264 452	272 914
73	Anvendt medieforskning og etterutdanning	11 577	13 086	13 505
75	Tilskudd til samiske aviser	18 877	21 627	22 319
76	Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner	1 487	987	769
77	Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark	1 743	1 743	1 799
	Sum kap. 335	299 690	301 895	311 306

Kapitlet omfatter midler til produksjonstilskudd til dagsaviser, medieforskning og etterutdanning, støtte til samiske aviser, støtte til minoritetsspråklige publikasjoner og distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark.

Mål for 2010

Pressestøtten er et sentralt virkemiddel for å oppnå målene på medieområdet, jf. omtale i hovedinnledningens pkt. 1.3.2.

Det legges til grunn følgende mål:

1. produksjonstilskuddet skal bidra til å opprettholde et mangfold av avisutgivelser i hele landet og stimulere til lokal avis konkurranse
2. tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet
3. tilskuddet til minoritetsspråklige publikasjoner skal bidra til framvekst av publikasjoner for

språklige minoriteter og til utvikling av redaksjonell kvalitet i disse publikasjonene

4. tilskuddet til anvendt medieforskning og etterutdanning skal legge til rette for økt kunnskap om og kvalitet i norske medier

Av hensyn til pressens redaksjonelle frihet bør staten i minst mulig grad gripe aktivt inn i pressemønsteret. Det er derfor ikke fastsatt resultatmål på disse områdene.

Budsjettforslag 2010

Økningen på kap. 335 Pressestøtte utgjør i 2010 9,4 mill. kroner.

Post 71 Produksjonstilskudd

Produksjonstilskudd til avisene er, i tillegg til fritak for merverdiavgift, det viktigste virkemiddelet for å opprettholde mangfoldet i avisutgivelser, både

geografisk og når det gjelder innhold og verdiforankring.

Produksjonstilskuddet forvaltes av Medietilsynet. Tildeling skjer etter forskrift om produksjonstilskudd til dagsaviser, som er fastsatt av Kultur- og kirkedepartementet. Forskriften fastsetter kriterier for fordeling av tilskudd til nummertøaviser med opplag under 80 000, og nummerénaviser og aleneaviser med opplag under 6 000.

Posten foreslås videreført på samme nivå som for 2009 justert for forventet prisstigning.

Post 73 Anvendt medieforskning og etterutdanning

Bevilgningen på denne posten går til Rådet for anvendt medieforskning, tilskudd til etterutdanning i mediebransjen via Institutt for journalistikk samt tilskudd til særskilte prosjekter i regi av Mediebedriftenes Landsforbund og Landslaget for lokalaviser.

Rådet for anvendt medieforskning fremmer forslag til fordeling av midlene til forskning. Medietilsynet fordeler midlene. Departementet forutsetter at Rådet for anvendt medieforskning fortsatt fokuserer på barn og unges mediebruk. I tillegg bør Rådet prioritere forskning på mediebruk blant personer med innvandrerbakgrunn.

Landslaget for Lokalavisers prosjekt Ung & engasjert skal stimulere til aktiv deltakelse i samfunnsdebatten og økning av valgdeltakelsen gjennom å rekruttere barn og ungdom til å bli faste lesere og brukere av lokalavisen. Regjeringen mener det er viktig å stimulere barn og unges samfunnsdeltakelse, og foreslår å videreføre støtten til prosjektet med 1 mill. kroner også i 2010.

Post 75 Tilskudd til samiske aviser

To samiske dagsaviser, Ávvir og Ságat, mottok produksjonstilskudd i 2008. Ávvir ble i august 2008 utvidet til daglig utgivelse (dvs. fem utgaver per uke). Ságat økte i april 2008 antall utgivelser fra tre til fire per uke, og fra 1. oktober 2008 har avisen hatt daglig utgivelse.

Bevilgningen for 2010 foreslås videreført fra 2009 justert for forventet prisstigning.

Post 76 Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner

Posten omfatter bevilgninger til tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner, regulert i forskrift fast-

satt av Kultur- og kirkedepartementet. Midlene fordeles av Medietilsynet i tråd med forskriften.

I 2008 mottok fire publikasjoner (på bosnisk, kinesisk og italiensk) til sammen om lag 1,2 mill. kroner i tilskudd. Bevilgningen for 2010 foreslås redusert med 0,2 mill. kroner som følge av at det er færre publikasjoner i ordningen.

Post 77 Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark

Bevilgningen omfatter det særskilte distribusjonstilskuddet til avisene i Finnmark. Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som for 2009 justert for forventet prisstigning. Ti aviser omfattes av ordningen.

Rapport 2008

Mål 1:

Pressestøtten skal bidra til å opprettholde mangfoldet i avisutgivelser, både i verdiforankring, geografi og innhold

Rapport

Ved utgangen av 2008 ble det utgitt 228 ulike aviser i Norge. Dette er like mange som året før. Avisene ble utgitt på 185 forskjellige steder. Fem steder har konkurrerende dagsaviser, 15 steder har annen form for lokal konkurranse, mens på 165 steder blir det bare utgitt én avis⁵.

Avisenes samlede opplag er anslått til 2,76 millioner i 2008. Det er en nedgang på 81 000 (2,8 pst.) sammenliknet med 2007. 2008 er dermed det tiende året på rad med opplagsnedgang. I likhet med tidligere år var det også i 2008 løssalgavisene VG og Dagbladet som sto for den største nedgangen.

Medietilsynet gjennomfører årlige undersøkelser av den økonomiske situasjonen i dagspressen. Tallene for 2008 omfatter 208 aviser. I alt 134 aviser mottok produksjonstilskudd. Økonomien i avisene som mottar produksjonstilskudd ble vesentlig svekket fra 2007 til 2008. Disse avisene hadde et samlet underskudd før støtte på 222 mill. kroner i 2008. Etter støtte utgjorde overskuddet 39 mill. kroner, mot 102 mill. kroner i 2007. Det er særlig de større nummertøavisene som hadde svake resultater.

⁵ "Avisåret 2008", Sigurd Høst, Høgskulen i Volda, Møreforskning Volda.

Mål 2:

Pressestøtten skal sørge for at det blir utgitt dagsaviser, samiske aviser og publikasjoner på minoritetsspråk

Rapport

To samiske dagsaviser, Ávvir og Ságat, mottok produksjonstilskudd i 2008. Etter en vesentlig økning av pressestøtten i 2007 og 2008 utvidet begge aviser til daglig utgivelse (dvs. fem utgaver per uke) i 2008. I tillegg mottok publikasjonen Nuorttanaste et øremerket tilskudd på 250 000 kroner, og Lokalavisa Nordsalten mottok 378 000 kroner til produksjon av avissider på lulesamisk.

Ti aviser i Finnmark mottok til sammen om lag 1,7 mill. kroner i distribusjonstilskudd i 2008.

I underkant av 1,2 mill. kroner ble fordelt på fire minoritetsspråklige publikasjoner i 2008. Publikasjonene ble utgitt på kinesisk, bosnisk og italiensk. Medietilsynet avsatte dessuten ca. 330 000 kroner til stipender i 2008, i tråd med § 10 i forskrift om tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner. Midlene gikk til kompetanseoppbygging for enkeltpersoner i regi av Institutt for journalistikk.

Mål 3:

Det er et viktig mål å opprettholde grunnlaget for at det blir utgitt lokalaviser og regionale aviser som både kan fungere som lokale/regionale informasjonsmedier, og som samtidig er alternativer til de store riksavisene

Rapport

Ikke siden 1940 har det blitt gitt ut flere aviser i landet enn i 2008. De aller fleste av disse er lokalaviser. Siden pressestøtten ble innført i 1969 har antallet lokale to-tre-dagersaviser økt fra 72 til 81. I samme periode har antall lokale ukeaviser økt fra 27 til 63. Sju nye aviser ble startet i løpet av 2008. Samtlige var ukeaviser, og tre av avisene ble startet på steder som ikke hadde avis fra før.

Kringkasting**Mål for 2010**

Målet på kringkastingområdet er å opprettholde et sterkt allmennkringkastingstilbud. NRK må derfor sikres stabile og forutsigbare rammevilkår.

Forslag til kringkastingsavgift for 2010

Kringkastingsavgiften foreslås økt med kr 92 til kr 2 254 ekskl. merverdiavgift, jf. forslag til vedtak V, nr. 3. Dette utgjør kr 2 434 inkl. merverdiavgift (8 pst.). Forslaget innebærer en økning på 4,2 pst.

Etter NRKs beregninger vil kompensasjon for pris- og lønnsvekst innebære en økning i kringkastingsavgiften med kr 62. NRK ber om ytterligere kr 30 utover pris- og lønnsvekst for å dekke kostnader til økning av aktiviteter eller nysatsinger. Dette gjelder oppgradering av distribusjon av multimedieinnhold på Internett, drift av NRKs skoleportal, rettighetsklarering for "Åpent arkiv"/skoleportalen og døvetolk/teksting for døve og hørselhemmede. NRK ber også om en særskilt økning av kringkastingsavgiften i 2010 i forbindelse med Eurovision Song Contest i 2010.

Kultur- og kirkedepartementet legger til grunn at den foreslåtte økningen av kringkastingsavgiften vil gi NRK kompensasjon for lønns- og prisvekst. I tillegg bør økningen gi grunnlag for noe aktivitetsøkning, særlig med vekt på NRKs skoleportal. Regjeringen legger ikke opp til særskilt økning til Eurovision Song Contest.

Siden 1998 er det lagt til grunn at kringkastingsavgiften bør økes tilsvarende forventet pris- og lønnsvekst. Eventuelle økninger utover dette må vurderes og begrunnes særskilt. Departementet vil peke på at endringen av kringkastingsloven § 8-5 som trådte i kraft 1. juli 2009, gir NRK innsyn i distributørenes abonnentregistre. Dette vil ventelig redusere andelen seere som ikke betaler kringkastingsavgift og sikre NRK økte inntekter allerede fra første termin 2010. På dette grunnlag antar departementet at denne økningen vil kunne bidra til å finansiere nye tiltak som NRK ønsker dekket. Dersom tilgangen til abonnentregistre ikke skulle gi en inntektsøkning for NRK, vil dette inngå i vurderingen i forbindelse med fastsettelsen av kringkastingsavgiften for 2011.

Departementet ser det som et grunnleggende prinsipp at kringkastingsavgiften ikke skal finansiere aktiviteter som faller utenfor NRKs samfunnsoppdrag. Dette følger for øvrig også av EØS-avtalens statsstøtteregler. Den første linjen i tabellen nedenfor viser NRKs bruttokostnader ved å produsere allmennkringkastingstilbudet. Nettokostnadene framkommer ved at eventuelle andre inntekter enn kringkastingsavgiften trekkes fra bruttokostnadene. Inntekter fra kringkastingsavgiften skal tilsvare NRKs nettokostnader. Eventuelle avvik vil forekomme dersom NRKs kostnader over eller undervurderes, eller hvis antall avgiftsbetallere varierer fra år til år.

Tabell 9.29 Tall for NRK AS i perioden 2003-2010 (tallene for 2009-2010 er budsjetterte tall):

År	(i mill. kr)							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brutto kostnader allmennkringkasting	3 365	3 527	3 618	3 801	4 092	4 341	4 434	4 642
Andre inntekter fra allmennkringkastingsoppdrag	-60	-186	-56	-77	-66	-60	-59	-59
Kommersielle inntekter	-112	-105	-115	-144	-127	-122	-122	-125
Utbytte fra datterselskaper								
Netto kostnader allmennkringkasting	3 192	3 234	3 446	3 579	3 899	4 158	4 253	4 459
Kringkastingsavgift ¹	3 217	3 334	3 455	3 581	3 739	4 078	4 258	4 461
Overskudd / underskudd	25	100	9	2	-160	-80	5	2
Resultat i pst. av brutto kostnader	0,8	3,1	0,3	0,1	(3,9)	(1,8)	0,1	0

¹ Inntekter fra kringkastingsavgiften og tilleggsavgifter, inkasso m.v.

Rapport 2008

For 2008 var Regjeringens mål å beholde NRK som reklamefri allmennkringkaster finansiert via kringkastingsavgiften samt å videreføre NRKs rolle som formidler av kultur, språk og nasjonal identitet. Det var også et mål å gi NRKs distriktskontorer gode utviklingsmuligheter.

NRK AS hadde i 2008 totalt om lag 4,3 mrd. kroner i inntekter. Fordelingen framgår av tabellen nedenfor.

Antall betalere av kringkastingsavgiften viser en økning på 40 000 fra desember 2007 til desember 2008, og antallet var ved utgangen av 2008 på 1,9 millioner. NRK legger til grunn at det er ca. 10 pst. av husstandene som ikke betaler kringkastingsavgift, men som like fullt er avgiftspliktige.

Regnskapet for NRK AS (morselskapet) viser et underskudd i 2008 på 80,5 mill. kroner, og konsernet fikk et underskudd på 131,7 mill. kroner.

Kringkastingsavgiften ble i statsbudsjettet for 2009 vedtatt økt med kr 124, jf. Budsjettinnst. S. nr. 2 (2008-2009). Departementets forutsetning for økning av avgiften for 2009 var at økningen skulle kompensere for forventet pris- og lønnsvekst. Den skulle også bidra til å dekke økte pensjonskostna-

der som følge av overgang til ny regnskapsstandard.

Medietilsynet har ansvar for å føre tilsyn med om NRK etterlever allmennkringkastingsforpliktelsene. Tilsynet utarbeider hvert år en allmennkringkastingsrapport. Denne rapporten danner grunnlaget for generalforsamlingens vurdering av om NRK oppfyller allmennkringkastingsoppdraget. Departementet gir i den årlige budsjettproposisjonen til Stortinget en redegjørelse for Medietilsynets merknader i allmennkringkastingsrapporten samt hvordan generalforsamlingen har fulgt opp dette.

Medietilsynet konkluderte i allmennkringkastingsrapporten for 2008 med at NRK gjennom sitt programtilbud langt på vei ivaretar de overordnede krav til virksomheten på en tilfredsstillende måte. Tilsynet hadde likevel enkelte merknader til NRKs oppfyllelse av oppdraget. Dette gjaldt følgende:

- daglige norskspråklige radiosendinger til barn under 12 år
- radiotilbudet til barn
- sendinger for den samiske befolkningen på fjernsyn i helgene
- jevnlig radioprogrammer for barn på samisk

- jevnlig radioprogrammer for unge på samisk, ettersom tilbudet kun tilbys regionalt og på dab-radio
- omfang og bredde i programtilbudet til nasjonale minoritetsgrupper spesielt
- andelen nynorsk i radio og fjernsyn

Medietilsynets allmennkringkastingsrapport om NRK for 2008 ble behandlet på NRKs generalforsamling 29. juni 2009. Kultur- og kirkeministerens uttrykk for generell tilfredshet med NRKs etterlevelse av allmennkringkastingsforpliktelsene. Statsråden noterte seg imidlertid merknadene som gjelder NRKs programtilbud, og forventer at dette blir fulgt opp av NRK på en tilfredsstillende måte.

Medietilsynets allmennkringkastingsrapport om NRK for 2008 ble behandlet på NRKs generalforsamling 29. juni 2009. Kultur- og kirkeministerens uttrykk for generell tilfredshet med NRKs etterlevelse av allmennkringkastingsforpliktelsene. Statsråden noterte seg imidlertid merknadene som gjelder NRKs programtilbud, og forventer at dette blir fulgt opp av NRK på en tilfredsstillende måte.

Tabell 9.30 NRKs inntekter i 2008:

	(i mill. kr)	
	NRK AS	Konsern
Inntekter fra kringkastingsavgiften	4 078	4 077
Annen driftsinntekt	202	273
Totalt	4 279	4 351

Et av målene på kringkastingsområdet er å opprettholde et sterkt allmennkringkastingstilbud. NRK var markedsleder både i radio- og fjernsynsmarkedet gjennom 2008. Oppslutningen om fjern-

synstilbudet sank noe, mens for radio var oppslutningen relativt stabil. Bruken av tilbudet på nett økte. Oppslutningen er innenfor de målsettinger NRK selv har fastsatt.

Kap. 336 Informasjonsberedskap – kringkasting

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Informasjonsberedskap	1 000		
	Sum kap. 336	1 000		

Rapport 2008

Gjennom en forskriftsendring våren 2007 ble det slått fast at NRK selv skal dekke kostnadene med informasjonsberedskap, jf. forskrift om virksom-

heten i Norsk rikskringkasting under beredskap og i krig av 6. oktober 1989 nr. 4154.

Bevilgningen for 2008 ble således disponert i sin helhet av TV 2. Midlene ble nyttet til investering i utstyr som skal bidra til å styrke TV 2s beredskap i en krisesituasjon.

Kap. 337 Kompensasjon for kopiering til privat bruk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
70	Kompensasjon	36 312	37 910	39 910
	Sum kap. 337	36 312	37 910	39 910

Mål for 2010

Åndsverkloven gir adgang til å kopiere åndsverk til privat bruk. Etter loven § 12 skal opphavsmennene gis en rimelig kompensasjon gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Bevilgningen over kap. 337 skal gi kompensasjon til rettighetshavere for privat kopiering av lydopptak og film.

Budsjettforslag 2010

Post 70 Kompensasjon

Posten gjelder kompensasjonsordning for kopiering av åndsverk til privat bruk. Ordningen skal gi kompensasjon til rettighetshaverne for lovlig kopiering til privat bruk. Kompensasjonsordningen her må ses i sammenheng med kompensasjonsordningen til kollektive formål gjennom Fond for lyd og bilde. Det er disse to bevilgningene som samlet utgjør kompensasjon til rettighetshaverne for den privatbrukskopieringen som er tillatt etter åndsverkloven.

I 2009 ble det bevilget 37,9 mill. kroner til kompensasjon for kopiering til privat bruk. Regjeringen foreslår øke bevilgningen på posten med 2 mill. kroner i 2010.

Rapport 2008

Kompensasjonsordningen ble innført i 2005. Fordelingen skjer som et tilskudd til rettighetshaverorganisasjonen Norwaco. Norwaco representerer 34 organisasjoner for rettighetshavere. De 34 medlemsorganisasjonene omfatter ca. 37 000 individuelle rettighetshavere, dvs. opphavsmenn, utøvende kunstnere og produsenter. Norwaco fordeler tilskuddet til sine medlemsorganisasjoner etter en avtalt fordelingsnøkkel. Medlemsorganisasjonene fordeler deretter midlene videre til sine enkelte medlemmer. Beløpet fordeles også til rettighetshavere innen EØS-området, i kraft av gjensidighetsavtaler som Norwaco forhandler fram.

Norwaco innhenter statistikk og opplysninger som er relevante for fordelingen mellom rettighetshavergrupper. Utgangspunktet for fordelingen har vært årlige undersøkelser over omfanget av hvilke åndsverk som faktisk kopieres og fra hvilke kilder. I 2008 ble undersøkelsen foretatt gjennom hele året, og kartla som tidligere år omfanget av kopiering av bl.a. musikk, lydbøker, radioprogram, musikkvideoer, film/fjernsynsserier samt andre fjernsynsprogram og lydproduksjoner.

Programkategori 08.40 Den norske kirke (kap. 340–342)

Programkategorien omfatter de statlige bevilningene til Den norske kirke, som i det vesentlige gjelder driftsbevilgninger til de regionale og sentralkirkelige organene, til prestedtjenesten, biskopene og Det praktisk-teologiske seminar. Kategorien omfatter også tilskudd til kirkelig virksomhet, bl.a.

til kirkens trosopplæring, Sjømannskirken og døvemenighetene, foruten utgifter til det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og driften av Erkebisppegården. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Utgifter under programkategori 08.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
340	Kirkelig administrasjon	539 204	538 984	570 597	5,9
341	Presteskapet	843 967	819 255	828 078	1,1
342	Nidaros domkirke m.m.	50 926	50 398	51 133	1,5
	Sum kategori 08.40	1 434 097	1 408 637	1 449 808	2,9

Utgifter under programkategori 08.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post- gr.	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010	Pst. endr. 09/10
01-01	Driftsutgifter	1 051 553	1 018 481	1 032 855	1,4
21-23	Spesielle driftsutgifter	40 869	31 606	32 618	3,2
70-89	Overføringer til private	341 675	358 550	384 335	7,2
	Sum kategori 08.40	1 434 097	1 408 637	1 449 808	2,9

Departementet foreslår en bevilgning på i alt 1 449,8 mill. kroner for 2010. Dette er en økning på 41,2 mill. kroner eller 2,9 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2009.

Tilstandsvurdering

Staten og Den norske kirke – demokratireformen
De sju politiske partiene på Stortinget inngikk 10. april 2008 en avtale om hvordan forholdet mellom staten og Den norske kirke skal reguleres rettslig i framtiden. Avtalen, som gjelder ut stortingsperioden 2009-2013, lå til grunn for St.meld. nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke, jf.

Innst. S. nr. 287 (2007-2008). Med bakgrunn i denne avtalen er det fremmet forslag til endringer i alle de sju grunnlovsparagrafene som i dag omhandler statskirkeordningen, jf. Dokument nr. 12:10 (2007-2008).

Gjennomføringen av det brede forliket i Stortinget vil representere de mest omfattende endringene i statskirkeordningens rammeverk siden 1814. Grunnloven § 2, som i dag sier at "Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion", er foreslått opphevet og erstattet av en ny verdiparagraf: "Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv. Denne Grundlov

skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene.”

Grunnloven § 16, som i dag anses å være et uttrykk for det kongelige kirkestyret, er foreslått erstattet med en ny paragraf. Den nye paragrafen har en ordlyd som markerer Den norske kirke som folkekirke og kirkens særlige stilling overfor staten. Forslaget til ny § 16 inneholder en bestemmelse om at kirkens ordening skal reguleres i egen lov og at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

Avtalen forutsetter at dagens offentlige finanseringsordninger for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn skal videreføres, at staten fortsatt skal lønne og ivareta arbeidsgiveransvaret for biskoper og prester, og at den sentrale og regionale kirkeadministrasjonen fortsatt skal være en del av statsforvaltningen.

Endringene i relasjonene mellom stat og kirke skal gjennomføres på en måte som imøtekommer behovet for kontinuitet. Kirkemedlemmenes tilhørighet til Den norske kirke skal ivaretas, og det skal legges til rette for at kirken fortsatt kan fylle sin rolle som folkekirke, som verdi- og tradisjonsbærer og formidler av den kristne tros- og kulturarven.

De omfattende endringene i Grunnloven som den politiske avtalen beskriver, hviler på at det skal gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke. Demokratireformen er beskrevet i avtalens første punkt, der det heter:

”Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform, slik også Kirken har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformen gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling. Reformen skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordening for valg til Kirkemøte og Bispedømmeråd. Det legges til grunn at en tilfredsstillende demokratireform ut fra overnevnte forhold, er gjennomført i Den norske kirke i løpet av 2011.”

Bakkevigutvalgets innstilling *Styrket demokrati i Den norske kirke*, som avtalen refererer til, ble lagt fram våren 2008. Sentralt i innstillingen står

forslag om å prøve ut nye regler for de kirkelige valgene i 2009 og 2011. Bakkevigutvalgets innstilling ble fulgt opp gjennom vedtak av Kirkemøtet 2008 om nye valgeregler for utprøving ved valgene i 2009. Valgordninger for nye kirkelige valg i 2011 skal vurderes i lys av erfaringene fra kirkevalgene i 2009. Etter endring i kirkeloven våren 2009, jf. Innst. O. nr. 57 (2008-2009) og Ot.prp. nr. 34 (2008-2009), ble det åpnet for utprøving av nye valgeregler. Samtidig med endringen i kirkeloven ble det gitt en tilleggsbevilgning på 68 mill. kroner til gjennomføring av demokratireformen og valgene i 2009, jf. Innst. S. nr. 183 (2008-2009) og St.prp. nr. 39 (2008-2009).

Folkekirken

Gjennom tusen år har kirken vært med å prege norsk kultur, historie og samfunnsliv. Det har vært tette bånd mellom statsmakt og kirke. Lokalt og nasjonalt har kirkelige tradisjoner og seremonier preget dagligliv og høytid. Selv om Den norske kirke betegnes som statskirke, framstår kirken for medlemmene og for folk flest som lokal. Inntrykket av kirken vil for mange være preget av personlige opplevelser av gudstjenester, kirkelige handlinger eller annen menighetsaktivitet. Kirkebyggene står som lokale samlingssteder for markering av høytid, glede og sorg. Sammen med kirkegårdene representerer de viktige identitetsbærere i lokalsamfunnet.

Oppslutning og deltakelse

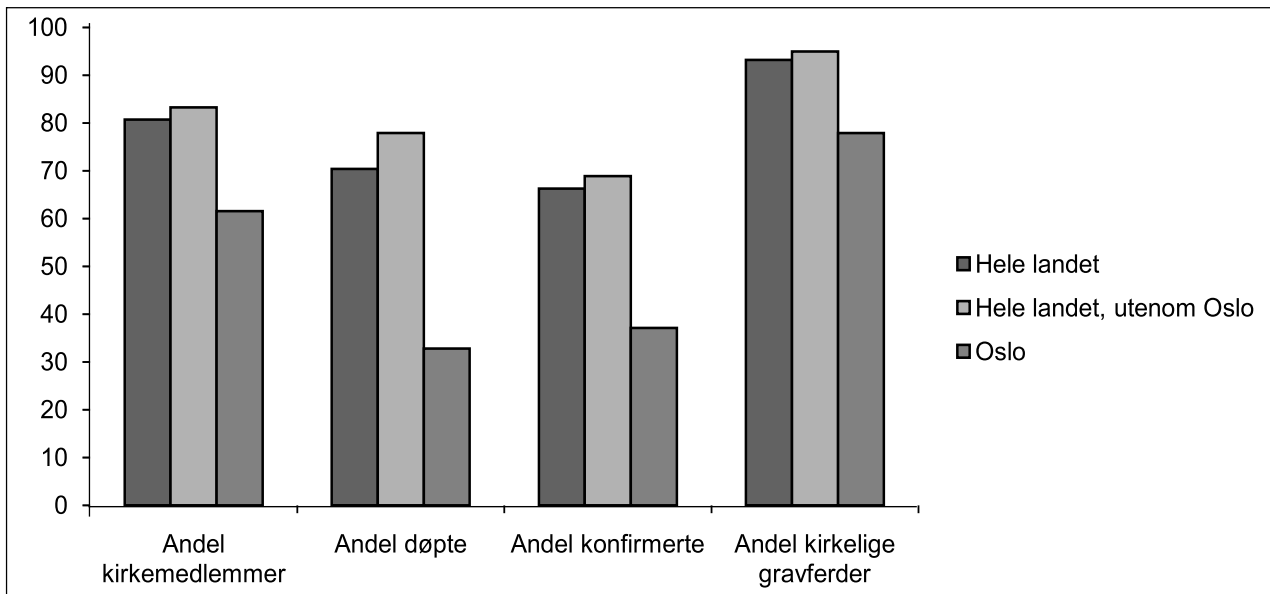
De aktuelle endringene i statskirkeordningen er nær knyttet til sentrale utviklingstrekk i samfunnet. De siste tiårene er det norske samfunnet i økende grad kjennetegnet ved et kulturelt, religiøst og livssynsmessig mangfold. I 1960 hadde Den norske kirke en medlemsopplutning tilsvarende 96 pst. av befolkningen. Ved årsskiftet 2008/2009 var 81 pst. registrert som medlemmer. Selv om andelen kirkemedlemmer i befolkningen har vært synkende gjennom de siste tiårene, har medlems-tallet vært relativt stabilt. 7 000 personer meldte seg ut av Den norske kirke i 2008. I 2007 var det 8 300 utmeldinger.

Ved siden av den fortsatt høye medlemsprosenten er det i stor grad deltakelsen og oppslutningen omkring kirkens ritualer og høytider som bekrefter kirkens karakter av folkekirke. Oppslutningen om kirkelige handlinger (dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd) viser også høy grad av stabilitet og kontinuitet. Det ble i 2008 utført 42 600 dåpshandlinger i Den norske kirke, som er 400 færre enn i 2007. Andelen døpte av alle fødte barn falt med

0,7 pst. sammenlignet med året før. 41 660 ble konfirmert i kirken i 2008, som er 850 færre enn i 2007. I forhold til antallet 15-åringer det året, falt andelen kirkelige konfirmasjoner med 0,8 prosentpoeng. Det ble i 2008 utført 11 300 vigslar i Den norske kirke. I tillegg kommer 1 300 vigslar utført utenlands i sjømannskirkene. Andelen kirkelige vigslar utgjorde ved dette ca. halvparten av alle inngåtte ekteskap. I 2008 ble det registrert 38 800 gravferder i Den norske kirke. Andelen kirkelige

gravferder i forhold til antall døde holder seg stabil på noe over 90 pst.

Figur 9.5 viser at medlemsandelen og oppslutningen om Den norske kirke varierer mellom Oslo og landet for øvrig. Bl.a. som følge av økt innvandring, er det kulturelle og religiøse mangfoldet større i hovedstadsområdet enn i resten av landet. Tendensene i Oslo skiller seg derfor markert fra andre områder i landet.

Figur 9.5 Andel kirkemedlemmer av befolkningen, døpte av alle fødte, konfirmerte av alle 15-åringer og kirkelige gravferder av alle døde i 2008.

Kilde: 2008 © Statistisk sentralbyrå

Det ble avholdt 63 500 gudstjenester i Den norske kirke i 2008, med i alt 6,3 mill. besøkende. Gjennom de senere år er det registrert en viss nedgang i antallet gudstjenester, og også en svak nedgang i den gjennomsnittlige gudstjenestedeltakelsen. I 2008 var det i snitt 100 besøkende ved gudstjenestene på søn- og helligdager. Størst oppslutning hadde gudstjenestene på julaften, som samlet 600 000 besøkende. I tillegg til gudstjenestene og de kirkelige handlingene er det en mangfoldig og omfattende aktivitet i Den norske kirke, som samler stor deltakelse. Menighetene rapporterte i 2008 bl.a. om aktivitet i over 2 000 kor, med i alt 46 000 medlemmer. Det ble arrangert mer enn 8 000 konserter og andre kulturelle arrangement i kirkene, som samlet nær 850 000 deltakere. I tillegg kommer en rekke tiltak innen trosopplæring, barne- og ungdomsarbeid, diakonale tiltak, ulike former for misjons- og foreningsarbeid m.m.

Kirkeøkonomien

Den norske kirke består av nær 1 300 sokn som alle har et menighetsråd. I kommuner med flere sokn er det et kirkelig fellesråd, som ivaretar økonomiske og administrative oppgaver på vegne av soknene. Kommunene har det finansielle ansvaret for drift og vedlikehold av kirker, kirkegårder og andre lokalkirkelige utgifter. Staten finansierer prestedtjenesten og de regionale og sentralkirkelige organene. I 2008 ble det over kommunebudsjettene bevilget ca. 2,2 mrd. kroner til dekning av lønns- og driftsutgifter i den lokale kirke. Overføringene til kirkelige formål over statsbudsjettet var på ca. 1,4 mrd. kroner.

Fellessrådenes økonomiske situasjon uttrykker langt på vei den økonomiske situasjonen for Den norske kirke. I tabell 9.31 er utviklingen i fellesrådenes økonomi fra 2006 til 2008 framstilt på bakgrunn av regnskapstall som er innrapportert til Statistisk sentralbyrå.

Tabell 9.31 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2006–2008 (i 1 000 kr)

	(i 1 000 kr)		
	2006	2007	2008
Driftsinntekter	2 787 000	3 040 000	3 291 000
Investeringsinntekter	302 000	560 000	586 000
Driftsutgifter	2 704 000	2 900 000	3 181 000
Investeringsutgifter	381 000	662 000	778 000
Netto driftsresultat ¹	73 000	146 000	119 000
Kommunale overføringer ²	1 927 000	2 057 000	2 174 000
Statlige overføringer, drift	240 000	264 000	265 000

¹ Netto driftsresultat framkommer som differansen mellom driftsinntekter og -utgifter samt finansinntekter og -utgifter. Netto finansinntekter var i 2008 på 9 mill. kroner. Refusjonsbeløp for merverdiavgift på investeringsutgifter, ca. 108 mill. kroner i 2008, føres som driftsinntekt og inngår i driftsresultatet.

² Verdien av finansielle overføringer fra kommunene, kommunal tjenesteyting og nettoutgifter for kirkegårdsdrift ført i kommuneregnskapet inngår i totalbeløpet. Enkelte steder føres driftsutgifter og -inntekter ved kirkegårdsdriften i kommuneregnskapet. Nettoutgiftene ved dette, som var 35,5 mill. kroner i 2007 og 53 mill. kroner i 2008, er inkludert her og i beløpene for driftsinntekter og -utgifter.

Det framgår av tabellen at fellesrådenes samlede inntekter økte med 277 mill. kroner fra 2007 til 2008, dvs. med 7,7 pst. Driftsinntektene økte med 251 mill. kroner eller 8,3 pst. Tilsvarende tall i 2007 var 253 mill. kroner og 9,1 pst. Investeringsinntektene økte i 2008 med 26 mill. kroner. Av de samlede investeringsinntektene på 586 mill. kroner utgjorde overføringene fra kommunene 474 mill. kroner. Tilsvarende tall i 2007 var 560 mill. kroner og 508 mill. kroner.

Fellesrådenes samlede utgifter økte med 397 mill. kroner fra 2007 til 2008, dvs. med 11,1 pst. Økningen i driftsutgifter var på 281 mill. kroner eller 9,7 pst. Tilsvarende tall for 2007 var 196 mill. kroner og 7,2 pst. Investeringsutgiftene økte i 2008 med 116 mill. kroner. Av de samlede investeringsutgiftene i 2008 var 559 mill. kroner relatert til kirkebyggene, mens tilsvarende tall for 2007 var 415 mill. kroner. Som det framgår av tabellen, har den totale bruken av midler økt betydelig fra 2006 til 2008. I 2006 utgjorde fellesrådenes totale utgifter (drifts- og investeringsutgiftene) i overkant av 3 mrd. kroner. I 2008 har de totale utgiftene økt til nærmere 4 mrd. kroner.

Netto driftsresultat, som viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, var for fellesrådene på 146 mill. kroner i 2007 og 119 mill. kroner i 2008. Netto driftsresultat angir hvor mye som kan avsettes til finansiering av investeringsutgifter og framtidig drift, og er et uttrykk for fellesrådenes økonomiske handlefrihet. Korrigert for refusjonsbeløpet for merverdiavgift på investeringsutgifter, som føres som driftsinntekt, ville driftsresultatet

vært på 68 mill. kroner i 2007 og 11 mill. kroner i 2008.

Overføringene fra kommunene er den viktigste finansieringskilden for fellesrådene. I 2007 økte de kommunale overføringene for finansiering av fellesrådenes driftsutgifter med 6,8 pst., mens lønns- og prisutviklingen for kommunesektoren fra 2006 til 2007 var 4,4 pst.⁶ Veksten i de kommunale overføringene i 2008 var på 5,7 pst., mens lønns- og prisveksten for kommunesektoren er beregnet til 6,4 pst. I 2008 utgjorde de kommunale overføringene 66,1 pst. av fellesrådenes driftsinntekter, mens de i 2007 utgjorde 67,7 pst.

De statlige overføringene til fellesrådene var omtrent uendret fra 2007 til 2008. I overføringene på 265 mill. kroner inngår bl.a. tilskuddet til diakoni og undervisning (jf. kap. 340, post 71), det generelle driftstilskuddet til fellesrådene (jf. kap. 340, post 72) og tilskuddet til trosopplæring (jf. kap. 340, post 75). De statlige overføringene utgjorde 8,7 pst. av fellesrådenes driftsinntekter i 2007 og 8,1 pst. i 2008.

Det framgår av tabellen at fellesrådenes driftsutgifter i 2008 hadde en større økning enn driftsinntektene. Fordelt på kommunestørrelse viser regnskapstallene at inntektsøkningen de to siste årene fordeler seg noe ulikt mellom fellesrådene i små og større kommuner. De kommunale overføringene til fellesrådene i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere (233 fellesråd) økte med

⁶ Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi, april 2009.

9,4 pst. Den samlede veksten i de kommunale overføringene til kirkesektoren var på 12,9 pst. Lønns- og prisstigningen for kommunesektoren for de to siste årene har vært på 11,1 pst. For fellesrådene i de minste kommunene var det en nedgang i de statlige overføringene, bl.a. som følge av reduksjonen i det generelle driftstilskuddet bevilget over kap. 340, post 72. Fellesråd i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere har ellers hatt en lavere vekst i sine faste lønnsutgifter de to siste årene (10,2 pst.) enn øvrige fellesråd (16,8 pst.). Den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA har konstatert at årsverkstallet for fellesråd i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere gikk noe ned fra 2006 til 2008, dvs. fra ca. 800 til 770.

Den betydelige økningen i fellesrådenes investeringsutgifter som fant sted i 2007, og som i hovedsak har gått til oppgradering og rehabilitering av kirkebygg og kirkegårder, er ytterligere forsterket i 2008. Økningen var på 281 mill. kroner i 2007 (74 pst.) og 116 mill. kroner i 2008 (18 pst.). Veksten representerer en fordobling i løpet av to år. Økningene i de årlige vedlikeholds- og investeringsutgiftene overfor kirkebyggene må ses i sammenheng med de senere års styrking av kommuneøkonomien og de særlige tiltakene som har vært rettet mot kirkebyggene, jf. omtalen under kap. 340, post 72 og figur 9.6.

Utfordringer og strategier

Kirkeforliket og demokratireformen

Et overordnet mål for kirkepolitikken er at Den norske kirke skal opprettholdes og videreutvikles som en åpen, inkluderende og demokratisk folkekirke. Den politiske avtalen 10. april 2008 om det framtidige forholdet mellom stat og kirke peker fram mot løsere bånd mellom stat og kirke. Avtalen gjelder ut stortingsperioden 2009-2013. I avtaleperioden skal det igangsettes en prosess hvor målet er at "utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirke-møte eller bispedømmeråd". Et sentralt element i denne prosessen er gjennomføringen av demokratireformen, som har som mål å gi kirkens organer en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Kirkevalgene i september 2009 ble tilrettelagt i lys av dette hovedmålet. Erfaringene fra valgene vil nå bli gjennomgått og evaluert, og skal bl.a. tjene som grunnlag for de kirkelige valgene i 2011. En bred og forskningsbasert evaluering vil foreligge i 2010.

Under arbeidet med demokratireformen har det vært reist spørsmål om å styrke presesfunksjonen i Bispemøtet. Bakkevigutvalget tok til orde for

dette, for eksempel ved å opprette et tolvte bispeembete. Spørsmålet om å styrke presesfunksjonen ble omtalt i Ot.prp. nr. 34 (2008-2009), jf. Innst. O. nr. 57 (2008-2009).

Med bakgrunn i kirkeforliket vil departementet i avtaleperioden dessuten arbeide med spørsmål om tilpasninger av gravferdslovgivningen for bedre å ivareta minoritetshensyn.

Folkekirken

Oppfølgingen av kirkeforliket og endringene i forholdet mellom staten og Den norske kirke vil i årene framover ha stor betydning for utviklingen av kirkeordningen og kirkelovgivning. Selv om kirkeordningen og lovgivningen er av vesentlig betydning for kirkens daglige arbeid og virksomhet, er det i første rekke i kirkens og menighetens møte med den enkelte – under gudstjenester, dåp, vigslar og gravferd, under sørgesamtaler, på konfirmantsamlinger, i barne- og ungdomsarbeidet – at kirken utfordres som folkekirke. Perspektiver og overordnede mål som Den norske kirke har for sitt arbeid, er nylig formulert i et visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014 som Kirkemøtet 2008 gjorde vedtak om. Her framheves bl.a.: Å ta vare på kirkens tro og tradisjon og tolke dem inn i samtidens språk, kulturer og erfaringer; drive menighetsutvikling preget av fornyet gudstjeneste-feiring, trosopplæring og diakoni; kalle, oppmuntre og veilede mennesker til kirkelig utdanning, tjeneste og frivillig arbeid; møte andre tros- og livssynssamfunn med åpenhet, respekt, dialog og vitnesbyrd.

I tilknytning til visjonsdokumentet vedtok Kirkemøtet å prioritere følgende satsingsområder i perioden 2009-2014: *Diakoni, Kirkemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstjenesteliv og Samisk kirkeliv*. Foruten trosopplæringsreformen og gudstjenestereformen omfatter satsingsområdene bl.a. opptrapping av kirkens engasjement for miljøvern og rettførdig forbruk, kirkelig kultursatsing og nye planverk for diakoni og kirkemusikk i menighetene.

Gudstjenestereformen ble påbegynt ved Kirkemøtets vedtak i 2003. Det var da 25 år siden den nåværende høymesseordningen ble innført. Under reformarbeidet har det vært satset på en åpen prosess som bygger på menighetenes erfaringer. Både underveis i arbeidet med de nye liturgi-ene og i høringsfasen har utprøving av materialet vært en viktig del av prosessen. Etter planen skal arbeidet med reform av kirkens gudstjenesteordning slutføres på Kirkemøtet i 2010. Det er tatt sikte på at den nye gudstjenesteordningen trer i kraft fra 1. søndag i advent 2011.

Trosopplæringsreformen

Siden 1969, etter endringene i grunnskoleloven og den senere utviklingen av kristendomsfaget i skolen, har ikke lenger skolen hatt ansvaret for opplæringen av de døpte. Kirkens ansvar for å etablere et eget trosopplæringstilbud ble da forsterket. Gjennom trosopplæringsreformen er målet å utvikle et bredt og systematisk trosopplæringstilbud til alle døpte fram til 18-årsalderen. Reformen ble iverksatt fra 2004, med bakgrunn i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002-2003) *Trusopplæring i ei ny tid*. Opplæringen skal legge til rette for at alle som er døpt, får kunnskap om, erfaring med og forståelse av hva dåpen og troen innebærer. Trosopplæringen i kirken, på samme måte som tros- og livssynsopplæringen i andre tros- og livssynssamfunn, skal stimulere til identitetsbygging og forståelse av egen kultur og tradisjon. Kjennskap og trygghet i forhold til eget livssyn er en viktig forutsetning for toleranse og respekt for andres tro og livssyn.

Tidsperspektivet for gjennomføringen av reformen er ti år. Med bakgrunn i de erfaringer som ble vunnet etter reformens første fem år, er reformen fra 2009 gått over i en gjennomføringsfase, dvs. at reformen over tid skal innføres varig i alle landets menigheter. Trosopplæringsreformen og gjennomføringen av reformen i tråd med de mål som er satt, er blant de viktigste utfordringene kirken og menighetene står overfor i årene framover. Nærmere omtale av reformen er gitt under kap. 340, jf. post 75 og "Rapport 2008".

Kirkens lokale organisering og økonomi

Gjennom hele kirkens historie har kirken vært bygget på menighetene. Menighetene i Den norske kirke er organisert i geografisk bestemte sokn, som er den rettslige grunnenheten i Den norske kirke. Den norske kirke består i dag av nær 1 300 sokn. Det er stor variasjon med hensyn til soknernes størrelse, målt i medlems- og befolkningstall. Rundt en tredjedel av soknene har færre enn 1 000 medlemmer.

De utfordringer som er knyttet til den lokale kirkeøkonomien og kirkeforvaltningen, har nær sammenheng med kirkens organisering i et stort antall sokn, med nær 1 300 menighetsråd, 430 kirkelige fellesråd og 1 620 kirker med tilhørende kirkegårder. Kirkens lokale organisering og de utfordringer den lokale kirkeforvaltningen står overfor,

er omtalt relativt utførlig i St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Om staten og Den norske kirke*. En hovedutfordring i tiden framover er å utvikle og utprøve samarbeids- og organisasjonsformer som kan bidra til å styrke kirkeforvaltningen særlig i små kommuner, der det økonomiske ressursgrunnlaget for kirken er beskjedent og sårbart, jf. gjennomgangen av kirkeøkonomien ovenfor. Det har lenge pågått forsøks- og utviklingsarbeid på området, bl.a. for å prøve ut nye samarbeidsformer på tvers av sokne- og kommunegrenser. Dette arbeidet vil fortsette, med systematiske evalueringer og erfaringsinnhenting. Også den nye organiseringen av prestatjenesten (prostereformen) og gjennomføringen av trosopplæringsreformen, forventes å gi verdifulle erfaringer for den videre organisasjonsutviklingen i kirken.

Overfor kirkebyggene er innsatsen for istandsetting og bedret vedlikehold økt betydelig de seneste år. Rentekompensasjonsordningen for kirkebyggene er fortsatt et viktig stimulerings tiltak.

En velfungerende prestatjeneste som er nærværende i alle lokalsamfunn, er blant de viktigste forutsetningene for å opprettholde Den norske kirke som en landsdekkende kirke. Arbeidet med å tilpasse prestatjenesten til lokale forhold og menighetenes behov skal videreføres i tråd med intensjonene i prostereformen.

Gjennom de senere årene er rekrutteringssituasjonen i presteskaper blitt vanskeligere. Styrket rekruttering er en prioritert oppgave framover.

Hovedprioriteringer 2010

Budsjettforslaget for 2010 inneholder følgende hovedprioriteringer:

- 20 mill. kroner i økning til trosopplæringen
- 2 mill. kroner i økning til prestatjenesten for styrket rekruttering
- 5 mill. kroner til tiltak for å styrke pilegrimstradisjonen i Norge, jf. kap. 320, post 84
- 1 mill. kroner i økning som følge av utvidelsen av antallet medlemmer til bispedømmerådene og Kirkemøtet
- 1,75 mill. kroner i økning til 5 nye kulturelle rådgivere i bispedømmene, jf. kap. 320, post 01
- 1 mill. kroner i økning i tilskuddet til kirkemusikk, jf. tilskuddsordningen under kap. 323, post 55
- videreføring av 10 mill. kroner til sentrale tiltak for sikrings- og dokumentasjonsarbeid vedrørende kirkebyggene

Kap. 340 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	163 535	154 479	159 476
21	Spesielle driftsutgifter	33 994	25 955	26 786
71	Tilskudd til kirkelige formål	181 349	190 050	195 835
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	40 000	10 000	10 000
73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000	3 000	3 000
74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000	1 000	1 000
75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	111 957	150 000	170 000
76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, <i>kan overføres</i>	3 774	4 000	4 000
79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	595	500	500
	Sum kap. 340	539 204	538 984	570 597

Kapitlet omfatter driftsutgifter til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene, foruten tilskudd til kirkelige formål, bl.a. tilskudd til Sjømannskirken og døvemenighetene. Midler til reform av kirkens trosopplæring er budsjettert under kapitlet, jf. post 75.

Med bakgrunn i St.prp. nr. 39 (2008-2009), jf. Innst. S. nr. 183 (2008-2009), ble det under ny post 70 Demokratireformen i Den norske kirke bevilget 68 mill. kroner til gjennomføring av demokrati-reformen og de kirkelige valgene i 2009.

Mål for 2010

Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke, som inviterer mennesker i alle aldre og livssituasjoner til tro og fellesskap. Kirken skal bidra til å styrke lokalsamfunn, mål-bære menneskeverdet og utfordre til solidaritet.

Bevilgningene under kapitlet skal understøtte Kirkemøtets mål for Den norske kirke som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Til dette hører bl.a. at kirkens gudstjenesteliv skal fornyes og utvikles etter de mål som Kirkemøtet og Kirkerådet fastsetter.

Departementet vil særlig peke på følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene i 2010:

1. videreføring av demokratireformen i Den norske kirke, herunder evaluering av kirkevalgene i 2009, jf. den politiske avtalen 10. april 2008 om forholdet mellom staten og Den norske kirke, St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den*

norske kirke og Innst. S. nr. 287 (2007-2008). Målet for demokratireformen er at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring blant kirkemedlemmene.

2. videreføring av trosopplæringsreformen i samsvar med de retningslinjer og forutsetninger som gjelder for reformen, jf. St.meld. nr. 7 (2002-2003) *Trusopplæring i ei ny tid* og Innst. S. nr. 200 (2002-2003). Målet er et systematisk og sammenhengende tilbud om trosopplæring for alle dømte fram til fylte 18 år. Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle dømte.
3. det skal legges til rette for lokalt forsøks- og utviklingsarbeid, bl.a. gjennom økt samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser, slik at kirkens organisering og forvaltning er funksjonell, kostnadseffektiv og brukerorientert. Tilsvarende mål gjelder for Kirkerådets og bispedømmerådene egen organisasjon og forvaltning.

For bevilgningene til andre kirkelige formål vises det til den enkelte tilskuddspost, jf. postene 71-79.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke driftsutgiftene for landets elleve bispedømmeråd og biskoper, utgiftene til Kirkemøtet og Bispemøtet. Liturgisk senter, lokalisert til

Erkebispegården i Trondheim, finansieres også over posten.

Under posten er budsjettet en økning på ca. 1 mill. kroner til dekning av merutgifter ved utvidelsen av antallet medlemmer til bispedømmerådene og Kirkemøtet. Det vises ellers til budsjettforslaget under kap. 320, post 01 der det er innarbeidet midler til ytterligere fem stillinger for kulturrådgivere i bispedømmene.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3340, post 01, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd til de formål som er ført opp i tabellen:

	(i 1 000 kr)	
	2009	2010
Sjømannskirken	62 900	64 900
Døvekirkene	9 200	9 300
Kristent Arbeid Blant Blinde	300	300
Stiftelsen Kirkeforskning	5 400	5 550
Diakoni, undervisning og kirkemusikk	107 800	111 250
Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep	1 950	2 000
Samisk bibeloversettelse	1 400	1 400
Nidaros pilegrimsgård	1 100	1 135
Sum	190 050	195 835

Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

På vegne av Den norske kirke skal Sjømannskirken ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet. Dette danner bakgrunnen for statstilskuddet, som skal dekke personalkostnader for prest, assistent og husmor ved utestasjonene, og en andel av Sjømannskirkens administrasjonskostnader i Norge.

Det statlige tilskuddet til Sjømannskirken i 2008 ga dekning for 109 årsverk, hvorav 8 årsverk ved den hjemlige administrasjonen. Tilskuddet utgjorde kr 550 000 per årsverk. I tillegg til statstilskuddet blir Sjømannskirkens virksomhet finansiert bl.a. med bidrag fra lag og foreninger, tilskudd fra oljeselskap og rederinæringen og gjennom gavebidrag og innsamlingsaksjoner. Sjømannskirkens hovedregnskap, som inkluderer alle personalutgiftene, viste i 2008 samlede utgifter på noe over 140 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter ved utestasjonene. Arbeidet ved utestasjonene (sjømannskirkene) er det sentrale i Sjømannskirkens virksomhet, samtidig som den ambulerende tje-

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under denne posten dekker utgiftene til ulike prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som finansieres ved eksterne midler. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3340, post 02, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

nesten i ulike regioner har fått økt betydning i senere år. I 2008 hadde Sjømannskirken 32 faste stasjoner og en rekke ambulerende tjenester. Sjømannskirken er til stede på alle kontinenter i mer enn 80 land.

For 2010 foreslås en prisjustert videreføring av tilskuddet for 2009. Det er i budsjettforslaget lagt til grunn samme antall årsverk som i 2009 (109 årsverk). Tilskuddet per årsverk vil etter dette øke fra kr 577 000 i 2009 til kr 595 000 i 2010.

Tilskudd til døvekirkene

Det kirkelige arbeidet for døve skjer med utgangspunkt i døvemenigheter i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Møre. I tillegg til disse er det etablert menighetsutvalg i Tromsø, Vestfold og Agder. Det statlige tilskuddet skal bl.a. bidra til at gudstjenester for døve kan avholdes, at andre kirkelige tjenester kan ytes og at det er tilstrekkelig administrativ hjelp for Døvekirkenes felleråd, som er et felleråd for alle døvemenighetene.

Bestemmelsen i kirkeloven som regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor kirken, gjelder ikke for døvemenighetene. Finansieringen av det kirkelige arbeidet for døve skjer i hovedsak gjennom tilskudd fra staten. Tilskuddet under posten forvaltes av Døvekirkenes fellestråd. I 2008 utgjorde statstilskuddet 92 pst. av de samlede inntektene for fellestrådet. Utover dekning av lønns- og personalkostnader for 9,1 årsverk ble midlene i hovedsak nyttet til dekning av istandsettings- og vedlikeholdsutgifter for døvekirkene i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim, og til dekning av renter og avdrag på lån som ble tatt opp i forbindelse med at døvemenigheten fikk egne lokaler i Kroken kirke i Tromsø. Elleve døveprester, en diakon og en kateket for døve budsjetteres under kap. 341, post 01.

Bevilgningsforslaget under posten representerer i hovedsak en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2009 etter at det er tatt hensyn til reduserte renteutgifter på lånet til Kroken kirke.

Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde

Tilskuddet til Kristent Arbeid Blant Blinde (KABB) gis som generell driftsstøtte til utgivelse av kristen litteratur m.v. for blinde og svaksynte. For 2010 foreslås det en driftsstøtte på kr 300 000. Til bibliotekdrift mottar KABB dessuten statstilskudd fra Kultur- og kirkedepartementet over kap. 326.

Tilskudd til Stiftelsen Kirkeforskning

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) ble opprettet etter vedtak av Kirkemøtet i 1993 for å drive forsknings-, utrednings- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltene kirke, religion og livssyn. Stiftelsen har stor frihet i å definere forskningsområder og utredningsoppgaver som skal prioriteres. Ved siden av det statlige driftstilskuddet finansieres virksomheten ved oppdragsvirksomhet og gjennom samarbeidsavtaler med andre kirkelige institusjoner. Samlede inntekter for KIFO i 2008 var på 6,2 mill. kroner, hvorav statstilskuddet utgjorde 5,2 mill. kroner. For 2010 foreslås en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2009.

Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsettingen med tilskuddet er å stimulere til innsats innen kirkelig undervisning og diakoni i menighetene i Den norske kirke. Det er bispedømmene som disponerer tilskuddet under posten, som i hovedsak anvendes som tilskudd til de

kirkelige fellestrådene til dekning av lønnsutgifter for kateketer og diakoner. I 2008 ytes det fra denne posten tilskudd til ca. 135 kateketstillinger og 155 diakonstillinger. En mindre del av tilskuddet skal bidra til å styrke det kirkemusikalske arbeidet ved landets domkirker. Minst 1 mill. kroner av bevilgningen skal nyttes til dette formålet. Bevilgningsforslaget under posten representerer en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2009.

Tilskudd til Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep

Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep ble stiftet i 1996 med bakgrunn i vedtak i Kirkerådet. Senteret ble de første årene i hovedsak finansiert gjennom bidrag fra Kirkerådet, Stiftelsen Lovisenberg og Norges KFUK–KFUM. For å styrke ressurscenterets finansieringsgrunnlag har det vært gitt statstilskudd til senteret siden 2003. Tilskuddet fra staten er i perioden økt fra kr 700 000 i 2003 til 1,9 mill. kroner i 2008. I 2008 svarte statstilskuddet til 47 pst. av senterets samlede inntekter. Foruten statstilskuddet finansieres senteret gjennom Kirkerådets tildeling fra tilskuddet fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak, tilskudd fra KFUK–KFUM og Stiftelsen Lovisenberg med i alt 1,3 mill. kroner (2008).

Kirkerådet har framholdt at Kirkerådets tilskudd fra Opplysningsvesenets fond over tid bør falle bort, mot at tilskuddet over statsbudsjettet økes tilsvarende. Etter departementets syn bør dagens finansieringsmodell videreføres. En samfinansiering som i dag, med vesentlige bidrag fra flere samarbeidspartnere, bekrefter og sikrer senteret dets særlige kirkelige forankring.

Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Fra denne posten har det gjennom flere år vært gitt tilskudd til Det norske Bibelselskap til oversettelse av bibelske tekster til lule-, sør- og nordsamisk. I hovedsak går tilskuddet til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Arbeidet er tidkrevende. En hovedutfordring har vært manglende tilgang på kvalifiserte oversettere. En språkkyndig prest er fra 2009 gitt tjenestefri med lønn i halv stilling for å styrke kapasiteten. Utgiften dekkes over kap. 341, post 01 og kommer i tillegg til tilskuddet til Bibelselskapet fra post 71.

Nidaros pilegrimsgård – nasjonal pilegrimssatsing

Nidaros pilegrimsgård ble åpnet i mai 2008. Pilegrimsgården tar i mot pilegrimer som kommer til

Nidaros og drives som et ressurs-, kompetanse- og retreatsenter. Etableringen av Nidaros pilegrimsgård innebærer en styrking av Trondheim og Nidaros som et kirkelig tyngdepunkt, og vil være viktig for å videreutvikle pilegrimstradisjonene både ved Nidaros domkirke og i landet for øvrig. Pilegrimsgården er etablert som en stiftelse, der Nidaros bispedømmeråd sammen med flere andre kirkelige og offentlige instanser er stiftere. Pilegrimsgården driftes gjennom offentlige tilskudd og brukerbetaling, og det er tilsatt daglig leder. Driften dekkes bl.a. gjennom tilskudd fra stat, kommune og fylke, fordelt med 60/20/20.

For å understøtte fornyelse og utvikling av pilegrimstradisjonen i Norge, er det planlagt opprettet flere regionale pilegrimskontorer. Det vises til nærmere omtale under kap. 320, post 84.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Det har fra denne posten gjennom flere år vært avsatt midler til sentrale tiltak til fordel for kirkebyggene og kirkenes forvaltning. Det generelle driftstilskuddet til fellestrådene fra posten ble avvirket fra 2009. Midlene til sentrale tiltak, som i hovedsak forvaltes av den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA, har vært øremerket til etablering av en sentral forsikringsordning for kirkebyggene, oppbygging og drift av en nasjonal kirkebyggdatabase, brann- og innbruddsforebyggende tiltak, energiøkonomiseringstiltak og forskningsbasert dokumentasjonsarbeid om kirker.

KA har bygget opp betydelig kapasitet og kompetanse innen kirkebyggfeltet. KA er arrangør av nasjonale kirkebyggkonferanser og bistår kirkeverger og andre i konkrete spørsmål om forvaltningen av kirkebyggene. Det er etablert et nært samarbeid mellom KA, Riksantikvaren, NIKU og andre fagmiljøer på området.

Bevilgningen til sentrale tiltak i 2008 ble særlig benyttet til den sentrale forsikringsordningen for kirkebygg, etablert i 2005, og til brann- og innbruddsforebyggende tiltak for kirkene. Ca. 1 200 kirker inngår nå i forsikringsordningen med en samlet forsikringssum på ca. 25 mrd. kroner. Grunnkapitalen i ordningen økte fra vel 48 mill. kroner ved utgangen av 2007 til 63 mill. kroner ved utgangen av 2008. Som følge av lavt skadeomfang har det vært mulig å bygge opp betydelig grunnkapital i ordningen. Statstilskuddet ble avvirket i 2009. Ordningen har bl.a. medført lavere forsikringspremie for fellestrådene.

Arbeidet med brann- og innbruddsforebyggende tiltak for kirkebyggene har også i 2008 vært et prioritert område. I kirkebyggdatabasen som

driftes av KA, er kirkebygg registrert og dokumentert. Databasen er også et verktøy for fellestrådene i den daglige bygningsforvaltningen. I 2008 ble inventarmodulen i databasen videreutviklet for å tilfredsstille internasjonale standarder for registrering av kunst- og kulturminnegjenstander. Slike registreringer sammen med fotografiske bilder av kunst- og kulturminnegjenstander forebygger kunst- og kulturkriminalitet og vil bl.a. være verdifulle for etterforskning etter stjalne gjenstander. Det er ellers gjennomført en rekke tiltak i form av kurs, konferanser og utvikling av materiell for å gi økt kunnskap om forebyggende tiltak.

KA har nylig satt i gang et omfattende prosjekt der alle kirkebygg vil bli undersøkt og dokumentert med hensyn til brann- og innbruddssikkerhet. Tyveriet av Cranach-maleriet fra Larvik kirke og de siste store kirkebrannene (Våler kirke og Rødøy kirke) har ellers bidratt til å øke oppmerksomheten omkring brann- og innbruddsforebyggende tiltak i kirkene. Hendelsene understreker betydningen av det arbeidet som KA i samarbeid med fagmiljøer utfører på området.

Departementet foreslår at det i 2010 som for 2009 gis et samlet tilskudd til sentrale tiltak i regi av KA rettet inn mot kirkebyggene. Det vil ligge til KA å prioritere bruken av midlene på tiltak, i samarbeid med departementet og fagmiljøene på området. Det samlede tilskuddet foreslås satt til 9 mill. kroner i 2010. Det særskilte tilskuddet på 1 mill. kroner til NIKU foreslås opprettholdt i 2010. Midlene til NIKU skal i hovedsak nyttes til videreføring av det forsknings- og dokumentasjonsarbeidet overfor kirkene som tidligere ble gjennomført innen rammen av bokprosjektet "Norges kirker".

Kirkebyggenes istandsettings- og vedlikeholdsbehov

Det økonomiske ansvaret for bygging, drift og vedlikehold av kirkebyggene ligger til kommunene. Nær 1 000 av landets 1 620 kirker er fredet eller har en vernestatus som kulturhistorisk verdifulle kirker. Selv om mange kirker er godt vedlikeholdt og funksjonelle som menighetskirker, er tilstanden for mange av kirkene også preget av mangelfullt vedlikehold, med et betydelig istandsettingsbehov. Riksantikvaren beregnet i 2004 at istandsettingsbehovet for de nærmere 1 000 kulturhistorisk verdifulle kirkene var på rundt 3,2 mrd. kroner. Den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA beregnet istandsettingsbehovet for de øvrige kirkene til rundt 2 mrd. kroner. KA har i tillegg kostnadsberegnet behovet for ombygging og oppgradering av alle kirker til vel 3 mrd. kroner. I St.meld. nr. 41 (2004-2005) *Om økonomien i Den*

norske kirke ble kirkebyggenes vedlikeholdssituasjon og etterslepet i kirkenes vedlikeholds- og oppgraderingsbehov nærmere gjennomgått, jf. også omtalen av kirkebyggene i St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*. KA gjorde en undersøkelse av kirkebyggenes tilstand i 2005/2006. Undersøkelsen viste at kirkebyggene har varierende grad av vedlikeholdsmangler. Enkelte kirkebygg er tilfredsstillende vedlikeholdt, andre kirker preges av manglende vedlikehold over lang tid. Ca. en tredjedel av kirkene hadde vedlikeholdsmangler av vesentlig omfang. En ny undersøkelse av KA om vedlikeholdstilstanden for kirkebyggene påbegynnes i 2009, sammen med en ny landsomfattende kontroll av bl.a. brann- og innbruddssikkerheten i alle kirkebygg.

De senere år er det fra statens side iverksatt flere tiltak for å stimulere til god forvaltning og vern av kirkebyggene. Tiltakene er basert på at kirkebyggene er et ansvar for lokalsamfunnet, slik det har vært fra gammelt av. Uklarheter i ansvarsfordelingen mellom staten og kommunene på dette området vil kunne svekke den samlede innsatsen på feltet. Gjennom en betydelig styrking av kommuneøkonomien, kombinert med tiltak spesielt rettet mot kirkebyggene, har det vært lagt til rette for å styrke den lokale innsatsen. Gjennom rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg, som ble etablert i 2005, kompenserer staten for renteutgiftene ved investeringer til istandsetting av kirker, inventar og utsmykking innenfor en bestemt investeringsramme. Investeringsrammen under ordningen har vært utvidet flere ganger, og er nå på 2,5 mrd. kroner. Per 1. september 2009 er 1,9 mrd. av rammen trukket opp og det er gitt rentekompensasjon til prosjekter som omfatter 504 kirker i 252 kommuner. Fredete og verneverdige kirker har prioritet innenfor ordningen, og nær 70 pst. av prosjektene gjelder kirker i denne kategorien. Ordningen administreres av Husbanken og budsjetteres under Kommunal- og regionaldepartementet, jf. kap. 582, post 61.

I 2007 ble det etablert en tilskuddsordning for de eldste kirkene, med finansiering fra Opplysningsvesenets fond. I 2007 og 2008 ble det gitt tilsagn om tilskudd til 16 kirker med et samlet beløp på 10 mill. kroner. Med bakgrunn i Opplysningsvesenets fonds økonomiske situasjon gis det inntil

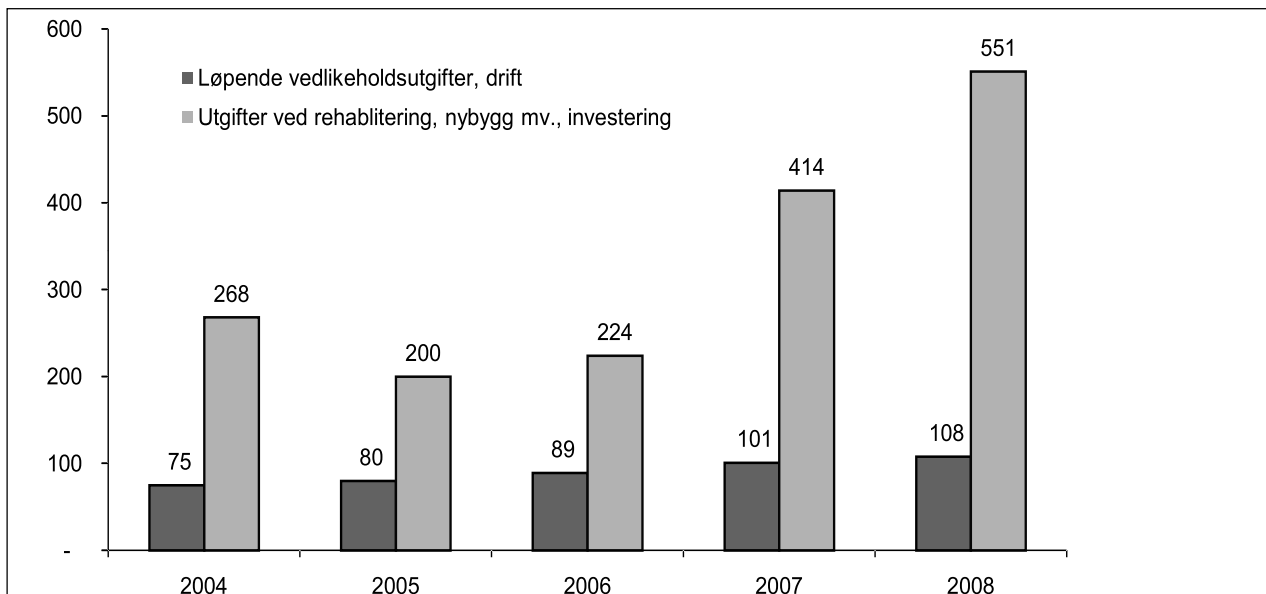
videre ikke tilsagn fra fondet om tilskudd til nye istandsettingsprosjekter. De aktuelle kirkene omfattes fullt ut av rentekompensasjonsordningen for kirkebygg.

Riksantikvaren har siden 2004 hatt et eget program for istandsetting av alle stavkirker. Stavkirkeprogrammet går fram til 2015. Ved utgangen av 2008 var 14 av 28 stavkirker ferdig istandsatt. I perioden 2004-2009 er det brukt 60 mill. kroner under ordningen, og i tillegg anvendes rundt 7 mill. kroner per år til brannsikring av stavkirker. Over Riksantikvarens tilskuddspost til vern og sikring av fredete bygg og anlegg er det tildelt 16 mill. kroner til kirker, kirkekonservering og eldre kirkegårdsanlegg i perioden 2004-2009. Røros kirke har over Riksantikvarens tilskudd til anlegg under "World Heritage List" mottatt tilskudd på totalt 12,8 mill. kroner i perioden 2004-2009.

Fra Kulturminnefondet er det i perioden 2003-2008 tildelt i alt 1,6 mill. kroner til kirker. Bestemmelsen i fondets vedtekter om privat medfinansieringsandel på minimum 30 pst. er ellers under revisjon og vil i tilfelle kunne åpne for økte tildelinger til kirkebygg.

I tillegg til disse tiltakene, er det bevilget betydelige tilskudd til oppbygging av den nasjonale kirkebygdatabasen, til den sentrale forsikringsordningen for kirkebyggene, og til brann- og innbruddsforebyggende tiltak, energiøkonomiseringstiltak og forskningsbasert dokumentasjonsarbeid om kirker. Bevilgning til slike sentrale tiltak videreføres i 2010, jf. ovenfor.

Kirkeregnskapene viser at vedlikeholdsinnsatsen overfor kirkebyggene har hatt en vesentlig vekst de seneste årene, jf. kategoriomtalen. Av figur 9.6 framgår at løpende vedlikeholdsutgifter har hatt en forholdsvis jevn vekst i perioden. Økningen i vedlikeholdsutgiftene fra 2004 til 2008 har likevel vært høyere enn prisveksten. For utgifter til nybygg og istandsetting av kirkebygg har det vært en særlig stor økning de to siste årene. For 2008 var investeringsutgiftene knyttet til kirkebyggene på 559 millioner. 67 av fellesrådene hadde da bygge-/rehabiliteringsprosjekter med utgifter på minst 1 mill. kroner. Til sammenlikning var det 33 fellesråd i 2005 som hadde bygge-/rehabiliteringsprosjekter med utgifter på minst 1 mill. kroner.

Figur 9.6 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2004–2008 (i mill. kroner)

Post 73 Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke og post 74 Tilskudd til virksomheten ved Oslo domkirke

Tilskuddet under disse postene skal gå til den kirkelige virksomheten ved Nidaros domkirke og Oslo domkirke, dvs. til tiltak som vedkommende kommuner ikke har et lovfestet ansvar for. Statstilskuddene har bakgrunn i Nidarosdomens karakter som nasjonalhelligdom, og i at Oslo domkirke har enkelte riksdekkende oppgaver. Målsettingen med begge tilskuddsordningene er å styrke den kirkelige og musikalske aktiviteten ved domkirkene. Det er hhv. Nidaros og Oslo bispedømmeråd som forvalter tilskuddene. Tilskuddet under postene foreslås videreført på samme nivå som i 2009, dvs. med 3 mill. kroner til Nidaros domkirke og 1 mill. kroner til Oslo domkirke.

Post 75 Trosopplæring, kan overføres, kan nyttes under post 01

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt fra 2004 med bakgrunn i Innst. S. nr. 200 (2002-2003) og St.meld. nr. 7 (2002-2003) Trusopplæring i ei ny tid. Reformens mål er at kirken kan tilby en systematisk og sammenhengende trosopplæring til alle dømte fram til fylte 18 år. 315 timer er lagt til grunn som en veiledende dimensjoneringsnorm for opplæringsomfanget fra dåpen til 18-årsalderen. Tidsperspektivet for reformens gjennomføring er ti år. I St.meld. nr. 7 (2002-2003) ble det

anført et budsjettmål på 250 mill. kroner til reformen.

På grunnlag av de systematiske evalueringer som er gjort etter den femårige forsøks- og utviklingsfasen, som ble avsluttet i 2008, er reformen nå inne i en gjennomføringsfase. Målet er at reformen i løpet av årene framover varig innføres i alle landets menigheter. Gjennomføringsmodellen innebærer at nye menigheter innlemmes i reformen områdevis, dvs. samtidig i alle menighetene i samme prosti. Hvor mange menigheter og områder (prostier) som hvert år innlemmes i reformen, bestemmes av de årlige bevilgningene til reformen. Kirkerådet, i samarbeid med bispedømmene, foretar utvelgelsen av menigheter og prostier. Mens tildeling av tilskudd tidligere var basert på prosjektsøknader fra menighetene, baseres tildelingen nå på andre kriterier, i hovedsak etter antallet dømte i aldersgruppen 0-18 år. Evalueringen av de første årene av reformen ble nærmere omtalt i St.prp. nr. 1 (2008-2009), sammen med omtalen av overgangen til gjennomføringsfasen,

I august 2009 er 25 av landets 106 prostier innlemmet i reformens gjennomføringsfase, og 45 pst. av landets menigheter mottar tilskudd til trosopplæringen. Ny plan for trosopplæring i Den norske kirke skal behandles av Kirkemøtet 2009. Et planutkast har vært på bred høring. Under "Rapport 2008" nedenfor er det gitt en bredere omtale av reformen.

Trosopplæringsreformen er en nasjonal reform med lokal forankring. Kirkerådet er gitt ansvaret for reformens gjennomføring og å fordele bevilg-

ningen på bispedømmer, menigheter og reformtiltak for øvrig.

Fra trosopplæringsreformen ble igangsatt i 2004, er bevilgningene til reformen trappet opp med rundt 25 mill. kroner hvert år. Den foreslåtte bevilgningsøkningen på 20 mill. kroner i 2010 innebærer en fortsatt betydelig opptrapping av reformen. Bevilgningen for 2010 skal i hovedsak benyttes som tilskudd til trosopplæring i menighetene. Deler av midlene vil også nyttes til regionale og nasjonale metode- og utviklingsprosjekter, mentorordning, kompetansenettverk, forskning og evaluering, informasjonstiltak og til sekretariatsoppgaver for Kirkerådet og bispedømmerådene.

I reformens forsøksperiode var det etablert et sentralt prosjektsekretariat under Kirkerådet. Sekretariatet ble avviklet ved utgangen av 2008, og fra 2009 ble fem av stillingene i sekretariatet gjort faste under Kirkerådet. Fire midlertidige stillinger som ble opprettet under forsøksperioden, avvikles i 2009. Som følge av bispedømmerådernes økte ansvar for reformens gjennomføring, med oppgave å forestå utvelgelse og oppfølging av menighetene, tildele tilskudd m.m., ble det innarbeidet et halvt årsverk til hvert bispedømmeråd i 2009. Oppgavene er betydelige, og det foreslås at stillingene utvides til hele stillinger fra 2010.

Foruten bevilgningsøkningen på 20 mill. kroner under post 75, kommer i tillegg 1,5 mill. kroner som i 2003 ble bevilget under kap. 341, post 01 og som siden er videreført under denne posten. Lønn og driftsmidler til Kirkerådet og bispedømmerådene i forbindelse med reformen inngår i bevilgningsforslaget under post 75. Utgiftene vil bli utgiftsført under post 01.

Post 76 Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, kan overføres

Bevilgningsforslaget under posten gjelder tilskudd til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid. Formålet med bevilgningen er å legge til rette for lokalt forsøks- og utviklingsarbeid som kan gi en mer funksjonell og kostnadseffektiv organisering, økt samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser og en mer samordnet lokal ledelse av kirkens virksomhet. Tilskuddet under posten forvaltes av Kirkerådet i samarbeid med den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA. Bevilgningen i 2009 var på 4 mill. kroner, som i det vesentlige er nytt til lokale organisasjonsutviklingsprosjekter.

Kirkeforvaltningen i de minste kommunene står overfor særlige utfordringer. Tilskuddet under posten skal i særlig grad innrettes mot de deler av kirkeforvaltningen som er svakest utbygd, med

vekt på tiltak og forsøk som stimulerer til samarbeid mellom fellesråd i små kommuner. Tilskuddet vil ellers kunne anvendes til andre typer tiltak og forsøk som kan bidra til en mer hensiktsmessig organisering av kirkeforvaltningen, jf. forsøkshjemmelen i kirkeloven § 5, og ellers til rådgivning, evaluering og erfaringsspredning på området. Som i 2009 og tidligere år er 1 mill. kroner av bevilgningen avsatt til kompetanseutviklingstiltak for kirkelig ansatte og medlemmer av fellesråd og menighetsråd. Deler av bevilgningen i 2010 vil kunne nyttes til opplæring av nyvalgte bispedømmeråd.

Tilskuddet foreslås videreført på samme nivå som i 2009, dvs. med 4 mill. kroner.

Post 79 Til disposisjon, kan overføres

Bevilgningen blir disponert til mindre tiltak eller prosjekter som det gjennom året oppstår behov for å gi tilskudd til.

Rapport 2008

Mål

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene:

- gjennomføre Kirkemøtets vedtak og ivareta felleskirkelige oppgaver for øvrig
- utvikle kirkens trosopplæring og støtte det miljøskapende og forebyggende arbeidet blant barn og unge
- styrke kirkens diakonale og sosiale arbeid
- fremme samarbeid mellom kirkens organer, med frivillige organisasjoner og mellom kirke og samfunn
- bidra til dialog og samhandling med andre kirke-, tros- og livssynssamfunn
- stimulere til utfoldelse av kunst og kultur innen kirken
- legge til rette for økt deltakelse og styrking av det kirkelige demokratiet
- ha en organisering, kompetanse og kapasitet som er brukerorientert og tilpasset oppgavene

Rapport

Kirkemøtet

Kirkemøtet 2008 behandlet bl.a. følgende saker:

- Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014
- St.meld. nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke
- Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)

- Trosopplæringsreformen. Styringsgruppas rapport for forsøks- og utviklingsfasen 2003-2008: ”Når tro deles”
- Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007 – 2017
- Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar
- Plan for kyrkjemusikk

Kirkemøtets visjonsdokument er omtalt foran under innledningen til programkategorien. Andre saker er omtalt under avsnittene nedenfor.

Trosopplæringsreformen

Ved utløpet av reformens femårige forsøks- og utviklingsfase i 2008 var det satt i gang forsøk med et utvidet trosopplæringstilbud i 479 menigheter. Dette tilsvarer i underkant av 40 pst. av alle menigheter. I tillegg var det etablert 78 regionale og nasjonale utviklingsprosjekter i regi av frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, utdanningsinstitusjoner og andre fagmiljøer innen kirken. En bred gjennomgang av erfaringene fra forsøksperioden ble gitt i St.prp. nr. 1 (2008-2009)

I de første fem årene var reformen ledet av en sentral styringsgruppe og et prosjektsekretariat i Kirkerådet. Styringsgruppas sluttrapport ”Når tro deles” ble lagt fram for Kirkemøtet i 2008, og danner grunnlaget for reformens videreføring.

Trosopplæringsreformen har engasjert bredt og stimulert til økt grad av samarbeid mellom menighetene i Den norske kirke. Over 80 pst. av alle menighetene søkte i løpet av forsøksperioden om midler fra reformen.

Reformen retter seg mot 800 000 barn og unge, dvs. alle dømte medlemmer av kirken som er mellom 0 og 18 år. Ca. 200 000 av målgruppen er hjemmehørende i de 25 prostiene der reformen nå er under gjennomføring. Omtrent samme antall er hjemmehørende i de menigheter som ble innlemmet i reformen under forsøksfasen, men som ikke er lokalisert i de 25 prostiene. Ca. halvparten av hele målgruppen er dermed hjemmehørende i menigheter som i 2009 mottar tilskudd til opplæringstilbud.

Alle menigheter som mottar tilskudd, rapporterer om iverksatte tiltak, antall deltakere, bruk av materiell, om samarbeidsparter osv. Rapportene samles i en ressursbank som i august 2009 omfattet 4 200 tiltaksrapporter. Ressursbanken legger til rette for erfaringsdeling og ideutveksling. I 2008 ble det gjennomført ca. 1 300 tiltak. Disse hadde en oppslutning på rundt 30 pst., målt som andel av dømte i det årskull tiltaket retter seg mot. Tilsvarende tall i 2006 og 2007 var hhv. 25 og 29 pst. Gudstjenestene er blant de tiltakene som har

høyest oppslutning. Rundt 60 pst. av alle dømte fireåringer får hvert år utdelt en 4-årsbok fra sin menighet.

Der det ansettes lønnete medarbeidere, utløses frivillig medarbeiderskap. Til hvert tiltak er det knyttet i snitt 5,5 frivillige medarbeidere. Opplæringstilbudene er mange steder kommet i stand gjennom et samarbeid med de frivillige kristne barne- og ungdomsorganisasjonene.

Enkelte tiltak gjennomføres som nasjonale tiltak. I 2008 ble alle menighetene oppfordret til å invitere alle elleveåringer til å overnatte i kirken natt til 1. søndag i advent. LysVåken-arrangementet ble gjennomført i 500 menigheter. I alt 10 000 elleveåringer i disse menighetene deltok på arrangementet, dvs. ca. en tredjedel av alle inviterte elleveåringer.

Utviklingen av samisk trosopplæring er prioritert i reformen. Samisk kirkeråd har en sentral rolle i utviklingen av en trosopplæring basert på samisk kultur, tradisjon og språk. I 2009 ble det etablert en nettside for samisk trosopplæring.

Trosopplæringsreformen skal inkludere alle dømte, uansett livssituasjon og funksjonsevne. Det er gitt særskilte tilskudd til trosopplæring for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, bl.a. til utvikling av materiell, pedagogiske opplegg og digitale ressurser for arbeidet blant dømte/hørselshemmede, blinde/svaksynte og utviklingshemmede.

Reformen har medført en betydelig stillingsvekst i kirken, i hovedsak til profesjoner innen kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og teologi. Siden reformen ble iverksatt, er det med bakgrunn i reformen opprettet rundt 200 nye årsverk i menighetene. Rekrutteringen til stillingene har gjennomgående vært tilfredsstillende.

Kjønnspektivet er et tverrgående perspektiv i reformen. Opplæringstilbudene skal ikke favorisere ett av kjønnene, og det skal tilstrebes jevn kjønnsfordeling blant de ansatte og blant de frivillige medarbeiderne. I 2008 var det ca. 55 pst. jenter blant deltakerne. Kvinneandelen blant de tilsatte var 55 pst. Blant de frivillige medarbeiderne var kvinneandelen 65 pst.

Alle menigheter som tildeles midler fra reformen, mottar veiledning og hjelp gjennom en mentorordning. I august 2009 er det inngått avtale med ca. 150 mentorer, som ofte er tilknyttet høgskoler eller andre kompetansemiljøer. Mentorene har en viktig funksjon for læring og erfaringsdeling i reformen og er ressurspersoner i utviklingen av kompetansenettverk for trosopplæringen.

Gjennom regionale og nasjonale utviklingsprosjekter initieres fag- og forskningsprosjekter,

metode- og materiellutvikling. I alt 110 slike prosjekter har blitt igangsatt siden 2004.

Det gjennomføres hvert år en rekke konferanser og konsultasjoner. En nasjonal trosopplæringskonferanse for alle medarbeidere som er involvert i reformen, ble arrangert i 2008 med 1 200 deltagere. En slik nasjonal opplæringskonferanse skal holdes årlig.

Forslag til en nasjonal plan for trosopplæringen i Den norske kirke skal til behandling av Kirkemøtet i november 2009. Utkastet til plan har i løpet av våren 2009 vært på høring i et bredt utvalg av menigheter og andre faginstanser i Den norske kirke. Planverket, som særlig bygger på erfaringene fra forsøksperioden, er en kombinasjon av forpliktende rammeplan og ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle lokale opplæringsplaner. Planen skal bl.a. angi læringsmål og rammer for trosopplæringens innhold, regulere godkjenningsordninger for de lokale opplæringsplanene m.v.

I løpet av perioden 2004-2008 er det bevilget til sammen 389 mill. kroner til reformen. Av disse bevilgningene er ca. 80 pst. fordelt som tilskudd til opplæringstilbud i menighetene. De øvrige midlene har vært nytt til sentral ledelse av reformen, regionale og nasjonale utviklingsprosjekter, ulike informasjonstiltak og til forskning og evaluering. Trosopplæringsreformen har siden den ble iverksatt vært under kontinuerlig evaluering.

Gudstjenestereformen

Arbeidet med reform av kirkens gudstjenesteliv er ført videre i 2008. Forslag til nye liturgier, ny tekstbok, ny salmebok og ny liturgisk musikk er sendt ut for prøving og høring i et utvalg menigheter. Endringene som er foreslått i høringsmaterialet, inneholder to hovedelementer: Det er utviklet nytt materiale for gudstjenestene, og ansvaret for utformingen av den konkrete liturgien foreslås lagt til menighetene. Ved dette legges det til rette for større fleksibilitet, mer involvering fra flere deltagere og stedegengjøring av gudstjenestefeiringen. I praksis innebærer dette at kirkens leke medlemmer får større innflytelse og blir mer involvert i utformingen av gudstjenestelivet.

Diakoni, kirke og samfunn

Ny plan for diakoni i Den norske kirke ble vedtatt av Kirkemøtet i 2007 og gjort gjeldende fra 1. januar 2008. Planen danner grunnlaget for utviklingen av diakoniplaner i bispedømmene og i menighetene. Det foreligger foreløpig ikke evalueringer eller oversikter over antallet menigheter som har tatt det nye planverket i bruk.

Fram mot 2017 har Kirkerådet tatt initiativ til et økumenisk samarbeidsprosjekt om bærekraft og skaperverk. Prosjektet, som skal realiseres i samarbeid med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp, skal mobilisere til kirkelig engasjement omkring de utfordringene som miljø-, klima- og rettferdsproblemene stiller oss overfor. Gjennom et økumenisk fellesskap ønsker Den norske kirke å være en bidragsyter til bærekraftige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt og å arbeide for oppslutning omkring en internasjonal, forpliktende, rettferdig og ambisiøs klimaavtale.

Den norske kirke har i 2008 også vært engasjert i spørsmål knyttet til flyktningpolitikk og migrasjonsspørsmål, ikke minst gjennom deltakelse i Flyktningenettverket i Norges Kristne Råd. Også i forhold til religionsspørsmål og økumenisk arbeid har Den norske kirke vært sterkt engasjert i 2008. Mellomkirkelig råd har hatt særlig oppmerksomhet mot kirkene i Midtøsten. Kirkemøtet 2008 uttalte seg i solidaritet med kristne i Midtøsten, og til deres arbeid for fred og forsoning i området. Arbeidet med religionsdialog her hjemme har også vært videreført i 2008. Gjennom flere år er det bygget kontakt mellom kirken og muslimer på lederplan. Dette har åpnet for og stimulert til tilsvarende kontakt i menighetene. Mellomkirkelig råd har gjennom prosjektet "Religionsmøte og menigheten" søkt å gi veiledning og bistand til menighetene i dette arbeidet.

Kultursatsing og kirkemusikk

Den kirkelige kulturmeldingen "Kunsten å være kirke" fra 2005 understreker behovet for et sterkere samarbeid mellom kirken og kulturlivet for øvrig. Som en oppfølging av kirkens kulturmelding ble det over kulturbudsjettet i 2009, jf. kap. 320, post 01, bevilget 5 mill. kroner til å styrke kirkens kontakt og samarbeid med det øvrige kulturliv. I 2009 er det i bispedømmene opprettet seks regionale kulturrådgiver, foruten en kulturrådgiver i Kirkerådet, med oppgave bl.a. å inspirere og veilede til samarbeid mellom kirken og det øvrige kulturliv. Kirkerådets og bispedømmenes rådgivere er også i gang med å bygge opp søknadskompetanse og nettverksbygging på kulturområdet. Det er for eksempel etablert kontakt med aktører, institusjoner og festivaler innen kulturlivet, og det tas sikte på å initiere tiltak og prosjekter innenfor Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken, men også innen Norsk kulturråds støtteordninger. Som eksempler på innsatsområder hvor bispedømmene ønsker å styrke sin kulturfaglige kompetanse, kan nevnes dramaturgiske uttrykk,

ungdomskultur og integrering, kirkemusikk, samisk og kvensk kultur.

Plan for kirkemusikk ble vedtatt av Kirkemøtet 2008. Planen framhever mangfoldet i de kirkemusikalske tradisjoner i salmesang og liturgi, og har som mål å styrke formidlingen av både tradisjonell og ny kirkemusikk. Kvalitet, bredde og samarbeid mellom amatører og profesjonelle er kjernebegreper i planverket.

Demokratireformen

Med bakgrunn i kirkeforliket 10. april 2008 mellom de politiske partiene på Stortinget, St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Om staten og Den norske kirke* og Bakkevigutvalgets innstilling *Styrket demokrati i Den norske kirke*, påbegynte Kirkerådet høsten 2008 arbeidet med demokratireformen og forberedelsene til de kirkelige valgene i 2009. Regler for de kirkelige valgene i 2009 ble behandlet av Kirkemøtet 2008. Lovgrunnlaget og de økonomiske rammene for kirkevalgene ble fremmet i Ot.prp. nr. 34 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 57 (2008–2009), og i St.prp. nr. 39 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 183 (2008–2009).

Kirkerådet og bispedømmerådene har gjort en omfattende innsats i forberedelsene og gjennomføringen av valgene i 2009. I forbindelse med valgene ble det lagt vekt på et bredt informasjonsopplegg. Alle stemmeberettigede mottok en personlig henvendelse med valgkort og informasjon om valgene. Valgopplegget stilte store krav til den lokale gjennomføringen av valgene. Til bispedømmerådetsvalg var valgdeltakelsen på ca. 10 pst. Til menighetsrådsvalget var valgdeltakelsen noe høyere, ca. 12 pst. Ved menighetsrådsvalget i 2005 var

valgdeltakelsen på 4,2 pst. En bred og forskningsbasert evaluering av valgene i 2009 vil foreligge i 2010.

Kirkeforvaltning og lokal organisasjonsutvikling

Den sentrale kirkeadministrasjon i Kirkerådet og den regionale kirkeadministrasjon i bispedømmene har omfattende oppgaver med stor spennvidde, der forvaltningsoppgaver av personalpolitisk og praktisk-økonomisk karakter trekker betydelige ressurser. I bispedømmene er forvaltningsoppgavene overfor prestedtjenesten særlig krevende. De rekrutteringsutfordringer som prestedtjenesten står overfor, har hatt en særlig oppmerksomhet i bispedømmene i 2008. Det samme gjelder de felleskirkelige utfordringer og satsingsområder som gjelder for alle bispedømmer, jf. bl.a. trosoppføringsreformen og gudstjenestereformen.

De omfattende oppgavene som bispedømmerådene har ansvaret for, fordrer oppmerksomhet på oppgaveprioritering og oppgaveorganisering. Flere av bispedømmerådene har gjennom de senere år gjort endringer i sin interne organisering, interne arbeidsdeling og ledelse. Et elektronisk arkiv- og saksbehandlersystem og et nytt lønns- og personalsystem (SAP) er innført ved alle kontorer.

I samarbeid med den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA har Kirkerådet i 2008 søkt å stimulere til forsøk og utviklingsarbeid som kan gi en mer hensiktsmessig organisering av den lokale kirkeforvaltningen. I 2008 er det bl.a. godkjent forsøksordninger i Sandefjord, Værøy, Røst og Bodø. Det er også godkjent en rekke forsøk med felles menighetsråd for to eller flere sokn.

Kap. 3340 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	17 266	10 738	11 082
02	Inntekter ved oppdrag	33 974	25 955	26 786
16	Refusjon av foreldrepenger	247		
18	Refusjon av sykepenger	3 272		
	Sum kap. 3340	54 759	36 693	37 868

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. inntekter fra salg av materiell som Kirkerådet og bispedømmerådene produ-

serer, og inntekter fra Opplysningsvesenets fond til dekning av administrative utgifter til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 340, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra tidsbegrensede prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som helt eller delvis finansieres av private eller offent-

lige institusjoner. Posten gjelder dessuten inntekter fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 340, post 21.

Kap. 341 Presteskapet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	837 092	813 604	822 246
21	Spesielle driftsutgifter	6 875	5 651	5 832
	Sum kap. 341	843 967	819 255	828 078

Kapitlet omfatter bevilgninger til prestetjenesten og til driften av Det praktisk-teologiske seminar, inkludert Kirkelig utdanningscenter i nord. Under kapitlet hører også bevilgninger til Bispe-møtet.

Mål for 2010

Presteskapet

Bevilgningene til prestetjenesten har som mål at alle menigheter i Den norske kirke skal ha fast geistlig betjening, slik at tjenesten er nærværende i alle lokalsamfunn. Alle sokn skal være betjent av en eller flere prester. Prestenes oppgave er å holde gudstjenester og forrette ved kirkelige handlinger, delta i dåps- og konfirmasjonsopplæring, utøve sjelsesorg, forestå syke- og hjemmebesøk, og ellers utføre forkynnende og menighetsbyggende arbeid.

Ovennevnte mål skal nås gjennom:

1. prestetjenesten skal være tilpasset lokale forhold og utfordringer
2. prestene skal stimuleres til å utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten
3. det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken
4. prestene skal ha gode arbeidsvilkår
5. bispedømmerådet, biskopen og prostene skal sørge for god ledelse av prestetjenesten og tilrettelegge for et positivt samvirke mellom prestene, kirkens valgte organer og andre kirkelige tilsatte

Det praktisk-teologiske seminar

Et mål med bevilgningen til Det praktisk-teologiske seminar er at seminaret gir grunnutdanning av teologiske kandidater i praktisk-teologi. Også etterutdanning av prester inngår i målet. Formålet med grunn- og etterutdanningen i praktisk teologi er at deltakerne tilegner seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gir motivasjon og forutsetninger for prestetjeneste i Den norske kirke.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under posten skal dekke lønn og andre driftsutgifter for prestetjenesten. I tillegg dekkes driften av Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningscenter i nord. Av bevilgningen dekkes også administrative utgifter til Bispe-møtet.

Rekrutteringssituasjonen for prestetjenesten er blant de viktigste utfordringene i tiden framover. Det er en felleskirkelig utfordring å stimulere og legge til rette for økt rekruttering. For å sikre tilfredsstillende rekruttering på kort og lengre sikt må det arbeides bredt på mange områder og i ulike sammenhenger. Menighetene, de kirkelige utdanningsinstitusjonene, kirkens sentrale og regionale organer har hver for seg et ansvar for å arbeide målrettet med spørsmålet.

Departementet ser de senere års gjennomføring av prostereformen, prestenes beredskapsavtale og regulerte fridagsordninger, prestenes økte begynnerlønn og den betydelig innsatsen for vedlikeholdet av presteboligene, som viktige tiltak i et rekrutteringsperspektiv. I tillegg til de generelle rammebetingelsene for prestetjenesten vil rekrut-

teringsspørsmålet også ha sammenheng med kirken generelle oppslutning, ikke minst blant barn og unge, og på hvilken måte og i hvilket omfang barn og unge stimuleres og motiveres til kirkelig tjeneste. I et langsiktig perspektiv vil departementet særlig peke på den betydning som trosopplæringsreformen vil ha for framtidig rekruttering, både til prestedtjenesten og til annen kirkelig tjeneste.

I revidert budsjett for 2009, jf. St.prp. nr. 67 (2008-2009), ble det bevilget 2 mill. kroner til tiltak for å styrke rekrutteringen i særlig vanskeligstilte områder. De konkrete tiltakene som nå iverksettes i enkelte prostier i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmer, vil gi verdifulle erfaringer for det videre rekrutteringsarbeidet. Etter oppdrag fra departementet gjennomfører Stiftelsen Kirkeforskning en utredning om rekrutteringssituasjonen, rekrutteringsutfordringene og aktuelle rekrutteringstiltak. Siste del av utredningen vil foreligge om kort tid og vil danne et viktig grunnlag for det videre arbeidet på feltet. For å holde oppe en styrket innsats i rekrutteringsarbeidet, foreslås det i budsjettet for 2010 en økning på 2 mill. kroner. Fengselspresttjenesten er ellers styrket i forbindelse med åpningen av nye Halden fengsel.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3341, post 01, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til stillinger som finansieres av andre enn staten. I hovedsak gjelder posten utgifter til sykehjemsprester i Oslo. Utgiftene refunderes fra Oslo kommune. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Disse budsjetteres under kap. 3341, post 02.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3341, post 02, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2008

Mål

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til prestedtjenesten:

- sikre menighetene og det enkelte kirkemedlem regelmessig geistlig betjening
- tilpasse prestedtjenesten til lokale forhold og utfordringer
- utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten hos den enkelte prest

- motivere og tilrettelegge for flere kvinner til tjeneste som menighetsprester og i lederstillinger i kirken
- styrke ledelsen av prestedtjenesten, samordningen mellom prestene og kirken valgte organer og samvirket mellom prestene og andre kirkelig tilsatte
- sikre gode arbeidsvilkår for prestene

Rapport

Betjenings- og rekrutteringssituasjonen

Det fremste målet med bevilgningene til presteskapet er å sikre menighetene og det enkelte kirkemedlem regelmessig geistlig betjening. Skal Den norske kirke opprettholdes som en landsdekkende folkekirke, må det i alle landets menigheter finnes et regelmessig gudstjenesteliv, og alle kirkemedlemmer ha tilgang til kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd i kirken de søker til.

Prestedekningen, målt som antallet kirkemedlemmer per prest, har over tid blitt stadig bedre. I 2008 var det ca. 1 350 prestestillinger i bispedømmene, noe som svarer til vel ett sokn og 2 875 kirkemedlemmer per prestestilling. For 10 år siden var antallet kirkemedlemmer per prestestilling ca. 3 300.

I bykommunene er soknene som regel betjent av flere prester, mens prestene i kyst- og landkommuner gjerne skal betjene flere sokn. I Oslo bispedømme var det i 2008 ca. 2,2 prestestillinger per sokn, mens det til sammenligning var 0,8 prestestillinger per sokn i Hamar og Møre bispedømmer. Hver av prestene i bykommuner har som regel ansvar for å betjene flere kirkemedlemmer enn prester i distrikts- og kystkommuner. I Borg og Stavanger bispedømmer, som dekker områder med relativt høy befolkningskonsentrasjon, var det i 2008 i overkant av 3 400 kirkemedlemmer per prest. I Nord-Hålogaland bispedømme var det til sammenlikning 2 200 medlemmer per prest.

Det ble i 2008 gjennomført 117 000 gudstjenester og kirkelige handlinger (vigsler og begravelser). Hver prest tjenestegjorde i gjennomsnitt ved ca. 85 gudstjenester og kirkelige handlinger. Dette tallet var høyere for en del år siden, noe som særlig har sammenheng med at antallet gudstjenester har vært synkende, samtidig som antallet prestestillinger har økt.

Tallene for medlemstall per prestestilling og antallet gudstjenester og kirkelige handlinger per prestestilling, illustrerer prestedekningen og prestenes arbeidsbelastning. Samtidig må reiseavstander og kommunikasjonsforhold, sammen med antall sokn per prestestilling, medregnes dersom

prestedekningen og prestenes arbeidsbelastning i ulike deler av landet skal sammenliknes.

Målet om at menighetene skal ha regelmessig geistlig betjening, innebærer at prestedetjenesten skal være nærværende og tilgjengelig i alle lokalsamfunn. Sett under ett har menighetene i 2008 blitt betjent i samsvar med dette målet.

De siste årene har rekrutteringen til prestestillinger blitt svakere. Bispedømmene melder om færre søkere til utlyste stillinger og noe svakere tilgang til vikarer. Denne utviklingen synes forsterket i 2008, først og fremst i de nordligste bispedømmene og i enkelte kyst- og landkommuner ellers i landet. Rett i underkant av 100 faste prestestillinger stod ubesatte mot slutten av 2008, noe som tilsvarer en vakanse i prestestillingene på ca. 7 pst. Noe av vakansen skyldes naturlig turnover i stillinger, men flere steder har prestestillinger blitt stående ledige etter gjentatte utlysninger og over lengre tid. I Nord- og Sør-Hålogaland bispedømmer var det i 2008 en vakanse i stillinger på godt og vel 10 pst. Ledighet i prestestillinger har gjennomgående vært dekket opp gjennom vikarløsninger. Flere bispedømmer har rapportert om en generelt stram budsjettssituasjon og behov for tilpasninger av aktivitet for å unngå budsjettoverskridelser.

Søkningen til prestestillinger har også tidligere år vært vanskelig. Til forskjell fra tidligere år synes situasjonen i dag å peke i retning av mer vedvarende rekrutteringsutfordringer. En rapport fra Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) viser at mangelen på prester kan ventes å bli forsterket i årene som kommer, i første rekke fordi det i dag er en relativt stor andel eldre prester i tjeneste. Mer enn en tredjedel (36 pst.) er over 56 år og 14 pst. er eldre enn 62 år. Aldersavgangen vil derfor stige vesentlig i årene som kommer. Samtidig har antallet søkere til teologistudiet og antall uteksaminerte ved de tre praktisk-teologiske seminarene vært synkende i senere år. I 2003 ble det uteksaminert 55 kandidater fra de praktisk-teologiske seminarene. I 2005 var tallet 70, mens det i 2008 ble uteksaminert 47 kandidater.

Prostereformen og kompetanseutvikling

I 2004 ble det gitt nye bestemmelser om prestedetjenesten. De nye bestemmelsene, som senere er blitt benevnt som prostereformen, innebar at prostiet ble fastsatt som prestens tjenestedistrikt. De organisatoriske rammene for prestedetjenesten ble med dette betydelig endret, da det er i overkant av 100 prostier mot tidligere ca. 630 prestegjeld. Færre og større tjenestedistrikter innebærer at prestene nå inngår i et bredere og tettere arbeidsfellesskap enn

før, og det er lagt til rette for mer spesialisering og samarbeid innen prostiet.

Gjennomføringen av prostereformen har gått over tid. Ved utgangen av 2008 regnes reformen som gjennomført i alle bispedømmer. Nær alle prester har nå prostiet som tjenestedistrikt. Prostenes ledelse av prestedetjenesten er styrket i samsvar med målet for reformen, og det har vært gjennomført flere nasjonale og regionale samlinger for prostene for å øke lederkompetansen i prostekollegiet. Erfaringene fra reformen er overveiende positive. Det vil i tiden framover arbeides videre med å utnytte de muligheter som reformen har gitt for bedre arbeidsdeling, lokale tilpasninger, spesialisering m.v.

Bispedømmene bruker gjennomgående betydelige midler på kompetanseutvikling innen presteskaper, med regionale variasjoner. Alle bispedømmer har planer for kompetanseutvikling, og det er etablert et masterstudium i erfaringsbasert praktisk teologi som tjener som rammeverk for presters etter- og videreutdanning.

Likestilling

Andelen kvinnelige prester i Den norske kirke har hatt en jevn stigning de siste årene. I 2008 var ca. 23 pst. av prestene kvinner. Til sammenligning var kvinneandelen for ti år siden 12 pst. Fortsatt er det til dels store regionale variasjoner mellom bispedømmene når det gjelder kvinneandelen i presteskaper. Høyest er andelen i Oslo, Borg, Hamar og Nidaros bispedømmer, hvor mellom 30 og 35 pst. av prestene er kvinner. I bispedømmene på sør- og vestlandet er andelen kvinnelige prester fortsatt lav (under 15 pst.).

Fire av elleve biskoper er kvinner. Av landets 108 proster, inklusive døveprosten og feltprosten, er 19 kvinner. Andelen kvinner blant proster er lavere enn kvinneandelen i presteskaper som helhet.

Det vises ellers til den særskilte likestillingssomtalen i proposisjonen del III.

Samordning og samvirke

Presteskaper er representert i alle kirkens organer, dvs. i menighetsråd, kirkelige fellesråd, bispedømmeråd, Kirkerådet og Kirkemøtet. Prestene har sitt tilsettingsforhold i bispedømmerådene. Alle andre kirkelige tilsatte har fellesrådet som arbeidsgiver. Det arbeides kontinuerlig med å komme i møte samordningsbehovet mellom de to arbeidsgiverlinjene og å fremme samvirket mellom råds- og embedslinjen i kirken. Bispedømmerådene har sammen med den kirkelige arbeids-

giver- og interesseorganisasjonen KA og Bispemøtet i perioden 2006-2008 gjennomført et lederutviklingsseminar for proster og kirkeverger i alle bispedømmene ("Sammen om å lede"). Målsettingen har vært å bidra til et tettere og bedre samarbeid mellom prostene og kirkevergene. I bispedømmene arrangeres det jevnlig møter mellom bispedømmets ledelse og de lokale kirkevergene. I 2008 var det flere steder formaliserte forsøk med samordnet ledelse innen et prosti., bl.a. i Byåsen prosti i Trondheim, i Asker og Sandefjord.

Arbeidsvilkår

Det har de senere år vært gjennomført flere generelle tiltak for å bedre prestenes arbeidssituasjon. Økt begynnerlønn, ny organisering av preste-tjenesten med større muligheter for individuell og lokal tilpasning (prostereformen), innføring av en beredskapsordning for prestene og økt innsats mot presteboligene har vært viktige tiltak. I hvert bispedømme er det tilsvarende satt i gang ulike tiltak for å bedre prestenes arbeidssituasjon, bl.a. systematisk arbeidsveiledning.

Sykefraværet blant prester er lavt, sammenlignet med andre yrkesgrupper. I 2008 var sykefraværsprosenten for prestene på landsbasis 4,8 pst. Dette er godt under gjennomsnittet for staten og arbeidslivet for øvrig, som hadde en sykefraværsprosent på hhv. 5,6 og 6,8 pst. i 2008. Sykefraværet blant prestene har gått ned med 1,4 prosentpoeng siden 2003.

Døvepresttjenesten, fengselspresttjenesten og studentpresttjenesten

I bevilgningen til preste-tjenesten inngår den geistlige betjeningen av døve. Døvepresttjenesten er

organisert under Oslo biskop og døveprosten, som tilrettelegger for gudstjenestetilbud m.m. for døve og tegnspråklige over hele landet. I 2008 var det 14 faste årsverk innen døvepresttjenesten, fordelt på 11 faste prestestillinger, to kateketer og en diakon. Det er en kontinuerlig utfordring å rekruttere og beholde kvalifiserte prester til døvepresttjenesten. I tillegg til døvepreststillingene er det i bispedømmene opprettet rundt 45 spesialprestestillinger. Flesteparten av disse prestestillingene er tilknyttet fengselsprest- og studentpresttjenesten. Selv om disse prestene er tilsatt og lønnes av bispedømmene, inngår de i et arbeidsfellesskap med andre profesjonsgrupper ved fengsels- og studieinstitusjonene. I forbindelse med at antallet soningsplasser ved fengslene er økt gjennom de senere år, er fengselspresttjenesten styrket i flere av bispedømmene.

Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord

Det praktisk-teologiske seminar (PTS) og Kirkelig utdanningssenter i nord (KUN) skal gi praktisk-teologisk grunnutdanning for teologiske kandidater. Institusjonene gir også etter- og videreutdanning. PTS har innrettet deler av sin fagutvikling mot trosopplæring og gudstjenesteliv, mens KUN vektlegger stedegen identitet, samisk kultur og tverrfaglig samarbeid. Begge institusjonene melder om nedgang i antall uteksaminerte studenter. PTS og KUN uteksaminerte 15 kandidater i 2008, mot 25 i 2003 og 13 i 2005.

Kap. 3341 Presteskapet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	17 701	13 131	13 551
02	Inntekter ved oppdrag	6 880	5 651	5 832
16	Refusjon av foreldrepenger	4 913		
18	Refusjon av sykepenger	20 093		
	Sum kap. 3341	49 587	18 782	19 383

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. refusjoner for utgifter til ulike typer samlinger, etterutdanningstiltak m.v. som bispedømmene arrangerer for prestene, og refusjoner for utgifter til stillinger som enkelte bispedømmeråd har opprettet i samarbeid med kirkelige fellesråd og andre institusjoner eller organisasjoner, jf. kap. 341, post 01.

Post 02 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder bl.a. inntekter i forbindelse med sykehjemsprestetjenesten i Oslo kommune og inntekter ved kurs og andre arrangementer, jf. kap. 341, post 21.

Kap. 342 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjet 2009	Forslag 2010
01	Driftsutgifter	50 926	50 398	51 133
	Sum kap. 342	50 926	50 398	51 133

Kapitlet omfatter bevilgninger til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider, som har ansvaret for Nidaros domkirke og Erkebispegården i Trondheim. Kapitlet omfatter også bevilgninger til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge. Fra kapitlet dekkes dessuten lønn til departementets kirkegårdskonsulent, som er faglig rådgiver på kirkegårdsområdet.

Mål for 2010

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider

Målet for statens ansvar overfor Nidaros domkirke og Erkebispegården er å sikre at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk. Oppgaven for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR) er å forvalte Nidaros domkirke og Erkebispegården i tråd med dette, i samarbeid med brukere, kirkelige instanser og antikvariske myndigheter.

Dette skal nås gjennom:

1. NDR skal ivareta et planmessig vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården, basert på forskning og anerkjente konserveringsmetoder, og gjennom en effektiv organisasjon med høy faglig kompetanse.
2. NDR skal forestå formidling av bygningenes historie.
3. NDR skal videreutvikles som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein

Utenlandske krigsgraver i Norge

De utenlandske krigsgravene og krigskirkegårdene i Norge skal holdes i hevd og forvaltes med den orden og verdighet som deres egenart tilsier.

Budsjettforslag 2010

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten skal dekke utgifter til antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning og drift av Erkebispegården. Det er Nidaros domkirkes restaureringsarbeider som forvalter anleggene. Også utgifter til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge dekkes over posten, foruten lønn til departementets kirkegårds-konsulent.

Budsjettforslaget for 2010 representerer i hovedsak en videreføring av bevilgningsnivået i 2009.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3342, postene 01 og 04, jf. forslag til vedtak II, nr. 1.

Rapport 2008

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider

Mål

I St.prp. nr. 1 (2007-2008) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningen til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider:

- målet for statens ansvar overfor Nidaros domkirke og Erkebispegården er å sikre at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk.

Rapport

I samsvar med målet skal NDR forestå et planmessig vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården og formidle Domkirkens og Erkebispegårdens verdi som historiske bygninger. Det foreligger en langsiktig restaureringsplan for Nidarosdomen. Selve gjenreisningen av Domkirken, som ble igangsatt i 1869, regnes som avsluttet, men det utføres et kontinuerlig antikvarisk vedlikehold. De siste årene har innsatsen ved Domkirken i særlig grad handlet om restaurering av korets søndre fasade og tårn. Arbeidet, som ble påbegynt i 2003, ventes avsluttet i 2010. I 2008 ble ellers ytterveggen på nordøstre hjørne i Erkebispegården restaurert, de utvendige trappene på Bispefløyen ble satt i stand, ventilasjonskanalene innvendig ble rensset, det ble lagt ny avløpsledning til Regalieutstillingen og det ble gjennomført tilstandsregistrering av takene i anlegget.

Artilleribygningen, en fredet trebygning i Erkebispegården, ble i 2007 og 2008 undersøkt for skader. Det ble da registrert betydelige sopp- og råteskader, og bygningen er delvis fraflyttet. Som erstatningslokale ble det i 2008 påbegynt rehabilitering av Schirmersgate 5, som tidligere bl.a. har vært benyttet til lagerformål. Schirmersgt. 5 skal benyttes til kontorer for NDR og NDRs formidlingsavdeling og vil være ferdig for innflytting i 2009. Artilleribygningen og tilstøtende lokaler er bl.a. gjennom drenering av området sikret mot skade forverring.

NDR skal være et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein. Det legges stor vekt på å holde oppe og videreutvikle håndverksmiljøet ved NDR. I samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag er det utviklet et fireårig studium på universitetsnivå i teknisk bygningsvern og restaurering. Første studieår 2008/2009 deltok 18 studenter fra NDR og 28 studenter totalt.

NDR har drifts- og forvaltningsansvar for et areal på ca. 34 000 kvm, hvorav bygningsarealet utgjør i underkant av 17 000 kvm. Både Riksregalieutstillingen, Domkirken og Besøkssenteret ved domkirken hadde en liten tilbakegang i besøkstallet i 2008, mens museet hadde en mindre økning. I 2008 ble det registrert 310 000 besøkende i Nidarosdomen, mot 313 000 i 2007. Ved Riksregalieutstillingen ble det registrert 32 000 besøkende mot 37 000 året før, mens museet hadde 50 000 besøkende i 2008 mot 42 000 i 2007. Fra 2007 til 2008 gikk antallet besøkende ved Besøkssenteret ned med 54 000 til 242 000. I Besøkssenteret er det eta-

blert butikkvirksomhet, hvor omsetningen økte med 12 pst. fra 2007 til 2008. Endringen i besøks-tall antas å henge sammen med det nasjonale turistmarkedet og den internasjonale økonomiske utvikling.

Det er et mål for formidlingen å utvikle og tilrettelegge tilbud for ulike målgrupper, som turister og andre på regulær omvisning, opplæringstilbud for skoleklasser og tilrettelegging av utstillinger. Det er økende forespørsel til NDR om eksterne oppdrag, og i 2008 ble det bl.a. gjort større glassarbeider på den katolske kirken i Drammen og på Tingvoll kirke, i tillegg til restaureringsoppdrag på Vår Frue kirke i Trondheim og Trondheim rådhus. Verkstedenheten ved NDR hadde i 2008 eksterne oppdrag som utgjorde rundt 7,5 pst. av den samlede innsatsen, målt i tidsbruk.

I 2008 var det 67 ansatte ved NDR, som utgjør 58 årsverk. Av alle ansatte er 52 pst. kvinner og rundt 12 pst. har minoritetsbakgrunn. Hvert år engasjeres det rundt 50 guider og verter i forbindelse med formidlingsvirksomheten.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Forvaltningen av utenlandske krigsgraver i Norge skjer på grunnlag av avtaler med de berørte land og i nært samarbeid bl.a. med disse landenes myndigheter. Krigskirkegårdene på Tjøtta og i Botn driftes av departementets krigsgravtjeneste. Vedlikeholdet på de øvrige vel 100 steder der det er krigsgraver, ivaretas oftest etter avtale med de stedlige kirkegårdsmyndighetene. Departementets krigsgravtjeneste fører regelmessig tilsyn med krigsgravene gjennom inspeksjonsreiser.

Norge ivaretar ansvaret for vedlikeholdet av de ca. 28 000 utenlandske krigsgravene fra andre verdenskrig som finnes i landet. Rundt 12 700 sovjetere som falt i Norge under siste verdenskrig er gravlagt her, hvorav ca. 2 700 er registrert ved navn. På bakgrunn av tysk og russisk dokumentasjon fra krigen som nå gjøres offentlig tilgjengelig, har departementet iverksatt et arbeid med å skaffe kunnskap om identiteten til de ca. 10 000 hittil ukjente sovjetiske falne som er gravlagt i Norge. Falstadsenteret har fått tilskudd til å iverksette et prosjekt som sikter mot å utarbeide et mer komplett register over sovjetiske krigsgraver i Norge. Prosjektet skal slutføres innen utgangen av 2010. De fleste av de sovjetiske falne er gravlagt på Tjøtta internasjonale krigskirkegård i Alstahaug kommune. Den videre grav- og navnermerkingen på kirkegården vil bli fulgt opp så snart identifiseringsarbeidet er gjennomført.

Kap. 3342 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2008	Saldert budsjett 2009	Forslag 2010
01	Ymse inntekter	14 810	15 175	15 661
04	Leieinntekter m.m.	3 136	2 293	2 366
15	Refusjon arbeidsmarkedtiltak	37		
16	Refusjon av foreldrepenger	167		
17	Refusjon lærlinger	212		
18	Refusjon av sykepenger	398		
	Sum kap. 3342	18 760	17 468	18 027

Post 01 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak salgs- og billettinntekter og refusjon for oppgaver som Nidaros domkirkes restaureringsarbeider utfører for andre, jf. kap. 342, post 01.

Post 04 Leieinntekter m.m.

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra utleie i Erkebispegården, jf. kap. 342, post 01.

Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond har sin opprinnelse i kirkelige eiendommer fra middelalderen som tjente til prestenes underhold. Fondet ble opprettet ved lov i 1821 med hjemmel i Grunnloven. Store deler av kirkegodset er avhendet, men fondet har fortsatt et stort antall eiendommer fordelt på alle fylker, hvorav flest i Hedmark, Oppland og Nordland. Fondet har en betydelig finanskapital tilkommet ved salg av eiendom og aktiv forvaltning av salgssummene. Siden 1990 er det solgt eiendommer for rundt 855 mill. kroner.

Opplysningsvesenets fond eier 439 preste- og bispeboliger. Samlet eier fondet mer enn 1 500 bygninger, hvorav 320 er fredet. Fondet er en av landets største eiere av kulturhistoriske eiendommer. Skog- og utmarksarealer i fondets eie utgjør 859 000 dekar, hvorav 57 pst. er produktiv skog. Nær halvparten av skog- og utmarksarealene er i Hedmark, Oppland og Nordland. Antall festekontrakter under Opplysningsvesenets fond er rundt 8 500. Rundt 80 pst. av disse, eller ca. 7 000 tomter, er til boligformål. De øvrige er næringstomter eller tomter til offentlige formål. Fondet eier også 35 prestegårder og 128 jordleiebruk.

Verdien av fondets eiendommer er ved siste årsskifte anslått til 4,3 mrd. kroner, fordelt med 1,4 mrd. kroner på presteboliger, 1,3 mrd. kroner på festetomter, 1 mrd. kroner på jord- og skogbrukseiendommer inkl. prestegårdene og 600 mill. kroner på kontoreiendommer og eiendommer som inngår i eiendomsutviklingsprosjekter. Verdien av finanskapitalen var 1,4 mrd. kroner ved årsskiftet 2008/2009. Samlet verdi av fondets eiendeler ved siste årsskifte er etter dette beregnet til 5,7 mrd. kroner, som er 800 mill. kroner lavere enn året før. Nedgangen er en følge av nedskrivning av verdien på festetomter til boligformål som følge av tomtefesteinstruksen, og betydelige tap på verdipapirer på grunn av konjunkturedgangen.

Fondet har tjenesteavtaler med Statskog SF og NORSKOG innenfor eiendomsforvaltningen og kjøper tjenester fra nasjonale og internasjonale finansinstitusjoner og meglerhus innen finansforvaltningen.

Siden 2001 har forvaltningen av Opplysningsvesenets fond vært tillagt et forvaltningsorgan med eget styre oppnevnt av departementet. Nytt styre ble oppnevnt i januar 2009.

Grunnloven § 106 og lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond setter rammer for anvendelsen av fondets midler. Fondet skal komme Den norske kirke til gode. Avkastningen skal dekke fondets utgifter og kan ellers legges til kapitalen, til disposisjonsfond eller gis til kirkelige formål. Sentrale retningslinjer for forvaltningen er nedfelt i ulike stortingsdokumenter, jf. særlig St.meld. nr. 64 (1984-1985) og Ot.prp. nr. 68 (1995-1996).

Rapport 2008

Fondets årsresultat i 2008 var negativt med 139,7 mill. kroner, inklusive inntekter ved salg av eiendom, mot et tilsvarende positivt resultat i 2007

på 214 mill. kroner. Resultatet for 2008 var 341 mill. kroner svakere enn resultatet for året før når inntekter ved salg av eiendom holdes utenfor.

Netto inntekter fra eiendomssalg var på 85 mill. kroner i 2008, som er 12,7 mill. kroner lavere enn i 2007. Salgsinntektene fordeler seg med 64 mill. kroner på innløsning av festetomter, 14 mill. kroner på presteboliger og 6,5 mill. kroner på jordbrukseiendommer. Driftsresultatet av eiendomsforvaltningen inklusiv salg av eiendom utgjorde 32 mill. kroner og var negativt med nær 53 mill. kroner ved fradrag for inntekter ved salg av eiendom. Driftsresultatet utenom eiendomssalg var 10 mill. kroner svakere i 2008 enn året før. Netto økning i driftskostnader er i hovedsak relatert til økt ressursinnsats i vedlikeholdet av bygninger, særlig presteboliger. Det negative driftsresultatet skyldes særlig utgiftene ved presteboligene, som har store driftsutgifter samtidig som det er et tariffregulert nivå på leieinntektene som følge av prestenes boplikt. Subsidielementet for fondets boliger i forhold til estimert markedsleie er beregnet til 30 mill. kroner for 2008.

Inntekter fra tomtefeste (festeavgifter) var 59 mill. kroner i 2008, som er 8 mill. kroner mer enn året før. Økningen skyldes oppregulerte festeavgifter for tomter til næringsformål og til offentlige formål. Rundt 48 pst. av inntektene fra tomtefeste kommer fra kategorien boligformål. Det ble i 2008 innløst festetomter for ca. 55 mill. kroner, som er 13 mill. kroner lavere enn i 2007. Det ble gjennomført 195 innløsningssaker i 2008, mot 493 i 2007 og 636 i 2006. Nedgangen antas å ha sammenheng med tomtefesteinstruksen som gir gunstige innløsningsvilkår enn tomtefesteloven, og som tok til å gjelde for Opplysningsvesenets fond fra 1. januar 2009.

Inntekter fra forvaltning av finansielle eiendeler (verdipapirer) har gitt gode resultater for fondet gjennom årene. I perioden 2005–2007 var årsresultatet samlet på 780 mill. kroner, hvorav 455 mill. kroner ble overført til kapitalfondet (bundet egenkapital) og 233 mill. kroner til disposisjonsfond (fri egenkapital). Differansen på 92 mill. kroner ble anvendt som finansielt tilskudd til kirkelige formål.

Netto finansinntekter innbefatter renteinntekter, aksjeutbytte, valutagevinst og -tap, og gevinster og tap ved salg av verdipapirer. Fondet hadde ved årsskiftet urealiserte gevinster knyttet til valutaposter på 103 mill. kroner. Renteinntektene i 2008 var på 23 mill. kroner, som er 4 mill. kroner høyere enn i 2007. Som følge av finanskrisen ble fondet i 2008 påført et betydelig tap på verdipapirer, i alt 381 mill. kroner, jf. omtalen i St.prp. nr. 67 (2008-2009). Netto 173 mill. kroner av dette er realiserte

tap og 208 mill. kroner er urealiserte tap, dvs. nedskrivning av bokførte verdier. Netto finansinntekter var negativt med 172 mill. kroner, mot et positivt resultat på 158 mill. kroner i 2007. Fondet tjente etter dette 330 mill. kroner mindre på verdipapirforvaltningen i 2008 enn året før.

Markedsavkastningen på porteføljen var negativ med 24 pst. med en sammenlignende indeks (referanseindeks) på -27,6 pst., noe som innebærer at fondets avkastning var noe bedre enn referanseindeksen. Tilsvarende tall for 2007 var 7,3 og 11,9 pst.

Bokført verdi av finansielle anleggsmidler og investeringer var på 1,5 mrd. kroner ved årsskiftet 2008/2009. Porteføljens kursreserve var ved årets utgang negativ med 90 mill. kroner. Kursreserve er forskjellen mellom markedsverdi og anskaffelseskost. Den negative kursreserven skyldes tap på verdipapirene og valutatap på de utenlandske investeringene.

Fordelingen i aktivaklasser ved årsskiftet var 23 pst. på obligasjoner, 25,6 pst. på finansielle eiendomsandeler, 11,5 pst. på aksjer, 30 pst. på hedgefond og private equity (investeringer i ikke-børsnoterte selskaper) og 10 pst. på andre poster, herunder gevinst på valutaposter. Andelen som er investert i aksjer ble redusert mot slutten av 2007 og begynnelsen av 2008. Rundt 48 pst. av porteføljen var plassert i utenlandske verdipapirer. Ingen enkeltinvestering utgjorde mer enn 2,7 pst. av porteføljens markedsverdi og fondet har lagt vekt på å ha en relativt stor andel investert i papirer som om nødvendig kan frigjøre likviditet innen rimelig tid. Egenkapitalinstrumenter utgjorde 62,2 pst. av verdipapirporteføljen og renteinstrumenter 37,8 pst. Aktivaklasser som ga størst tap i 2008, var norske og utenlandske aksjer, eiendomsandeler i Norge og obligasjoner, mens plasseringer i private equity (dvs. utenom børsene), råvarer, renter og internasjonale eiendomsinvesteringer ga mindre tap og bidro til å dempe det negative resultatet for 2008.

For å oppnå bedre likviditetsmessig fleksibilitet er fondet gitt midlertidig adgang til å etablere kassekreditt eller annen form for trekkrettighet i norske banker på inntil 150 mill. kroner. Rettigheten er foreløpig ikke benyttet.

Administrasjons- og forvaltningskostnader for fondet var på 87 mill. kroner i 2008, mot 91 mill. kroner i 2007. Posten omfatter forvaltningsorganets utgifter på 36 mill. kroner og for øvrig betaling til tjenesteleverandører som Statskog, NORSKOG og finansforvaltere. Eksterne utgifter ved finansforvaltningen var 14,2 mill. kroner, tilsvarende 1 pst. av finansformuen.

I 2008 ble det anvendt 129 mill. kroner på investeringer, drift og vedlikehold av presteboligene.

Det ble da gjort en ekstraordinær innsats for å komme i møte etterslepet i vedlikehold, i hovedsak basert på kontrakter inngått i 2007. Beløpet fordelte seg med 57 mill. kroner på drift og vedlikehold og 72 mill. kroner på investeringer. I tillegg brukte fondet 19 mill. kroner til kjøp av nye boliger. Fondet solgte boliger for omtrent samme beløp, dvs. 20 mill. kroner. I perioden 2003–2008 er 281 presteboliger rehabilitert.

Skog- og utmarksforvaltningen ga driftsinntekter på 25 mill. kroner, som er en økning fra 2007 på 1,5 mill. kroner. Det ble avvirket 54 200 kubikkmeter tømmer i 2008. Inntektene fra utmarkssektoren har økt med nesten 80 pst. fra år 2000 og kommer fra utleie av jakt- og fiskerettigheter, salg av grus og mineraler etc. Salg av skogarealer var marginalt i 2008, noe som bl.a. har bakgrunn i at

fondet sikter mot å bygge opp trekapital i skogene og øke verdien av eiendommene med sikte på langsiktig avkastning.

Forpaktings- og jordleiebrukene gir stabile driftsinntekter i størrelsesorden 9 mill. kroner i året. Det ble solgt denne type eiendommer for 6,5 mill. kroner i 2008. Driftskostnadene hadde en økning på 3,4 mill. kroner. Flere forpakterboliger har vært gjenstand for rehabilitering i 2008.

I forretningsområdet som gjelder eiendomsutvikling, inngår om lag 6 000 dekar. Anslått verdi av prosjektene er i størrelsesorden 500-600 mill. kroner. I 2008 ble det solgt eiendommer for 2,7 mill. kroner, mot 11 mill. kroner i 2007. Nedgangen i salget har bakgrunn i finanskrisen.

Tabellen nedenfor viser resultatregnskapet for Opplysningsvesenets fond i 2007 og 2008.

Tabell 9.32 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2007 og 2008:

	(i 1 000 kr)	
	2007	2008
Salgsinntekt eiendom	98 183	85 471
Andre salgsinntekter	9 957	5 519
Annen driftsinntekt	98 614	107 522
Av- og nedskrivning varige driftsmidler	-11 409	-13 128
Refusjon forvaltningsorganet	-32 865	-36 446
Annen driftskostnad	-106 365	-116 336
<i>Driftsresultat, inkl. salg av eiendommer</i>	56 115	32 602
Renteinntekter og aksjeutbytte	86 491	105 283
Gevinster og tap verdipapirer	59 248	-173 069
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler		-208 102
Annen finanskostnad	12 275	103 560
<i>Netto finansinntekter</i>	158 014	-172 328
<i>Årsresultat</i>	214 129	-139 726
<i>Disponering av årsresultatet:</i>		
Avsetning av netto salgsinntekter til kapitalfondet	98 183	85 471
Finansielt utbytte til Den norske kirke	44 825	63 073
Inntektsføring tidligere avsatt til kirkelige formål	-25 500	-25 500
Til / fra disposisjonsfond og bufferfond		-220 200
Fra kapitalfondet	96 621	-42 570
<i>Sum disponert</i>	214 129	-139 726

Det negative årsresultatet, avsetning av salgsinntekter til kapitalfondet og finansielt utbytte til kirkelige formål ga en samlet underdekning på 288 mill. kroner, som ble dekket ved fondets frie egen-

kapital på 246 mill. kroner og ved at 42 mill. kroner ble belastet kapitalfondet. Den frie egenkapitalen (disposisjonsfond og bufferfond) var dermed tapt ved inngangen til 2009. Bruken av fri egenkapital

og kapitalfondet for å dekke inn tap ble gjort også i 2002, da fondet som følge av fallet i finansmarkedene hadde et betydelig negativt resultat, jf. omtale i St.prp. nr. 65 (2002-2003).

I overensstemmelse med § 5 i loven om fondet, er inntekter ved salg av eiendom på 85 mill. kroner lagt til kapitalfondet. Kapitalfondet, som er fondets urørlige grunnkapital, er på 1,98 mrd. per 1. januar 2009.

Finansielt utbytte til kirkelige formål utgjorde 63 mill. kroner i 2008 og fordelte seg med 24,6 mill. kroner som tilskudd til felleskirkelige tiltak, 28,2 mill. kroner i netto utgiftsrefusjon til kommunene for å holde presteboliger, 1,1 mill. kroner som tilskudd til demokratireformen, 1,1 mill. kroner som tilskudd til istandsetting av middelalderkirker og 8 mill. kroner til anskaffelse av nytt medlemsregister i Den norske kirke. Indirekte tilskudd til kirken, beregnet som differansen mellom prestenes husleie og en kalkulert markedsleie, verdien av rentesubsidierte lån og ikke-fakturerte IT-tjenester overfor kirkelige virksomheter, er beregnet til 44,5 mill. kroner i 2008. Dette er en økning på 11 pst. fra 2007.

Opplysningsvesenets fond utarbeider hvert år en årsrapport med informasjon om fondets virksomhetsområder, årsregnskapet og disponeringer. Fondets regnskap revideres av Riksrevisjonen.

Utfordringer, strategier og mål

Fondets formål er å bevare og forvalte verdiene til beste for Den norske kirke. Forvaltningen skal skje på en forretningsmessig og etisk forsvarlig måte.

Den finansielle bæreevnen for Opplysningsvesenets fond avhenger i stor grad av finansinntektene, som varierer med finansmarkedenes utvikling. Oppbygging av fri egenkapital gjennom avsetninger til disposisjonsfond for å kunne sikre en jevn drift også i år med svake finansinntekter, har stått sentralt de seneste årene. Som følge av finanskrisen og fondets resultat i 2008, er den frie egenkapitalen tapt ved inngangen til 2009. Forholdet er omtalt i revidert budsjett for 2009, jf. St.prp. nr. 67 (2008-2009) der det på bakgrunn av fondets økonomiske situasjon ble fremmet forslag om bevilgninger over statsbudsjettet for å komme situasjonen i møte. Dersom finansmarkedene utvikler seg fortsatt positivt i 2009 og fondets finansinntekter øker, forutsettes det at resultatforbedringer og et eventuelt overskudd i 2009 skal avsettes for oppbygging av fri egenkapital. I samråd med styret for fondet er departementet i gang med å gjennomgå fondets rammeverk og vurdere mulighetene for

endringer eller tilpasninger som på sikt kan bidra til større stabilitet og forutsigbarhet.

Fondets sentrale virksomhet er lokalisert i Oslo. Departementet har bedt styret foreta en vurdering av spørsmålet om eventuell flytting av aktiviteter ut av Oslo.

Ordningen med tilskudd fra fondet til istandsetting av de eldste kirkene (middelalderkirker og kirker bygget før 1650) ble stilt i bero fra 2009 på grunn av fondets økonomiske situasjon, jf. St.prp. nr. 67 (2008-2009). Disse kirkene omfattes dermed av rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg, jf. kap. 582, post 61 på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Fondet har som mål gjennom finansielle investeringer å bidra til utvikling i noen av verdens fattige områder. Bl.a. er det gitt bindende tilsagn om utvidet engasjement i et større plantasjeskogprosjekt i Mosambik. Nye prosjekter vurderes fortløpende.

Eiendomsutvikling med målsetting om å bidra til verdiskaping gjennom utvikling av fondets jord- og skogbrukseiendommer, er et eget forretningsområde. Totalt er det identifisert 80 prosjekter der omregulering og mulig alternativ utnyttelse av arealer er antatt å ha et ikke uvesentlig inntjeningspotensial. Fondet er noe avventende med å igangsette nye prosjekter slik markedet har utviklet seg, og det er ferdig regulerte arealer til en verdi av ca. 55 mill. kroner som ikke er solgt.

Forvaltningen av skog- og utmarksområder skal søke å oppnå stabil avkastning, langsiktig verdioppbygging og samtidig utgjøre en bærekraftig forvaltning. Inntektene er økende fra utleie av jaktterreng og fiskerettigheter, og salg av grus og mineraler, pyntegrønt og juletrær gir stabile inntekter. Fondet skal bidra til vern av skog, og store deler av fondets skoger er i dag underlagt verneprosesser initiert av Direktoratet for Naturforvaltning.

Prestegårdene i fondets eie er forpaktingsbruk som drives uavhengig av eventuell prestebolig på eiendommen. Etter en omfattende salgsprosess over flere år har fondet beholdt 35 prestegårder, primært av kirke- og kulturhistoriske grunner. Økte avkastningskrav innenfor jordbruket og behovet for modernisering og investeringer krever nye vurderinger av hvorvidt eiendommene fortsatt kan være selvstendige bruk. For de 128 jordleiebrukene leies dyrkbar jord ut som tilleggsjord til nabobruk. Alternativ utnyttelse av jordleiebrukenes arealer er vurdert i et eget prosjekt for identifisering av eiendommer som kan gi avkastning ved omregulering til andre formål eller inntekter ved salg. Salg av jordleiebruk er sannsynlig i årene framover.

Utbygging av småskala vannkraftverk er et relativt nytt forretningsområde for fondet, og er et eksempel på alternativ utnyttelse av fondets ressurser. På fondets arealer er det kartlagt mer enn 100 vassdrag, hvorav 13 er konsesjonssøkt og ytterligere 22 vurderes aktuelle for søknad. Det er gitt tre konsesjoner til prosjekter der fondet er deltaker, og det forventes 3-5 nye konsesjoner i 2009. Utbyggingsprosjekter har en lang tidshorisont før det genereres inntekter.

Fondet har et stort antall festetomter til boligformål, nærings- og offentlige formål. Nær halvparten av kontraktene gjelder boligformål. Tomtefestestruksen fastsatt ved kgl. res. 14. september 2007 trådte i kraft for Opplysningsvesenets fond fra 1. januar 2009 og medfører at fondet vil få reduserte festeinntekter og betydelig lavere innløsningssummer enn det som følger av tomtefestelovens regler. Gjennom de seneste endringer i tomtefesteloven, jf. Innst. O. nr. 97 (2008-2009) og Ot.prp. nr. 42 (2008-2009), er innløsningstapet for Opplysningsvesenets fond beregnet til 1,4-1,65 mrd. kroner.

En av fondets hovedoppgaver er å holde bolig for prestene, som er underlagt boplikt. Vedlikehold og istandsetting av presteboligene er blant de viktigste innsatsområdene for fondet, og et betydelig antall boliger har blitt rehabilitert de seneste årene. Innenfor rammen av en forsvarlig forvaltning av fondets økonomiske ressurser er det en prioritert oppgave å komme i møte det rehabiliterings- og moderniseringsbehov som fortsatt kjennetegner mange boliger.

Fondets innsats for bevaring av bygninger med kulturhistorisk verdi vil fortsette. Det er utarbeidet en kulturminnestrategi, med målsetting om at fondet skal være en kompetent, anerkjent og dynamisk forvalter og formidler av egne kulturminner. For fredede bygninger skjer rehabiliteringen i nært samarbeid med vernemyndighetene.

Tilskudd til felleskirkelige tiltak

Kirkerådet disponerer et årlig tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak. Disponeringen skjer i henhold til retningslinjer vedtatt av Kirkemøtet. Den norske kirkes kontingenter til økumeniske organisasjoner dekkes av tilskuddet og utgjorde 4 mill. kroner i 2008. I 2008 ble ellers 8 mill. kroner av tilskuddet benyttet av Kirkerådet og bispedømmerådene til egne prosjekter, inklusive administrasjon. For 2010 er det budsjettet med 25,5 mill. kroner som tilskudd til felleskirkelige tiltak, dvs. samme beløp som tidligere år. Med bakgrunn i fondets økonomiske situasjon er det ikke grunnlag for å øke tilskuddet.

Kirkerådet inngikk i 2008 en kontrakt om nytt medlemsregister for Den norske kirke. Investeringstkostnaden var beregnet til vel 20 mill. kroner, som etter forutsetningene skulle dekkes av Opplysningsvesenets fond, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009). På grunn av fondets økonomiske situasjon er resterende del av anskaffelsesutgiftene, 13 mill. kroner, dekket over statsbudsjettet for 2009, jf. St.prp. nr. 67 (2008-2009).

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond

Til å forestå forvaltningen av Opplysningsvesenets fond og dets eiendeler, ble det fra 2001 opprettet et forvaltningsorgan med eget styre. Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond er en nettobudsjettert virksomhet, da utgiftene i sin helhet dekkes av fondet. Finansdepartementet har i samarbeid med berørte departementer etablert nye prosedyrer for innrapportering av nettobudsjetterte virksomheters kontantbeholdning per 31. desember med virkning for statsregnskapet for 2009. Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2010 utarbeidet to standardtabeller med følgende nøkkeltall for Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond:

Tabell 1: Utgifter og inntekter etter art

Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene.

Tabell 1 Utgifter og inntekter fordelt på art:

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2007	Regnskap 2008
1. Utgifter		
<i>Driftsutgifter</i>		
Lønnsutgifter	25 247	28 499
Varer og tjenester	7 318	7 947
<i>Sum driftsutgifter</i>	32 565	36 446
<i>Investeringsutgifter</i>		
Investeringer, større nyanskaff. og vedlikehold		
<i>Sum investeringsutgifter</i>		
<i>Overføringer fra virksomheten¹</i>		
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		
Andre utbetalinger		
<i>Sum overføringsutgifter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Kjøp og salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle utgifter ²		
<i>Sum finansielle utgifter</i>		
Sum utgifter	32 565	36 446
2. Inntekter		
<i>Driftsinntekter</i>		
Inntekter fra salg av varer og tjenester		
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser		
Refusjoner		
Andre driftsinntekter		
<i>Sum driftsinntekter</i>		
<i>Investeringsinntekter</i>		
Salg av varige driftsmidler		
<i>Sum investeringsinntekter</i>		

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2007	Regnskap 2008
<i>Overføringer til virksomheten³</i>		
Inntekter fra statlige bevilgninger		
Andre innbetalinger		
<i>Sum overføringsinntekter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Innbetalinger ved salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle innbetalinger ⁴		
<i>Sum finansielle inntekter</i>		
Sum inntekter	0	0

¹ Omfatter eventuelle utbetalinger til kommuner/fylkeskommuner og private, tilbakebetaling av virksomhetskaper til overordnet departement, samt utbetaling til statskassen av innkrevde skatter/avgifter og renter.

² Omfatter f. eks. utbetalte leiboerinskudd

³ Omfatter eventuelle utbetalinger til kommuner/fylkeskommuner og private, innbetalt virksomhetskaper fra overordnet departement, samt innbetalinger til virksomheten av innkrevde skatter/avgifter og renter.

⁴ Omfatter f. eks. utbetalte leiboerinskudd.

Tabell 2 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2007-2008 med spesifikasjon av formål kontantbeholdningen skal benyttes til

Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabell 2 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2007-2008:

Regnskapspost	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2007	Regnskap 2008
<i>Kontantbeholdning</i>		
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	4 156	6 055
Beholdning på andre bankkonti, andre kontantbeholdninger og kontantekvivalenter		
Sum kontantbeholdning	4 156	6 055
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>		
Feriepenger m.v.	1 962	2 418
Skattetrekk og offentlige avgifter	1 765	2 326
Gjeld til leverandører		
Gjeld til oppdragsgivere		
Annen netto gjeld/fordring som forfaller i neste budsjettår	429	1 311
<i>Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>	<i>4 156</i>	<i>6 055</i>

Regnskapspost	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2007	Regnskap 2008
Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår		
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd		
Større påbebynte flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Andre avsetn. til vedtatte, ikke igangsatte formål		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgn. fra andre departementer		
<i>Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår</i>		
<i>Andre avsetninger</i>		
Avsetn. til andre formål/ikke spesifiserte formål		
Fri virksomhetskapital		
<i>Sum andre avsetninger</i>		
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>		
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler		
Annen langsiktig gjeld		
<i>Sum langsiktig gjeld (netto)</i>		
Sum netto gjeld og forpliktelser	4 156	6 055

Del III
Andre saker

10 Fornyelse-, organisasjons- og strukturendringer i statsforvaltningen

Kultur- og kirke departementet legger stor vekt på å sikre at bevilgningene i så stor grad som mulig kommer kunst og kultur direkte til gode, og at tilskuddsordningene er innrettet i henhold til sektorens behov, og legger til rette for nyskaping og utvikling.

Midlene må forvaltes effektivt og ubyråkratisk slik at følgende hensyn ivaretas:

- legge til rette for nyskaping og utvikling
- redusere kostnadskrevende byråkrati og frigjøre ressurser til kunstnerisk virksomhet
- gi større ansvar og frihet til de enkelte institusjonene på kulturfeltet
- desentralisere og spre beslutninger og skjønnsutøvelse
- styrke prinsippet om armlengdes avstand mellom politikk og kunstfaglig skjønn
- bidra til større mulighet for innsyn i ulike beslutninger

Et utvalg ledet av Lene Løken leverte sin sluttrapport "Forenklet, samordnet og uavhengig – Om behov for endringer i tilskuddsforvaltningen for kunst- og kulturfeltet" i juni 2008. Rapporten, som inneholder en rekke forslag, har vært på bred høring, og departementet arbeider med oppfølgingen.

Som et ledd i arbeidet ble St.prp. nr. 65 (2008-2009) *Endring av reglene om oppnevning og sammensetning av Norsk kulturråd* lagt fram 8. mai 2009. Endringene innebærer at Kulturrådet blir et kunst- og kunstfaglig organ der alle medlemmene oppnevnes av regjeringen. Halvparten av medlemmene som ble oppnevnt fra 1. juli 2009 sitter til 31. desember 2009. Den andre halvparten sitter i to og et halvt år, til 31. desember 2011. Antallet oppnevnte i Kulturrådet er også redusert, slik at rådet nå har 10 medlemmer. Dette er i tråd med Løkenutvalgets anbefalinger. Kulturrådets hovedfordeling bestemmes av Stortinget.

Det er også satt i gang et forprosjekt for å utvikle felles internettportal for tilskudd fra ulike kilder som Norsk kulturråd, Fond for lyd og bilde og Fond for utøvende kunstnere. Tidligere er statsbudsjettet gjort mer oversiktlig ved at bevilgningen til Norsk kulturfond er fordelt på fagkapitlene. Små og sentralt forvaltede tilskuddsordninger er

avviklet og midlene fordelt på de "faste" mottakerne. En rekke mottakere av prosjekttilskudd er gitt fast, årlig statstilskudd.

Antallet statlige styrerepresentanter til regionale kulturinstitusjoner, for eksempel teatre, er redusert.

En rekke tilskuddsordninger er blitt desentralisert de siste årene. Fra 2010 skal også pengene til regionale og lokale kulturbygg overføres fra departementet til fylkene.

Det er i perioden framlagt en rekke stortingsmeldinger som ser på organiseringen og ressursbruken på de ulike kulturområdene.

Meldingene setter ambisiøse målsettinger på de ulike områdene, samtidig som de beskriver strategier og handlingsplaner for å nå målene. Reorganiseringer og reformer har vært nødvendig for å sørge for at Kulturløftets store budsjettøkninger skaper mest mulig kulturaktivitet og nyskaping.

Fra 2009 og i tråd med St. meld. nr. 21 (2007-2008) *Samspill – Et løft for rytmisk musikk* og Stortingets behandling av meldingen, jf. Innst. S. nr. 295 (2007-2008), er det opprettet tre sjangerovergripende tilskuddsordninger for rytmisk musikk (jazz, pop, rock, folkemusikk og verdensmusikk).

Museumsreformen har vært en omfattende strukturendring av sektoren. Det som tidligere var rundt 340 små og mellomstore museer, har nå blitt vel 70 større konsoliderte enheter, som utgjør det nasjonale museumsnettverket.

Konsolideringene har skapt en mer robust økonomisk og administrativ basis for det enkelte museet samt bredere og sterkere fagmiljøer.

Stimuleringsmidlene for å fremme konsolideringsprosesser har vist seg å fungere godt. Samlet har både fylkeskommunene og kommunene økt driftsstøtten til museene i reformperioden. Museene har fått større tyngde som samfunnsaktører.

Departementet la 23. mars 2007 fram St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren*. Stortinget sluttet seg til forslagene i meldingen under behandlingen av Innst. S. nr. 277 (2006-2007). På bakgrunn av dette ble de tidligere virksomhetene Norsk filminstitutt, Norsk filmfond og Norsk filmutvikling slått sammen til en ny virksomhet – Norsk filminstitutt

– fra 1. april 2008. Departementet forventer at samenslåingen vil ha synergieffekter som frigjør ressurser fra administrasjon til filmformål og derved gir en mer samordnet og effektiv bruk av ressurser innenfor filmsektoren.

Som følge av St.meld. nr. 22 (2006-2007) *Veiviseren* er det fastsatt nye forskrifter for tilskudd til filmformål. Dagens tilskuddsordninger på filmområdet er godkjent av ESA fram til 31. desember 2009. De nye forskriftene er godkjent av ESA og trer i kraft fra 1. januar 2010.

Medietilsynet fikk økt uavhengighet fra departementet i 2009. En lovendring som begrenser departementets instruksjonsmyndighet overfor Medietilsynet i visse saker, trådte i kraft 1. juli 2009, jf. Ot.prp. nr. 81 (2008-2009) *Om lov om endring i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting*. Lovendringen er en oppfølging av et høringsnotat om forslag til endringer i kringkastingsloven vedrørende økt uavhengighet for Medietilsynet. I proposisjonen fremmet departementet også forslag om forbud mot reklame på NRKs tekst-tv-sider, en hjemmel for kontroll av abonnentregistre mot NRKs register over lisensbetalere og en prosedyre for forhåndsgodkjenning av NRKs nye medietjenester mv.

Begrensningen i departementets instruksjonsmyndighet overfor Medietilsynet gjelder for det første tilsynets utarbeiding av allmennkringkastingsrapporter. For det andre gjelder det i forbindelse med forhåndsgodkjenning av nye medietjenester NRK ønsker å tilby. Medietilsynet er gitt ansvaret for den praktiske gjennomføringen av godkjenningsordningen og skal avgi en rådgivende uttalelse til departementet. Verken Kongen eller departementet kan instruere Medietilsynet ved utarbeidelsen av uttalelsen.

NTV AS fikk i 2006 konsesjon for etablering og drift av et digitalt bakkenett for fjernsyn. Fjernsynssendingene i det digitale bakkenettet startet 1. september 2007 i Rogaland og har deretter blitt introdusert region for region i resten av landet. I løpet av 2008 fikk hele landet tilgang til sendinger i det digitale bakkenettet. NRKs generalforsamling har i vedtak av 15. juni 2006 akseptert at NRK avvikler sine analoge sendinger i perioden 2008–2009. Dette forutsetter at en rekke vilkår er oppfylt, herunder krav om at hele befolkningen har tilbud om digitale fjernsynssendinger, merverdi for seerne, informasjon, kundestøtte, teknisk assistanse og beredskap. Avviklingsprosessen har hittil blitt gjennomført uten praktiske problemer av nevneverdig art. Avvikling i siste region vil etter planen skje i desember 2009.

Overgangen fra analog til digital kringkasting av fjernsynssignaler vil berøre ca. 500 000 husstan-

der som hittil har benyttet det analoge bakkenettet som primærnett for mottak av fjernsyn, og et større antall husstander som benytter bakkenettet til sine biapparater.

Den norske kirke er organisert i nær 1 300 sokn, og i hver kommune er det etablert et kirkelig fellesråd som bl.a. skal ivareta soknenes interesser overfor kommunene. Den statlige prestatjenesten er organisert i elleve bispedømmer og vel 100 prostier. Fornyelse, organisasjons- og strukturendringer i Den norske kirke vil i tiden framover være basert på St.meld. nr. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke*, som bygger på den politiske avtalen 10. april 2008 mellom partiene på Stortinget om det framtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke. I St.meld. nr. 17 ble det gitt en oversikt over forsøks- og utviklingsarbeid som de senere årene har pågått for å utvikle en mer funksjonell kirkeforvaltning. Dette forsøks- og utviklingsarbeidet skal fortsette, med formål bl.a. å stimulere til organisasjonsutvikling og samarbeid på tvers av sokne- og kommunegrenser. Prestetjenesten skal utvikles videre på bakgrunn av prostereformen, jf. omtale under kap. 341.

Ved gjennomføringen av de kirkelige valgene i 2009 er det gjort forsøk med endringer i valgordningen som skal styrke demokratiet i Den norske kirke. Erfaringene fra disse forsøkene, som bl.a. innebærer etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg, skal nå evalueres. Evalueringen vil danne grunnlag for ytterligere utprøving ved kirkevalgene i 2011 og en varig demokratireform i Den norske kirke.

Gjennom de senere år er det gjennomført flere prosjekter for å forenkle den årlige rapporteringen fra menighetene, fellesrådene og bispedømmene av tjenestedata, økonomiske data og personellstatistikk. I samarbeid med de kirkelige organene arbeider departementet med systematisk anvendelse av slike data for styringsformål.

Et nytt elektronisk medlemsregister for Den norske kirke er tatt i bruk i 2009. Det gamle registeret bygde på en foreldet teknologi, med til dels tungvinte manuelle driftsprosesser, som bl.a. resulterte i forsinkede oppdateringer og enkelte feil i registeret. Sammen med utsendelse av valgkort i forbindelse med kirkevalgene i 2009 skal etableringen av det nye registeret bidra til å eliminere feilkilder. Kirkerådet har etablert et prosjekt med formål å utarbeide en felles IKT-strategi for Den norske kirke på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Målsettingen er en strategi for mer enhetlig bruk av IKT på en måte som understøtter kirkens visjoner og satsningsområder. Første rapport fra strategigruppens arbeid forelå i juli 2009.

Frivillighetsregisteret ble etablert 1. januar 2009. Foreninger, stiftelser og aksjeselskap som er selvstendige rettssubjekter, har en rett til å registrere seg under forutsetning av at de driver frivillig virksomhet, og at virksomheten ikke er fortjenestebasert. Formålet med Frivillighetsregisteret er å forbedre og forenkle samhandling mellom frivillig virksomhet og offentlige myndigheter. Frivillighetsregisteret skal bidra til å styrke og bevare grunnlaget for frivillig virksomhet og øke kunnskap om frivillig sektor. Ansvar for drift av Frivillighetsregisteret er lagt til Brønnøysundregistrene, jf. Ot.prp.nr. 55 (2006-2007) *Om lov om register av frivillig virksomhet*.

Regjeringen slo i Soria-Moria-erklæringen fast: ”For å sikre rekruttering av aktive og tillitsvalgte, er det nødvendig å redusere det administrative arbeidet i organisasjonene og frigjøre mer tid til aktivitet”. Dette ble konkretisert i St.meld. nr. 39

(2006-2007) *Frivillighet for alle*, som tiltak under kap. 23 Statlige tilskudd. I 2009 ble det gjennomført en kartlegging av statlige krav til innrapportering fra frivillige organisasjoner og frivilligsentra-ler. Kartleggingen rettet søkelyset mot seks statlige tilskuddsordninger tilhørende fem ulike departement. Den generelle tendensen er at det overordnede nivået på rapporteringskravene ikke oppfattes som overdrevet. Ettersom mange organisasjoner forholder seg til flere tilskuddsordninger, gir imidlertid kartleggingen av disse enkeltordningene ikke svar på omfanget av den totale belastningen for organisasjonene. Arbeidet med forbedrings- og forenklingstiltak vil bli videre fulgt opp i 2010.

Det blir etablert en merverdiavgiftkompensasjonsordning for frivillige organisasjoner over statsbudsjettet for 2010.

11 Likestilling

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter en målrettet og planmessig pådriverrolle for likestilling på alle samfunnsområder. Alle departementer har et selvstendig ansvar for å fremme likestilling som en integrert del av politikken på sine fagområder.

Nedenfor følger likestillingsvurdering for enkelte områder under departementets ansvarsområde.

Kjønns- og likestillingsperspektivet i budsjettet Kulturområdet

Kultur- og kirke departementet har siden 2006 endret rapporteringsrutinene for å få bedre oversikt over likestillingsdimensjonen når det gjelder aktiviteten i kulturinstitusjoner og fordeling av stipend og andre støtteordninger. Nedenfor følger oversikt over hovedtallene.

Underliggende virksomheter på kulturområdet

De underliggende virksomhetene på kulturområdet¹ rapporterte følgende tall for 2008 (tall i parentes gjelder 2007):

	(i pst.)					
	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
Virksomhet	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Norsk kulturråd	63 (62)	37 (38)	69 (71)	31 (29)	61 (58)	39 (42)
Rikskonsertene	53 (55)	47 (45)	58 (50)	42 (50)	53 (57)	47 (43)
Riksteatret	48 (51)	52 (49)	59 (62)	41 (38)	47 (48)	53 (52)
Kunst i offentlige rom – KORO	77 (85)	23 (15)	50 (50)	50 (50)	81 (90)	19 (10)
Nasjonallibroteket	58 (60)	42 (40)	62 (65)	38 (35)	58 (59)	42 (41)
Norsk lokalhistorisk institutt	44 (38)	56 (62)		(100)	47 (44)	53 (56)
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	57 (60)	43 (40)	25 (25)	75 (75)	65 (64)	35 (36)
Språkrådet	52 (55)	48 (45)	25 (50)	75 (50)	56 (55)	44 (45)
ABM-utvikling	65 (61)	35 (39)	43 (43)	57 (57)	67 (63)	33 (37)
Arkeologisk museum i Stvgr. ²	66 (71)	34 (29)	29 (29)	71 (71)	71 (75)	29 (25)
Arkivverket	54 (56)	46 (44)	32 (36)	68 (64)	56 (57)	44 (43)

¹ Bunad- og folkedraktrådet ble fra 2008 overdratt til Valdresmusea.

² I 2009 ble Arkeologisk museum i Stavanger overført til Universitetet i Stavanger under Kunnskapsdepartementets budsjett.
Kilde: virksomhetenes årsrapporter for 2008.

Garantiinntekter og kunstnerstipend

Det ble i juli 2007 gjort endringer i forskriften om statens stipend og garantiinntekter for kunstnere. De tidligere stipendene *reise-/studiestipend*, *vikarstipend*, *etableringsstipend* og *materialstipend* ble slått sammen til et *diversestipend* med et videre formål. Diversestipend kan bl.a. omfatte støtte til etablering, reiser, studier, fordypning, materialer, utstyr, markedsføring, konsulentbistand osv.

Fordelingen av nye tildelte stipend og garantiinntekter under kap. 321 viser for 2008 følgende kjønnsprofil (tall i parentes gjelder 2007):

Stipend	Antall tildelte	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Arbeidsstipend	104	46 (49)	54 (51)
Arbeidsstipend yngre kunstnere	91	60 (51)	40 (49)
Diversestipend	432	52	48
Utdanningsstipend	203	72 (68)	28 (32)
Stipend eldre fortjente kunstnere	20	40 (44)	60 (56)
Garantiinntekt	32	50 (58)	50 (42)
Totalt	882	56 (58)	44 (42)

Kilde: Statens kunstnerstipend – årsmelding 2008.

Fordelingen av midler som ble tildelt til nye stipend og garantiinntekter i 2008, viser følgende mønster (tall i parentes gjelder 2007):

Stipend	Beløp (i kroner)	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Arbeidsstipend	18 304 000	46 (49)	54 (51)
Arbeidsstipend yngre kunstnere	16 016 000	60 (51)	40 (49)
Diversestipend	13 142 400	53	47
Utdanningsstipend	11 215 736	73 (69)	27 (31)
Stipend eldre fortjente kunstnere	400 000	40 (44)	60 (56)
Garantiinntekt	2 593 058	51 (48)	49 (52)
Totalt	61 671 194	56 (56)	44 (44)

Kilde: Statens kunstnerstipend – årsmelding 2008.

Innkjøpsordningene i Norsk kulturråd

Kulturrådets innkjøpsordninger for litteratur kan gjøres rede for i et likestillingsperspektiv. Opplysningene under viser prosentandel kvinnelige og mannlige forfattere representert i innkjøpte titler i Kulturrådets innkjøpsordninger for skjønnlitteratur og sakprosa i perioden 2006-2008:

År	Skjønnlitteratur for voksne		Skjønnlitteratur for barn/unge		Fagbøker for barn/unge		Sakprosa for voksne	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
2006	28	72	49	51	63	37	14	86
2007	30	70	53	47	65	35	20	80
2008	33	67	52	48	52	48	18	82

Kilde: Norsk kulturråd.

Fond for lyd og bilde

I Fondet for lyd og bilde kan likestillingsdimensjonen gjøres rede for ved å se på medlemmer og varamedlemmer i fagutvalgene. For 2008 viser fagutvalgene følgende kjønnsfordeling (tall i parentes gjelder 2007):

	I alt	Kvinner	Antall		(i pst.)	
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Sum	36	19	17	53 (50)	47 (50)	
Fonogramproduksjon	8	4	4	50 (50)	50 (50)	
Musikk	8	3	5	37 (37)	63 (63)	
Scene	8	5	3	63 (50)	37 (50)	
Tekst	6	4	2	67 (50)	33 (50)	
Video/film	6	3	3	50 (67)	50 (33)	

Kilde: Fond for lyd og bilde.

Kunst i offentlige rom – KORO

Kjernen i KOROs virksomhet er å skape kunst ved å gjennomføre utsmykkingsprosjekter i statlige bygg og virksomheter. KORO gir også tilskudd til og kvalitetssikrer utsmykkingsprosjekter hvor kommune eller fylkeskommune er tilskuddspart.

I KOROs virksomhet kan likestillingsperspektivet belyses ved å se på kjønnsfordelingen blant kunstneriske konsulenter og kunstnere. KORO hadde i 2008 228 aktive prosjekter. Kjønnsfordelingen blant kunstneriske konsulenter var slik:

År	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
2006	154	65	35
2007	141	67	33
2008	132	73	27

Kilde: KORO.

Blant de kunstnere som i 2006-2008 mottok utbetaling i statlige prosjekter, var fordelingen på antall kunstnere og utbetalt beløp slik:

År	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)	Beløp (i 1000 kr)	
				Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
2006	110	54	46	15 196	60
2007	133	50	50	15 716	63
2008	118	51	49	16 047	46

Kilde: KORO.

Teatrene og Den Norske Opera

Fra og med 2006 har departementet mottatt rapport fra scenekunstinstitusjonene på kap. 324, post 01, 70 og 71 om hvordan årsverk fordeler seg på kjønn i ulike stillingskategorier. For 2008 er kjønnsfordelingen på 1 893 rapporterte årsverk slik (tall i parentes gjelder 2007):

	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlede årsverk	1 893	49 (48)	51 (52)
Teatersjef/operasjef/ballettsjef	19	22 (26)	78 (74)
Adm. leder	17	58 (59)	42 (41)
Kunstnerisk personale	701	45 (46)	55 (54)
Administrativt og teknisk personale	1 157	53 (50)	47 (50)

Kilde: institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Styresammensetningen for de samme scenekunstinstitusjonene samt Peer Gynt Stemnet, som fra 2008 har status som knutepunktinstitusjon på scenekunstkapitlet, viser følgende kjønnsfordeling i 2008 (tall i parentes gjelder 2007¹):

		(i pst.)
	Kvinner	Menn
Styreleder	42 (44)	58 (56)
Styremedlemmer	43 (45)	57 (55)
Varamedlemmer	62 (61)	38 (39)

¹ Prosenttall fra 2007 inkluderer ikke Peer Gynt Stemnet.

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Orkestrene m.m.

Når det gjelder orkestrene og Det Norske Blåseensemble under kap. 323, post 70 og 71, er det for 2008 rapportert inn i alt 529 årsverk som viser følgende kjønnsprofil:

	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlede årsverk	529	39 (39)	61 (61)
Daglig leder	7	14	86 (100)
Sjefsdirigent	4	3 (13)	97 (87)
Musikere	443	40 (39)	60 (61)
Kunstnerisk administrativt personale	9	12	88 (100)
Administrativt personale	67	46 (50)	54 (50)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Styresammensetningen i 2008 for de samme institusjonene samt knutepunktinstitusjonene som fikk støtte over kap. 323, post 72, viser følgende tall i prosent (tall i parentes gjelder 2007¹):

	(i pst.)	
	Kvinner	Menn
Styreleder	41 (33)	59 (67)
Styremedlemmer	45 (43)	55 (57)
Varamedlemmer	49 (50)	51 (50)

¹ Tall for 2007 inkluderer ikke Stiftelsen Horisont/Mela og Øyafestivalen som begge ble tatt inn som knutepunktinstitusjoner på musikkapitlet fra 2008.

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Museene

De museer som får tilskudd over kap. 328 post 01¹ og 70 og Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, rapporterer om kjønnsfordelingen blant årsverk fordelt på ulike stillingskategorier. For 2008 viser 2270 fordelte årsverk² følgende mønster (tall i parentes gjelder 2007):

Stillingskategori	Antall	Kvinner (i pst.)	Menn (i pst.)
Samlede årsverk	2270	54 (53)	46 (47)
Daglig leder ³	112	42 (42)	58 (58)
Vitenskaplig/faglig personale	1103	61 (60)	39 (40)
Administrativt personale	417	76 (76)	24 (24)
Teknisk personale	638	29 (32)	71 (68)

¹ Post 01 gjelder Arkeologisk museum i Stavanger, som i 2009 ble overført til Universitetet i Stavanger under Kunnskapsdepartementets budsjett.

² Det tas forbehold om at de absolutte tallene kan være noe lave. Det antas noe underrapportering av årsverk fordelt på stillingskategorier pga. endringer i rapporteringsskjema fra 2007 til 2008.

³ Noen museer fører opp flere som daglige ledere. Derfor er antallet større enn antallet institusjoner i det nasjonale nettverket.

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

De samme museenes styrer viser for 2008 følgende kjønnsfordeling (tall i parentes gjelder 2007):

	(i pst.)	
	Kvinner	Menn
Styreleder	22 (21)	78 (79)
Styremedlemmer	43 (44)	47 (56)
Varamedlemmer	50 (49)	50 (51)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Blant de museene som stiller ut og erverver kunst, får departementet oversikt over hvordan kvinnelige og mannlige kunstnere er representert i utstillinger og nyervervelse. Tall i parentes gjelder 2007:

	(i pst.)	
Kunstnere representert i:	Kvinner	Menn
Faste utstillinger	21 (20)	79 (80)
Temporære utstillinger	42 (39)	58 (61)
Innkjøp/gaver	29 (50)	71 (50)

Kilde: Institusjonenes rapportering til KKD for 2008.

Filmområdet

Underliggende virksomheter på film- og medieområdet

Virksomhetene rapporterte følgende tall for 2008:

Virksomhet	(i pst.)					
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Norsk filminstitutt	53	47	67	33	51	49
Medietilsynet	56	44	40	60	58	42

Totaltallene for virksomhetene innenfor film- og medieformål viser en overvekt av kvinner. I Norsk filminstitutt dominerer også kvinnene på ledernivå.

Filmbransjen

Regjeringen har i St.meld. nr. 22 (2006-2007) Veiviseren satt som mål at kvinneandelen i nøkkelposisjoner (manuskript, regi og produsent) skal være minst 40 pst. innen utgangen av 2010. Dette gjelder både kort-, dokumentar- og langfilmproduksjon.

Begrunnelsen er et rettferdighetsprinsipp om like muligheter for kvinner og menn og at en bedre kjønnsbalanse i norsk filmproduksjon vil øke mangfoldet og bidra til at norsk film blir ytterligere forbedret. Stortinget har ved behandlingen av meldingen sluttet seg til dette, jf. Innst. S. nr. 277 (2006-2007).

Norsk filminstitutt kartlegger graden av likestilling i norsk filmproduksjon og filmbransje de siste årene og utarbeider hvert år en oversikt over kjønnsfordelingen i nøkkelposisjoner innenfor norsk filmproduksjon.

Andelen kvinner i nøkkeleroller i filmproduksjoner med tilskudd fra Norsk filminstitutt i 2008 var:

	(i pst.)			
	Manusforfatter	Regissør	Produsent	Totalt
Kortfilmer	37	34	39	36
Dokumentarfilmer	55	51	48	51
Langfilmer	25	24	32	27

Tabellen viser en relativt god kjønnsfordeling når det gjelder kortfilm og dokumentarfilm. Menn er fremdeles dominerende i nøkkelposisjoner innen langfilm. I 2008 gikk ca. 51 pst. av samlet tildeling for året til dokumentarfilmer med kvinner i nøkkelposisjoner, mens tallene for kort- og langfilmer var hhv. 36 pst. og 27 pst.

I de nye filmforskriftene er det lagt vekt på at tildelingene over tid skal bidra til å oppnå målet om likestilling i filmbransjen.

Departementet anbefaler at det innføres ytterligere kvotering hvis ikke målet om minst 40 pst. av hvert kjønn i nøkkelposisjoner i norsk filmproduksjon er nådd innen utgangen av 2010.

Idrettsområdet

Kultur- og kirkedepartementet støtter opp om likestillingsarbeidet innenfor idretten. Sentrale verdier for norsk idrett er frivillighet, demokrati, lojalitet

og likeverd. Likestilling mellom kjønnene er spesielt ivaretatt i lov for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). I § 2-4 heter det bl.a.:

”Ved valg/oppnevning av representanter til årsmøte/ting, samt medlemmer til styre, råd og utvalg mv. i NIF og NIFs organisasjonsledd skal det velges kandidater/representanter fra begge kjønn.”

Idrettens likestillingsarbeid er også skissert i ”Idrettspolitisk dokument - Tingperioden 2007-2011”, kapittel II Idrettens aktivitetspolitikk, punkt 1.6 Toleranse og likeverd.

NIF har i flere sammenhenger vektlagt arbeidet med likestilling innenfor idrettsorganisasjonen. Dette har gitt seg uttrykk både i form av prioritering av aktiviteter for jenter og kvinner og gjennom

arbeid for en jevnere kjønnsfordeling blant trenere og tillitsvalgte.

Undersøkelser viser at barn og ungdom med innvandrerbakgrunn, og da spesielt jenter, i mindre grad er medlemmer av idrettslag enn gjennomsnittet i befolkningen for øvrig. Inkludering av innvandrerjenter i idretten prioriteres gjennom departementets ordning med tilskudd til inkludering i idrettslag.

På anleggsområdet benyttes alle typer anlegg av begge kjønn. Det er anleggseier, i første rekke kommunene, som fordeler trenings- og brukstid. Gjennom departementets anleggspolitiske programmer er det satt inn ekstra spillemidler til utbygging av rideanlegg. Dette er en anleggstype som i stor grad benyttes av jenter.

Departementet har gitt tilskudd til en trenings-samling for norske og utenlandske jentehoppere.

Samlingen ble avholdt i september 2008. Det er også avsatt midler til stipender til norske jentehoppere.

Den norske kirke

Kirkerådet vedtok i 2008 en strategiplan for kjønn og likestilling i Den norske kirke 2009–2014. Kirkemøtet har satt som overordnet mål at kjønns- og likestillingsperspektivet skal innarbeides på alle nivåer og felter i kirken. Det arbeides for å fremme en jevn kjønnsfordeling i kirkens råds- og embetsstruktur og i kirkelige stillinger for øvrig.

Underliggende virksomheter på kirkeområdet

De underliggende virksomhetene på kirkeområdet rapporterte følgende tall for 2008:

Virksomhet	Kvinner	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Menn
Bispdømmekontorene	53	47	32	68	63	37	
Kirkerådet	53	47	30	70	58	42	
Nidaros Domkirkes Restaureringsarb.	52	48	56	44	52	48	
Opplysningsvesenets fond	44	56	27	73	50	50	
Det praktisk-teologiske seminar	56	44	53	47	57	43	
Svalbard kirke	33	67		100	50	50	

Av 84 faste medlemmer i bispedømmerådene for perioden 2006 til 2009 er 43 kvinner og 41 menn. Dette inkluderer de elleve biskopene, hvorav fire kvinner og syv menn. Av Kirkerådets 15 faste valgte medlemmer er seks kvinner og ni menn. Kvinneandelen i presteskabet har vært stigende de siste årene. Ca. 23 pst. av prestene i Den norske kirke er kvinner. Til sammenligning var kvinneandelen i 1998 ca. 12 pst. Det er imidlertid store forskjeller mellom bispedømmene. Høyest er kvinneandelen i Oslo, Borg, Hamar og Nidaros bispedømmer, hvor mellom 30 og 35 pst. av prestene er kvinner. I bispedømmene på Sør- og Vestlandet er andelen kvinnelige prester fortsatt lav (under 15 pst.). Ved utgangen av 2008 var 19 av landets 107 proster kvinner. Andelen kvinnelige proster er dermed lavere enn kvinneandelen i presteskabet som helhet. Det er et mål for bevilgningene til presteskabet at det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og til lederstillinger i kirken. Kjønns-

fordelingen i presteskabet er nærmere omtalt under kap. 341. Blant øvrige kirkelige tilsatte er andelen kvinner hhv. 35 pst. for kirkemusikere, 68 pst. for kateketer og 72 pst. for diakoner. Andelen kvinner i stillinger som kirkeverge/daglig leder i kirkelige fellesråd er 41 pst.

Trosopplæringsreformen

Målet med trosopplæringsreformen er å utvikle et systematisk og bredt anlagt opplæringstilbud for alle dømte barn i Den norske kirke. Kirkerådet er gitt i oppdrag å foreta en kjønns- og likestillingsvurdering av reformen og midlene som bevilges. Likestillingsmålet for reformen er at midlene skal komme alle til gode, uten skjevfordeling. Reformen må da sikres mot strukturell og geografisk ujevnhet og mot indirekte favorisering av et av kjønnene. Likestillingsperspektivet vil bli ivaretatt i videreføringen av reformen, jf. ellers omtalen under kap. 340 og "Rapport 2008".

Frivillighetsområdet

Undersøkelser viser at i de fleste organisasjonstyper deltar menn mer enn kvinner. Det finnes imidlertid for lite systematisert kunnskap om kjønnsforskjeller innenfor de ulike deler av frivillig sektor, og denne problemstillingen vil være en del av Regjeringens forskningsprogram innenfor frivillighet.

Arbeidet med likestilling i departementet

Målsetting

Det er et mål for Kultur- og kirke departementet å opprettholde en god kjønnsbalanse i de ulike stillingskategoriene. Kultur- og kirke departementet legger også vekt på å utjevne lønnsforskjeller mellom kjønnene.

Kjønnsfordeling

Det er 145 fast ansatte i departementet, og kvinneandelen er 62 pst. Fordelingen av mannlige og kvinnelige ansatte varierer imidlertid mellom de ulike avdelingene og stillingskategoriene.

Flere kvinner er de siste årene rekruttert inn i topplederstillinger, og kjønnsfordelingen på dette nivå er nå relativt jevn. Departementet har sju toppledere, hvorav tre er kvinner - en departementsråd og to ekspedisjonssjefer. Det er fire mannlige ekspedisjonssjefer. To av seks nestledere er kvinner. Kvinneandelen blant mellomlederne er 43 pst.

De to største gruppene av medarbeidere er seniorrådgivere og rådgivere. Blant seniorrådgivere er andelen kvinner økt til 48 pst. mot fjorårets 37 pst. Mange kvinnelige rådgivere har den senere tiden fått opprykk til seniorrådgivere. Blant rådgiverne er kvinneandelen 74 pst.

Stillingsgruppene seniorkonsulent, førstekonsulent, konsulent og førstesekretær er kvinne-dominerte.

Lønn

I gjennomsnitt tjener mannlige ansatte mer enn kvinnelige ansatte i følgende stillingskategorier:

– seksjonsledere:	kr 14 400
– underdirektører:	kr 4 000
– seniorrådgivere:	kr 24 000
– rådgivere:	kr 16 800

Kvinnelige førstekonsulenter avlønnes i gjennomsnitt kr 2 000 høyere per år enn mannlige førstekonsulenter.

Det er tilnærmet lik avlønning mellom kvinner og menn i stillingsgruppen nestleder.

Deltid

Det er ansatt seks kvinner i deltidstillinger. To har 90 pst. stilling, tre har 80 pst., og én har 50 pst. stilling. Fem kvinner arbeider i redusert stilling for en periode.

Tiltak for å fremme likestilling

Departementet vil sette i gang tre sentrale tiltak for å oppnå bedre kjønnsbalanse i ulike stillingskategorier og dermed bidra til å utjevne lønnsforskjeller mellom kjønnene.

Det er påvist lønnsforskjeller mellom mannlige og kvinnelige ansatte i fire stillingsgrupper. Det lokale forhandlingssystemet blir brukt bevisst for å utjevne lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.

Et annet tiltak for bedre kjønnsbalanse og like lønn i departementet vil være å ansette både kvinner og menn som er kvalifiserte i ulike stillingsgrupper og i alle avdelinger. I ledergruppen er kvinneandelen blant mellomlederne relativt høy. Dette vil utgjøre et godt rekrutteringsgrunnlag for framtidige toppledere i departementet.

Et tredje tiltak vil være å skape bedre interne avansementsmuligheter for å jevne ut lønnsforskjellene mellom kjønnene. Viktige virkemidler vil være å gi kvinnelige ansatte kvalifiserende arbeidsoppgaver og tilbud om etterutdanning.

12 Oppfølging av IA-avtalen i staten

Formålet med avtalen

Formålet med avtalen er å planlegge og gjennomføre tiltak i statlig sektor med sikte på å redusere sykefraværet, beholde og rekruttere personer med nedsatt funksjonsevne og å øke den reelle pensjonsalderen.

Oppfølging av avtalen

Oppfølging av avtalen i underliggende virksomheter

Kulturområdet

Følgende underliggende virksomheter på kulturområdet er IA-bedrifter: Norsk Kulturråd, KORO, Rikskonsertene, Riksteatret, Nasjonalbiblioteket, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek og Arkivverket.

Virksomhetene legger spesielt vekt på tett oppfølging av sykemeldte og har gjennomført flere tiltak for å redusere sykefraværet og få sykemeldte raskere tilbake i jobb der det er mulig. De fleste melder om egne handlingsplaner og tilrettelegging av arbeidsoppgaver. Bl.a. har Rikskonsertene gjennomført dialogmøter sammen med NAV og behandlende lege. Nasjonalbiblioteket har arrangert kurs i oppfølging av sykefravær, og Norsk kulturråd har gjennomført vernerunder med fysioterapeut for å kartlegge behov for fysisk tilrettelegging av arbeidsplassen. KORO og Riksteatret har avtale om bedriftshelsetjeneste.

KORO har utarbeidet en egen handlingsplan der det bl.a. er lagt spesiell vekt på tiltak for å beholde eldre medarbeidere. Riksteatret har i samarbeid med de tillitsvalgte utarbeidet en seniorpolitikk og melder om eldre arbeidstagere som er ved god helse og har lavt sykefravær.

Arkivverket får jevnlig henvendelser fra NAV, attføringsbedrifter og enkeltpersoner med nedsatt funksjonsevne som trenger arbeidspraksis for å kunne prøve ut arbeidsevnen. Både Riksarkivet og statsarkivene ønsker å bidra til rekruttering av medarbeidere med nedsatt funksjonsevne, og flere av institusjonene har gitt tilbud om arbeidstrening i 2008. Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek har flere arbeidsplasser tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Tre av disse er tilrettelagt for ansatte med synshemminger.

ABM-utvikling, Språkrådet og Norsk lokalhistorisk institutt har ikke inngått IA-avtale. For de tre virksomhetene begrunnes dette i hovedsak med lavt sykefravær, god praksis når det gjelder å rekruttere og beholde personer med nedsatt funksjonsevne samt at den faktiske pensjonsalderen er høy.

Film- og medieområdet

Virksomhetene på film- og medieområdet har sluttet seg til avtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) og arbeider i tråd med avtalens intensjoner og målsetting.

Medietilsynet har vært IA-virksomhet siden 2006 og opprettet et eget arbeidsmiljøutvalg i 2007. HMS-rutiner og internkontroll var prioriterte oppgaver for arbeidsmiljøutvalget i 2008. Tilsynet arbeider systematisk med tilrettelegging av det fysiske arbeidsmiljøet for å forebygge skader og belastninger som kan føre til sykefravær. Medietilsynet har lavt langtidsfravær, men opplevde en markant økning av korttidsfraværet andre halvår i 2008. Virksomheten vil innføre tids- og fraværsmodulet i nytt personalsystem SAP i 2009 og vil da få bedre oversikt over ulikt fravær og årsakene til fraværet.

Sykefraværet i Norsk filminstitutt er i stor grad knyttet til langtidssykdom. Virksomheten har fra 2009 bl.a. inngått avtale om bedriftshelsetjeneste og støtte til treningsavgift som tiltak for å redusere sykefraværet.

Den norske kirke

Virksomhetene i Den norske kirke har sluttet seg til avtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) og arbeider i tråd med avtalens intensjoner og målsetting. Endringene i organiseringen av prestetjenesten (prostereformen), med større muligheter for individuell tilpasning, er med på å bedre prestenes arbeidssituasjon og er en viktig faktor i arbeidet med å forebygge sykefravær. Sykefraværet blant prestene var i 2008 lavere enn gjennomsnittet for andre yrkesgrupper i staten.

Seniorpolitikk er en integrert del av personalpolitikken i alle bispedømmer. En relativt stor andel av presteskapet tilhører gruppen eldre

arbeidstakere. Mer enn en tredjedel er over 56 år, og 14 pst. er passert 62 år. Flere av bispedømmene har arbeidet med å tilrettelegge tjenesten og tilpasse arbeidsoppgaver for eldre arbeidstakere innen prestedtjenesten.

Oppfølging av avtalen i departementet

I Kultur- og kirke departementet følges IA-avtalen bl.a. opp gjennom jevnlig rapportering til Arbeids-

miljøutvalget (AMU) der ledelse og medarbeidere sammen arbeider med spørsmål knyttet til departementets sykefravær. Videre er det utformet en handlingsplan om Kultur- og kirke departementet som en inkluderende arbeidsplass. Denne vektlegger bl.a. tilrettelegging og forebygging samt tettere oppfølging av sykemeldte.

13 Systematiske brukerundersøkelser

Statlige virksomheter med ansvar for publikumsrettede tjenester skal videreutvikle tjenestene bl.a. med sikte på bedre kvalitet, utforming, tilgjengelighet og brukervedvirkning, jf. omtalen under kap. 11 Fornyelse og utvikling av offentlig sektor i Soria Moria-erklæringen av 13. oktober 2005. Statlige virksomheter med ansvar for publikumsrettede tjenester skal gjennomføre systematiske brukerundersøkelser som ledd i ovennevnte arbeid.

Alle underliggende virksomheter på kulturområdet som har ansvar for publikumsrettede tjenester, gjennomfører brukerundersøkelser i større eller mindre grad. Hyppigheten avhenger av hvor ressurskrevende det er for virksomheten å gjennomføre undersøkelsene. For eksempel gjennomfører Norsk lokalhistorisk institutt brukerundersøkelser hvert fjerde år, mens Rikskonsertene melder om gjennomførte brukerundersøkelser i 2006 og 2007 samt at de planlegger neste i 2009.

Resultatene av brukerundersøkelsene er viktig for virksomhetene, da de får verdifull informasjon om sine brukere, og kan gjennomføre tiltak på bakgrunn av disse. Tidlig i 2008 undersøkte Språkrådet hvordan brukerne vurderte virksomhetens hjemmeside, og i etterkant av denne undersøkelse ble utseendet, strukturen og deler av innholdet

på nettsidene lagt om. I 2007 gjennomførte Rikskonsertene omfattende undersøkelser hos utøvere og arrangører som grunnlag for en fortløpende evaluering av den offentlige konsertvirksomheten. Med utgangspunkt i denne vil det bli utviklet en liknende evalueringsmodell for skolekonsertene. Nasjonalbiblioteket undersøkte i desember 2008 bruken av virksomhetens tjenester og tilbud, fysisk og på nett. Resultatet av undersøkelsen vil kunne gi viktig kunnskap om brukernes opplevelse, ønsker og behov.

De andre underliggende virksomhetene på kulturområdet som har gjennomført brukerundersøkelser, er Riksteatret, som gjennom Forum for kultur og næring har kunnet delta i en omfattende undersøkelse, Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, som i samarbeid med Sentio Research Norge har gjennomført en brukerundersøkelse blant lyd-bokutlånerne, og Arkivverket som har gjennomført spørreundersøkelser mot avgrensede målgrupper og tatt i bruk IT-verktøyet Questback.

Norsk kulturråd, Kunst i offentlige rom og ABM-utvikling har ikke rapportert om systematiske brukerundersøkelser, da de ikke har ansvar for publikumsrettede tjenester.

14 Miljøomtale

Beskrivelse og mål

Kultur- og kirke departementets miljøarbeid og virkemidler omfatter følgende felter:

- Den norske kirke
- Museene
- tilskudd til idrettsanlegg og bygninger for kultur og idrett
- estetisk kvalitet i omgivelsene

Selv om en bærekraftig utvikling i første rekke avhenger av strukturer som gjør økologisk forsvarlig atferd rasjonelt for de enkelte samfunnsaktørene, er det også nødvendig å fremme engasjement og bevissthet om miljøspørsmål i befolkningen.

Problemstillingene knyttet til miljø, rettferd og solidaritet har blitt særlig aktualisert gjennom klimadebatten og rapportene fra FNs klimapanel. Kirken har hatt et engasjement for feltet gjennom tiår, men utfordres på ny gjennom de registrerte klimendringene og den oppmerksomhet problemkomplekset har fått. Det er viktig at kirken fortsetter det arbeidet som i dag begynner å bli godt etablert på lokalplan, samtidig som området vies oppmerksomhet på sentralt kirkelig hold.

Vern av våre kirkebygg og kirkegårder må også inkluderes i miljøperspektivet. De utgjør en viktig del av vår kulturarv, samtidig som de er i bruk som menighetskirker og lokale samlingspunkt. Flertallet av landets kirker er enten fredet eller vernet og skal forvaltes med dette for øye. Opplysningsvesenets fond eier og forvalter en betydelig eiendoms- og bygningsmasse, deriblant mange fredede og verneverdige bygninger. Flere gamle prestegårdseiendommer er beholdt i fondets eie ut fra kulturhistoriske hensyn.

Museenes gjenstandsbaserte bevarings- og formidlingsarbeid bidrar til å spre kunnskap om og opplevelse av sammenhenger og endringer i de natur- og kulturbaserte miljøer som omgir oss. Mange museer forvalter kulturminner i form av bygninger og anlegg, og flere kulturminner er organisert som museer. Over Kultur- og kirke departementets budsjett gis det nå driftstilskudd direkte til vel 80 museer i det nasjonale museumsnettverket. Norsk kulturråds fagutvalg for kulturvern gir tilskudd til prosjektbasert arbeid innen kulturvern.

Ved oppføring av kulturbygg er høy arkitektonisk kvalitet et mål. For å oppnå høy arkitektonisk kvalitet må prosjektene ta hensyn til bl.a. form, funksjonalitet, bærekraftige og energiøkonomiske løsninger og byggets forhold til omgivelsene. Kultur- og kirke departementet gir investeringstilskudd til nasjonale kulturbygg. Midlene gis til nybygg, ombygging og modernisering. Byggeprosjektene skal dekke behovet for forsvarlig areal, økt funksjonalitet og/eller økt sikkerhet. Bygningene skal ha høy arkitektonisk kvalitet. De av byggeprosjektene som gjennomføres av Statsbygg må tilfredsstille Statsbyggs krav til miljødokumentasjon.

Fra overskuddet fra statlige spill (spillemidlene) blir det gitt tilskudd til kulturhus og andre bygg for kulturvirksomhet. Midlene forvaltes av fylkeskommunene. I retningslinjene for forvaltningen av midlene stiller departementet krav om at prosjektene som mottar tilskudd, må gis en god estetisk utforming i samsvar med bygningenes funksjon og med respekt for bygde og naturgitte omgivelser.

I forbindelse med søknad om tilskudd fra spillemidlene til anlegg for idrett og fysisk aktivitet skal det gjennomføres en idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av planer for idrettsanlegget. For større anlegg er det departementet som utfører denne godkjenningen. Ved idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av et idrettsanlegg skal estetiske og miljømessige forhold tillegges vekt i tillegg til idrettsfunksjonelle forhold. De temaer som søkeren skal redegjøre for, er miljøstyring, materialvalg, energi, avfall, transport og naturinngrep.

Rapport 2008

Kirken har lenge engasjert seg i miljøsaken. Dette arbeidet ble intensivert på Kirkemøtet i 2007, der det ble vedtatt å gjennomføre en tiårig bærekraftsreform i kirken. I 2008 ble dette vedtaket fulgt opp gjennom etableringen av det økumeniske samarbeidsprosjektet: "Skaperverk og bærekraft: Et felles kirkelig tiår for endring i kirke og samfunn". Den norske kirke samarbeider med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp om dette prosjektet. Gjennom samarbeidet vil kirken arbeide for at miljøsaken preger kirken på alle plan, samt arbeide

for å få til en forpliktende, rettferdig og ambisiøs internasjonal klimaavtale.

Miljøsaken er allerede sentral i mye av kirkens virksomhet. 85 menigheter er nå sertifisert som grønne menigheter, og 36 er sertifisert som miljøfyrtårn. Dette representerer en stor økning fra 2006, da det kun var tre grønne menigheter og 12 menigheter som var sertifisert som miljøfyrtårn i landet.

Miljøsaken integreres også i stadig større grad i arbeidet med diakoni og trosopplæring. Hvert år arrangeres skaperverkets dag i menighetene, og mange menigheter arbeider med miljø og rettferd i dåp og konfirmasjonsundervisning. I Ringsaker menighet får for eksempel konfirmantene mulighet til å velge å være naturkonfirmanter. Da foregår konfirmasjonsundervisningen ute, gjennom aktiviteter som pilgrimsvandring, klatring, kano-paddling og fjelltur. Aktivitetene i naturen blir knyttet opp til samtaler om sentrale tema innen kristen tro, som forholdet til Gud, medmennesker og skaperverk. Et annet eksempel på lokale tiltak er folkemøtet arrangert av Førde menighet i samarbeid med sparebanken og Sunnfjord energi. Her ble forskere fra Universitet for miljø og biovitenskap invitert til å snakke om energibruk og bioenergi.

Sjømannskirken har tatt initiativ til etableringen av et eget klimafond som skal bidra til grønnere sjømannskirker, samt å øke bevisstheten om miljøspørsmål i Sjømannskirken. I 2008 øremerket de 250 000 kroner i fondet til CO₂-nøytraliserende tiltak på sjømannskirkene, som installasjon av varmepumper, etterisolering og skifte av oppvarmings- eller avkjølingskilder som kan redusere utslipp.

Kirkebyggene og kirkegårdene er en del av vår felles kulturarv og utgjør et viktig område innen kulturminnevernet. Det er kommunene og den lokale kirke som har ansvaret for å ivareta de verdiene som kirkene og kirkegårdene representerer. I de senere år er det lagt større vekt på å bedre vedlikeholdssituasjonen for kirkebyggene. Den statlige rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg ble etablert gjennom statsbudsjettet for 2005. Den samlede investeringsrammen under ordningen er på 2,5 mrd. kroner.

Bevaring og formidling av kulturminner har vært en sentral del av museenes virksomhet i 2008. Som eksempel kan nevnes Svalbard Museum i Longyearbyen, et natur- og kulturhistorisk museum som arbeider for å synliggjøre den tette forbindelsen mellom hav og land, natur og kultur. Museet mottok Europarådets museumspris for 2008 for sin formidling av natur- og kulturhistorie. Flere museer arbeider også med bygningsvern og kulturlandskap. Det er etablert museumsnettverk

for kulturlandskap (30 museer), bygningsvern (27 museer) og håndverk (16 museer).

Departementet har i 2008 behandlet 207 søknader om idrettsfunksjonell forhåndsgodkjenning av større idrettsanlegg hvor miljømessige forhold har blitt vurdert.

For bruk i planarbeidet for etablering av idrettsanlegg brukes det to veiledere:

- ”Miljøhensyn ved bygging og rehabilitering av idrettsbygg”
- ”Miljøriktige idrettsbygg”

Disse veilederne retter seg mot byggherrer, bl.a. kommuner og idrettslag, deres rådgivere og entreprenører som skal planlegge, prosjektere og gjennomføre bygging eller rehabilitering av idrettsbygg.

Miljø og klima var et viktig tema under idrettsanleggskonferansen som Kultur – og kirkedepartementet arrangerte i Stavanger i juni 2008. Blant temaene som ble belyst var:

- Himmell og hav – om klima i endring
- Idretten - en miljøsinke?
- Hva betyr estetikk for miljøet?
- Prosjekt Hvit Vinter

Prosjekt Hvit Vinter er skiidrettens engasjement i miljø- og klimaspørsmål. Kultur- og kirkedepartementet støtter prosjektet med kr 100 000 per år i fire år – fra og med 2008 til og med 2011.

De siste årene har interessen for arkitektur og design økt betraktelig. Det er nå behov for å tydeliggjøre fagfeltens rolle i samfunnet: Bærekraft, universell design, mangfold, helse, nærings- og stedsutvikling er stikkord. I samsvar med Norsk Forms virksomhetsplan og tilskuddsbrev for 2008 har prosjekter innenfor fire følgende satsingsområder vært prioritert: Oppvekst og omgivelser, Helse og omgivelser, Miljø og forbruk, Design uten grenser. For perioden 2011-2015 vektlegges Design og samfunn.

Formålet innenfor satsningsområdet Miljø og forbruk var å rette oppmerksomheten på miljø og forbruk samt å synliggjøre våre fagfelt i den politiske debatten om miljø- og klimautfordringer. Nedenfor nevnes to eksempler på arbeid innen feltet:

Økodesign som strategi i bærekraftig utvikling

Formålet har vært å gjennomføre et nyskapende miljøprosjekt i Uganda, et land hvor industribedrifter ikke tar miljøhensyn. Resultatet ble en nyskapende og miljøvennlig emballasje for oljeselskapet Mogas Oil. Den nye emballasjen er volumeffektiv i transport med lavere transportkostnader og mil-

jøbelastninger. Det ble også utviklet markedstilpassede størrelser som fører til at flere oljekanner blir samlet inn og dermed kan gjenvinnes. Hundre prosent materialutnyttelse er sikret, dvs. at alt restmateriale går tilbake i produksjonen.

Fjernsynsserie, 5 på 12

Det ble innledet et samarbeid med NRK TV med sikte på å utarbeide en fjernsynsserie, 5 på 12, om reduksjon av klimautslipp knyttet til forbruksprodukter og bygde omgivelser. En rekke idémøter resulterte i et konsept for en tv-serie for barn om hvilke produkter vi kan klare oss uten. Ideen ble imidlertid avvist av NRK Super. Norsk Form vil arbeide videre med utvikling av ideen rettet mot barn og aktiviteter i DogA.

Kunst i Offentlige rom – KORO har mål, policy og tiltak for miljøledelse. KORO innarbeidet miljøhensyn og miljøkrav i kunstprosjekter som institusjonen har ansvar for, bl.a. krav om begrensnings av miljøbelastninger, reduksjon i bruk av helse- og

miljøskadelige stoffer, miljøbevisst materialbruk, og krav om å motvirke tap eller skade på verneverdig kulturminner. KORO har også lagt vekt på miljøvennlig drift av egne lokaler.

Handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser

Kultur- og kirkedepartementet innførte miljøledelse som en del av det løpende lederansvaret i departementet f.o.m. 2003. Dette innebærer at ledere og medarbeidere i departementet forplikter seg til å ta miljøhensyn i sitt daglige virke, og at departementet benytter etablerte ordninger for kildesortering og returordninger for kopi- og datautstyr i regjeringskvartalet.

I Kultur- og kirkedepartementets tildelingsbrev for 2009 til underliggende virksomheter er det forutsatt at alle virksomhetene følger opp handlingsplanen og rapporterer om oppfølgingen av miljøarbeidet i årsrapporten for 2009.

Kultur- og kirkedepartementet

tilrår:

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2010 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:
 - a. Sum utgifter under kap. 300–342 kr 9 271 872 000
 - b. Sum inntekter under kap. 3300–3342, 5568 kr 1 122 994 000
-

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2010, kapitlene 300–342, 3300–3342, 5568

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Administrasjon m.m.		
300	Kultur- og kirkedepartementet		
	01 Driftsutgifter	118 303 000	118 303 000
305	Lotteri- og stiftelsestilsynet		
	01 Driftsutgifter	62 128 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	842 000	62 970 000
	Sum Administrasjon m.m.		181 273 000
	Samfunns- og frivillighetsformål		
310	Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	70 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn, <i>overslagsbevilgning</i>	157 698 000	
	75 Tilskudd til private kirkebygg, <i>kan overføres</i>	10 118 000	
	76 Tilskudd til råd for tro og livssyn	5 211 000	173 027 000
314	Kultur og samfunn		
	71 Kultur og næringsprosjekter	5 676 000	
	72 Kultursamarbeid i nordområdene	9 000 000	
	75 Kultur i inkluderende arbeidsliv	5 160 000	
	76 Den kulturelle spaserstokken	14 440 000	34 276 000
315	Frivillighetsformål		
	70 Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	396 345 000	
	71 Tilskudd til frivilligsentraler	101 338 000	
	72 Tilskudd til frivillig virksomhet for barn og unge	44 376 000	
	73 Tilskudd til sekretariat for frivillige organisasjoners interessepolitiske virksomhet	4 134 000	
	74 Frivillighetsregister, <i>kan overføres</i>	3 132 000	
	75 Tilskudd til inkluderings- og fattigdomstiltak	3 128 000	
	77 Forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor	6 654 000	
	79 Ymse frivillighetsformål	8 856 000	
	80 Holmenkollen nasjonalanlegg	10 000 000	577 963 000
	Sum Samfunns- og frivillighetsformål		785 266 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	Kulturformål		
320	Allmenne kulturformål		
	01 Driftsutgifter	59 351 000	
	51 Fond for lyd og bilde	28 722 000	
	52 Norges forskningsråd	4 619 000	
	53 Samiske kulturformål	65 353 000	
	55 Norsk kulturfond	43 187 000	
	73 Nasjonale kulturbygg, <i>kan overføres</i>	157 900 000	
	74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd, <i>kan overføres</i>	164 581 000	
	75 Kulturprogram, <i>kan overføres</i>	9 346 000	
	78 Ymse faste tiltak	31 275 000	
	79 Til disposisjon, <i>kan nyttes under post 01</i>	15 000 000	
	82 Nobels Fredssenter	25 353 000	
	84 Pilegrimssatsing	5 000 000	609 687 000
321	Kunstnerformål		
	01 Driftsutgifter	16 320 000	
	72 Stipend basert på gjennomført kunstutdanning, <i>overslagsbevilgning</i>	15 368 000	
	73 Kunstnerstipend m.m., <i>kan overføres</i>	112 244 000	
	74 Garantiinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	103 165 000	
	75 Vederlagsordninger	131 139 000	378 236 000
322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom		
	01 Driftsutgifter	14 003 000	
	50 Kunst i offentlige rom	17 743 000	
	55 Norsk kulturfond	24 579 000	
	72 Knutepunktinstitusjoner	5 198 000	
	73 Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	244 824 000	
	75 Offentlig rom, arkitektur og design	30 268 000	
	78 Ymse faste tiltak	71 184 000	407 799 000
323	Musikkformål		
	01 Driftsutgifter	159 297 000	
	55 Norsk kulturfond	126 277 000	
	70 Nasjonale institusjoner	221 259 000	
	71 Region-/landsdelsinstitusjoner	219 154 000	
	72 Knutepunktinstitusjoner	64 409 000	
	74 Landsdelsmusikere i Nord-Norge	17 163 000	
	78 Ymse faste tiltak	94 127 000	901 686 000
324	Scenekunstformål		
	01 Driftsutgifter	59 213 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	66 101 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	55	Norsk kulturfond	77 419 000	
	70	Nasjonale institusjoner	829 208 000	
	71	Region-/landsdelsinstitusjoner	307 029 000	
	72	Knutepunktinstitusjoner	3 512 000	
	73	Region- og distriktsopera	42 924 000	
	75	Dans	45 803 000	
	78	Ymse faste tiltak	93 414 000	1 524 623 000
325		Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 73, kan nyttes under kap 326 post 01</i>	66 131 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	36 120 000	
	73	Prosjekt- og utviklingstiltak, <i>kan nyttes under post 01</i>	34 763 000	137 014 000
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	01	Driftsutgifter	428 591 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	915 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	23 103 000	
	55	Norsk kulturfond	149 826 000	
	73	Noregs Mållag	3 517 000	
	74	Det Norske Samlaget	13 509 000	
	75	Språkteknologi, Norsk Ordbok m.v.	18 645 000	
	76	Ibsenpris m.m.	4 920 000	
	78	Ymse faste tiltak	112 713 000	755 739 000
328		Museums- og andre kulturvernformål		
	55	Norsk kulturfond	9 522 000	
	70	Det nasjonale museumsnettverket	807 813 000	
	78	Ymse faste tiltak	56 645 000	873 980 000
329		Arkivformål		
	01	Driftsutgifter	262 495 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 370 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 011 000	
	78	Ymse faste tiltak	10 171 000	288 047 000
		Sum Kulturformål		5 876 811 000
		Film- og medieformål		
334		Film- og medieformål		
	01	Driftsutgifter	137 021 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	7 542 000	
	50	Filmfondet, <i>kan nyttes under post 71</i>	367 857 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	71	Filmtiltak m.m., <i>kan overføres, kan nyttes under post 50</i>	24 101 000	
	73	Regional filmsatsing	42 296 000	
	75	Medieprogram, <i>kan overføres</i>	23 351 000	
	78	Ymse faste tiltak	24 216 000	
	79	Til disposisjon	1 114 000	627 498 000
335		Pressestøtte		
	71	Produksjonstilskudd	272 914 000	
	73	Anvendt medieforskning og etterutdanning	13 505 000	
	75	Tilskudd til samiske aviser	22 319 000	
	76	Tilskudd til minoritetsspråklige publikasjoner	769 000	
	77	Distribusjonstilskudd til avisene i Finnmark	1 799 000	311 306 000
337		Kompensasjon for kopiering til privat bruk		
	70	Kompensasjon	39 910 000	39 910 000
		Sum Film- og medieformål		978 714 000
Den norske kirke				
340		Kirkelig administrasjon		
	01	Driftsutgifter	159 476 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	26 786 000	
	71	Tilskudd til kirkelige formål	195 835 000	
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	10 000 000	
	73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000 000	
	74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000 000	
	75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	170 000 000	
	76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, <i>kan overføres</i>	4 000 000	
	79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	500 000	570 597 000
341		Presteskabet		
	01	Driftsutgifter	822 246 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	5 832 000	828 078 000
342		Nidaros domkirke m.m.		
	01	Driftsutgifter	51 133 000	51 133 000
		Sum Den norske kirke		1 449 808 000
			9 271 872 000	
			9 271 872 000	

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.			
3300	Kultur- og kirkedepartementet		
	01 Ymse inntekter	66 000	66 000
3305	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser		
	01 Spilleoverskudd fra Norsk Tipping AS	833 333 000	
	02 Gebyr-lotterier	4 540 000	
	03 Refusjon	38 949 000	
	04 Gebyr-stiftelser	235 000	
	07 Inntekter ved oppdrag	842 000	877 899 000
	Sum Administrasjon m.m.		877 965 000
Kulturformål			
3320	Allmenne kulturformål		
	01 Ymse inntekter	101 000	101 000
3322	Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom		
	01 Ymse inntekter	103 000	103 000
3323	Musikkformål		
	01 Ymse inntekter	33 441 000	33 441 000
3324	Scenekunstformål		
	01 Ymse inntekter	103 000	
	02 Billett- og salgsinntekter m.m.	25 900 000	26 003 000
3325	Samordningstiltak for arkiv, bibliotek og museer		
	01 Ymse inntekter	1 723 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	36 120 000	37 843 000
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	01 Ymse inntekter	7 326 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	915 000	8 241 000
3329	Arkivformål		
	01 Ymse inntekter	5 050 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	7 370 000	12 420 000
	Sum Kulturformål		118 152 000
Film- og medieformål			
3334	Film- og medieformål		
	01 Ymse inntekter	10 153 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	7 542 000	
	70 Gebyr	15 500 000	33 195 000
	Sum Film- og medieformål		33 195 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Den norske kirke			
3340	Kirkelig administrasjon		
	01 Ymse inntekter	11 082 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	26 786 000	37 868 000
3341	Presteskapet		
	01 Ymse inntekter	13 551 000	
	02 Inntekter ved oppdrag	5 832 000	19 383 000
3342	Nidaros domkirke m.m.		
	01 Ymse inntekter	15 661 000	
	04 Leieinntekter m.m.	2 366 000	18 027 000
	Sum Den norske kirke		75 278 000
Skatter og avgifter			
5568	Sektoravgifter under Kultur- og kirkedepartementet		
	71 Årsavgift-stiftelser	18 404 000	18 404 000
	Sum Skatter og avgifter		18 404 000
Sum departementets inntekter			1 122 994 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II
Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet i 2010 kan:

1.	overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
	kap. 300 post 01	kap. 3300 post 01
	kap. 305 post 01	kap. 3305 post 03
	kap. 305 post 21	kap. 3305 post 07
	kap. 320 post 01	kap. 3320 postene 01 og 03
	kap. 322 post 01	kap. 3322 post 01
	kap. 323 post 01	kap. 3323 post 01
	kap. 324 post 01	kap. 3324 post 01
	kap. 325 post 01	kap. 3325 post 01
	kap. 325 post 21	kap. 3325 post 02
	kap. 326 post 01	kap. 3326 post 01
	kap. 326 post 21	kap. 3326 post 02
	kap. 329 post 01	kap. 3329 post 01
	kap. 329 post 21	kap. 3329 post 02
	kap. 334 post 01	kap. 3334 post 01
	kap. 334 post 21	kap. 3334 post 02
	kap. 340 post 01	kap. 3340 post 01
	kap. 340 post 21	kap. 3340 post 02
	kap. 341 post 01	kap. 3341 post 01
	kap. 341 post 21	kap. 3341 post 02
	kap. 342 post 01	kap. 3342 postene 01 og 04
2.	overskride bevilgningen under kap. 324 Scenekunstformål, post 21 Spesielle driftsutgifter med et beløp som tilsvarer alle merinntektene på kap. 3324, post 02 Billett- og salgsinntekter. Ubrukte merinntekter kan regnes med ved utregning av overførbart beløp på posten.	

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kultur- og kirkedepartementet i 2010 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitt bevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
320		Allmenne kulturformål	
	73	Nasjonale kulturbygg	698,0 mill. kroner
322		Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom	
	50	Kunst i offentlige rom	15,6 mill. kroner

IV

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2010 kan inngå avtaler om forsikringsansvar i forbindelse med utenlandske utstillinger innenfor en samlet ramme for nytt og gammelt ansvar som ikke må overstige 4 000 mill. kroner.

Andre fullmakter

V

Fastsetting av fordelingsnøkler for visse tilskudd

Stortinget fastsetter følgende fordelingsnøkler for 2010:

1. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til region-/landsdelsinstitusjoner fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 323 Musikkformål, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner og kap. 324 Scenekunstformål, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner.
2. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til de nordnorske knutepunktinstitusjonene med unntak av Nordnorsk Kunstmuseum, fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom, post 72 Knutepunktinstitusjoner og kap. 323 Musikkformål, post 72 Knutepunktinstitusjoner.
3. Det ordinære offentlige driftstilskuddet til de øvrige knutepunktinstitusjonene fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 60 pst.

på staten og 40 pst. på regionen, jf. kap. 323 Musikkformål, post 72 Knutepunktinstitusjoner og kap. 328 Museums- og andre kulturvernformål, post 70 Det nasjonale museumsnettverket.

4. Det offentlige driftstilskuddet til region- og distriktoperatiltak fordeles mellom de offentlige tilskuddspartene med 70 pst. på staten og 30 pst. på regionen, jf. kap. 324 Scenekunstformål, post 73 Region- og distriktopera.

VI

Fastsetting av gebyrer og avgifter m.m.

Stortinget samtykker i at for 2010 skal:

1. gebyret for merking av hver kopi av et videogram for utleie eller salg være 0,60 kroner. Kultur- og kirkedepartementet kan sette ned eller frita for gebyr i visse tilfelle.
2. avgiften pr. videogram for omsetning i næring til Norsk kino- og filmfond være 3,50 kroner.
3. kringkastingsavgiften for fjernsynsmottakere være 2 254 kroner ekskl. merverdiavgift. Tilleggsavgiften ved forsinket betaling av kringkastingsavgiften og når melding ikke blir gitt etter reglene i lov av 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting § 8-1 andre ledd, skal være 15 pst. av kringkastingsavgiften.

VII

Fastsetting av vederlagsfri overdragelse av aksjer

Stortinget samtykker i at:

Kultur- og kirkedepartementet i 2010 kan overdra statens aksjeandel i Beaiwás Teáhter på 40 000 kroner vederlagsfritt til Sametinget.

Vedlegg 1**Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2010 under kap. 320,
post 74 Tilskudd til tiltak under Norsk kulturråd**

Tiltak	(i 1 000 kr)	
	Bevilget 2009	Forslag 2010
Allmenne kulturformål:		
Center for Afrikansk Kulturformidling	2 100	2 167
Christiansand Protestfestival	272	281
Du Store Verden!	2700	3 050
Kulturkirken Jacob	1 952	2 014
Kulturtiltak på Svalbard	152	157
Nordland Akademi for Kunst og Kultur, Melbu	1 154	1 191
Norges Døveforbund, kulturarbeid	780	805
Norske Kirkeakademiers Fellesråd	1 692	1 746
Tou Scene	641	662
Ungdommens Kulturmonstring (UKM Norge)	7 382	7 882
Union Scene	1 000	1 032
Billedkunst og kunsthåndverk:		
Atelier Nord	2 540	2 621
Bergen senter for elektronisk kunst (BEK)	1 408	1 453
Birka	1 250	1 750
Produksjonsnettverk for elektronisk kunst (PNEK)	1 000	1 032
Stiftelsen 3,14	329	340
Trondheim elektroniske kunstsenter (TEKS)	1 366	1 410
Musikk:		
Aktivitetsmidler til kor	1 089	1 124
Brak - Bergen Rock Aktører	1 000	1 032
Dronning Sonjas Internasjonale Musikkonkurransse og Prinsesse Astrids Musikkpris	2 181	2 251
Europas Blues Senter	1 399	1 444
Kompetansesentra for rytmisk musikk	3 000	5 000
Midtnorsk Jazzsenter	1 833	1 892
Music Export Norway/profilering av norsk musikk i utlandet	3 088	6 000
Nidarosdomens guttekor	464	479
Norges Ungdomskor	361	373
Norsk Folkemusikk- og Danselag ¹	2 600	
Norsk Komponistforening - tilskudd trykking noter	400	413
Norsk Ungdomssymfoniorkester	348	359
NOTAM	3 684	4 184
Ny Musikk	3 000	3 096

Tiltak	(i 1 000 kr)	
	Bevilget 2009	Forslag 2010
Ole Bull Akademiet	3 100	3 199
Oslo domkor	464	479
Regionalt kirkemusikksenter i Bodø	288	297
Samspill	900	929
Stiftelsen Cosmopolite	1 600	1 651
Sørnorsk Jazzsenter	1 593	1 644
Tilskudd til kjøp av musikkinstrumenter for skolekorps	10 000	10 000
Tilskudd til landsomfattende musikkorganisasjoner	21 118	26 801
Tilskuddsordning for utstyr	36 500	30 000
Trondheim International Chamber Music Competition & Academy	700	722
Ungdommens musikkmasterskap	88	91
Ungdomssymfonikerne	2 200	3 200
Valdres sommersymfoni	800	826
Vestnorsk Jazzsenter	2 271	2 771
Yehudi Menuhin Internasjonale Fiolinkonkurransen	1 000	1 032
Østnorsk Jazzsenter	2 353	2 428
Scenekunst:		
ASSITEJ/Norsk Barne- og Ungdomsteaterforum	416	429
ASSITEJs barne- og ungdomsfestival	200	206
Basisfinansiering fri scenekunst ²	12 000	
Buskerud Teater	793	818
Damini House of Culture	232	239
Danse- og teatersentrum	2 155	2 405
Det Åpne Teater ³	4 110	
Dramatikkens Hus ³	2 000	
Figurteatret i Nordland	5 232	5 399
Historiske spill/friluftspill	3 000	3 300
Landsforbundet Teatrets Venner	328	338
Marked for scenekunst, Sandefjord	192	198
NonStopfestivalen i Moss		100
Nordic Black Theatre, inkl. utviklingsprosjekt for ungdom	5 300	5 800
Norsk Dramatikkfestival	600	619
Samsund Internasjonale Teaterfestival	500	516
Studium Actoris	876	904
Østfold Teater ³	3 301	
Sum:	178 375	164 581

¹ Flyttet til Tilskudd til landsomfattende musikkorganisasjoner under samme post.

² Flyttet til kap. 324, post 55.

³ Flyttet til kap. 324, post 78.

Vedlegg 2**Oversikt over tiltak det foreslås midler til i 2010
under 78-postene**

Tiltak	(i 1 000 kr)	
	Bevilget 2009	Forslag 2010
Kap. 320 Allmenne kulturformål:		
Akershus Festning for kunst og kultur ¹	96	
Ars Baltica - kontingent	22	23
Fellesrådet for kunsthøgskolene i Norge	3 979	4 750
Finsk-norsk kulturinstitutt	109	112
Folkeakademienes Landsforbund	6 894	7 113
Foreningen Norden	3 873	3 997
Fransk-norsk kultursamarbeid	500	500
Kulturkort for ungdom	3 900	3 900
Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner	2 536	2 617
Nordisk informasjonskontor i Nord-Norge	675	697
Nordisk informasjonskontor i Sør-Norge	242	250
Norsk kulturforum	617	817
Norsk teater- og orkesterforening	400	413
Norske Dansekunstneres int. arbeid	51	53
Norske Festivaler	500	516
Norsk-finsk kulturfond	109	112
Norsk-islandsk kultursamarbeid	1 277	1 318
Stiftelsen Arkivet	1 175	1 213
Thor Heyerdahl-instituttet	1 089	1 124
Utviklingsprosjekt kulturaktiviteter i kriminalomsorgen	1 000	1 000
Voksenåsen - kulturvirksomhet	750	750
Sum:	29 794	31 275
Kap. 322 Billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom:		
Bergen Kunsthall	4 198	5 198
EXPO 2010		1 000
Galleri Bomuldsfabriken	1 626	2 126
Kunst i Skolen	1 072	1 106
Kunstnernes Hus	6 361	6 565
Kunstnernes Informasjonskontor (KIK)	1 112	1 212
Landsforeningen Norske Malere (LNM)	1 444	1 490
Nettst. for unge kunstnere, Trafo.no	1 268	1 768

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2009	Forslag 2010
Nordisk kunstnarsenter Dalsåsen	2 629	2 713
Norsk Billedhoggerforenings Skulpturkontor	1 267	1 467
Norsk kritikerlag (kunstkritikk.no)	600	700
Norske Grafikere	1 407	1 607
Norske Kunstforeninger (NKLF)	4 315	4 815
Norske Kunsthåndverkere	7 431	8 431
Norske Tekstilkunstnere	1 033	1 233
Office for Contemporary Art, Norway (OCA)	10 540	10 878
RAM Galleri	1 263	1 303
Samorg. for kunstformidl. i Nord-Norge (SKINN)	1 381	1 881
Selskapet Kunst på Arbeidsplassen	764	788
Statens Kunstutstilling, Norske Billedkunstnere (NBK)	3 906	4 406
Stiftelsen Barnas Historie, Kunst og Kultur	3 460	3 571
Stiftelsen Fotogalleriet	1 084	1 119
Tegnerforbundet	1 290	1 490
Unge Kunstneres Samfund (UKS)	2 317	2 817
Vestfossen kunstlaboratorium	1 250	1 500
Sum:	63 018	71 184
Kap. 323 Musikkformål:		
Arne Nordheims Komponistpris	125	129
BIT20 Ensemble	2 297	2 547
Bodø Sinfonietta ²	2 500	
Cikada og Oslo Sinfonietta	2 088	2 338
Det Norske Kammerorkester	5 939	6 939
Dissimilis kultur- og kompetansesenter	1 839	2 039
Griegselskapet i Oslo/Oslo Grieg Festival	109	112
Kammermusikkfestivalen i Stavanger (ICMF)	1 400	1 650
MIC Norsk Musikkinformasjon	8 854	9 137
Nasjonal Jazzscene	7 425	7 925
Nordnorsk Opera- og symfoniorkester ²	6 500	
Norges musikkhøgskole - praktikantplasser	952	982
Norsk Jazzarkiv	1 135	1 171
Norsk Jazzforum	7 689	7 935
Norsk musikkråd – drift (inkl. tilskudd til Jeunesses Musicales)	3 902	4 000
Norsk Visearkiv	1 618	1 670
Oslo Kammermusikk Festival	1 400	1 650
Riksscenen – scene for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans	4 557	18 000
Risør Kammermusikkfest	1 400	1 650

	(i 1 000 kr)	
Tiltak	Bevilget 2009	Forslag 2010
Rock City Namsos	3 500	3 612
Rådet for folkemusikk og folkedans	9 296	10 296
Trondheim Jazzorkester	1 400	1 650
Trondheim Kammermusikkfestival	1 400	1 650
TrondheimSolistene	2 431	2 681
Ultima - husleietilskudd	1 723	1 778
Vestfold Festspillene	2 336	2 586
Sum:	83 815	94 127
Kap. 324 Teater- og operaformål:		
Akershus Teater	4 492	5 492
BIT Teatergarasjen/Bergen Internasjonale Teater	3 350	4 350
Black Box Teater	2 727	2 927
Brageteatret	5 234	8 500
Cirka Teater	685	707
Den Unge Scenen	1 850	2 100
Dramatikkens Hus ³		11 500
Grenland Friteater/Porsgrunn Internasjonale Teaterfestival	4 500	4 644
Nordland Teater – husleie	1 903	1 964
Norsk forening for figurteater/UNIMA Norge	422	436
Norsk Revyfaglig Senter/Norsk Revyfestival	2 000	2 064
Norsk Scenekunstbruk	7 750	12 622
Norsk Skuespillersenter	1 543	1 592
Norsk teaterråd	10 000	12 300
Stella Polaris	1 200	1 238
Teater Manu - Norsk tegnspråketeater	10 896	11 496
Teaterhuset Avant Garden	2 569	2 819
Tegnspråktolking av teaterforestillinger	351	362
Østfold Teater ⁴		6 301
Sum:	61 472	93 414
Kap. 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål:		
Agenda X	1 200	1 238
Bibliotekjeneste for innvandrere/Det flerspråklige bibliotek	8 352	8 619
Bibliotekjeneste i fengsel	17 340	19 830
Bibliotekjeneste i statlige helseinstitusjoner	1 949	2 011
Bibliotekjeneste på Svalbard	258	266
Bibliotekutvikling / Modellbibliotek		3 000
Bjørnsonfestivalen	1 295	1 545
Bjørnstjerne Bjørnsonakademiet, Bjørnsonjubileum 2010		400
Bokbyen i Fjærland	313	323

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2009	Forslag 2010
Bokbyen ved Skagerrak	313	323
Døves tidsskrift	293	302
Finsk bibliotekjeneste	354	365
Foreningen lles	2 689	2 775
Forfatterforeningen (ytringsfrihetspris)	200	206
Formidling av spesiallitteratur	2 050	2 116
Henrik Ibsens skrifter	3 000	3 096
Kapittelfestivalen i Stavanger	626	646
KKDs premiering av barne- og ungdomsbøker	280	289
Kompetanseutvikling i biblioteksektoren		1 000
Kristelig Pressekontor	465	480
Kristent arbeid blant blinde og svaksynte	1 282	1 323
Landsforbundet for kombinert syns- og hørselshemmede/døvblinde	157	257
Landssamanslutninga av nynorskkommunar	926	956
Leser søker bok	5 000	5 500
Lyd- og videoboktiltak	694	716
Nordisk råds litteraturpris	113	117
Nord-Sør-biblioteket	429	443
Norges Blindeforbund	4 621	4 768
NORLA – Senter for norsk skjønn- og faglitteratur i utlandet	10 377	10 710
Norsk Barnebokforum	71	73
Norsk barnebokinstitutt	6 246	6 446
Norsk bibliotekforening	227	234
Norsk Forfattersentrum	8 742	11 023
Nynorsk Pressekontor	4 020	4 149
Offentlig utvalg for blindeskrift	667	688
Oppfølging av språkmeldingen	4 000	2 500
Riksmålsforbundet	271	280
Stadnamntenesta	3 255	3 359
Tiltak for døvblinde (Foreningen Norges døvblinde)	4 276	4 413
Videogram for døve	5 744	5 928
Sum:	102 095	112 713
Kap. 328 Museums- og andre kulturverntiltak:		
Bergen Vitensenter	468	966
Datatjeneste for kunst- og kulturhistoriske museer	1 131	1 167
Den europeiske kulturminnedagen, Norges Kulturvernforbund	327	337
Emanuel Vigelands museum	136	186
Falstadsenteret	500	500
Jødisk museum i Oslo	2 341	2 416

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2009	Forslag 2010
Kainun institutti – Kvensk institutt	4 533	4 678
Kulturminneåret 2009	6 000	
Landslaget for lokalhistorie	321	421
Midtnorsk Vitensenter	702	1 448
Nordnorsk Vitensenter	468	966
Norges Husflidslag	10 019	12 019
Norges kulturvernforbund	276	376
Norges museumsforbund, inkl. Museum of the Year Award	1 278	1 319
Norsk Folkeminnelag	76	78
Norsk ICOM	216	266
Norsk Skogfinsk Museum	2 043	2 393
Oppfølging av utredning om tradisjonelt håndverk ⁵	1 000	
Skibladner	600	800
Skværriggerne – avsetning til vedlikehold	1 500	3 000
Stiftelsen Fullriggeren Sørlandet	3 740	4 240
Stiftelsen Seilskipet Statsraad Lehmkuhl	4 735	4 887
Stiftelsen Skoleskipet Christian Radich	4 154	4 287
Tidsskriftet Museumsnytt	693	715
Tilskuddsordningen sikringstiltak ved museene	7 120	9 120
Årets norske museum	58	60
Sum:	54 435	56 645
Kap. 329 Arkivformål:		
Arbeiderbevegelsens Arkiv	5 567	6 067
Digitalisering av arkiv		2 000
Landslaget for lokal- og privatarkiv	211	461
Norsk Misjonsselskaps arkiv	1 131	1 167
Stiftelsen Asta	461	476
Sum:	7 370	10 171
Kap. 334 Film- og medieformål:		
Tilskudd til diverse filmkulturelle tiltak, forvaltes av Norsk filminstitutt	2 600	2 680
Støtte til deltakelse på kurs m.m., forvaltes av Norsk filminstitutt	1 520	1 570
Nordisk Film- og TV-fond	6 319	6 520
Eurimages – Europarådets samproduksjonsfond	3 207	3 310
Det Europeiske Audiovisuelle Observatoriet	480	500
Statistisk sentralbyrå: diverse mediebruksstatistikk	1 270	1 275
Medienorge – statistikk-database	1 575	1 620
Kultur- og kyrkjedepartementet sin nynorskpris for journalistar	275	285
Telefonavis Norges Blindeforbund	500	530

(i 1 000 kr)

Tiltak	Bevilget 2009	Forslag 2010
Internasjonalt tegnefilmforum i Stavanger	500	
Nordiske Mediedager	400	410
Riodagene	50	50
Ulike film- og medietiltak, inkl filmvederlagsavtalen	5 762	5 466
Sum:	24 458	24 216

¹ Overført til Forsvarsdepartementet.

² Flyttet til kap. 323, post 71.

³ Det Åpne Teater går inn i Dramatikkens Hus fra 2010. Tilskuddene til disse, som ble bevilget under kap. 320, post 74 i 2009, er f.o.m. 2010 slått sammen.

⁴ I 2009 under kap. 320, post 74.

⁵ Flyttet til kap. 328, post 70.

Vedlegg 3

Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak

Nedenfor redegjøres det for daglig leders ansettelsesvilkår i de heleide statlige foretak som ligger under Kultur- og kirkedepartementet. Med heleide statlig foretak forstås her aksjeselskap eid av staten ved Kultur- og kirkedepartementet. Med

den forutsetning som er nevnt ovenfor, gis det opplysninger om daglig leders ansettelsesvilkår i Den Norske Opera & Ballett AS, Nationalteatret AS, Norsk Tipping AS og NRK AS.

Den Norske Opera & Ballett AS – administrerende direktør Tom Remlov

Årslønn	kr 1 243 725
Lønn i oppsigelsestiden	Rett til ventelønn ved åremålsperiodens utløp dersom han ikke straks har rett til løpende pensjon. Rett til ventelønn etter denne avtale inntreer også om tjenesteforholdet opphører fra et tidligere tidspunkt enn avtalt. Ventelønnen utgjør inntil 80 pst. av avtalt lønn. Ved eventuell overgang til stilling med lavere lønn enn ventelønnen, har han rett til å få utbetalt differansen. Ved eventuell overgang til stilling med høyere lønn, eller har oppbåret ventelønn i 2 år, opphører ventelønnen.
Spesielle vilkår	Arbeidsgiver dekker bredbåndsabonnement og mobiltelefon. For begge regnes 20 pst. som privatandel.
Pensjon	Ordinær pensjonsopptjening ihht. kollektiv pensjonsordning i Vital forsikring.

Nationalteatret AS – teatersjef Hanne Tømte

Årslønn	kr 925 000 Inkluderer arbeid som instruktør for oppsetninger ved eget teater.
Lønn i oppsigelsestiden	Opptjening av 3 måneders ventelønn per år begrenset oppad til 12 måneder. Ventelønn avkortes ved overgang til annet lønnet arbeid. Ventelønn utbetales ikke hvis avgangen skyldes forhold som teatersjefen selv er ansvarlig for.
Spesielle vilkår	Fri telefon og avis.
Pensjon	Pensjonsordning i Vital forsikring med full opptjening etter 30 år.

Norsk Tipping AS – administrerende direktør Torbjørn Almlid

Årslønn	kr 1 975 000 I tillegg kr 60 000 i lønnsverdi for bil.
Lønn i oppsigelsestiden	Ved ordinær oppsigelse/fratredelse før fylte 65 år ytes et sluttvederlag tilsvarende 3 månedslønner. Ved ufrivillig fratredelse skal det gis et sluttvederlag på inntil 12 månedslønner dersom ikke annet avtales særskilt i forbindelse med fratredelse.
Pensjon	Pensjonsytelsen ved fylte 65 år skal tilsvare 66 pst. av 12 G. Fratredelse før fylte 65 år gir lavere pensjonsnivå.

NRK AS – kringkastingssjef Hans Tore Bjerkaas

Årslønn	kr 1 900 000
Lønn i oppsigelsestiden	1 år ved fratredelse etter minimum 3 års ansettelse.
Pensjon	Avtalt pensjonsalder 60 år med alderspensjon tilsvarende 70 pst. av pensjonsgrunnlaget. Ordinære opptjeningsvilkår.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA - 10/2009

